

VELFERDSFORSKNINGSINSTITUTTET NOVA

Idrett for alle i Oslo?

Sluttrapport fra et følgeforskningsprosjekt 2019–2024

Gerd Marie Solstad, Anette Skilbred og Frøydis Enstad

STORBYUNIVERSITETET
VELFERDSFORSKNINGSINSTITUTTET NOVA

NOVA RAPPORT NR. 1/25

Idrett for alle i Oslo?

Sluttrapport fra et følgeforskningsprosjekt
2019–2024

GERD MARIE SOLSTAD, ANETTE SKILBRED
OG FRØYDIS ENSTAD

Velferdsforskningsinstituttet NOVA
Rapport 1/2025

Velferdsforskningsinstituttet NOVA er et forskningsinstitutt ved Senter for velferds- og arbeidslivsforskning (SVA) på OsloMet – storbyuniversitetet.

Instituttet har som formål å drive forskning og utviklingsarbeid som kan bidra til økt kunnskap om sosiale forhold og endringsprosesser. Instituttet skal fokusere på problemstillinger om livsløp, levekår og livskvalitet, samt velferdssamfunnets tiltak og tjenester.

Rapportene som NOVA gir ut, har gjennomgått [våre kvalitetssikringsrutiner](#) som sikrer at de oppfyller NOVAs faglige og etiske krav for forskningsrapporter.

© Velferdsforskningsinstituttet NOVA

OsloMet – storbyuniversitetet 2025

ISBN (trykk): 978-82-7894-885-9

ISBN (online): 978-82-7894-884-2

ISSN (trykk): 0808-5013

ISSN (online): 1893-9503

Illustrasjonsfoto: © colourbox.com

Layout: Aksell AS

Henvendelser vedrørende publikasjoner kan rettes til:

NOVA, OsloMet

Stensberggata 26 · Postboks 4, St. Olavs plass, 0130 Oslo

Telefon: 67 23 50 00

Nettadresse: www.oslomet.no/om/nova

Forord

Idrett for alle i Oslo er en satsing i regi av Oslo Idrettskrets, med mål om å øke barn og unges deltakelse i organisert idrett. I 2019 satte vi i gang et følge-forskningsprosjekt for å få svar på to overordnede problemstillinger: Hva slags virkninger har idrettskretsens og de involverte klubbens innsats på idrettsdeltakelsen i Oslo? Hvilke mekanismer understøtter og begrenser målet om økt idrettsdeltakelse blant barn og ungdom?

Hittil har vi gitt ut tre rapporter fra forskningsprosjektet. Den første rapporten var en kartlegging av idrettsdeltakelsen blant barn og unge i Oslo og en undersøkelse av hvordan idrettslederne begrunnet behovet for en spisset innsats for inkludering. Et hovedfunn var at spenninger i verdier og hensyn i selve idrettsaktiviteten (topp vs. bredde) og i organiseringsmodellen (frivillig vs. profesjonell organisering) var sentrale hindre for inkludering. Disse spenningene utforsket vi videre. I andre rapport beskrev vi en utvikling der idrettsaktiviteten krever mer og blir mindre åpen for mangfold jo eldre barna blir. I den tredje rapporten gikk vi dypere inn kjennetegn ved frivillig engasjement i idrettslag og belyste hvordan utviklingstrekk ved idrettsorganisasjonen legger press på normen med medlemsstyrt og frivillig organisering.

Nå er vi kommet til rapporten som markerer slutten på denne følgeforskningen om *Idrett for alle i Oslo*. Her løfter vi blikket og gjør en samlet vurdering av idrettskretsens arbeid og utviklingstrekk i osloidretten over tid. Forskningsprosjektet ble satt i gang etter ønske og med finansiering fra Oslo Idrettskrets og er utført av Velferdsforskningsinstituttet NOVA i samarbeid med Forsknings-senter for barne- og ungdomsidrett (FOBU) ved Norges idrettshøgskole. FOBU har bidratt med egenfinansiering basert på tilskudd fra Kulturdepartementet. En trofast og kunnskapsrik referansegruppe har ledsaget prosjektet fra start til slutt. Stor takk til Line Sletner ved Barne- og ungdomsklinikken, Akershus universitetssykehus (fra 2024 ansatt i Helsedirektoratet), Yvonne Larsen ved KORUS Oslo, Åse Strandbu og Ørnulf Seippel ved Norges idrettshøgskole og Marlene Persson og Guro Ødegård ved NOVA. Takk også til Torvald Tangeland og Anders Bakken ved NOVA for kvalitetssikring av rapporten.

En stor takk til dere som har stilt opp til intervju og invitert oss inn i aktivitetene deres i idrettslag og idrettskrets – i denne og tidligere faser av forskningsprosjektet. En ekstra takk til idrettskretsen for å gi rom for et flerårig forskningsprosjekt der vi har kunnet gå i dybden og følge prosesser over tid. Vi tror at det har vært viktig og bidratt til at prosjektet har gitt nye innsikter.

Oslo, november 2024

Gerd Marie Solstad
prosjektleder

Innhold

Forord	4
Sammendrag	6
1 Innledning	13
2 Kontekst	15
2.1 Idrettens samfunnsansvar	15
2.2 Idrett for alle i Oslo – aktører og ansvarsfordeling	23
3 Metode	29
3.1 Spørreskjemadata	29
3.2 Intervjudata	35
4 Idrettsdeltakelse blant barn og unge	40
4.1 Medlemstall for barn og unge i osloidretten	40
4.2 Ung i Oslo 2023	41
4.3 Deltakelsesmønstre	42
4.4 Trivsel og motivasjon i ungdomsidretten	54
5 Idrettsorganisering	69
5.1 Bredere idrettslagstilbud	69
5.2 Proffere klubbstyring	81
5.3 Styrket samfunnsrolle	95
5.4 Vedvarende spenninger	109
6 Avslutning	123
6.1 Hovedfunn om idrettsdeltakelse i Oslo	124
6.2 Hovedfunn om idrettsorganisering i Oslo	129
6.3 Refleksjoner om idrettens veivalg	134
6.4 Veien videre	141
Summary	143
Litteratur	151

Sammendrag

Hva har *Idrett for alle i Oslo* betydd for idrettstilbudet i Oslo? Med dette initiativet har Oslo Idrettskrets tatt nye styringsgrep for å styrke idrettslagene og stimulere til at flere barn og unge deltar i organisert idrett. De ville gjøre noe med det de så som et økende klasseskille i idrettsdeltakelsen, og spriket i ressurser i idrettslag øst og vest i byen. Ambisjonen var at alle barn og unge skal ha et bredt og likeverdig idrettstilbud i nærheten av der de bor. Idrettskretsen tilnærmet seg oppgaven ved strategisk bruk av ressurser og ved å opprette utviklingskonseptet *Nabolagsklubb*. Over 30 idrettslag er blitt såkalte nabolagsklubber, som vil legge inn en ekstra innsats for å oppnå idrettskretsens mål om økt aktivitet, bredt basistilbud og lave kostnader.

Har idrettskretsen lyktes i å styre idretten i ønsket retning? I denne rapporten gjør vi opp status etter fem år. To overordnede problemstillinger blir belyst: 1) Har idrettsdeltakelsen blant barn og ungdom økt og blitt mindre preget av sosiale, geografiske og økonomiske forskjeller? 2) Har de involverte idrettslagene blitt bedre rustet til å organisere et bredt og rimelig idrettstilbud?

Vi rapporterer om mønstre og utviklingstrekk ved idrettsdeltakelsen blant barn for perioden 2021 til 2023 og ungdom for perioden 2018 til 2023. Vi undersøker også ungdommenes opplevelser av idretten – trivsel, motivasjon og barrierer for deltakelse. Resultatene er basert på spørreundersøkelsene Ung i Oslo for mellomtrinnet (10–12 år), ungdomsskole og videregående skole (13–19 år), med svar fra over 40 000 barn og unge, samt medlemsstatistikk fra Norges idrettsforbund. Videre rapporterer vi om endringer i nabolagsklubbenes idrettstilbud, klubbstyring og samfunnsrolle, og belyser spenninger i idretten som kompliserer klubbenes arbeid. Disse resultatene er basert på intervjuer i 20 av de involverte idrettslagene. Samlet gir funnene våre en indikasjon på om idretten har blitt mer inkluderende de siste fem årene. På bakgrunn av forskningsfunnene, løfter vi opp moderasjon som en lovende rettesnor for veien til målet om en «idrett for alle» i Oslo.

Hovedfunn idrettsdeltakelse

Deltakelsesmønstre og utvikling over tid

Når det gjelder målene om økt idrettsdeltakelse, har det vært merkbar økning blant barn fra 66 prosent i 2021 til 72 prosent i 2023. Det er imidlertid usikkert om økningen kan tilskrives en generell positiv trend eller en normalisering etter koronapandemien i 2020, da idrettsdeltakelsen falt under pandemien. For ungdommene ser vi en svak nedgang i idrettsdeltakelse i løpet av perioden. Idrett for alle i Oslo har pågått, fra 44 prosent i 2018 til 42 prosent i 2023. Nedgangen i deltakelse blant ungdom gjenspeiler seg også i Norges idrettsforbunds medlemsstatistikk. Samlet sett har det vært en liten nedgang i antall medlemskap i osloidretten i perioden 2018 (119 677 medlemskap) til 2023

(111 931 medlemskap) i aldersgruppen 0–19 år, men nedgangen har vært klart størst i aldersgruppen 13–19 år.

Det er fortsatt klare mønstre for idrettsdeltakelse basert på kjønn. Blant barna er det 77 prosent gutter mot 67 prosent jenter som er med i organisert idrett. Blant ungdommene er kjønnsforskjellene større, hvor 51 prosent gutter mot 35 prosent jenter er med i et idrettslag. Analysene våre viser også at en stor andel av de som driver med idrett, er svært aktive, spesielt gutter. Allerede på mellomtrinnet ser vi at en betydelig andel har et høyt aktivitetsnivå, hvor 29 prosent av guttene trener minst fem dager i uka, mot 15 prosent av jentene. Også blant ungdommene er det flere gutter blant de mest aktive. Resultatene viser at 14 prosent av guttene trener mer enn 17 timer i uka, mot 9 prosent av jentene.

Det er videre klare mønstre for frafall i idretten – spesielt etter alder, men også etter kjønn og sosial bakgrunn. Mens andelen som deltar i organisert idrett er relativt stabil gjennom hele mellomtrinnet, faller idrettsdeltakelsen markant gjennom ungdomsårene, spesielt blant jenter og særlig blant jenter med minoritetsbakgrunn. Over de siste fem årene ser vi imidlertid en tendens til at minoritetsjenter fortsetter med idrett noe lenger inn i ungdomsårene enn tidligere år.

Utjevning av sosiale forskjeller har også vært et sentralt mål for Idrett for alle i Oslo. Her viser resultatene at det har blitt noe mindre sosiale forskjeller i ungdomsidretten over de siste fem årene. Det har vært en generell økning i idrettsdeltakelsen for unge med utenlandsfødte foreldre og unge fra familier med lav sosioøkonomisk status. Nærmere analyser viser at for ungdommer på ungdomsskolen har sammenhengen mellom foreldres fødeland og idrettsdeltakelse blitt noe svakere over tid. For ungdommer på videregående skole har sammenhengen mellom sosioøkonomisk status og idrettsdeltakelse blitt noe svakere. Unge med norskfødte foreldre og unge med høy sosioøkonomisk status har fortsatt høyere sannsynlighet for å delta i idrettslag, men sammenhengen har blitt noe svakere. Dette kan tyde på at det har vært en viss grad av fremgang i arbeidet med å redusere sosiale og økonomiske barrierer for ungdoms idrettsdeltakelse. Betydningen av kjønn og alder har ikke endret seg signifikant i samme periode.

Tilsvarende utvikling finner vi ikke i barneidretten. I barneidretten ser vi en økning i andelen aktive deltakere i 2023 sammenlignet med 2021, og økningen har vært spesielt tydelig blant barn med lav og middels sosioøkonomisk status. Likevel er det ingen signifikant endring i betydningen av sosial bakgrunn, kjønn eller alder for sannsynligheten for deltakelse i barneidretten. Dette betyr at selv om den totale andelen aktive deltakere har økt, forblir den relative innflytelsen fra faktorer som sosial bakgrunn, kjønn og alder på deltakelsesrater uendret. Det er viktig å minne om at sammenligningsperioden her er kortere, slik at det kan være vanskelig å identifisere en trend. Funnet understreker imidlertid

behovet for fortsatt innsats for å redusere sosiale og økonomiske barrierer for deltakelse i barneidrett.

Idrettsdeltakelsen blant barn og ungdom i Oslo varierer betydelig mellom bydelene, med den høyeste deltakelsen i de mest velstående bydelene. I noen bydeler har det vært en positiv utvikling over tid. Blant barn ser vi den sterkeste økningen i andelen aktive i idrettslag i bydelene Stovner, Grorud, Alna, Sagene, Bjerke og Nordstrand fra 2021 til 2023 (mellom 8,1 og 13,4 prosentpoeng økning). Blant ungdom ser vi en svak økning i idrettsdeltakelse i bydelene Grorud, Gamle Oslo, Bjerke, Grünerløkka og St. Hanshaugen (mellom 0,4 og 5,4 prosentpoeng økning). Dette kan tyde på at det har vært en positiv utvikling i noen av bydelene hvor idrettsdeltakelsen tradisjonelt har vært lavest.

Motivasjon og trivsel

Ung i Oslo-undersøkelsen gir også detaljert informasjon om ungdoms motivasjon for å drive med idrett, opplevelser av idrettslaget, grunner til å slutte og opplevde barrierer for deltakelse. Dette gir oss noen indikasjoner på om idretten har blitt mer eller mindre inkluderende, forstått som at flere/færre trives i idrettslaget sitt, og at flere/færre opplever sosiale, geografiske eller økonomiske barrierer.

De fleste ungdommer (mellom 80 og 90 prosent) oppgir at hovedmotivasjonen for å drive med idrett er glede, sosialt samvær, mestring og helse. Ungdommene kunne krysse av for flere grunner. Konkurransen er også en viktig motivasjon for mange, med over 70 prosent som oppgir dette. Det har vært små eller ingen endringer i andelen som vektlegger disse grunnene over tid.

I 2023-undersøkelsen ble det lagt til et nytt svaralternativ om hvorvidt ungdommene har et ønske om å bli proff eller leve av idrett, og én av fire oppgir at dette stemmer helt for hvorfor de ønsker å drive med idrett. Samtidig er det her flest oppgir at påstanden ikke stemmer i det hele tatt (39 prosent).

Det har vært en liten økning i andelen ungdom som opplever at det er for strenge krav om å være flink eller god i idretten, med 33 prosent i 2023, opp fra 17 prosent i 2021. Dette kan tyde på en fortsettende trend i retning sportslig profesjonalisering av ungdomsidretten. Samtidig er det en betydelig andel (25 prosent) som mener at treningene og kampene er *for lite* seriøse, noe som illustrerer idrettens utfordring med å balansere mellom ulike behov og forventninger blant deltakerne. Likevel svarer den store majoriteten av ungdommene at de trives i idrettslaget, med over åtte av ti som rapporterer at de synes det er gøy å delta i turneringer eller spille kamper, og at de trives sosialt.

Den viktigste grunnen til at ungdom slutter med idrett, er et ønske om å bruke mer tid på andre interesser (74 prosent). Andre viktige årsaker inkluderer behovet for å prioritere skolearbeid (50 prosent), opplevde høye krav til ferdigheter (40 prosent), idrettsrelaterte skader (21 prosent), helseutfordringer

(26 prosent) og mangel på passende tilbud (24 prosent). Én av ti oppgir at de sluttet fordi det ble for dyrt, mens en lik andel oppga negative erfaringer i idretten (mobbing, trakassering eller utestengning) som medvirkende årsak. Sammenlignet med 2021 har det vært minimale eller ingen endringer i andelen som oppgir ulike grunner til å slutte i idretten.

5 prosent av ungdommene som for tiden ikke driver med idrett i et idrettslag, svarer at de veldig gjerne kunne tenke seg å drive med idrett, og ytterligere 13 prosent svarer at de kanskje vil det. Disse ble videre spurt om barrierer for å drive med idrett. De vanligste barrierene var sosiale faktorer, som mangel på noen å drive med idrett sammen med (51 prosent) og følelsen av at de ikke passer inn blant de som driver med idrett (40 prosent). Dette er særlig uttalt blant jentene med minoritetsbakgrunn. En annen viktig barriere er mangel på passende og tilgjengelige tilbud i nærheten av der de bor (41 prosent). Kostnader er også en barriere for en god del (25 prosent), spesielt for jenter med minoritetsbakgrunn og ungdom fra familier med lav sosioøkonomisk status. Sammenlignet med 2021 er det lite endring over tid i andelen som opplever de ulike barrierene, men en liten økning i andelen som opplever at de ikke har noen å drive idrett sammen med (fra 22 til 25 prosent), og at de ikke har funnet en idrett som passer for dem (fra 22 til 26 prosent).

Hovedfunn idrettsorganisering

Det andre forskningsspørsmålet handlet om idrettsorganisering, og spesielt hva idrettskretsens styringsgrep og klubbstøtte har betydd for nabolagsklubbene. Overordnet har Nabolagsklubb som konsept blitt godt tatt imot av personer i ansvarsroller i de involverte idrettslagene. Analysene våre viser at idrettskretsens initiativ assosieres med tre utviklingstrekk i disse klubbene: bredere idrettslagstilbud, proffere klubbstyring og styrket samfunnsrolle.

Det første utviklingstrekket, *bredere idrettslagstilbud*, peker på at nabolagsklubbene har utvidet tilbudet de gir til barn og ungdom på to områder: innenfor selve treningstilbudet og i form av alternative tilbud (spesielt for ungdom). Samlet finner vi en utvidelse i fire typer treningstilbud: flere idretter, tilrettelagte aktiviteter, konkurransefrie treningstilbud og lavterskel treningstilbud. Felles for de fleste (men ikke alle) er vektlegging av det sosiale. Videre finner vi en utvidelse av tilbudet til ungdom i form av to alternativer til trening: jobbtilbud og ledertilbud. En fellesnevner er at disse tilbudene ikke har med trening og konkurranse å gjøre, men retter seg mot skolering og medvirkning i organiseringen av idrett. Med disse tilbudene får ungdom muligheter til å utvikle seg innen idrett på måter som er ment å komme ungdommen selv, idrettslaget og samfunnet til gode.

Det andre utviklingstrekket, *proffere klubbstyring*, peker på bestemte endringer innenfor tre områder: mer kompetanse, mer struktur og mer penger. Dette er trekk vi forbinder med profesjonalisering i idretten. En proffere klubbstyring er ment å gjøre klubbene i bedre stand til å jobbe systematisk med inkludering –

og derigjennom oppnå økt idrettsdeltakelse. Idrettslederne viser til virkemidler og aktiviteter knyttet til Nabolagsklubb som har vært nyttige, deriblant kurs og kompetanseheving av frivillige og ansatte ledere, faglige samlinger, enkel tilgang til idrettskretsen, innføring i strategisk inkluderingsarbeid og hjelp til utvikling av styringsverktøy som strategisk plan og rollebeskrivelser. Den økonomiske støtten fra kretsen trekkes frem som særlig viktig, samt muligheten til å bruke klubbkonseptet til å skaffe mer eksterne midler. I idrettslagene som har fått ressurser til å ansette en administrativ idrettsleder, har dette vært en nøkkelfaktor for økt inntjening, men også for å strukturere og heve kompetansen i klubben.

Det tredje utviklingstrekket, *styrket samfunnsrolle*, viser til en endring i idrettens status og posisjon i eget idrettslag og i samfunnet. Idrettslederne trekker frem at deltakelse i Nabolagsklubb har medført økt bevissthet om idrettens betydning og samfunnsansvar, at idrettslagene opplever å få mer anerkjennelse for rollen de spiller i livet til barn og unge, og at de erfarer at de får mer (politisk) innflytelse i kraft av å være nabolagsklubb. For mange har Nabolagsklubb ført til bevisstgjøring om det ansvaret og de forpliktelsene de har som idrettslag, og at «idrett for alle» er det overordnede målet. De har også merket en endring i hvilke typer klubber som får anerkjennelse: Nå er det klubber med en sosial orientering og satsing på bredde og inkludering som får status, penger og oppmerksomhet. Til sist erfarer idrettslederne at de har fått økt innflytelse – i media, hos myndigheter og internt i idretten. En styrket samfunnsrolle for idretten er en utvikling som klubbliderne i stor grad tilskriver det idrettspolitiske samarbeidet med idrettskretsen. Med denne alliansen har de lyktes i å styrke idrettens posisjon og rammevilkår.

Det er klare sammenhenger mellom de tre utviklingstrekkene. Proffere klubbstyring gjør det mulig å få i gang treningstilbud som ikke er avhengig av foreldreinnsats eller foreldrebetaling og å administrere kurs, lønn og oppfølging av unge trenere og ledere. Bak dette ligger ideen om at idrettslagene har en sentral samfunnsrolle, som begrunner og gir legitimitet til å profesjonalisere klubben og til å utvide idrettstilbudet ut over kjernevirksomheten.

Vedvarende spenninger

I undersøkelsen har vi også hatt et blikk for hvordan idrettskretsens styringsgrep og tiltak virker inn på sentrale dynamikker i idretten, særlig tendensen til at krav til den enkelte idrettsdeltaker og idrettsorganisator tilspisses over tid – knyttet til profesjonalisering av idrettstilbud og klubbstyring. Overordnet ser vi en utfordring i at innretningen i Idrett for alle i Oslo fungerer avhjelpende, men i liten grad angriper driverne for en fordyrende og forskjellsskapende idrettsutvikling. Vi belyser tre grunnleggende spenninger i idretten som vanskeliggjør arbeidet med å skape en mer inkluderende idrett: en spenning mellom bredde og topp i utforming av treningstilbud til barn og ungdom, mellom idrettens egenverdi (utfoldelse i idretsaktivitet) og idrettens nytteverdi (utvikling av individ og samfunn) og mellom profesjonelle og frivillige styringsidealer. Dersom disse

ikke tas tak i, er et trolig utfall at det vil kreve stadig mer ressurser og innsats i idrettslagene for å høyne eller holde deltakelsesnivået blant barn og unge ved like. Det er også en fare for at økning i ressurser alene, uten tiltak rettet mot problemdriverne, bare bidrar til å forsterke spenningene som allerede er der.

Spenningene vi har beskrevet reiser spørsmål om ansvarsfordeling internt i idretten og mellom sivilsamfunnet og myndigheter. I nabolagsklubbene sporer vi uenigheter blant annet om hvor bredt man skal tolke idrettslagets ansvar, og hvorvidt ansvaret best utøves gjennom å trene og konkurrere i idrettslag eller ved å være sosial, ha trenerjobb eller bli lederutviklet i idrettslagets regi. Særlig med utvidelsen av antall nabolagsklubber ser vi en grunnleggende spenning i forståelsen av «idrett for alle» og i veien til inkluderingsmålet: Mellom et allment breddetilbud, der alle er med på de samme aktivitetene til samme pris og et differensiert tilbud, der noen av deltakerne er med på et større og dyrere opplegg, mens andre er med på et mindre og billigere opplegg. Perspektivet på inkludering påvirker hva det krever og koster for klubben å organisere idrett, og hvilken rolle de frivillige har i organiseringen. Når profesjonelle styringsidealer opphøyes, kan det bidra til å svekke medlemsmakten og den frivillige organiseringsmodellen.

Det at tiltakene i Idrett for alle i Oslo erfares som nyttige for lederne i nabolagsklubbene, er et viktig funn i seg selv og viser at idrettskretsen har lyktes i å mobilisere personer som deler deres syn på idrettens samfunnsansvar. Samtidig er det noen utfordringer med at idretten – eller sivil sektor generelt – brukes instrumentelt for å fikse eller dempe konsekvensene av grunnleggende samfunnsproblemer, som fattigdom og økonomisk ulikhet. For eksempel vil politikk som gir familier en anstendig inntekt og økonomisk trygghet kunne frigi tid og kapasitet til at idrettslag kan konsentrere seg om å organisere idrett istedenfor å bruke tid på å skaffe penger og forvalte støtteordninger. Her reises et spørsmål om idrettens ansvarstaking på disse områdene kompenserer for mangler i velferdsordninger eller demper negative konsekvenser av usosial økonomisk politikk og en boligpolitikk som forsterker segregeringen i Oslo. Retter vi søkelyset mot staten og dens forpliktelser overfor borgerne, kan vi se det som en form for politisk ansvarsfraskrivelse at et slikt alvorlig ansvar tildeles en frivillig organisasjon – på toppen av ansvaret for å organisere idrett.

Veien videre

Med konseptet Nabolagsklubb har idrettskretsen skapt en allianse av inkluderingsorienterte idrettslag. Utvidelse av konseptet til flere idrettslag har synliggjort grunnleggende spenninger i idrettsfeltet og i idrettens relasjon til omverdenen. Når det etter hvert blir flere nabolagsklubber, kan det føre til mer oppmerksomhet om inkludering i osloidretten som helhet. Et slikt utfall forutsetter imidlertid at nabolagsklubbene holder det de lover om lave kostnader, et allsidig treningstilbud og prioritering av bredde over topp. Samtidig må de ivareta frivilligheten. Osloidretten er dessuten mer enn bare nabolagsklubbene. For at den folkelige tilliten til organisert idrett skal bevares

eller styrkes, er det viktig at nabolagsklubbene speiler verdiene om idrett for alle og frivillighet. Men det er også viktig at andre idrettslag og – ikke minst – de profesjonelle leddene av idrettsforbundet gjør det samme.

Det er bred enighet blant idrettslederne om at Idrett for alle i Oslo har gjort det lettere for klubbene å legge inn en ekstrainsats for inkludering. Samtidig melder det seg noen spørsmål om hva idrettskretsens virkemidler bidrar til på lengre sikt – ettersom de gjerne kompenserer for idrettens problemer heller enn å løse dem. Vi har belyst tre spenninger i barne- og ungdomsidretten som viser hva som bør tas tak i for at idretten skal bli mer inkluderende – uten at det krever stadig mer ressurser. Kan hende er det en god øvelse å reflektere rundt hvordan man ønsker at idretten skal se ut om 10 eller 20 år: Hva skal idretten være og ikke være? Hvem skal styre idretten? Hvor mye skal idretten koste? Hvem sitt ansvar er det å rydde opp i idrettens problemer? Og hvem sitt ansvar er det å rydde opp i samfunnets problemer? I møte med vanskelige avveininger kan idrettskretsens eget forslag om moderasjon være et egnet kompass.

1 Innledning

Oslo Idrettskrets jobber for at idrettslagene i byen kan tilby attraktive idretts-tilbud som fører til livslang deltakelse. For fem år siden samlet de arbeidet under paraplyen *Idrett for alle i Oslo* og tok nye styringsgrep for å skape en mer inkluderende idrett. En viktig brikke var å opprette konseptet *Nabolagsklubb* for idrettslag som vil ta et «utvidet samfunnsansvar». Disse klubbene jobber sammen med idrettskretsen for at barn og unge i hele byen skal ha et bredt og likeverdig idrettstilbud i nærheten av der de bor – med økt aktivitet som følge. Idrettskretsen har satt et mål om at 60 prosent av ungdom på 10. trinn er aktive i et idrettslag.

Bakteppet for Idrett for alle i Oslo var en uro for utviklingen i idretten. Idrettskretsen mente å se tegn til at stadig dyrere og mer profesjonaliserte trenings-tilbud banet veg for økende klasseskiller i barn og unges idrettsdeltakelse (Solstad & Bakken, 2020). Kostnader var én bekymring. Mangel på frivillige til å drifte idrettslag i enkelte deler av byen var en annen bekymring. Det var store forskjeller mellom idrettstilbudet i idrettslag på østkanten og vestkanten av byen. Idrettskretsen skuet med bekymring til Sverige, der idrettslag i ressurs-svake områder har blitt nedlagt og frafallet blant 10–12-åringer har økt (Norberg, 2019).

Går det i riktig retning med barne- og ungdomsidretten i Oslo? Denne rapporten tar for seg virkningene av idrettskretsens arbeid. Vi har undersøkt endringer i idrettsdeltakelsen til barn og ungdom og endringer ved idrettsorganiseringen i nabolagsklubbene. Videre har vi undersøkt om idrettskretsens tiltak har konsekvenser utenom de som var tiltenkt og ønsket. Rapporten er basert på analyser av Ung i Oslo-undersøkelsene og intervjuer med personer som har vært involvert i Idrett for alle i Oslo. Vi belyser to overordnede problemstillinger: 1) Har idrettsdeltakelsen blant barn og ungdom økt og blitt mindre preget av sosiale, geografiske og økonomiske forskjeller? 2) Har de involverte idrettslagene blitt bedre rustet til å organisere et bredt og rimelig idrettstilbud?

For å svare på den første problemstillingen undersøker vi idrettsdeltakelsen blant barn (10–12 år) i perioden 2021–2023 og ungdom (13–19 år) i perioden 2018–2023. Her ser vi på om deltakelsesmønstrene har endret seg over tid, med et særlig søkelys på betydningen av kjønn, alder, sosioøkonomisk status, foreldres fødeland og bosted. Vi ser også på ungdommenes opplevelser av idretten – trivsel, motivasjon og barrierer for deltakelse. Dette gir oss noen indikasjoner på om idretten har blitt mer (eller mindre) inkluderende. For å svare på den andre problemstillingen har vi intervjuet frivillige og ansatte klubbledere i tjue av de involverte idrettslagene. I analysene undersøker vi hvordan idrettskretsens tiltak har virket inn på ulike sider ved idrettslagenes organisering – idrettstilbud, klubbstyring og samfunnsrolle.

Idrettskretsens satsing må forstås i kontekst. I kapittel 2 gir vi først en innføring om idrettens samfunnsansvar, med vekt på interessekonflikter og utviklingstrekk i idretten som kompliserer idrettskretsens oppdrag. Som del av konteksten beskriver vi idrettskretsens virkemidler før vi gjør rede for metodene og de analytiske perspektivene som ligger til grunn for rapporten (kapittel 3). Resultatene fremstilles i kapittel 4 (Idrettsdeltakelse) og kapittel 5 (Idrettsorganisering). I kapittel 6 oppsummerer vi hovedfunn og reflekterer rundt sammenhengene mellom virkemidler og resultater i Idrett for alle i Oslo. Avslutningsvis løfter vi frem et par sentrale utfordringer og retningsvalg for idrettskretsens videre arbeid.

2 Kontekst

Hva er idrettens samfunnsansvar? Hva står i veien for at det blir oppfylt? For å forstå mekanismene i hvordan Idrett for alle i Oslo virker inn på idrettsdeltakelsen og idrettslagene, er det viktig å kjenne til hvordan idrettsfeltet er bygget opp, hva slags verdier organisasjonen er tuftet på, og dynamikken mellom ulike segmenter og aktører innenfor dette feltet. Dessuten må vi vite hva det er Idrett for alle i Oslo går ut på: hva som er gjort annerledes enn før, hva slags ressurser som er satt inn for å nå målene, og hvem som har vært involvert i utføringen av arbeidet.

I dette kapittelet skisserer vi først konteksten idrettskretsen jobber innenfor, og gir et innblikk i forhold som påvirker idrettskretsens forsøk på å styre idretten i en mer inkluderende retning. I del én peker vi på iboende trekk ved idretten og utviklingstrekk i samfunnet som skaper spenninger idrettskretsen er nødt til å forholde seg til. Deretter ser vi nærmere på hvordan Oslo Idrettskrets går frem for å løse oppdraget. Vi gjør rede for virkemidlene i Idrett for alle i Oslo: hvilke aktører som er med, hvordan arbeidet er organisert, og hvem som har ansvar for hva.

2.1 Idrettens samfunnsansvar

Organisert idrett betyr mye for mange. 72 prosent av norske barn har idrett som fast fritidsaktivitet, og 45 prosent av norske ungdommer trener jevnlig i regi av et idrettslag (Bakken, 2024; Enstad & Bakken, 2023). Idretten tilskrives stor verdi og nytte for den enkelte, men også for lokalsamfunnet og storsamfunnet (Coakley, 2015; Putnam, 2000; NIF, 2023). En viktig grunn til at foreldre engasjerer seg frivillig i idrettslag, er nettopp troen på at idrett er et gode for barna – som gir idrettsglede, tilhørighet, mestring og utvikling (Solstad & Sandvik, 2024). I statlig idrettspolitik er inkludering av barn og unge øverste prioritet (BUFDIR, 2022; Kultur- og likestillingsdepartementet, 2024). Under fanen «idrettsglede for alle» har staten gitt Norges idrettsforbund det formelle ansvaret for å tilby muligheter for trening og konkurranse i lokale idrettslag. Idrettsforbundet mottar offentlige tilskudd og prosjektmidler for å forvalte dette ansvaret – 2,7 milliarder i 2023 (Norges idrettsforbund, 2024). Denne typen forhold mellom staten og den organiserte idretten har Norberg (1997) kalt «den implisitte kontrakten». Begrepet antyder gjensidig nytte: Staten gir penger og får en sunnere befolkning tilbake. Kontrakten mellom staten og idretten er langt fra uproblematisk, ikke minst fordi idrettsforbundet selv er preget av indre spenninger og samtidig utsettes for eksterne krefter som drar idretten i ulike retninger (Hanstad, 2011). Idrettskretsen er langt fra den eneste aktøren som har interesse av idretten og hvordan den utvikler seg – innenfor det globale eliteidrettsfeltet og i det enkelte idrettslag.

Idrettens sol- og skyggesider

Idretten er preget av en dobbelthet. Troen på idrettens iboende kvaliteter står sterkt. Samtidig er det godt kjent at idretten har sine mørke sider, spesielt knyttet til toppidretten. Globalt er idretten overmettet av penger og befengt med sosiale problemer. Det er mye å ta av: korrupte toppledere, sportsvasking, groteske lønninger, doping, seksuell trakassering, rasisme og homohets (Chen, 2022; Fruh et al., 2022; Seippel et al., 2018; Skilbred, 2024; Solstad, 2019; Strandbu et al., 2023). Slike saker vekker ofte stor oppsikt i media. Likevel er det sjelden at engasjementet fører til en større kollektiv mobilisering for at idretten skal ta grep om problemene, eller at sakene svekker interessen for idrett blant folk flest – foreløpig (Seippel et al., 2018). I Norge er det bred folkelig forventning om at idretten tar ansvar sosialt og politisk, spesielt i saker som kostnadsnivå, doping og diskriminering av skeive – altså i saker der toppidretten ikke bare har et dårlig rulleblad, men også myndighet til å regulere (Seippel, 2024). Dersom de ikke tar ansvar for å rydde opp i idrettens problemer, er det derfor en viss fare for at skitne penger og skittent spill kan undergrave både folkets og statens tillit til idrettsforbundet.

Der skyggesidene trer frem i eliteidretten, er solsidene tydeligere i barneidretten. Det er mye som atskiller og skjærer norsk barneidrett fra internasjonal eliteidrett og dens innflytelse. Ikke minst er det langt mindre penger involvert: Det er i hovedsak barnas foreldre som betaler og bestemmer hvordan idretten skal organiseres (Lorentzen, 2007). Idrettsforbundet har regler for barneidrett som skal begrense resultatfokus og tidlig alvor, og disse gir klare føringer til de som organiserer aktiviteter om at barneidretten handler om å delta, ikke om å vinne (Norges idrettsforbund, 2019). Disse aspektene tegner opp en markant grenselinje mot eliteidretten og hvordan den organiseres, finansieres og begrunnes. Så lenge denne grensen er tydelig, er det grunn til å tenke at eliteidrettens problemer internasjonalt i liten grad angår breddeidretten lokalt, og dermed heller ikke svekker idrettens potensial for å berike barnas liv eller være et sunt og godt sosialt møtested for lokalsamfunnet. Men hva med ungdomsidretten?

Det er ikke ubetydelig at norsk idrett er del av et større, globalt idrettsfelt. Tegnene er tydeligst i ungdomsidretten, der idrettens regelverk myknes opp og tillater topping og prestasjonsfokus (Strandbu et al., 2021; Solstad & Stefansen, 2025). Kanskje er det som idrettsfilosof William J. Morgan (2002) hevder, at eliteidretten setter den moralske tonen for resten av idrettsverdenen. Forskning viser tegn til at utøvere blir sosialisert inn i eliteidrettens verdier. For eksempel finner Ødegård og Breivik (2015) at fotballspillere på toppnivå er mindre opptatt av fair play enn de på breddenivå. At resultat settes fremfor ærlig opptreden, forventes både av en selv og fra publikum, lagkamerater og trenere (Solstad & Stefansen, 2025). Mye tyder på en dreining i verdier og holdninger i idretten som følger alderen til de idrettsaktive. Bekymring for økende alvor, prestasjonsretting og kostnader i barneidretten har vært fremtredende i norske medier de siste årene. Bildet finner støtte i forskning om classeskiller i ungdomsidretten

(Strandbu et al., 2017) og i en fersk studie om foreldreskap og en kostnadsdrivende kultur i norsk ungdomslangrenn (Stefansen & Strandbu, 2025).

Fremtidsutsiktene videre påvirker innstillingen til idrett hos mer eller mindre håpefull idrettsungdom. For noen blir toppidrett en mulig karriereveg. I valget om å satse eller ikke har det noe å si hva slags vilkår og status kvinner og menn har innenfor en gitt idrettsgren. Forskning viser at mulighetene de ser i horisonten, former unge jenters og gutters ambisjoner og innstilling til idrett, samtidig som den gir utslag i ulik innretning og ressursbruk på det faktiske idrettstilbudet til jenter og gutter (Eriksen, 2022; Persson et al., 2020). Eliteidretten sender signaler om hva som venter for de aller beste og mest ambisiøse. Vel så viktig er det nok om ungdommene ser en mulighet for å fortsette å utøve idrett som hobby. Fremtidsutsiktene i den organiserte idretten inkluderer også studentidrett, bedriftsidrett og seriespill i en rekke idretter for voksne i ulike aldersgrupper, inkludert senioridrett (60 pluss), men disse treningstilbudene er ikke like synlige i mediebildet og høster ikke den samme statusen som eliteidrett. Mange av de som gir seg med idrett i ungdomstiden, forblir aktive med egenidrett og som kunder på kommersielle treningssentre (Bakken & Strandbu, 2023).

Overgangen fra barneidrett til ungdomsidrett

Det å forlate barneidretten og tre inn i ungdomsidretten er en merkbar overgang. Skillet ved 13 år er definert av Norges idrettsforbund og har store praktiske konsekvenser for barna og deres forhold til idrett (Solstad & Stefansen, 2025). Barna møter tøffere krav og mer alvor. Endringen kan delvis relateres til strukturelle endringer i den enkelte idrett – utvidet konkurransekrets med mer reising og økte kostnader, økt banestørrelse i fotball og så videre (Solstad et al., 2022). Et annet regelverk trer i kraft: Bestemmelser om barneidrett viker for anbefalinger til ungdomsidrett. En rekke medieoppslag om topping i barneidretten viser at reglene ikke alltid lykkes i å skjerme barna fra den typen idrettsalvor og resultatfokus som ikke er tillatt i barneidretten (f.eks. Anfinssen, 2019; Rivrud, 2021). Slike medieoppslag er ikke like vanlige i ungdomsidretten, antakelig fordi denne praksisen nå er tillatt. I vårt eget feltarbeid i idrettslag i Oslo ser vi tegn til at trenere og ledere har en visshet om at det blir tøffere etter overgangen, og dermed tilpasser treningstilbudet til 10–12-åringene – med mer kompetanse og mer trykk på sportslig utvikling – slik at barna får bedre forutsetninger for å trives i et tøffere idrettsmiljø (Solstad et al., 2022).

Overgangen fra barneidrett reflekteres også i idrettskulturen, spesielt ved at hensyn til idrettsglede for «de fleste» tones ned til fordel for idrettsglede for «de beste». Det blir større rom for topping av lag, prestasjonsbasert spilletid og uttak, og det blir mer interne stridigheter (Strandbu et al., 2021). Mange slutter (Persson et al., 2019). Formodentlig er det de til enhver tid ivrigste som fortsetter. Dermed blir det naturlig at de ivrigste setter mest preg på idrettskulturen, og at treningstilbudet til ungdom i stor grad tilpasses de mer idrettsambisiøse fremfor ungdom som vil ha idrett mer som hobby (Solstad &

Stefansen, 2025). Disse endringstrekkene forklarer til dels hvorfor det er vanskeligere å skape et inkluderende idrettstilbud for ungdom enn for barn (Sandvik & Solstad, 2023).

Endringsprosesser i idrettsorganisasjonen

Den organiserte idretten er ikke som den engang var. Endringer merkes i idrettstilbudet til barn og unge, og det merkes i selve idrettsorganisasjonen. Forskere bruker begreper som «kommersialisering», «profesjonalisering», «byråkratisering» og «digitalisering» for å beskrive det som skjer – både internasjonalt og i Norge (Seippel, 2010; Steen-Johnsen, 2011; Lang et al., 2020). Også barne- og ungdomsidretten berøres. Det strømmer mer penger inn i norske idrettslag utenom medlemsbetalinger – fra stat og marked.¹ Kommersialisering betyr, kort sagt, at penger inntar en viktigere rolle i organisasjonen. Idrettsforbundets årsrapporter viser at midler til idretten har økt markant siden 2000-tallet, og at sammensetningen av type inntektskilder er endret. I 2002 kom 80 prosent av inntektene fra det offentlige, mens det tilsvarende tallet var 50 prosent i 2023 (Norges idrettsforbund, 2003, 2024). Med mer penger i idretten er det også mer penger å tjene på idretten. Kommersielle aktører tilbyr trening på treningssentre og private akademier, mens idrettslag selv bidrar til markedsretting gjennom økende innslag av betalingsbaserte idrettstilbud og arrangementer (Hompland & Lorentzen, 2011; Gammelsæter, 2010). Et eksempel er den eksplosive veksten i private fotballakademier i Oslo, som høster privat profitt på bruk av offentlige anlegg, gjerne med klubbers bifall, som ser det som et vinn-vinn-samarbeid (Skille & Hanstad, 2024).

Hvem som betaler, påvirker hvem som bestemmer. Pengesterke aktører sikrer seg innflytelse i idretten gjennom oppkjøp, sponing og kommersielle dugnadsavtaler (Berg, 2019; Hjelseth, 2006; Seippel et al., 2018). Idrett har lenge blitt brukt til å profilere bedrifter som ansvarlige og samfunnsengasjerte, en praksis som gjerne kalles «corporate social responsibility», eller «sportsvasking» når tilfellet betraktes å være i et etisk grenseland (Carroll & Shabana, 2010; Midttun, 2014). For eksempel skifter Gjensidige med å være «en stolt idrettssponsor» som håper å «motivere flest mulig til å være i fysisk aktivitet»². Flere private banker har etablert egne ordninger for å sponse tiltak for inkludering i idrett (og kultur), der idrettslag kan søke om midler. Sparebank1 tilbyr dessuten talentstipend til unge idrettsutøvere.³ Det er heller ikke uvanlig at bedrifter markedsfører seg i forbindelse med store idrettsarrangementer eller idrettskoler – Gjensidige Cup, Sparebank1 Cup, TINE Fotballskole, Bring-serien, Equinor landslagsskole og så videre. Utviklingen i retning sterk kommersiell

1 Denne utviklingen gjelder også nabolagsklubbene: For de aller fleste har både inntekter og utgifter økt betydelig de siste fem årene. Kilde: Oslo Idrettskrets (intern rapport).

2 <https://www.gjensidige.no/om-oss/sponsing>

3 <https://www.sparebank1.no/nb/smn/om-oss/samfunnsutbytte/talentstipend.html>

innflytelse er tydelig i idrettsforbundet som helhet og mest av alt i de største idrettsgrenene – der de også har de største markedsinntektene (Norges idrettsforbund, 2023; Steen-Johnsen, 2011). Utviklingen i idretten er ikke naturgitt, men drives frem av aktører med egne agendaer og interesser.

Selv om den relative andelen med offentlig finansiering har minket i forhold til markedsinntekter, har også den offentlige støtten hatt et markant oppsving de siste tiårene (Norges idrettsforbund, 2024). Idrettens antatte nytteverdi for samfunnet er en av årsakene. Økte pengestrømmer fra det offentlige henger sammen med en internasjonal trend, der den organiserte idretten i økende grad tenkes inn i statens arbeid innen felt som helse, sosial inkludering, utdanning og kriminalitetsforebygging (Green, 2007; Skille, 2011; Aggestål & Fahlén, 2015). Idretten blir gjort ansvarlig for å oppnå sosiale og politiske mål. Trenden viser seg også i offentlig finansierte storskalaprojekter for å styre idretten i en mer inkluderende, samfunnsnyttig retning. Over de siste tjue årene har vi eksempler på tiltak fra myndigheter og nasjonale idrettsforbund i en rekke land (Green, 2007; Karp et al., 2014; Sam & Jackson, 2006). I forskning på feltet er det imidlertid omstridt hvorvidt organisert idrett er egnet som politisk verktøy for å oppnå bredere velferdspolitiske og sosiale mål (Coalter, 2015; Haudenhuyse & Theeboom, 2015; Nesse, 2023; Lorentzen et al., 2000). Brorparten av den kritiske forskningen handler om idrettsbaserte tiltak rettet mot å inkludere bestemte grupper barn og ungdom (Collins & Haudenhuyse, 2015; Dahlstedt & Ekholm, 2017). Tross forskning som viser at idrett er sosialt viktig for mange som er aktive i et idrettslag (Dalen, 2023), finnes det ikke grunnlag for å påstå at idrett *generelt* fører til positive utfall for enkeltmennesker og samfunn. Som Coalter (2015) påpeker, er det viktig å se nærmere på hva det er som gjør at enkelte former for idrettsopplegg kan ha positive utfall.

Når offentlige bevilgninger øker i omfang, blir det også viktig å sikre seg at pengene går til riktig formål og forvaltes på en redelig og transparent måte. Internasjonal forskning viser at idrettslag i økende grad underlegges kontroll og styringsregimer fra myndighetene, og at dette ofte går på bekostning av opplevd frihet og tillit for de som organiserer idrett på bakkeplan (Fahlén, 2017; Sam & Macris, 2014). I idrettslagene omsettes økte inntekter i betalt arbeidskraft som supplerer eller erstatter frivillige trenere og ledere (Taylor & Garratt, 2010; Solstad & Sandvik, 2024). Forskning basert på feltarbeid i åtte nabolagsklubber tyder på at profesjonalisering i idretten svekker frivillig organisering som prinsipp og praksis – uavhengig av om det overordnede målet handler om sportslig prestasjon eller sosial inklusjon og velferd (Solstad & Sandvik, 2024). Endringstrekkene i idretten peker mot en svekkelse av frivilliges posisjon og beslutningsmakt i idretten (Hompland & Lorentzen, 2011).

En hybrid styringsmodell

Hvem bestemmer utviklingen i barne- og ungdomsidretten? Overordnet har Norges idrettsforbund (NIF) en visjon om idrettsglede for alle, mens frivillighet

og demokrati er grunnverdier for hvordan idretten skal organiseres (Norges idrettsforbund, 2024). På papiret er idrettsforbundet en medlemsbasert organisasjon, med årsmøtet og dets valgte delegater som øverste beslutningsmyndighet. I praksis er idrettsforbundet både frivillig og byråkratisk styrt. På nasjonalt plan er det ansatte på NIFs hovedkontor på Ullevål Stadion, i Olympiatoppen og på hovedkontorene til Skiforbundet, Friidrettsforbundet og de andre særforbundene som bestemmer over idretten. I 2023 kunne idrettsforbundet skilte med 366 ansatte, fordelt på idrettskretser, Olympiatoppen og NIF sentralt (Norges idrettsforbund, 2023). Årslønnen til generalsekretær i NIF er på 1,6 millioner (Norges idrettsforbund, 2023) og ligger over en halv million høyere enn årslønnen til øverste leder i Oslo Idrettskrets på 950 000 kroner (Oslo Idrettskrets, 2023)⁴. Kontrasten til grasrotidretten er stor. På lokalt plan er det (i teorien⁵) medlemmene i det enkelte idrettslag som styrer idretten, og ulønnet arbeid som fortsatt er normen. Selv om idrettslag også har blitt mer profesjonalisert over tid, er man avhengig av frivillig innsats fra foreldre og andre. Med de frivillige timene som legges ned, er frivillighet å regne som en uvurderlig ressurs. Verdien er forsøkt tallfestet. Ifølge SSB ville det kostet 17,4 milliarder kroner i året dersom alt frivillig idrettsarbeid ble erstattet med lønnsarbeid.⁶

Frivillige er mer enn billig arbeidskraft. Ifølge Wollebæk og kolleger (2000) har frivillighet en viktig demokratisk og sosialt integrerende funksjon i samfunnet. Frivillig organisering sikrer en viss uavhengighet fra stat og marked og gir medlemmene makt til å bestemme over aktiviteten i eget idrettslag. Sosial integrasjon er en annen av disse funksjonene. Ved å engasjere seg som frivillig treffer man andre med en felles interesse i barnas idrettsaktivitet. Dette er én av få arenaer der status, utdanning, kultur og økonomi ikke er så viktig (Lorentzen, 2007; Strandbu et al. 2017). Frivillighet har også en demokratisk funksjon (Wollebæk et al., 2000). I idrettslag må medlemmer diskutere og komme til enighet om praktiske saker som betyr noe for dem selv og fellesskapet de er del av. Slik er idretten en arena der meninger brytes mot hverandre og beslutninger tas etter demokratiske regler – ideelt sett. Potensialet for at idretten oppfyller disse funksjonene, svekkes av tendenser i retning profesjonalisering, sterkere sentralstyring og dårlig oppmøte til idrettsmøter (Solstad & Sandvik, 2024).

4 For ordens skyld: Rektor ved OsloMet har en årslønn på 1,7 millioner, mens rektor ved Norges idrettshøgskole tjener 1,1 millioner i året (<https://www.khrono.no/her-okte-lonnspotten-til-rektor-mest-i-2023/856848>).

5 I den grad medlemsdemokrati forutsetter bred og aktiv deltakelse på idrettslagets årsmøte, står det ikke like bra til med medlemsdemokratiet i alle idrettslagene i Oslo, ei heller i nabolagsklubbene. I feltarbeidet vårt i åtte nabolagsklubber var det uten unntak knapp deltakelse utenom medlemmer som selv hadde tillitsverv, og møtene forløp som en pliktøvelse med minimal grad av innspill eller diskusjon undervegs. Årsmøtet er et forum der viktige beslutninger i idrettslaget tas, blant annet om hvem som skal sitte i styret, og hva det skal koste å være medlem.

6 Beløpet er basert på tall fra 2018. <https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/nasjonalregnskap/statistikk/satellittregnskap-for-ideelle-og-frivillige-organisasjoner>

Perspektivet til Wollebæk sier noe om hva som står på spill for både idrett og samfunn dersom tilliten til idretten svekkes og det frivillige engasjementet forvitrer.

Frivillig organisering av idretten er under press fra flere kanter. I idrettslagene opplever de at det forventes mer enn før i form av faglig kunnskap og kompetanse, profesjonalitet og idrettskvalitet (Smeland & Seippel, 2015). En blanding av egne ønsker og andres forventninger til utvikling innen både sport og inkludering gir opphav til et krysspress for ansatte og frivillige i klubbstyrene (Solstad & Sandvik, 2024). Det kommer til nye saksfelt som idretten forventes å sette seg inn i og utvikle retningslinjer og rutiner for, samtidig som et digitalisert idrettsfelt gir opphav til nye arbeidsoppgaver og nye kompetansekrav. Ytre press fra stat og marked er én ting, indre spenninger en annen (Hanstad, 2011). Det foregår en slags dragkamp om idrettens mål og mening. I dragkampen står det om vektleggingen av de ulike leddene «flest mulig, lengst mulig, best mulig» – en visjon der tredje ledd er inkludert kun i deler av idrettsforbundet, men ikke hele.⁷ Dragkampen gir seg uttrykk i initiativ for å styre idretten i ønsket retning fra ulike aktører både internt i og utenfor idrettsorganisasjonen.

For å imøtekomme krav og forventninger fra omverdenen har idretten svart med tiltak for å profesjonalisere styringen av idretten, inkludert i klubbene – fra «kjøkkenbordsstyring» til strukturert og systematisert styring (Sam, 2009). Norges Fotballforbunds utviklingskonsept «Kvalitetsklubb», som igjen er inspirert av det engelske fotballforbundets «Charter Club», er et eksempel (Smeland & Seippel, 2014), idrettskretsens Nabolagsklubb et annet (Solstad & Sandvik, 2024). Selv om de er del av samme organisasjon, trekker ikke alltid fotballforbundet og idrettskretsen i samme retning. Der begge aktører ønsker mer profesjonalitet, har de litt forskjellige formål. Norges Fotballforbund er «fagnerder», som Skille og Hanstad (2024) sier det, og er (mest) opptatt av fotballutvikling – proffere styring for å rekruttere flere, få opp den fotballfaglige kompetansen og prestere på den internasjonale fotballscenen. Idrettskretsen, på sin side, er opptatt av rekruttering av hensyn til barn og unges idrettsglede, gode oppvekstmiljø og ulike former for samfunnsnytte som strømmer fra en idrettsaktiv befolkning (Oslo Idrettskrets, 2024a).

Innad i NIF kan idrettskretsen sies å representere allmenninteresser – idrettsdeltakelse og idrettsglede for alle. De er generelt interessert i at mange deltar og trives i organisert idrett. Dette står i en viss kontrast til fokuset i særforbundslinja. Der særforbund også formidler et ønske om at flest mulig barn og ungdom er med i idrett, representerer de spesialinteresser – deltakelse og trivsel innen *deres* idrettsgren. Skiforbundet er spesielt interessert i økt skideltakelse og skiglede, mens fotballforbundet er spesielt interessert i fotballdeltakelse og fotballglede. For fotballforbundet er dessuten spillerutvikling i fokus. Slik vi

7 Fotballforbundet og skiforbundet er blant særforbundene som har med «best mulig» i sin visjon, mens idrettsforbundet sentralt holder seg kun med «flest mulig, lengst mulig».

forstår en kronikk fra generalsekretæren og tre andre toppledere i fotballforbundet, er idrettens misjon å sørge for at flest mulig kan realisere fotball-drømmen (Løken et al., 2024). Idrettsforbundet er forent i målet om flere medlemmer, og alle organisasjonsledd står samlet om visjonen «idrettsglede for alle». Men der det er enighet om at vekst er et mål, spriker altså begrunnelsene som gis for målet. Samtidig er det uenigheter om hva som bør vektlegges i idrettsaktiviteten, hvem som skal bestemme over idrettsutviklingen, og hvordan idretten best bør styres.

Hva med idrettslagene? Også i idrettslagene er det interessen motsetninger og delte meninger om idrettens ansvar. Forskning viser at inkludering og «idrett for alle» ikke er kontroversielle mål i seg selv. Snarere er det slik at det er i praksis at disse målene kommer i konflikt med en del andre mål og hensyn. Noen saker har lettere for å fyre opp folkelig engasjement enn andre, med sakens støttepillere og politiske innramming som avgjørende faktorer (Seippel et al. 2018). Idrettsforskning har blottlagt idrettens mange og til dels motstridende institusjonslogikker, der konkurranselogikken står sterkt og gjerne trumfer andre hensyn når det kommer til stykket (Gammelsæter, 2010; Helle-Valle, 2008; Skille, 2011; Steen-Johnsen, 2011; Stenling & Fahlén, 2009⁸). Det er ikke gitt at daglig praksis i idrettslag enkelt lar seg tilpasse føringer ovenfra – selv om de får midler til å møte målene (Fahlén et al., 2014). Strategiske målsettinger må ofte vike for praktiske og dagligdagse oppgaver i idrettslaget (Fahlén & Stenling, 2018). Hvorvidt de som organiserer idrett, er opptatt av samfunnsansvar eller ikke, kommer litt an på definisjonen. Der folk flest mener det er riktig at idretten tar sosialt og politisk ansvar, er svaret mer nyansert når spørsmålet stilles til personer som er involvert i idrett selv, som utøvere eller i organiseringen. For disse handler idrettens samfunnsansvar først og fremst om folkehelse og lokalsamfunnet – saker som det ikke koster eller krever noe særlig ekstra å involvere seg i (Seippel, 2024). Altså er idrettsfolk også opptatt av sosialpolitisk ansvar, men avgrenset til områder som er tett på det de allerede gjør, og den samfunnsnyttens som flyter mer eller mindre direkte fra å utøve idrett.

Oppsummert viser forskningen at det finnes et potensial for mobilisering til idrettspolitisk engasjement i idrettslagene, i alle fall innenfor områder som er tett på kjernevirksomheten. Med Idrett for alle i Oslo forsøker Oslo Idrettskrets å ta styring på klubbutviklingen og sørge for at idrettslagene er i stand til å oppfylle potensialet sitt som samfunnsaktører. Og hvordan gjør de det? I neste del gir vi en nærmere beskrivelse av de involverte aktørene og tiltakene.

8 Stenling og Fahlén viser til tre dominerende logikker i idretten: idrett for alle, resultatorientering og kommersialisering/profesjonalisering. De argumenterer for at de to sistnevnte gjerne trumfer den første i praksis.

2.2 Idrett for alle i Oslo – aktører og ansvarsfordeling

Idrett for alle i Oslo kan betraktes som en intervensjon eller et endringsprogram for barne- og ungdomsidretten – som er ment å snu en pågående utvikling. Idrettskretsen har selv presisert at det ikke er snakk om et *prosjekt*, men en omlegging av måten de jobber på. Satsingen må forstås i lys av idrettskretsens overordnede mandat og ansvar og de virkemidlene og støttespillerne de har med seg. Her beskriver vi hvordan Idrett for alle i Oslo er organisert, konseptet Nabolagsklubb og ansvarsfordeling mellom krets og klubb.

Virkemidler: ressurser og nabolagsklubber

Idrett for alle i Oslo er forankret i strategisk plan for perioden 2020–2024 og ble ytterligere forsterket av kretstinget i 2024 (Oslo Idrettskrets, 2020, 2024). Arbeidet og retningen som pekes ut for idrettsutviklingen i denne satsingen, kan dermed tolkes som et uttrykk for viljen til det demokratiske flertallet i oslo-idretten. I planene er det vedtatt tre strategiske innsatsområder, som også står fast for neste fireårsperiode: 1) variert og rimelig idrett, 2) gode og veldrevne idrettslag, 3) kortreist idrett. Idrettskretsen har et stort sett med virkemidler til rådighet. De disponerer betydelige ressurser i form av blant annet penger, arbeidskapasitet og anleggstid. Idrettskretsen har innflytelse over bygging og bruk av offentlige idrettsanlegg i Oslo. I 2023 forvaltet de idrettstilskudd på 99 millioner kroner (Oslo Idrettskrets, 2023), og i 2024 kom det en ekstrabevilgning fra regjeringen med drøye 30 millioner til idrettslag i Oslo. Idrettskretsen fordelte midlene til idrettslag etter kriterier basert på bydelens andel barn og unge i fattige familier (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2024).

I oppstarten av Idrett for alle i Oslo var arbeidet organisert i tre deler: informasjons- og påvirkningsarbeid, idrettsløft og foregangsklubb. Den første delen gikk ut på å skape forståelse for satsingen. Arbeidet var rettet inn mot de ulike leddene av idrettsorganisasjonen (f.eks. idrettslag og særforbund) og ut mot offentligheten og det politiske systemet. Påvirkningsarbeidet internt i idretten synes å være rettet inn mot de organisasjonsleddene der de opplever størst avvik fra eller motstand mot idealene i Idrett for alle i Oslo. For eksempel har kretsens strategiplan et punkt om å «utfordre særiddrettene til å lage retningslinjer for å begrense kostnader, og skape kultur for moderasjon» og et annet punkt om å «påvirke NIF til å utvikle forenklede krav til roller, rapportering og regnskap for små idrettslag» (Oslo Idrettskrets, 2024a, s. 2).

De to andre delene av Idrett for alle i Oslo handlet om å støtte og stimulere idrettslag til innsats, på måter som er tilpasset utfordringene i og konteksten til det enkelte idrettslag. *Idrettsløft* handlet om å styrke idrettslag i områder med relativt sett lav idrettsdeltakelse, der idrettslagene strevde med å etablere og organisere stabile treningstilbud. Her skulle idrettskretsen bidra med ekstra økonomisk og administrativ støtte. *Foregangsklubb* var rettet mot ressurssterke idrettslag som ville ta en ledende rolle i innsatsen for en mer inkluderende idrett. Aktuelle tiltak i denne delen handlet om å dempe ressursbruken heller enn å

øke den, for å få bukt med utviklingen i retning stadig dyrere og mer profesjonaliserte treningsopplegg til barn og ungdom. I 2020 var elleve idrettslag omfattet av idrettsløft i fire områder, og ni idrettslag hadde søkt og blitt akseptert som foregangsklubb.

Innretningen av Idrett for alle i Oslo har blitt justert siden oppstart. De involverte idrettslagene har blitt flere og samlet til et nytt konsept – Nabolagsklubb. Dette er et konsept for idrettslag som «vil ta et utvidet samfunnsansvar» og samarbeide aktivt med idrettskretsen for å nå målene de har satt. Som navnet tilsier, er nærmiljøet i fokus. Barn og ungdom skal ha kort reisevei hjemmefra til trening og konkurranse. Nesten alle som var med i oppstarten, har blitt med videre som nabolagsklubb. Et par har gått ut, mens flere nye har kommet til. Med utvidelsen av antall nabolagsklubber har mangfoldet innad i konseptet blitt større. Det gjelder både i antall medlemmer og idrettsgrener, i økonomisk omsetning⁹ og i organisasjonsform. Noen nabolagsklubber belager seg nesten helt på frivillig organisering, og svarer til bildet av en tradisjonell idrettsforening, mens andre har større innslag av ansatt arbeidskraft i klubbdriften og i treningstilbudene. De mer profesjonaliserte idrettslagene rommer klubber som minner om idealtypene vi tidligere har kalt idrettsforetak og idrettsforretning, som er organisert i tråd med verdier og styringsprinsipper forbundet med henholdsvis offentlige velferdsforetak og privat næringsliv (Solstad og Sandvik, 2024). Nabolagsklubber flest er fleridrettslag og har organisering av trening- og konkurranseaktiviteter som sin kjernevirksomhet, men konseptet rommer også særvidrettslag (som organiserer én idrett) og klubber som fokuserer mer på sosiale aktiviteter og ungdomsutvikling enn idrett. Etter opptaksrunden i 2023 ble det 31 nabolagsklubber. I oktober 2024 ble det utvidet til 34 nabolagsklubber, og ytterligere utvidelser er i vente.¹⁰ Idrettskretsen jobber for å ha 60 nabolagsklubber – fire i hver bydel. Allerede er det minst én nabolagsklubb i hver bydel.

Nabolagsklubb finansieres av Oslo kommune og øremerkede midler fra de lokale aktivitetsmidlene (LAM), en tilskuddsordning fra Kultur- og likestillingsdepartementet.¹¹ Idrettskretsen har holdt fast ved hovedtrekkene i satsingen siden oppstarten i 2018, med en lokalt tilpasset og økonomisk utjevnende modell. De bidrar med ressurser til klubber der behovet er størst, slik at idrettslag i områder med relativt lav idrettsdeltakelse og svake idrettslags-tradisjoner mottar mest støtte. Samtidig fortsetter kretsens holdningsarbeid for å utbre en mer inkluderende idrettskultur. Det skal også tas med at perioden siden Idrett for alle i Oslo ble innført, har vært preget av pandemi og det mange

9 Inntektene i nabolagsklubbene for 2023 spenner fra 1,2 til 101 millioner kroner. Ettersom idrettslag ikke skal gå med overskudd, ligger driftskostnadene oftest tett opptil inntektsnivået. Lønnskostnader er en post som også varierer stort fra klubb til klubb. På det meste utbetales lønn for 21 millioner, på det minste er lønnskostnaden på 87 000 (fra intern rapport i Oslo Idrettskrets, 2024).

10 På styremøte i oktober vedtok Oslo Idrettskrets å ikke videreføre statusen til én av de daværende nabolagsklubbene og å ta opp fire nye idrettslag i programmet.

11 <https://www.idrettsforbundet.no/klubbguiden/drifte-et-idrettslag/okonomi/stotteordninger/lokale-aktivitetsmidler-lam/>

har omtalt som «dyrtid», med høye priser på strøm, mat og andre forbruksvarer (Levekårsundersøkelsen, 2023). Dette har trolig påvirket både arbeidet og mulighetene for å nå målene om økt inkludering.

I strategisk plan for perioden 2024–2028 er Nabolagsklubb beskrevet som et klubb utviklingsprogram (Oslo Idrettskrets, 2024a). Mye av idrettskretsens innsats og ressurser kanaliseres til nabolagsklubbene. Innrammingen tilsier at klubb utvikling forventes å gi positive effekter for idrettslagene og idrettsdeltakelsen. Endringer skal først og fremst skje på klubb nivå – i måten idrettslaget organiseres på, i idrettstilbudet som gis, og i klubbkulturen som støpes. Det er frivillige og ansatte i nabolagsklubbene som i praksis har ansvaret for at policy blir omsatt i praksis. Idrettslederne må med andre ord sørge for at det de forplikter seg til i Nabolagsklubb, viser seg i de valgene og prioriteringene som tas i idrettslaget.

Nabolagsklubbene: fordeler og forpliktelser

Det er styret i idrettslaget som bestemmer om de vil søke om å bli nabolagsklubb, og idrettskretsen som bestemmer om de tas opp i programmet eller ikke. Hvis de blir en nabolagsklubb, forplikter de seg til å jobbe med fire innsatsområder: inkludering, kompetanse, ungdom og frivillighet. I tillegg skisserer idrettskretsen opp seks andre innsatsområder: samarbeid med skole, samarbeid med bydel, paraidrett, folkehelse, allidrett og bærekraft. Disse er anbefalte, men valgfrie. I det enkelte idrettslag har styrelederen ansvar for å følge opp prosessen opp mot idrettskretsen og sørge for implementering i eget idrettslag. I klubber med en profesjonell administrasjon deles eller delegeres mye av ansvaret til de ansatte.

Idrettskretsen har noen basiskrav til nabolagsklubbene. Et krav er å utnevne en primærkontakt¹² som holder i dialogen med idrettskretsen, og å peke ut personer med ansvar for hvert av innsatsområdene. Videre skal nabolagsklubbene formulere målsettinger og konkrete tiltak for hvert år, føre et eget prosjektrengnskap og rapportere skriftlig om arbeidet gjennom idrettslagets årsberetning. Gjennom året skal det enkelte idrettslag ha oppfølgingssamtaler med sin tildelte kontaktperson i idrettskretsen. Til sist er nabolagsklubbene forpliktet til å delta på samlinger i regi av idrettskretsen. På sin side får nabolagsklubbene tilskudd fra kretsen til å støtte oppunder innsatsen på hvert område. Idrettskretsen har gitt en årlig grunnsom på cirka 169 000 kroner til hvert idrettslag, men enkelte idrettslag kan få ekstratilskudd ut fra planer og behov i deres nærområde. Enkelte nabolagsklubber gis tilskudd til å ha en daglig leder eller til å ha ungdom i jobb. Videre blir nabolagsklubbene oppfordret til å søke idrettskretsen om tilskudd fra ordningen «Inkludering i idrettslag». Hver klubb blir tildelt og fulgt opp av en egen kontaktperson fra idrettskretsen.

12 I dagens 31 nabolagsklubber er primærkontakten som regel en daglig leder, men kan også være styreleder eller en annen ansatt eller frivillig.

Ut over basiskravene gir idrettskretsen noen føringer for hvert innsatsområde. Innen inkludering forventes det at idrettslaget jobber aktivt for å rekruttere og beholde barn og unge fra lokalmiljøet, og at de har ordninger for å ta seg av familier med betalingsutfordringer. I idrettskretsens forståelse av begrepet handler altså inkludering om å ikke bare øke rekrutteringen til idrett slik at flere blir med, men også sørge for et rimelig og godt idrettstilbud slik at flest mulig trives og har lyst (og råd) til å fortsette over tid. Barn og ungdom i familier med for lite penger utpeker seg som en særlig viktig målgruppe.

Det andre innsatsområdet er kompetanse. Her forventes det at frivillige og ansatte i en nabolagsklubb har relevant kompetanse innen drift av idrettslag og er oppdaterte på gjeldende regelverk. Videre skal et flertall av styret, kontrollutvalget og valgkomiteen ta relevante kurs for sin rolle. Idrettskretsen tilbyr fire basiskurs – om styrearbeid, for kontrollutvalg, for valgkomité og om økonomistyring – og gir nabolagsklubbene et såkalt kompetansetilskudd for å delta.¹³ Støtten er på 400,– for hver deltaker, med en årlig maksgrense på 5000,– for hvert idrettslag. Idrettskretsen dekker også avgiften for «Lederkurs for ungdom» for opptil fire deltakere i året per nabolagsklubb.

Et tredje innsatsområde er ungdom. Her er det forventet at nabolagsklubber legger inn en ekstrainnsats på flere områder: for å tilpasse aktivitetstilbudet til ungdom, for at ungdom får være med å påvirke det sosiale og idrettslige tilbudet i klubben, og for utdanning av unge ledere slik at de «blir trygge i sine ansvarsoppgaver» og kan være gode rollemodeller for andre. Det siste innsatsområdet er frivillighet. Nabolagsklubbene skal legge til rette for at det er enkelt å være frivillig, og vise frem alt det gode ved å engasjere seg som frivillig. At det skal være enkelt å være frivillig, er for øvrig ikke en ny prioritering for idretten. For 20 år siden vedtok NIF «de 11 løfter», med overordnet mål om at idrettslagene skal få rammevilkår som gjør det mulig for frivillige å bruke mer av tiden sin på organisering av aktiviteten og mindre på inntjening og annet administrativt arbeid (Norges idrettsforbund, 2002). Nabolagsklubbene skal også ha en klubbhåndbok¹⁴ med betalingsinformasjon, treningstidsfordeling m.m., som er lett tilgjengelig på klubbens nettside (eller lignende). Siden oppstart har innsatsområdene blitt noe justert, og fra 2025 gjelder et nytt system med gradering av ansvar. Idrettskretsen har lagd tre fargekoder, der rødt betyr obligatorisk, gult betyr sterkt anbefalt og grønt betyr anbefalt. Med innsatsområdet ungdom som eksempel, er det obligatorisk med «aktiviteter av og for ungdom», sterkt anbefalt med «ung medbestemmelse» og «kurs og lederprogrammer», og anbefalt å ha «allidrett for ungdom».

¹³ Kursene idrettskretsen tilbyr, er for alle idrettslag i Oslo, mens ordningen med kompetansetilskudd bare gjelder for nabolagsklubbene.

¹⁴ Fra start var «klubbhåndbok» et eget innsatsområde, mens det andre området het «frivillighet og dugnad». Nå er disse føyd sammen under innsatsområdet «frivillighet».

Idrettskretsen: mandat og mulighetsrom

Arbeidet med nabolagsklubbene og de andre virkemidlene i Idrett for alle i Oslo må forstås i lys av det generelle ansvaret Oslo Idrettskrets har, definert etter NIFs lov (§ 5-2 og § 8-2). Som idrettskrets skal de være et serviceorgan for osloidretten. En viktig oppgave er å forvalte offentlige midler øremerket til idrett. En annen er å fordele brukstid på kommunalt eide idrettsanlegg etter etablerte retningslinjer. For eksempel skal offentlige anlegg i prinsippet ikke brukes av private aktører eller gå til privat fortjeneste¹⁵ (se Skille & Hanstad, 2024). Idrettskretsen bistår også idrettslag på en rekke andre måter, deriblant med kursing, informasjon, digitale verktøy og arrangementer om organisering av idrett. Idrettskretsen har et ansvar som inkluderer særkretsene og alle de 550 idrettslagene i byen – ikke bare nabolagsklubbene (Oslo Idrettskrets, 2024a).

I tillegg til å være regional idrettskrets for Oslo i NIF-systemet har idrettskretsen en rolle som idrettsråd for Oslo kommune. Som idrettsråd har de blant annet ansvar for å dokumentere idrettens omfang i Oslo og legge til rette for samarbeid mellom idrettslag, politikere og administrasjon i bydelen – blant annet gjennom Idrettens samarbeidsutvalg (ISU). Videre har de et idrettspolitisk mandat. Idrettskretsen skal styrke den organiserte idrettens posisjon og rammevilkår. I det politiske påvirkningsarbeidet jobber de for idrettslagenes interesser overfor offentlige myndigheter og etater i Oslo kommune (Oslo Idrettskrets, 2024b).

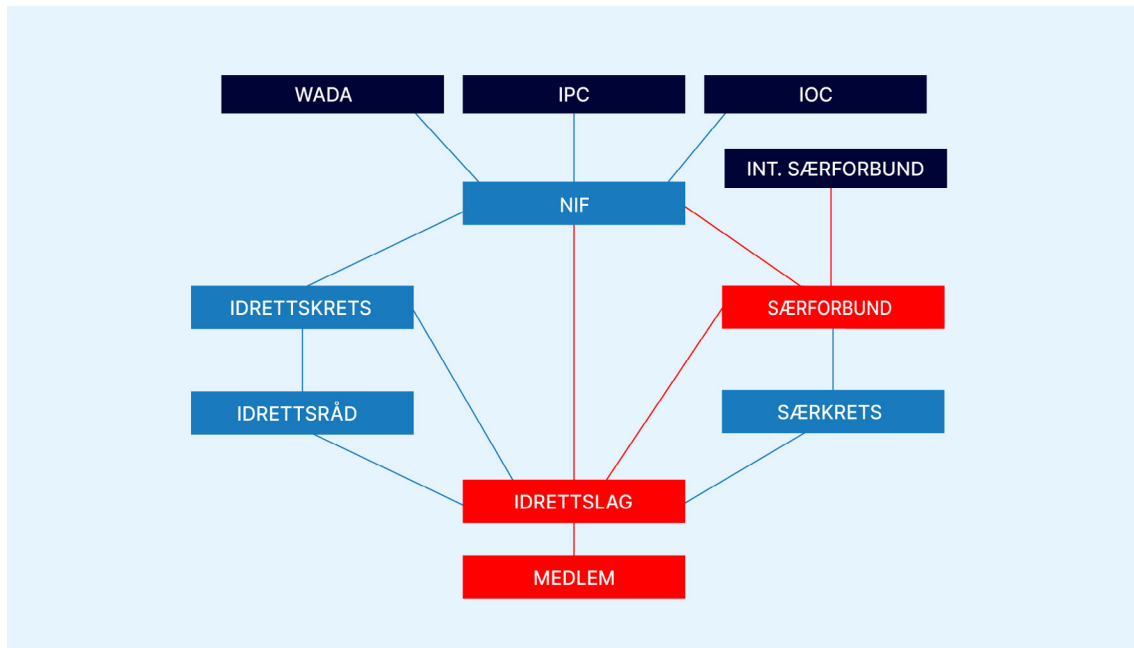
Idrettskretsene deler en del av de samme målene og interessene som det offentlige, for eksempel innen folkehelse og sosial inkludering. Samtidig er det viktige forskjeller, ikke minst i oppfatninger om hvordan disse målene bør innfris. Idrettskretsen er en del av Norges idrettsforbund (NIF), som er en interesseorganisasjon for idretten. De har interesse av at det er den organiserte idretten som blir ansett som vegen til statlige velferds mål. Dette er til forskjell fra om myndighetene ser til andre organisasjoner eller prioriterer egenorganisert fysisk aktivitet i sin strategi for å nå velferds målene (Skille & Hanstad, 2024; Skille, 2011; Tjørndal, 2020). Selv om idrettskretsen har en nær relasjon til og samarbeid med det offentlige styringsapparatet i Oslo, har de på vegne av idretten naturlig nok også noen særegne interesser og mål.

Idrettskretsen er et ledd i en stor og kontrastfull organisasjon. Idrettsforbundet er preget av indre splittelser i synet på idrettens mål og mening. Til en viss grad gjenspeiles disse splittelsene i organisasjonsstrukturen (Hanstad, 2011). Mange aktører og interesser er samlet under én paraply – både bredde og topp. Et hovedskille i NIF går mellom kretslinja og særforbundslinja, illustrert med henholdsvis blå og rød farge i figur 1. Idrettskretsene har ansvar for idrettslagenes rammevilkår, mens særforbund og særkretser har ansvar for

15 Etter dette forvaltningsprinsippet har private fotballakademier i utgangspunktet ikke tilgang på offentlige anlegg. Men det er unntaksbestemmelser som åpner opp for at private aktører kan søke om bruksrett for aktiviteter eller arrangementer som ikke er jevnlige og ikke går over mer enn et par dager. Dette forvaltes av Bymiljøetaten.

organisering av de enkelte idrettsgrenene. Videre har idrettsforbundet en internasjonal overbygning: World Anti-Doping Agency (WADA), International Paralympic Committee (IPC) og International Olympic Committee (IOC). I tillegg kommer de internasjonale særforbundene som hvert enkelt av de norske særforbundene er underlagt, for eksempel at Norges Fotballforbund er en del av det internasjonale fotballforbundet, FIFA.

Figur 1 Organisasjonsledd i Norges idrettsforbund (NIF) og internasjonale idrettsmyndigheter

Kilde: NIFs nettsider

3 Metode

I dette kapittelet beskriver vi datamaterialet, utvalget og analysene som ligger til grunn for rapporten. Idrettskretsens intervensjon er fundert på en tanke om at en bestemt form for klubb utvikling hos en gruppe idrettslag (nabolagsklubbene) vil gi utslag i at flere barn og unge har lyst og mulighet til å delta i organisert idrett. Dette begrunner en metodetilnærming der vi undersøker utfall og erfaringer på deltakernivå og på klubbnivå. For å undersøke virkningene og betydningen av Idrett for alle i Oslo har vi brukt to datakilder – en kvantitativ og en kvalitativ. Idrettsdeltakelse blant barn og ungdom er kartlagt gjennom spørreundersøkelsene Ung i Oslo. Vi har også sett på Norges idrettsforbunds medlemstall for barn og unge i osloidretten. Samlet gir dette oss en tallmessig oversikt. Vi kan videre si noe om endringer i hvor mange som deltar i organisert idrett, og sosiale mønstre i deltakelsen siden Idrett for alle i Oslo ble innført (fra 2018 til 2023). Vi har også vært ute etter å forstå hva deltakelsen i Idrett for alle i Oslo har betydd for de som organiserer idrett for barn og unge. For å få innsikt i dette har vi intervjuet (hovedsakelig) styreledere og daglig ledere i idrettslag som har vært involvert i idrettskretsens arbeid.

3.1 Spørreskjemadata

Data til den kvantitative delen av rapporten er hentet fra Ung i Oslo, som består av tre undersøkelser – én på mellomtrinnet (10–12 år), én på ungdomsskolen (13–15 år) og én på videregående skole (16–19 år). Ung i Oslo er en del av Ungdata-undersøkelsene og er skolebaserte, elektroniske undersøkelser som dekker et bredt spekter av emner, som skole, fysisk og mental helse, familie og venner, fritidsaktiviteter og trivsel. Undersøkelsene inneholder flere spørsmål om idrettsdeltakelse og gir en god oversikt over hvor mange som deltar i organisert idrett, og hvorvidt deltakelsen varierer med kjønn, alder, sosial bakgrunn, foreldres fødeland samt bosted. Det er også spørsmål om grunner til å drive med idrett, opplevelser av idretten, grunner til å slutte og opplevde barrierer for deltakelse.

Utvalget

Til denne rapporten bruker vi data fra barn på 5. til 7. trinn som deltok i årene 2021 (N = 14 489, svarprosent 77) og 2023 (N = 15 662, svarprosent 81), og ungdommer på ungdomsskolen og videregående skole som deltok i årene 2018 (N = 25 287, svarprosent 74) og 2023 (N = 25 262, svarprosent 69). Undersøkelsene inkluderer elever fra nesten samtlige av byens barneskoler, ungdomsskoler og videregående skoler (se Bakken, 2021 og 2023 og Enstad & Bakken, 2023 for mer detaljert informasjon om utvalget og datainnsamlingen).

Spørreskjemaet som går til mellomtrinnet, er kortere enn det som går til ungdomsskole og videregående, og analysene for denne aldersgruppen begrenses derfor til det som handler om deltakelse og aktivitetsnivå. Videre var 2021 første gang elever fra mellomtrinnet i alle bydeler deltok. Vi har derfor ikke grunnlag for å sammenligne endringer over tid lenger tilbake enn 2021 for denne aldersgruppen. Det er også viktig å merke seg at undersøkelsen i 2021 ble gjennomført i perioden mars til mai – en periode hvor covid-19-pandemien og smitteverntiltak i Oslo fortsatt la noen begrensninger på barnas fritidsaktiviteter. Året før datainnsamlingen var også preget av strenge smittevern-tiltak, som kan ha hatt stor innvirkning på rekruttering til idrettslagene. Analysene av endringer over tid må for denne aldersgruppen derfor fortolkes med forsiktighet.

Spørreskjemaet som går til ungdommene, inneholder mer detaljert informasjon om deltakelse i organisert idrett, som treningsmengde, grunner til å delta, grunner til å ikke delta samt opplevelser knyttet til idrettslaget sitt. Denne undersøkelsen har også blitt gjennomført med samme design over flere år, så her sammenligner vi resultater over tid for hele perioden Idrett for alle i Oslo har pågått (2018–2023).

Målene

Deltakelse i organisert idrett

Deltakelse i organisert idrett på mellomtrinnet (5. til 7. trinn) er målt gjennom spørsmålet «Hva slags faste fritidsaktiviteter er du med på?» hvor ett av svaralternativene er «Sport eller idrett» («Nei» kodet 1 og «Ja» kodet 2). Ettersom dette spørsmålet kun går de til som har svart at de for tiden er med i faste fritidsaktiviteter, og ikke til alle barna som deltar i undersøkelsen, har vi satt alle som har svart «Nei, men har deltatt før» eller «Nei, jeg har aldri vært med på noen faste fritidsaktiviteter» på spørsmålet «Er du med på noen faste fritidsaktiviteter for tiden?» til «Nei» på «Sport eller idrett». På denne måten viser variabelen andelen som deltar i organisert idrett, basert på hele utvalget, ikke kun blant de som er med i organiserte fritidsaktiviteter.

Deltakelse i organisert idrett på ungdomsskolen og videregående skole er målt gjennom et spørsmål om treningsfrekvens på ulike arenaer: i idrettslag, på treningsstudio, i annen organisert trening (dans, kampsport o.l.), på egen hånd og på skolen. I spørreskjemaet blir ungdommene bedt om å krysse av for om de trener «Aldri», «Sjelden», «1–2 ganger i måneden», «1–2 ganger i uka», «3–4 ganger i uka» eller «Minst 5 ganger i uka». I denne rapporten definerer vi de som trener eller konkurrerer i idrettslag minst 1–2 ganger i måneden, som aktive i organisert idrett (kodet 1), og de som trener eller konkurrerer sjeldnere enn dette, som ikke aktive (kodet 0). De aller fleste av disse trener eller konkurrerer på ukentlig basis eller oftere. Dette spørsmålet er stilt identisk i undersøkelsen i 2018, 2021 og 2023 og er også brukt som hovedindikator for deltakelse i organisert idrett i de foregående evalueringsrapportene.

Aktivitetsnivå og treningsmengde

Aktivitetsnivå på mellomtrinnet er målt gjennom spørsmålet «Tenk på fritiden din utenfor skolen. Hvor ofte gjør du vanligvis disse tingene?», hvor ett av svaralternativene er «Trener eller driver med sport». Det er altså et spørsmål som dekker både den aktiviteten som eventuelt måtte foregå innad i et idrettslag, og utenfor. Vi har dessverre ikke data for aktivitetsnivået innad i et idrettslag for barna på mellomtrinnet. De krysset av for om de trener / driver med sport «Aldri», «Sjeldnere enn 1 dag i uken», «1 eller 2 dager i uken», «3 eller 4 dager i uken», «5 eller 6 dager i uken» eller «Hver dag».

Spørsmål om treningsmengde gikk til et tilfeldig utvalg av de elevene på ungdomsskole og videregående som trener eller konkurrerer i idrettslag minst 3–4 ganger i uka. Dette gir en indikasjon på treningsintensitet blant de mest aktive. Ungdommene ble bedt om å oppgi omtrent hvor mange timer de trente eller konkurrerte forrige uke – mandag til søndag. De skulle telle med alt, både det som skjedde i idretten, utenfor og eventuelt på skolen. Svaralternativene varierte mellom 0 og 29 timer, med et siste svaralternativ: «30 timer eller mer». I analysene har vi slått sammen antall treningstimer til åtte intervaller for å gjøre fremstillingen mer oversiktlig. Vi har satt en øvre cut-off på minst 17 timer i uka.

Motivasjon

Motivasjon for å drive med idrett er målt gjennom spørsmålet «Hvorfor driver du med idrett?». Elevene ble så bedt om å ta stilling til sju ulike påstander som handler om motivasjon for å drive med idrett, hvor de skal svare på i hvilken grad dette stemmer for dem («Stemmer ikke», «Stemmer litt», «Stemmer godt», «Stemmer helt»). De ulike påstandene er: «Fordi det er gøy», «Fordi det er sosialt», «Fordi jeg føler mestring», «Fordi jeg liker å konkurrere», «Fordi jeg vil holde meg sunn og frisk», «Fordi jeg vil se bra ut», «Fordi jeg vil bli proff og/eller leve av idrett». Dette spørsmålet gikk til et tilfeldig utvalg og kun til de som trener eller konkurrerer i idrettslag minst én–to ganger i måneden.

Opplevelser knyttet til deltakelse i idrettslaget

Et tilfeldig utvalg av de som trener/konkurrer i idrettslag minst én–to ganger i måneden, ble gitt et ekstra spørsmål om hvordan de opplever det å være med i idrettslaget sitt. De skulle ta stilling til fire påstander om idretten: «Det er gøy å delta i turneringer eller spille kamper», «Det er for strenge krav om å være flink eller god», «Treninger eller kamper er for lite seriøst» og «Jeg trives sosialt». Svarene ble gitt på en fempunkts skala fra «Helt enig» til «Helt uenig» med en nøytral kategori i midten. I analysene har vi omkodet slik at vi viser fordelingen etter andelen som er «Enig», «Verken enig eller uenig» og «Uenig».

Har sluttet i idretten

Andelen unge som slutter i idrettslag i løpet av barne- og ungdomstiden, blir målt gjennom spørsmålet «Har du noen gang vært med i et idrettslag eller i en idrettsklubb?», hvor svaralternativene er «Nei», «Ja, men jeg sluttet på barne-

skolen», «Ja, men jeg sluttet på ungdomsskolen», «Ja, men jeg sluttet på videregående» og «Ja, og jeg er fortsatt med». Basert på dette spørsmålet beregner vi andelen som noen gang har vært med i et idrettslag eller idrettsklubb (alle som svarer ja på noen av de ovenfornevnte spørsmålene¹⁶). Dette målet gir en overordnet indikator på rekrutteringen til idrettslagene, men sier lite om hvor lenge den enkelte har vært med, eller hvor aktive de har vært. Derne st kartlegger vi andelen som sluttet på ungdomsskolen og videregående skole, av alle som en eller annen gang har vært med i organisert idrett. Til sist kartlegger vi hvor mange som har vært med i ungdomsidretten, og hvor mange som har sluttet i idrettslag etter at de begynte på ungdomsskolen. Denne indikatoren viser hvor mange på de ulike klassetrinnene som har sluttet, i prosent av alle som en eller annen gang har vært med i organisert idrett etter at de begynte på ungdomsskolen.

Grunner til å slutte i ungdomsidretten

Et tilfeldig utvalg av de elevene på ungdomsskolen og videregående som har krysset av for at de har sluttet i et idrettslag eller idrettsklubb, blir rutet videre til spørsmål som handler om hvorfor de sluttet. Elevene blir bedt om å ta stilling til ni påstander og angi i hvilken grad denne påstanden stemmer for dem («Stemmer ikke», «Stemmer litt», «Stemmer godt» og «Stemmer helt»). Påstandene er som følger: «Idrettsrelatert skade gjorde det vanskelig for meg å fortsette», «Sykdom, stress eller andre helseplager gjorde det vanskelig for meg å fortsette», «Det ble for strenge krav om å være flink eller god», «Jeg måtte bruke mer tid på skolearbeid», «Jeg måtte bruke mer tid på andre ting», «Det ble for dyrt», «Klubben hadde ikke lenger et tilbud som passet meg», «Jeg trivdes ikke lenger med de jeg trente sammen med» og «Jeg opplevde å bli mobbet, utestengt eller trakassert».

Opplevde barrierer for deltakelse i idrettslag

Et tilfeldig utvalg av de elevene på ungdomsskolen og videregående som har svart at de aldri har vært med i et idrettslag, eller som rapporterer at de har sluttet, blir bedt om å ta stilling til spørsmål om de har lyst til å drive med idrett i et idrettslag eller klubb nå. Svaralternativene er «Ja, veldig gjerne», «Ja, kanskje», «Nei, det tror jeg ikke» og «Nei, helt sikkert ikke». De som svarer ja på dette spørsmålet, får følgende oppfølgingsspørsmål som er ment å måle opplevde barrierer for deltakelse i idrettslag: «Hva er grunnen til at du ikke driver med idrett i et idrettslag i dag?» Elevene blir så presentert for åtte påstander og skal angi i hvilken grad påstandene stemmer for dem («Stemmer ikke», «Stemmer litt», «Stemmer godt» og «Stemmer helt»). Påstandene er

¹⁶ 2,7 prosent av utvalget (N = 669) har både krysset av for at de har sluttet i idrettslag, og at de trener eller konkurrer i idrettslag minst et par ganger i måneden. Spørsmålet om deltakelse og det å slutte i idrettslag kommer *før* spørsmålet om hvor ofte de trener eller konkurrer i idrettslag. Vi tolker det slik at den tilsynelatende inkonsistente svarstilen kan skyldes at de har sluttet i ett idrettslag og fortsatt i et annet. Vi har derfor valgt å definere de som både har krysset av for å ha sluttet, og for at de trener/konkurrer i idrettslag, som aktive i idrettslag.

som følger: «Fordi jeg har en skade eller sykdom som gjør det vanskelig», «Fordi det ikke finnes noe tilbud som passer meg i nærheten av der jeg bor», «Fordi jeg ikke synes jeg passer inn blant de som driver med idrett», «Fordi det koster for mye å drive med idrett», «Fordi jeg ikke er flink i idrett», «Fordi jeg ikke har noen å gjøre det sammen med», «Fordi jeg ikke har funnet en idrett som passer for meg» og «Fordi jeg ikke får lov av mine foreldre/foresatte».

Norskfødte og utenlandsfødte foreldre

Om elevene har norskfødte eller utenlandsfødte foreldre, blir på mellomtrinnet målt med spørsmålet «Er begge dine foreldre/foresatte født i et annet land enn Norge?» med svaralternativene «Ja» og «Nei». Variabelen er omkodet slik at den viser «Utenlandsfødte foreldre» (kodet 0) og «Norskfødte foreldre» (kodet 1).

På ungdomsskolen og videregående skole blir foreldrenes fødeland målt gjennom spørsmålet «Hvor er dine foreldre/foresatte født?», hvor svaralternativene er «Begge er født i Norge», «Den ene er født i Norge, den andre i utlandet» og «Begge er født i utlandet». Variabelen er omkodet slik at alle som har begge foreldre født i utlandet, får verdien 0 («Utenlandsfødte foreldre»), og de som har én eller begge foreldre født i Norge, får verdien 1 («Norskfødte foreldre»). I teksten skriver vi noen ganger barn og unge med norskfødte eller utenlandsfødte foreldre og andre ganger gutter og jenter med majoritets- eller minoritetsbakgrunn. I begge tilfeller refererer det til spørsmålet om hvorvidt foreldrene/foresatte er født i Norge eller ikke.

Sosioøkonomisk status

Sosioøkonomisk status er målt gjennom fire ledd fra The Family Affluence Scale-II (Currie et al., 2008). Skalaen måler tilgangen til materielle ressurser barna og ungdommene har gjennom familien sin: hvor mange datamaskiner/nettbrett og biler familien har, samt hvor mange ganger familien har reist på ferie siste år, og hvorvidt respondenten har eget soverom hjemme. På ungdomsskolen og videregående skole inkluderes det også informasjon om fars og mors utdanningsnivå og antall bøker i hjemmet. Ut fra summen av disse svarene blir hver enkelt kategorisert i tre ulike sosioøkonomiske grupper. Gruppene er konstruert slik at de utgjør tre like store grupper når vi ser barna under ett, og ungdommene under ett, og blir delt inn i lav, middels og høy sosioøkonomisk status (SØS).

Bydel

På mellomtrinnet klassifiseres barna i ulike bydeler etter hvor i byen de går på skole. Dette betyr for eksempel at alle barna som går på en av skolene i bydel Grorud, er definert som at de tilhører denne bydelen. Det ble gjort på denne måten fordi de aller fleste barn i Oslo går på skole i samme bydel som de bor, og fordi ikke alle barn vet hvilken administrativ bydel de bor i. Barn som går på skoler som rekrutterer fra hele byen, er ikke med når barna er klassifisert i

bydeler. På ungdomsskolen og videregående skole kartlegges bosted gjennom en nedtrekksmeny over alle bydelene i Oslo, og hvor ungdommene blir bedt om å velge den bydelen de bor i. Ett av svaralternativene er «Jeg bor ikke i Oslo». De som svarer dette, er holdt utenfor alle analyser.

Kjønn

Kjønn på mellomtrinnet er målt med spørsmålet «Er du gutt eller jente», med svaralternativene «Gutt» (kodet 0) og «Jente» (kodet 1). På ungdomsskole og videregående skole er det samme spørsmål, men med et ekstra svaralternativ: «Annen kjønnsidentitet». Alle som har svart «Annen kjønnsidentitet», eller som ikke har besvart spørsmålet om kjønn, er holdt utenfor alle analyser fordelt på kjønn, men er med i øvrige analyser.

Klassetrinn

Klassetrinn er målt gjennom et enkelt spørsmål: «Hvilket klassetrinn går du i?» med svaralternativene 5. trinn, 6. trinn og 7. trinn på mellomtrinnet, og tilsvarende for ungdomstrinnet (8. trinn, 9. trinn og 10. trinn) og videregående skole (videregående trinn 1, videregående trinn 2 og videregående trinn 3).

Vekting av datamaterialet og analyser

For å ta høyde for eventuelle forskjeller i utvalgene i undersøkelsesårene er datamaterialet vektet slik at alle klassetrinn og alle bydeler er like mye representert i datamaterialet. Dette bidrar til at man med større trygghet kan sammenligne utvalgene over tid og sammenligne barn og ungdom i ulike bydeler (for mer informasjon, se Bakken 2023).

I rapporten analyseres forskjeller og likheter mellom gutter og jenter på ulike klassetrinn, sosiale forskjeller knyttet til sosioøkonomisk familiebakgrunn og foreldrenes fødeland og bydelstilhørighet. For å undersøke om betydningen av kjønn, alder, sosioøkonomisk status og foreldres fødeland for deltakelse i organisert idrett har endret seg i perioden Idrett for alle i Oslo har pågått, gjennomfører vi en serie bivariate og multivariate logistiske regresjonsanalyser. Alle data ble analysert med IBM SPSS 27.

Personvern og forskningsetikk

«Ung i Oslo» er en serie frivillige undersøkelser som gjennomføres i skoletiden. Undersøkelsene på mellomtrinnet og ungdomstrinnet sikrer anonymitet for deltakerne, mens undersøkelsene på videregående skole samler inn indirekte personopplysninger. En personvernkonsekvensutredning (DPIA) for behandling av personopplysninger er utformet for disse undersøkelsene. DPIA er vurdert av personvernombudet ved OsloMet og godkjent av instituttdirektøren ved NOVA. I tillegg har Sikt gitt sin tilråding til undersøkelsen (referansenummer: 821474).

Før undersøkelsen startet i klasserommet, fikk elevene informasjon om formålet med studien, hvem som er ansvarlige, hvordan dataene blir brukt, samt at det

var frivillig å delta. De fikk også informasjon om at de kan hoppe over spørsmål de ikke ønsker å svare på, eller avslutte besvarelsen av spørreskjemaet når som helst. Foreldrene eller foresatte ble informert skriftlig om studiens formål og frivilligheten av deltakelse minst to uker før datainnsamlingen startet. Foreldre/foresatte hadde også mulighet til å reservere barnet sitt mot deltakelse.

Denne prosedyren for informasjon og reservasjon er vurdert av Nasjonalt utvalg for forskningsetikk i samfunnsvitenskapene og humaniora (NESH) i Norge. De konkluderte med at deltakernes velferd og integritet er ivaretatt (referanse-numre: 2016/235 og 2021/12). Undersøkelsene overholder forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskapene og humaniora. Se nettidene til Ung i Oslo-undersøkelsene for mer informasjon: <https://www.oslomet.no/forskning/forskningsprosjekter/ung-i-oslo-2023>.

3.2 Intervjudata

Det andre forskningsspørsmålet handler om idrettsorganisering og undersøkes ved hjelp av intervjudata. Mer konkret undersøker vi hvilke aktiviteter de organiserer i idrettslagene, hvordan de organiserer disse aktivitetene, og hvordan de organiserer seg selv som idrettslag for å skape en mer inkluderende idrett. Vi er også opptatt av de involverte idrettsledernes perspektiver på idrettslagenes mål og mening (og samfunnsansvar), og det som står i veien for at idretten oppfyller visjonen om «idrettsglede for alle». Idrettsledernes beretninger gir oss et grunnlag for å reflektere mer overordnet omkring virkningene av idrettskretsens tiltak i det enkelte idrettslag og for dynamikken mellom ulike aktører i og relatert til idrettsfeltet.

De kvalitative resultatene er basert på intervjuer med frivillige og ansatte ledere som har vært involvert i Idrett for alle i Oslo. Datamaterialet er hentet fra et bredt utvalg idrettslag med tanke på størrelse, beliggenhet, idrettstilbud og organiseringsmodell. For å si noe om endringer over tid valgte vi ut idrettslag med minst tre års erfaring fra Idrett for alle i Oslo. Det vil si at vi ikke har med klubber fra den siste opptaksrunden (i 2023), der konseptet ble utvidet med et enda større mangfold av klubber. Siden vi har fokusert på virkninger i klubbene som har vært aktivt involvert i arbeidet, altså nabolagsklubbene, kan vi ikke si noe om hvordan Idrett for alle i Oslo erfares fra utsiden, og om det har gitt noen positive eller negative utslag for idrettslag utenfor konseptet.

Utvalg

Primærutvalget består av 21 ledere fra 19 nabolagsklubber og et idrettslag som var involvert i første fase av Idrett for alle i Oslo, men som ikke søkte om å bli med videre som nabolagsklubb. I to klubber stilte de med to personer (ansatte). Vi intervjuet 15 menn og 6 kvinner våren 2024. 14 var ansatt i idrettslaget, oftest i stilling som daglig leder, mens 7 var frivillige med verv som styreleder, oftest i det øverste styringsleddet av klubben. Personer i disse rollene ble valgt nettopp fordi de var primærkontakt for Nabolagsklubb eller nært påkopledd arbeid med

dette. Vi ønsket en miks av frivillige og ansatte ledere for å fange eventuelle forskjeller i perspektiv og erfaring ut fra ledernes tilknytningsform til idrettslaget. Vi benytter også intervjudata fra forrige fase av forskningsprosjektet, innhentet i 2023. Disse utfyller primærutvalget med innblikk i tre andre nabolagsklubber.

I tillegg til intervjuer i klubb har vi hatt tre intervjuer med ansatte i Oslo Idrettskrets. Disse ble utført før siste runde med klubbintervjuer våren 2024. Hensikten var å få et innblikk i hvordan initiativtakerne selv vurderte virkningene av Idrett for alle i Oslo, og hvordan de så for seg at bestemte virkemidler hang sammen med bestemte resultater. Intervjuene i krets er kun brukt som bakgrunn og bakteppe for klubbintervjuer. Resultatene vi beskriver i kapittel 5, handler om klubbens perspektiv. Idrettslagene i utvalget ble fordelt likt mellom de to kvalitative forskerne i prosjektet (første- og andreforfatter), slik at hver av disse hadde ansvar for ti intervjuer hver. Begge forskere var med på intervjuene i idrettskretsen. Intervjuene med klubbledere fant som oftest sted i klubbhuset til idrettslaget deres. Et par ble holdt ved forskernes arbeidssted eller hjemme hos klubblederen, etter deres eget ønske. Kretsintervjuene fant sted i lokalene til Oslo Idrettskrets.

Intervjuene

Vi tok kontakt på e-post for å invitere til intervju. Vi informerte om forskningsprosjektet i korte trekk i e-postteksten og mer detaljert i et vedlegg. Ved starten av intervjuet minnet vi om formålet med prosjektet, temaene vi kom til å utforske, og om informantens rett til å trekke seg. Alle vi spurte, stilte opp og ga informert samtykke til deltakelse og opptak av intervjuet. De fleste hadde vi allerede hatt kontakt med og intervjuet tidligere i prosjektet, noe som ga oss mulighet til å følge opp tidligere diskusjonstråder og innførte tiltak i det enkelte idrettslag. Det gjaldt for 12 av 20 klubber.

Intervjuguiden vår hadde fire deler: bakgrunn og motivasjon for å bli nabolagsklubb, virkninger av konseptet Nabolagsklubb, arbeidet med Nabolagsklubb og fremtidsutsikter og ønsker for idrettslaget. Brorparten av intervjuene handlet om å kartlegge hva konseptet har hatt å si for klubben generelt og innenfor ulike områder av klubbens virke – inkludering, frivillighet, klubbstruktur, kompetanse, økonomi og så videre. Vi valgte å ikke spørre systematisk om endringer innen hvert av de fire innsatsområdene, men la det være opp til den enkelte å beskrive hvilke områder Nabolagsklubb har hatt en betydning for. For å fange idrettsledernes syn på klubbens rolle i nærmiljøet og i samfunnet spurte vi om hva de la i dette med at nabolagsklubber skal ta et «utvidet samfunnsansvar». Videre spurte vi om de hadde innspill til endringer ved Nabolagsklubb som konsept eller til idrettskretsen mer generelt. Hvert intervju ble avsluttet med en oppfordring til å se for seg og dele deres egen visjon for idretten. Vi spurte hva som ville være idealsituasjonen for deres eget idrettslag, og hva de ville endret ved idrettsorganisasjonen dersom de hadde makten til å bestemme. Intervjuene forløp som nysgjerrige samtaler. Forskerne ba om både generelle betraktninger

og konkrete eksempler, ga rom for digresjoner og fulgte opp de trådene som idrettslederne tok opp.

Intervjuene varte i omtrent halvannen time, én time på det minste, to og en halv time på det meste. For å bli godt kjent med datamaterialet ble intervjuene transkribert av forskeren som gjorde intervjuet. Av samme grunn lyttet første-forfatter gjennom de ti intervjuene til andreforfatter og vice versa. Ved tidligste anledning skrev forskerne ned refleksjonsnotater som fanget hovedinntrykk og interessante detaljer fra intervjuet, og litt om omgivelsene, stemningen og flyten i intervjuet og relasjonen til deltakeren. Refleksjonsnotatene ble senere delt og diskutert i forskergruppen, som et ledd i analyseprosessen.

Analyser

Formålet med intervjuanalysen var å kartlegge erfaringene med å være en nabolagsklubb og forstå koplingene mellom virkemidler og konsekvenser. I kartleggingen har vi sett etter hva konseptet har involvert av arbeid og oppgaver, hva som har vært bra, og hva som har vært mindre bra, og hva idrettslederne mener Nabolagsklubb har betydd for idrettsdeltakelsen blant barn og ungdom i deres nabolag. Vi ville ta rede på om konseptet svarer til de konkrete utfordringene de ulike klubbene står overfor. Det innebar å dokumentere endringer i idrettslagenes policy og praksis, men også å identifisere uberørte problemfelt og blindflekker ved idrettskretsens tilnærming. For å veilede arbeidet formulerte vi analysespørsmål på to nivåer: 1) Hva sier idrettslederne at Nabolagsklubb har betydd for deres idrettslag? Hva sier de om påvirkning på idrettsdeltakelsen, måten de organiserer idrett på, og hvordan de ser på idrettslagets rolle og verdi i samfunnet? 2) Hva forteller intervjuene samlet om samsvaret mellom utfordringer for inkludering av barn og ungdom i osloidretten og virkemidlene i Idrett for alle i Oslo?

Resultatet av de kvalitative analysene presenteres i kapittel 5 som tre utviklings-trekk og tre uforløste spenninger, der underoverskriftene er ment å fange essensen i hvert trekk og spenning. De to første delene handler om henholdsvis endringstrekk ved idrettstilbudet i nabolagsklubbene (5.1 *Bredere idrettslags-tilbud*) og hvordan klubbene organiserer seg for å gi disse tilbudene (5.2 *Proffere klubbdrift*). Tredje del tar for seg holdningsendringer i idrettslagene og hva Idrett for alle i Oslo har betydd for idrettslagenes profil og posisjon i samfunnet (5.3 *Styrket samfunnsrolle*). Her belyser vi noe av hvordan idrettskretsens informasjons- og påvirkningsarbeid har fortonet seg, og hva det har medført, fra perspektivet til idrettslederne vi har intervjuet. Det siste delkapittelet belyser spenninger i idretten som fortsatt står i veien for måloppnåelse i Idrett for alle i Oslo (5.4 *Vedvarende spenninger*).

Vi har vært særlig opptatt av å spore hvordan Nabolagsklubb virker inn på to systemdynamikker i idretten som vi belyste i forskningsprosjektets to forrige rapporter. Den første systemdynamikken handler om selve idrettsaktiviteten. Barne- og ungdomsidretten er preget av en eskaleringsnorm som tilsier at det

krever mer i form av tid, ferdigheter, innsats og innstilling til idrett for å delta og trives i idrett jo eldre man blir (Solstad et al., 2022). Den andre systemdynamikken handler om hvordan idretten organiseres og styres.¹⁷ Vi ser tegn til en eskalering i klubbstyringen, der det over tid er blitt mer og mer krevende å organisere idretten – spesielt for frivillige, da det kreves høyere kompetanse, tidsbruk og dedikasjon for å mestre oppgavene i styrevervet. Et viktig funn fra forskningen hittil er at disse dynamikkene er gjensidig forsterkende og kontraproduktive for idrettskretsens mål, nettopp fordi de er i konflikt med hensyn til inkludering og mangfold blant idrettsdeltakere og legger press på frivillige i idrettslag (Solstad & Sandvik, 2024; Solstad et al., 2022).

Analysene er inspirert av relasjonell sosiologi, der relasjonene mellom ulike aktører er et fokuspunkt for analyse. Det betyr at vi er opptatt av hvordan personer påvirker hverandre gjennom det de sier og gjør, både i det enkelte idrettslag, på tvers av idrettslag og i ulike ledd av idrettsorganisasjonen. Vi følger Merton (1936) i påstanden om at innføring av policy alltid har konsekvenser, inkludert uforutsette, uintenterte og uønskede konsekvenser. Nye og uforutsette problemer kan oppstå i kjølvannet av innførte endringer, og enkelte saker kan bli flombelyst på bekostning av andre som går under radaren. Det kan også være slik at tiltakene får forskjellige utslag for ulike grupper eller ivaretar noen hensyn på bekostning av andre (Elias & Scotson, 1994), for eksempel at et tiltak er til jenters fordel og gutters ufordel, eller at et tiltak gir bedringer på ett innsatsområde (f.eks. ungdom), men forringer et annet (f.eks. frivillige).

For å forstå disse koplingene har vi sett til Nancy Frasers (2007) skille mellom to ulike typer tiltak: systembekreftende og systembrytende.¹⁸ Det viktige er hvordan handlinger eller tiltak som gjøres, virker inn på det rådende systemet og dynamikkene det kjennetegnes av. Tiltak av den systembekreftende typen bidrar til å forsterke det satte systemet og kursen man er på (eskalering), mens systembrytende tiltak utfordrer systemet og staker ut en ny kurs (stillstand eller nedskalering). Ser vi tegn til at idrettskretsens tiltak opprettholder idrettens tendens til eskalering, fremmer ekvilibrium eller peker mot nedskalering?

17 De to systemdynamikkene i idretten er nærmere beskrevet og diskutert i to tidligere rapporter fra forskningsprosjektet, en om frivillige i idrettslag (Solstad & Sandvik, 2024) og en om vilkårene for deltakelse og trivsel i ulike aldersstadier av barne- og ungdomsidretten (Solstad et al., 2022).

18 Fraser (2007) bruker begrepene «affirmative solutions» og «transformative solutions» om tiltak eller løsningstilnærminger som henholdsvis bekrefter eller bryter opp i dynamikkene som opprettholder det rådende systemet.

Erfaringer fra tidligere i dette forskningsprosjektet har gitt viktig kontekst til analysene og refleksjonene vi presenterer i denne rapporten.¹⁹ I fremstillingen av resultater legger vi vekt på hovedtrekk og nyanser av disse, samtidig som vi viser frem variasjonen av meninger og perspektiver blant idrettslederne vi har intervjuet (Small & Calarco, 2022). I fremstillingen av resultater er alle idrettslagene representert med sitater, som er lettere redigert for lesbarhet og for å ivareta anonymitet. Noen steder illustrerer vi et poeng med sitat fra mer enn én klubb, som da er atskilt med en blank linje. I tilfeller der vi gjengir en lengre dialog mellom intervjuer og en klubbleder, er dette merket med «intervjuer:» og for eksempel «daglig leder:». Alle navn i resultatdelen er pseudonymer, og idrettslagene er anonymisert. Forskningsprosjektet er godkjent av Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør og er utført i tråd med OsloMets regler og prosedyrer for personvern og datalagring.

19 Vi har analysert og rapportert om deltakelsestrender blant barn og unge i Oslo og intervjuet idrettsledere i klubb og krets. Vi har også hatt feltarbeid i åtte nabolagsklubber, der vi observerte en rekke aktiviteter: treninger og konkurranser for barn og ungdom i ulike typer idretter, idrettslagsmøter og kurs og samlinger i regi av Oslo Idrettskrets.

4 Idrettsdeltakelse blant barn og unge

I denne delen svarer vi på problemstillingen om hvorvidt Idrett for alle i Oslo har bidratt til økt deltakelse og utjevning av sosiale, økonomiske og geografiske forskjeller. Vi ser også på trivsel og motivasjon blant de som er aktive i idretten, hvorfor tidligere idrettsaktiv ungdom velger å slutte med idrett, og hva som står i veien for at flere vil drive med idrett i regi av et idrettslag. For å svare på dette har vi stilt tre sett med spørsmål:

- Hvor mange deltar i barne- og ungdomsidretten i Oslo? Hvilke faktorer spiller inn på hvem som deltar, hvor mye de deltar, og hvem som slutter? Ser vi endringer i deltakelsesmønstre over tid?
- Er sammenhengen mellom kjønn, alder, sosioøkonomisk status og foreldres fødeland og deltakelse blitt sterkere eller svakere over tid?
- Hvordan opplever ungdom det å delta i organisert idrett? Hvilke grunner oppgir ungdom for å være med og, motsatt, for å gi seg med organisert idrett? Har dette endret seg over tid? Hvilke barrierer rapporterer ungdommene om, som står i veien for at de deltar i idrettslag, og har dette endret seg over tid?

4.1 Medlemstall for barn og unge i osloidretten

Per 31.12.2023 var det registrert i overkant av 100 000 medlemskap²⁰ i om lag 370 ulike idrettslag eller -foreninger blant barn og unge mellom 0 og 19 år i Oslo. Ettersom barn og unge kan ha mer enn ett medlemskap, er det ikke mulig å si hvor *mange* barn og unge som er aktive, ut fra disse medlemstallene. Det vi kan si noe om, er hvordan medlemskapene er fordelt på ulike idrettslag og -foreninger, ulike aldersgrupper og blant gutter og jenter.

Det er stor variasjon i antall medlemmer i de ulike idrettslagene. De høyeste medlemstallene finner vi i fleridrettslag, som for eksempel Idrettslaget Heming (3322 medlemmer), Sportsklubben Njård (2885 medlemmer) og Kjelsås idrettslag (2747 medlemmer). I tillegg organiserer Oslo Turnforening (3133 medlemmer) og Oslo Idrettslag Svømming (4026 medlemmer) svært mange i denne aldersgruppen. I den andre enden av skalaen er det hele 51 idrettslag som organiserer færre enn 5 medlemmer i aldersgruppen 0–19 år.

²⁰ Medlemmer av Skiforeningen er ikke regnet med i denne oversikten ettersom dette ikke er et ordinært idrettslag.

Tabell 1 Medlemskap registrert i idrettslag som tilhører Oslo

	Antall medlemskap 2023			Antall medlemskap per innbygger					
	Gutter	Jenter	Totalt	Gutter		Jenter		Totalt	
				2018	2023	2018	2023	2018	2023
0–5 år	5 727	5743	11 470	0,22	0,24	0,22	0,25	0,22	0,24
6–12 år	36 117	28 312	64 429	1,47	1,38	1,22	1,15	1,35	1,27
13–19 år	21 270	14 762	36 032	1,08	0,86	0,79	0,61	0,93	0,74
Totalt	63 114	48 817	111 931	0,91	0,84	0,74	0,68	0,83	0,78

Kilder: Norges idrettsforbund og SSB statistikkbanken – Befolkning (0–19 år, Oslo i alt, 2023)

Tabell 1 viser antall medlemskap blant gutter og jenter delt inn i aldersgruppene 0–5 år, 6–12 år, og 13–19 år og antall medlemskap per innbygger i 2018 og 2023. Gutter i Oslo har litt flere medlemskap enn jenter. Kjønnsforskjellene kan uttrykke at det er flere gutter som er med i idretten, eller at gutter driver med flere idretter enn jenter. Eller det kan være en kombinasjon av begge disse faktorene. Det høyeste antallet medlemskap finner vi i aldersgruppen 6–12 år. Her er det registrert 64 429 medlemskap, noe som utgjør 58 prosent av alle medlemskapene blant barn og unge. I aldersgruppen 0–5 år er det registrert langt færre medlemskap enn i de øvrige aldersgruppene. Tabellen viser at per innbygger har antall medlemskap i aldersgruppen 0–5 år økt fra 0,22 til 0,24 fra 2018 til 2023, som tilsvarer en prosentvis økning på 9 prosent. I begge de andre aldersgruppene har det vært en nedgang i antall medlemskap, og aller størst nedgang ser vi i den eldste aldersgruppen med en nedgang i antall medlemskap per innbygger på 20 prosent.

4.2 Ung i Oslo 2023

Når ungdom i spørreundersøkelsen blir spurt om de noen gang har vært med i et idrettslag, svarer 91 prosent av unge i Oslo at de en eller annen gang har vært innom et idrettslag i løpet av oppveksten. Idrettsdeltakelsen blant barn er svært høy gjennom barndomsårene. I 2023 rapporterte 72 prosent av elevene på mellomtrinnet i Oslo at de deltok i idrett fast. Dette innebærer en økning på 6 prosentpoeng i andelen barn på mellomtrinnet i Oslo som regelmessig driver med idrett fra 2021 til 2023.

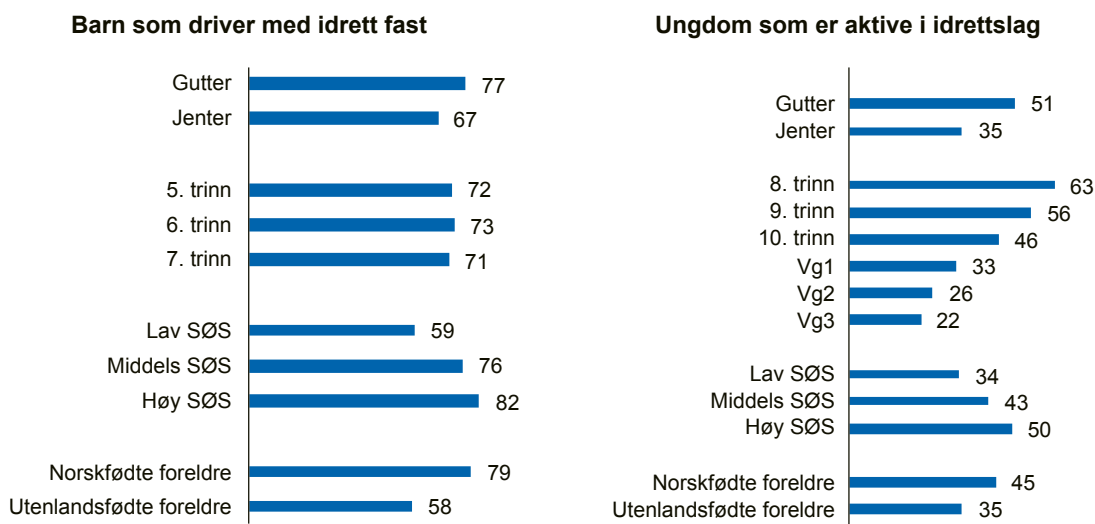
Når det gjelder idrettsdeltakelsen blant ungdom på ungdomsskolen og videregående skole, er den betydelig lavere enn på mellomtrinnet. Totalt oppga 42 prosent av ungdommene at de var aktive i organisert idrett i 2023. Tilsvarende andel i 2018 og 2021 var henholdsvis 44 prosent og 41 prosent. I perioden satsingen Idrett for alle i Oslo har pågått, kan det dermed se ut som det har vært en svak nedgang i andelen idrettsaktiv ungdom, men en marginal økning de siste to årene.

4.3 Deltakelsesmønstre

Kjønn, klassetrinn, sosioøkonomi og foreldres fødeland

Resultatene fra Ung i Oslo 2023 gir et godt bilde av deltakelse i idrett blant barn og unge og deltakelsesmønstre avhengig av kjønn, alder, sosioøkonomisk status (SØS) og foreldrenes fødeland.

Figur 2 Andel barn og ungdom som er aktive i idrett – etter kjønn, klassetrinn, sosioøkonomisk status og foreldres fødeland

Kilde: Ung i Oslo 2023. 5.–7. trinn, ungdomsskole og videregående skole

Figur 2 viser at en større andel gutter enn jenter er aktive i idrettslag. Det gjelder både for barna (på mellomtrinnet) og for ungdomsgruppen (ungdomsskole og vgs.). Hele 77 prosent av guttene på mellomtrinnet er aktive i idrett, mot 67 prosent av jentene. Blant ungdommene er det tilsvarende 51 prosent av guttene sammenlignet med 35 prosent av jentene som er aktive i idrettslag.

Det er en klar tendens til at andelen aktive i idrettslag synker jo eldre ungdommene blir. På mellomtrinnet er fordelingen jevn, mens i overgangen til ungdomsskolen og videre utover synker deltakelsen markant. På 8. trinn er 63 prosent aktive i idrettslag, mens tallet synker til 56 prosent på 9. trinn, 46 prosent på 10. trinn og fortsetter å synke gjennom videregående, med 33 prosent aktive på vg1, 26 prosent på vg2 og 22 prosent på vg3. Dette tyder på at det skjer mye i ungdommenes forhold til idretten jo eldre de blir. Denne tendensen er ikke til stede blant barna på mellomtrinnet.

Det er også tydelige mønstre i deltakelse etter sosioøkonomisk status (SØS), som er godt dokumentert tidligere (Bakken, 2023; Enstad & Bakken, 2023; Solstad & Bakken, 2020; Solstad et al., 2022). Barn og ungdom fra familier med høy SØS er i større grad aktive i organisert idrett, og barn og ungdom med lav SØS deltar i mindre grad. Blant barna er det 39 prosent flere med høy SØS enn

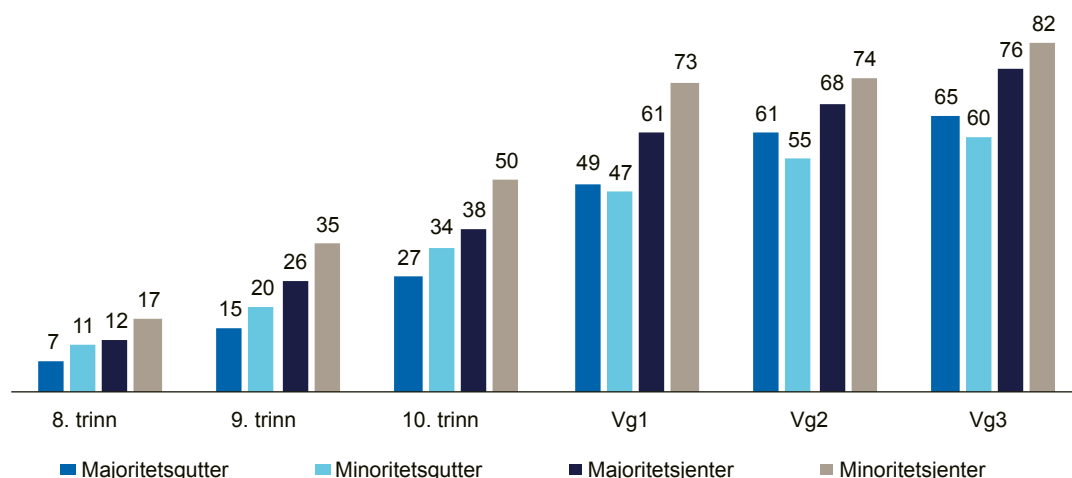
lav SØS som deltar, mens det er 47 prosent flere med høy SØS enn lav SØS blant ungdommene. Sammenlignet med resultater fra 2018 (kun ungdommer) har differansen i andelen aktive i prosentpoeng mellom ungdom med lav og høy SØS blitt noe mindre. Dette skyldes en kombinasjon av at noe flere unge med lav SØS deltar i organisert idrett i 2023 sammenlignet med tidligere år, og at noe færre unge med høy SØS deltar i 2023 sammenlignet med tidligere år. I 2018 var 32,5 prosent unge med lav SØS aktive i idrettslag mot 34,3 prosent i 2023. Blant unge med høy SØS var tilsvarende andel 54,2 prosent i 2018 og 49,6 prosent i 2023.

Når vi ser på foreldrenes fødeland, er det også tydelige forskjeller i andelen som deltar i organisert idrett. Dette er godt dokumentert også tidligere (Bakken, 2023; Enstad & Bakken, 2023; Solstad & Bakken, 2020; Solstad et al., 2022). Barn og unge med norskfødte foreldre deltar i større grad i organisert idrett enn barn og unge med utenlandsfødte foreldre. 79 prosent av barna og 45 prosent av ungdommene med norskfødte foreldre er aktive i organisert idrett. For barn av utenlandsfødte foreldre er tallet lavere, med 58 prosent som deltar blant barna, og 35 prosent av ungdommene. Samlet tyder resultatene på at det er flere faktorer som påvirker barn og ungdoms deltakelse i organisert idrett i Oslo, men at det er klare mønstre i idrettsdeltakelsen. Det er markante forskjeller etter SØS og foreldres fødeland, både blant barn og ungdom.

Frafall fra ungdomsidretten – kjønn, klassetrinn og foreldres fødeland

Over har vi sett at det er klare mønstre for deltakelse i organisert idrett etter kjønn, alder og foreldres fødeland. Under ser vi nærmere på mønstre for frafall i idretten gjennom ungdomsårene for gutter og jenter med norskfødte eller utenlandsfødte foreldre. Analysen viser andelen på ulike trinn som har sluttet i idretten etter at de har begynt på ungdomsskolen.

Figur 3 Andel ungdom på ulike klassetrinn som har sluttet etter at de begynte på ungdomsidrett – etter kjønn og foreldres fødeland

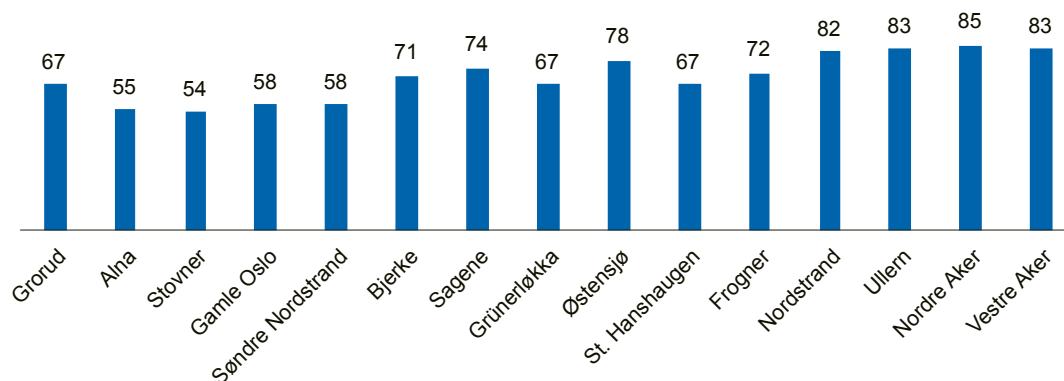
Kilde: Ung i Oslo 2023. Ungdomsskole og videregående skole

Figur 3 viser at på alle trinn slutter jentene i større grad enn guttene, og minoritetsjentene i større grad enn majoritetsjentene. Dette mønsteret ligner på mønsteret i 2018 og 2021, men kjønnsforskjellene er i 2023 mer konsistente. En tydelig endring fra 2018 er imidlertid at minoritetsjentene ser ut til å bli i idretten lenger. I 2018 hadde 28 prosent av minoritetsjentene sluttet i overgangen til ungdomsidretten (Solstad & Bakken, 2020). I 2023 er tilsvarende andel 17 prosent. Når det gjelder guttene, følger de ikke samme frafallsmønster gjennom alle trinnene. På ungdomsskolen ser vi at guttene med utenlandsfødte foreldre slutter i noe større grad enn guttene med norskfødte foreldre, men på videregående ser det ut til å være motsatt. Både i 2018 og 2021 var tendensen at minoritetsguttene sluttet i større grad enn majoritetsguttene, også på videregående. Resultatene fra 2023 tyder imidlertid på at majoritetsguttene på videregående slutter i større grad enn minoritetsguttene. Dette kan tyde på at minoritetsguttene i større grad enn tidligere blir værende i idretten gjennom ungdomsårene.

Bydelsforskjeller

Oslo er på mange måter en delt by. Forenklet går det et hovedskille mellom øst og vest. På vestkanten er det en større andel av befolkningen som har høy utdanning og høy inntekt, mens østover i byen er inntekts- og utdanningsnivået lavere. Noen av sentrumsbydelene har sterke innslag av begge deler. Ung i Oslo-undersøkelsene fra 2018 og 2021 dokumenterte stor variasjon i idrettsdeltakelsen etter hvor i byen barna og ungdommene bor. Mønsteret var ikke helt entydig, men det store bildet var at deltakelsen var klart høyest i bydelene med den mest velstående befolkningen. Dette gjaldt bydelene Nordstrand, Ullern, Nordre Aker og Vestre Aker. Dette mønsteret ser vi også tydelig i resultatene fra 2023, men kun for elever på mellomtrinnet og ungdomsskolen. Figurene under viser gjennomsnittlig andel av barn som deltar i sport eller idrett fast (mellomtrinnet), og andelen aktive i idrettslag (ungdomsskole og videregående skole), kategorisert etter bydel i Oslo. Bydelene er rangert etter sosioøkonomisk status (SØS), fra lavest (Grorud) til høyest (Vestre Aker).

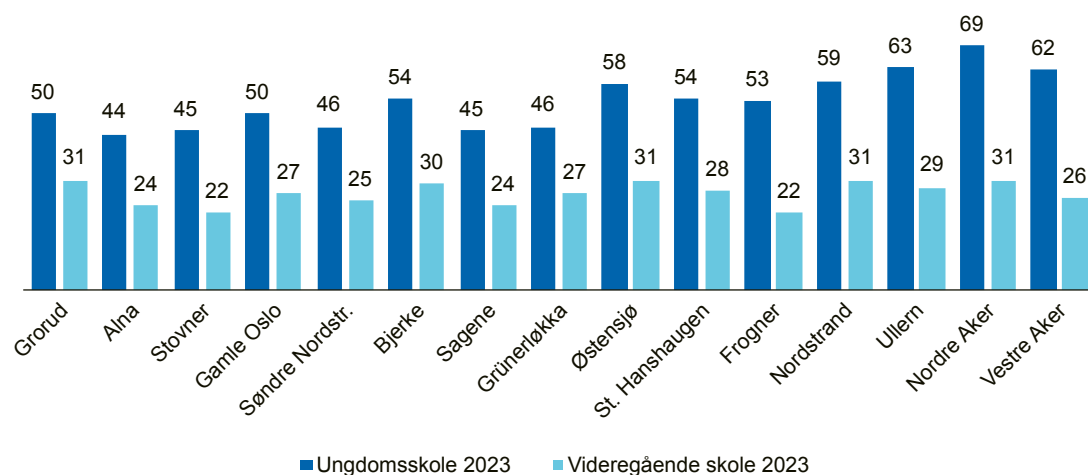
Figur 4 Andel av elevene på mellomtrinnet som er med på idrett som fast fritidsaktivitet – etter hvilken bydel de bor i

Kilde: Ung i Oslo 2023. 5.–7. trinn

Figur 4 viser at mens over åtte av ti barn i bydelene Nordstrand, Ullern, Nordre Aker og Vestre Aker var med på idrett fast, gjaldt dette litt over halvparten i bydelene Alna, Stovner, Gamle Oslo og Søndre Nordstrand. Grorud (rangert som bydelen med lavest SØS) har en deltakelse på 67 prosent, mens St. Hanshaugen (rangert som bydelen med femte høyeste SØS) har en tilsvarende andel aktive, som er godt under de fire bydelene med høyest SØS. Dette antyder at det også er andre faktorer enn SØS som påvirker deltakelsen i sport eller idrett på bydelsnivå. Det er forskjeller i prioriteringer og satsingen på barn og idrettsaktiviteter i bydelene, og noen klubber og områder er preget av aktive ildsjeler. Tilbudet, ikke bare idrettstilbud, men også andre fritidsaktiviteter, i bydelen vil nok også spille en rolle. Interessen eller statusen idretten har, er nok heller ikke jevnt fordelt mellom bydelene. Befolkningssammensetningen i bydelen kan dermed ha betydning. Foreldre som selv ikke har vært en del av idretten som barn, kan ha mindre kjennskap til norsk idrettskultur, som kan påvirke deres interesse og motivasjon for å støtte barnas idrettsengasjement. Barns idrettsdeltakelse krever også betydelige tidsmessige ressurser fra foreldrene, noe som kan være ulikt fordelt mellom bydelene (Espedalen et al., 2021; Espedalen & Strandbu, 2023).

Figur 5 Andel av elevene på ungdomsskolen og på videregående som er aktive i idrettslag – etter hvilken bydel de bor i

Kilde: Ung i Oslo 2023. Ungdomsskole og videregående skole

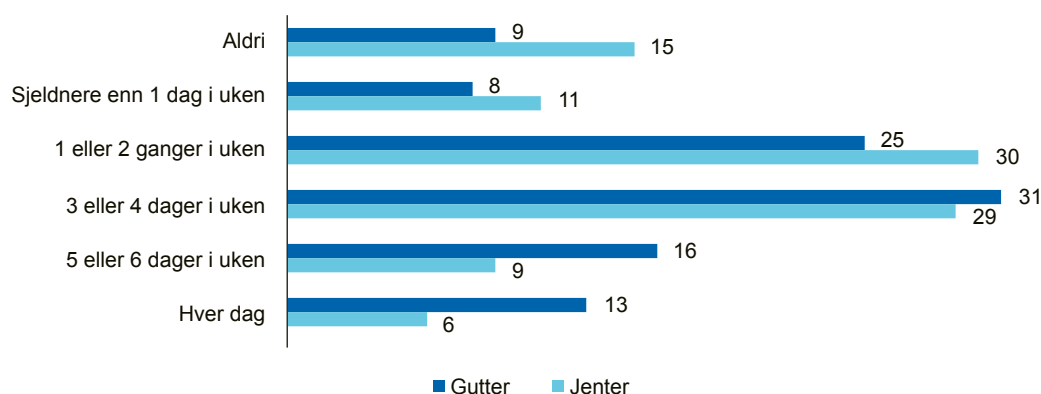
Som vi ser i figur 5, er det også for elevene på ungdomsskolen flest aktive i idrettslag i de fire mest velstående bydelene, Nordstrand, Ullern, Nordre Aker og Vestre Aker, med seks til sju av ti aktive. Færrest aktive blant elevene på ungdomsskolen finner vi i bydelene Alna, Stovner, Gamle Oslo, Søndre Nordstrand og Grorud, samt sentrumsbydelene Sagene og Grünerløkka med rundt fire til fem av ti aktive. Mønsteret for elevene på videregående skole varierer ikke systematisk etter dette øst–vest-s skillet, noe det gjorde i 2018 og 2021 (Solstad & Bakken, 2020; Solstad et al., 2022). Figuren viser at høyest deltakelse blant elever på videregående skole finner vi i bydelene Grorud, Bjørke, Østensjø, Nordstrand, Ullern og Nordre Aker med tre av ti aktive, og

lavest deltakelse finner vi i bydelene Stovner og Frogner, med litt i overkant av to av ti aktive. Sammenlignet med resultatene fra 2018 kan det tyde på at andelen aktive i idrettslag på videregående har gått noe ned i de mest velstående bydelene og noe opp i noen av de minst velstående bydelene. Mer detaljert informasjon om hvilke bydeler dette gjelder, viser vi i avsnittet «Endringer over tid i andelen aktive i idrettslag – 2018 til 2023» (se tabell 2).

Aktivitetsnivå og treningsmengde

Barna på mellomtrinnet som deltok i Ung i Oslo-undersøkelsen, fikk også et spørsmål om hvor ofte de trener eller driver med sport i fritiden sin, utenfor skolen. Det er altså et spørsmål som dekker både den aktiviteten som eventuelt måtte foregå innad i et idrettslag, samt utenfor. Vi har ikke data på aktivitetsnivået innad i et idrettslag for barna på mellomtrinnet. Målet vi har, kan likevel si noe om hvor stor plass sport og trening har i barnas fritid, og belyse noen forskjeller i *hvordan* de deltar.

Figur 6 Hvor ofte barna på mellomtrinnet trener eller driver med sport på fritiden generelt

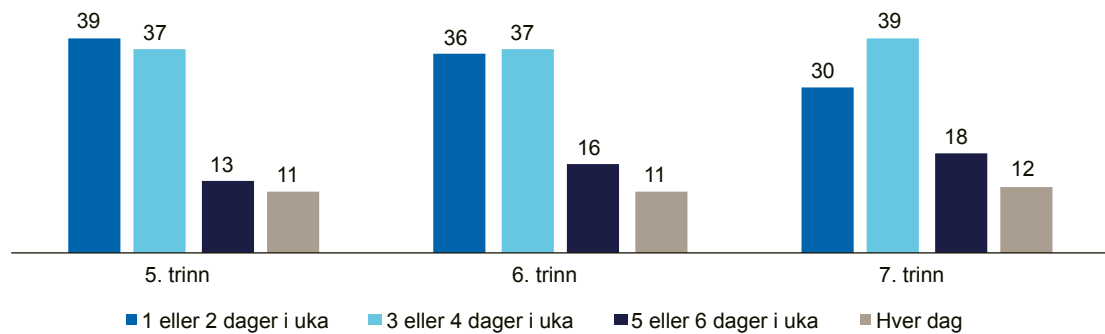

Kilde: Ung i Oslo 2023. 5.–7. trinn

Figur 6 viser at det er en god del variasjon i hvor ofte barna trener eller driver med sport. Én av fem trener aldri eller sjeldnere enn én gang i uka. I overkant av én av fire trener én til to ganger i uka, og litt flere trener tre til fire ganger i uka. Videre er det en god del barn som har et høyt aktivitetsnivå. 22 prosent trener fem dager i uka eller mer. Andelen som trener fem dager i uka eller mer, er noe høyere sammenlignet med resultatene fra 2021, hvor 19 prosent oppga tilsvarende aktivitetsnivå. Figuren viser videre at det er langt flere gutter enn jenter som er svært aktive. Mens 29 prosent av gutter i alderen 10–12 år trener minst fem dager i uka, er det tilsvarende tallet for jenter 15 prosent.²¹ Tallene er litt høyere enn i 2021, da rapporterte 26 prosent av guttene at de trente minst fem dager i uka, mot 14 prosent av jentene.

²¹ Disse resultatene er publisert tidligere i rapporten *Ung i Oslo 2023 5.–7. trinn* (Enstad & Bakken, 2023).

Figur 7 Aktivitetsnivå blant barn som trener eller driver med sport minst én gang i uka – etter klassetrinn

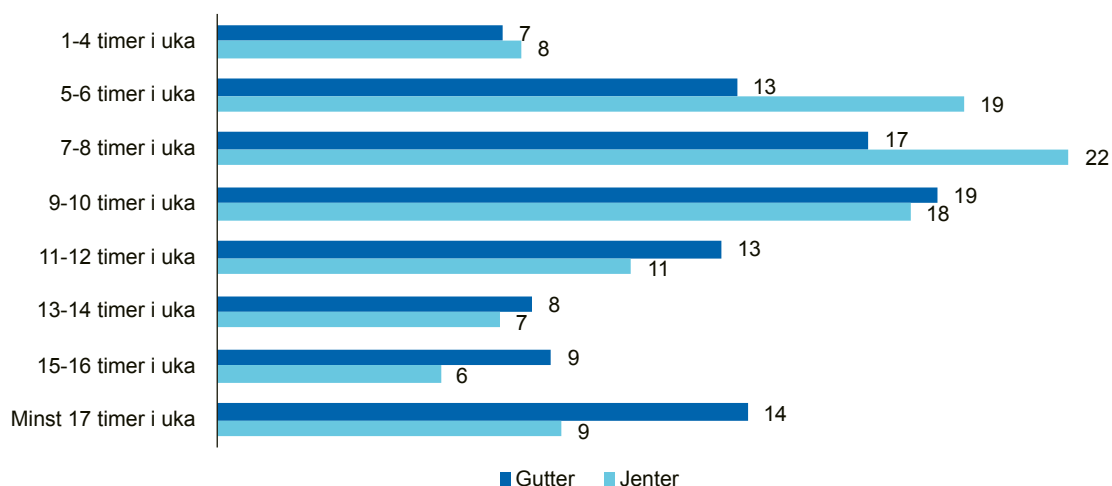

Kilde: Ung i Oslo 2023. 5.–7. trinn

Ser vi på aktivitetsnivået blant de barna som driver med sport eller trening minst én dag i uka, viser figur 7 at det endrer seg litt med alderen. Samlet sett øker aktivitetsnivået med økende alder, hvor andelen som trener minst fem ganger i uka, er 24 prosent på 5. trinn, 27 prosent på 6. trinn og 30 prosent på 7. trinn.

Når det gjelder ungdommene, har vi mer detaljerte mål på treningsmengden. Spørsmålet om treningsmengde gikk til et tilfeldig utvalg av de mest aktive ungdommene – de som rapporterte at de trente eller konkurrerte i idrettslag minst tre–fire ganger i uka (N = 2865). Disse spørsmålene var kun med i 2023, så her har vi ikke grunnlag for å se om det har vært noen endringer over tid. Bakgrunnen for å inkludere dette spørsmålet var for å få et innblikk i den totale treningsmengden blant de mest aktive og undersøke om vi kan se tegn til at det med økende alder investeres mer tid i trening, og om dette er ulikt for gutter og jenter. Dette kan gi noen indikasjoner på hvor seriøs idretten blir med økende alder. Den totale treningsmengden kan også si noe om risiko for belastningsskader (Bjørndal et al., 2021; Jayanthi et al., 2013).

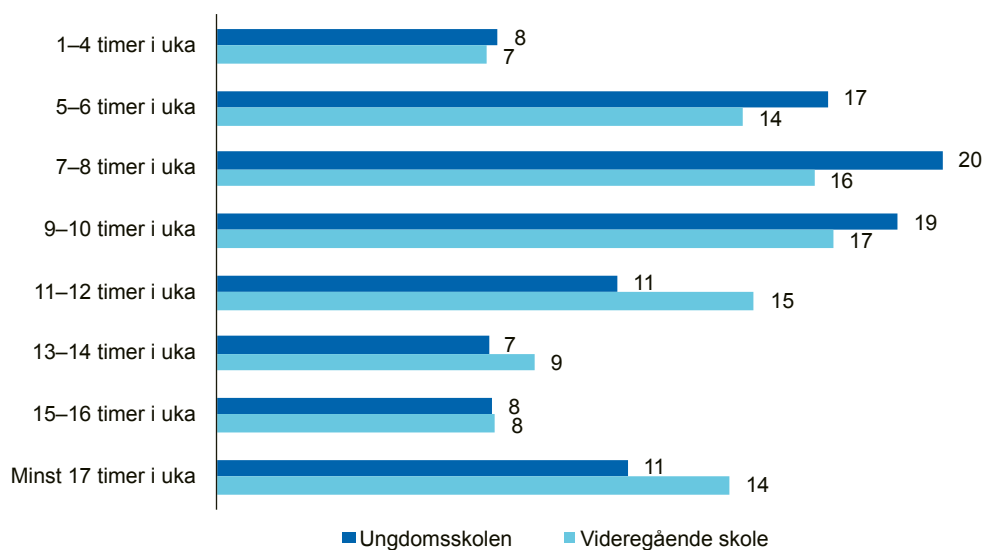
Figur 8 Treningsmengde blant ungdommer som trener eller konkurrerer i idrettslag minst 3–4 ganger i uka – etter kjønn

Kilde: Ung i Oslo 2023. Ungdomsskole og videregående skole

Figur 8 viser at det er svært stor variasjon i hvor mange timer de mest aktive idrettsungdommene trener i løpet av en uke. 14 prosent av guttene hadde et treningsnivå forrige uke på minst 17 timer mot 9 prosent av jentene. Ser vi på treningsmengden etter skolenivå, viser figur 9 under at det er en tendens til at treningsmengden øker noe med økende alder. Det er en høyere andel ungdom på videregående skole som plasserer seg i den øvre enden av skalaen sammenlignet med elevene på ungdomsskolen.

Figur 9 Treningsmengde blant ungdommer som trener eller konkurrerer i idrettslag minst 3–4 ganger i uka – etter skolenivå

Kilde: Ung i Oslo 2023. Ungdomsskole og videregående skole

Samlet viser disse resultatene at det er betydelig variasjon i treningsmengden blant de mest aktive idrettsungdommene, med en høyere andel gutter som trener mye sammenlignet med jenter. Videre viser funnene en tendens til økende treningsintensitet med alder. Spesielt er det en større andel av ungdom på videregående skole som har høy treningsintensitet sammenlignet med elever på ungdomsskolen.

Endringer over tid i andelen barn med idrett som fast aktivitet – fra 2021 til 2023

Ung i Oslo er gjennomført på mellomtrinnet i 2021 og 2023. Vi har derfor mulighet til å følge utviklingen i idrettsdeltakelse i Oslo over tid. Først ser vi på om andelen barn som har idrett som fast aktivitet, har endret seg over tid for delt på kjønn og foreldres fødeland, sosioøkonomisk status, bydel og klasstrinn for elever på mellomtrinnet.

Tabell 2 Endringer i andelen barn som har sport eller idrett som fast aktivitet, fra 2021 til 2023 – etter kjønn og foreldres fødeland, sosioøkonomisk status, bydel og klassetrinn

	2021	2023	Endring 2021–2023
Kjønn og foreldres fødeland			
Majoritetsgutter	75,9	82,4	6,5
Minoritetsgutter	58,1	67,0	8,9
Majoritetsjenter	72,4	76,3	3,9
Minoritetsjenter	39,1	48,8	9,7
Sosioøkonomisk status			
Lav SØS	50,3	58,6	8,3
Middels SØS	67,0	76,4	9,4
Høy SØS	78,0	82,4	4,4
Bydel			
Grorud	58,5	66,6	8,1
Alna	46,9	55,2	8,3
Stovner	43,7	54,4	10,7
Gamle Oslo	58,3	57,8	-0,5
Søndre Nordstrand	56,9	57,7	0,8
Bjerke	61,7	70,8	9,1
Sagene	60,8	74,2	13,4
Grünerløkka	60,2	66,5	6,3
Østensjø	69,2	77,7	8,5
St. Hanshaugen	60,0	66,8	6,8
Frogner	65,0	71,9	6,9
Nordstrand	73,4	81,9	8,5
Ullern	79,5	82,5	3,0
Nordre Aker	84,2	84,8	0,6
Vestre Aker	78,0	82,7	4,7
Klassetrinn			
5. trinn	66,3	72,4	6,1
6. trinn	66,5	73,2	6,7
7. trinn	65,0	71,3	6,3
Total	67,0	72,7	5,7

Kilde: Ung i Oslo 2021 og 2023. 5.–7. trinn

Tabell 2 viser endringer i andelen barn som har idrett som fast fritidsaktivitet, fra 2021 til 2023, brutt ned på kjønn og foreldres fødeland, sosioøkonomisk status, bydel og klassetrinn. I denne perioden observerer vi en generell positiv utvikling, særlig blant minoritetsgrupper og i lavere sosioøkonomiske statusgrupper. Det er også variasjoner mellom bydeler, med noen områder med betydelig vekst, som Stovner, Bjerke og Sagene, mens i andre bydeler er utviklingen mer stabil, som i Gamle Oslo, Søndre Nordstrand og Nordre Aker. Totalt viser tabellen en økning i andelen barn som har sport og idrett som fast fritidsaktivitet, på 5,7 prosentpoeng fra 2021 til 2023.

*Endringer over tid i andelen ungdom som er aktive i idrettslag
– fra 2018 til 2023*

Ung i Oslo-undersøkelsen er gjennomført på ungdomsskole og videregående over mange år. Her ser vi på utviklingen i idrettsdeltakelse fra 2018 til 2023, den perioden Idrett for alle i Oslo har pågått. Tabell 3 viser endringer i deltagelse i organisert idrett blant ungdom fordelt på kjønn og foreldres fødeland, sosioøkonomisk status, bydel og klasstrinn.

**Tabell 3 Endringer i andelen ungdom som er aktive i idrettslag, fra 2018 til 2023
– etter kjønn og foreldres fødeland, sosioøkonomisk status, bydel og klasstrinn**

	2018	2023	Endring 2018–2023
Kjønn og foreldres fødeland			
Majoritetsgutter	54,4	52,4	–2,0
Minoritetsgutter	46,0	47,9	1,9
Majoritetsjenter	43,6	39,1	–4,5
Minoritetsjenter	22,9	24,9	2,0
Sosioøkonomisk status			
Lav SØS	32,6	34,2	1,6
Middels SØS	43,7	42,8	–0,9
Høy SØS	54,2	49,3	–4,6
Bydel			
Grorud	39,4	41,6	2,2
Alna	35,7	35,0	–0,7
Stovner	37,2	34,8	–2,4
Gamle Oslo	35,4	38,9	3,5
Søndre Nordstrand	37,2	36,3	–0,9
Bjerke	42,3	42,7	0,4
Sagene	38,0	35,5	–2,5
Grünerløkka	35,7	36,7	1,0
Østensjø	48,9	45,7	–3,2
St. Hanshaugen	36,9	42,3	5,4
Frogner	40,4	38,8	–1,6
Nordstrand	49,5	46,5	–3,0
Ullern	52,4	48,0	–4,4
Nordre Aker	54,7	52,0	–2,7
Vestre Aker	49,9	45,6	–4,3
Klasstrinn			
8. trinn	63,7	62,2	–1,5
9. trinn	57,5	56,3	–1,2
10. trinn	45,4	45,2	–0,2
Vg1	35,9	32,8	–3,1
Vg2	29,2	26,0	–3,2
Vg3	23,6	22,3	–1,3
Total	44,0	42,3	–1,7

Kilde: Ung i Oslo 2018 og 2023. Ungdomsskole og videregående skole

Hovedbildet viser at det er omtrent like mange som er med, med en svak nedgang på i underkant av 2 prosentpoeng. Resultatene viser at nedgangen fra 2018 til 2023 gjelder i de fleste grupper. Målt i prosentpoeng har nedgangen vært størst blant majoritetsjenter, ungdom med høy sosioøkonomisk status og blant ungdom bosatt i bydelene Vestre Aker, Ullern, Østensjø og Nordstrand. I tillegg var nedgangen tydeligst blant de eldste ungdommene (vg1 og vg2). I andre grupper og bydeler har det vært en svak økning i deltakelse. Økningen kan observeres for både gutter og jenter med minoritetsbakgrunn, ungdom med lav sosioøkonomisk status samt unge bosatt i bydelene St. Hanshaugen, Gamle Oslo, Grorud, Grünerløkka og Bjerke.

Endringer over tid i betydningen av bakgrunnsfaktorer

Ettersom et sentralt mål med satsingen Idrett for alle i Oslo har vært å bidra til mer likeverdig mulighet for idrettsdeltakelse, er det interessant å undersøke om betydningen av kjønn, alder, sosioøkonomi og foreldres fødeland for deltakelse har endret seg i perioden satsingen har pågått. På den måten kan man få en indikasjon på om arbeidet med inkludering og mer mangfold går i riktig retning, uten at vi kan slå fast at satsingen er årsaken til dette.

Tabell 4 Resultater fra logistisk regresjonsanalyse som viser faktorer knyttet til deltakelse i organisert idrett

	Deltakelse i organisert sport eller idrett – mellomtrinnet			
	Modell 1 2021	Modell 2 2021	Modell 1 2023	Modell 2 2023
	OR (95% KI)	OR (95% KI)	OR (95% KI)	OR (95% KI)
Variabler				
Kjønn (Jente = 1)	0,68 (0,64-0,73)***	0,65 (0,60-0,70)***	0,60 (0,56-0,64)***	0,58 (0,54-0,62)***
Klassetrinn	0,97 (0,93-1,01)	0,95 (0,91-0,99)*	0,97 (0,93-1,06)	1,05 (1,01-1,11)*
Foreldre født i Norge (Ja = 1)	3,04 (2,82-3,28)***	2,25 (2,08-2,24)***	2,79 (2,59-3,01)***	2,25 (2,08-2,44)***
Sosioøkonomisk status (0–2)	1,92 (1,83-2,01)***	1,67 (1,60-1,76)***	1,88 (1,79-1,97)***	1,64 (1,56-1,73)***

Merknad: Deltar i sport og idrett fast er avhengig variabel, og deltar ikke i sport og idrett fast er referansekategori.

*p < 0.05; **p < 0.01; ***p < 0.001. OR = Odds ratio; 95% KI = 95% konfidensintervall for OR.

Modell 1: Bivariate analyser for hver variabel

Modell 2: Alle variable inkludert samtidig (kontrollert for hverandre).

Kilde: Ung i Oslo 2021 og 2023. 5.–7. trinn

Tabellen viser resultater fra en rekke logistiske regresjonsanalyser, som her brukes for å undersøke hvordan faktorene kjønn, klassetrinn, foreldres fødested og sosioøkonomisk status er relatert til sannsynligheten for å delta i organisert idrett. I tverrsnittsdata gir oddsratioen (OR) et mål på *styrken* av forholdet

mellom en faktor (kjønn, sosioøkonomisk status etc.) og et utfall (aktiv i organisert idrett). Tabellen viser også hvordan betydningen av disse faktorene har endret seg over tid, fra 2021 til 2023. For å vurdere om noen av faktorene har fått større eller mindre betydning over tid, kan vi sammenligne oddsratioene (OR) for hver faktor mellom de to tidspunktene. Er konfidensintervallet for OR for en faktor i 2021 og 2023 overlappende, er det et uttrykk for at forskjellen i OR ikke er statistisk signifikant. Dette er fordi konfidensintervallet angir intervallet vi med 95 prosent sannsynlighet kan si at den sanne oddsratioen ligger innenfor.

Resultatene fra analysene av mellomtrinnet viser at jenters sjanse for å delta i organisert sport eller idrett var signifikant lavere enn gutters i både 2021 og 2023 (Modell 1 2021: OR 0,68, 95 % KI 0,64–0,73, Modell 1 2023: OR 0,60, 95 % KI 0,56–0,64). Det er litt overlapp i konfidensintervallet, så endringen over tid er ikke signifikant. Når det gjelder klassetrinn, er det ikke konsistente sammenhenger mellom klassetrinn og idrettsdeltakelse. I de ujusterte modellene var det ingen signifikant sammenheng (Modell 1 2021: OR 0,97, 95 % KI 0,93–1,01, Modell 1 2023: OR 0,97, 95 % KI 0,93–1,02). Den største effekten på sannsynlighet for idrettsdeltakelse er foreldres fødeland, hvor barn med foreldre født i Norge hadde over to til tre ganger så høye odds for å delta i organisert idrett i både 2021 (Modell 1 2021: OR 3,04, 95 % KI 2,82–3,28) og 2023 (Modell 1 2023: OR 2,79, 95 % KI 2,59–3,01) sammenlignet med dem med foreldre født utenfor Norge. Effekten av denne faktoren har imidlertid ikke endret seg fra 2021 til 2023. Sosioøkonomisk status har også signifikant positiv effekt på idrettsdeltakelse i både 2021 (Modell 1 2021: OR 1,92, 95 % KI 1,84–2,01) og 2023 (Modell 1 2023: OR 1,88, 95 % KI 1,79–1,97). Det var ingen signifikant endring i disse oddsene fra 2021 til 2023. Sammenhengene består også kontrollert for andre faktorer (Modell 2).

Sammenlagt indikerer disse funnene at kjønn, foreldres fødested og sosioøkonomisk status alle er viktige faktorer for barns deltakelse i organisert idrett i Oslo, og at effekten av disse faktorene har forblitt relativt konstant fra 2021 til 2023.

Tabell 5 Resultater fra logistisk regresjonsanalyse som viser faktorer knyttet til det å være aktiv i idrettslag

	Aktiv i idrettslag – Ungdomstrinnet			
	Modell 1 2018	Modell 2 2018	Modell 1 2023	Modell 2 2023
	OR (95% KI)	OR (95% KI)	OR (95% KI)	OR (95% KI)
Variabler				
Kjønn (Jente = 1)	0,55 (0,51–0,59)***	0,51 (0,48–0,56)***	0,51 (0,47–0,55)***	0,48 (0,44–0,51)***
Klassetrinn	0,69 (0,68–0,71)***	0,67 (0,64–0,71)***	0,68 (0,67–0,69)***	0,69 (0,66–0,73)***
Foreldre født i Norge (Ja = 1)	1,88 (1,77–2,00)***	1,64 (1,50–1,81)***	1,51 (1,42–1,60)***	1,33 (1,21–1,47)***
Sosioøkonomisk status (0–2)	1,56 (1,51–1,62)***	1,59 (1,50–1,67)***	1,37 (1,32–1,41)***	1,46 (1,38–1,54)***

Merknad: Aktiv i idrettslag er avhengig variabel, og ikke aktiv er referansekategori.

*p < 0.05; **p < 0.01; ***p < 0.001. OR = Odds ratio; 95% KI = 95% konfidensintervall for OR.

Modell 1: Bivariate analyser for hver variabel

Modell 2: Alle variable inkludert samtidig (kontrollert for hverandre).

Kilde: Ung i Oslo 2018 og 2023. Ungdomsskolen

Tabell 6 Resultater fra logistisk regresjonsanalyse som viser faktorer knyttet til det å være aktiv i idrettslag

	Aktiv i idrettslag – Videregående skole			
	Modell 1 2018	Modell 2 2018	Modell 1 2023	Modell 2 2023
	OR (95% KI)	OR (95% KI)	OR (95% KI)	OR (95% KI)
Variabler				
Kjønn (Jente = 1)	0,51 (0,47–0,56)***	0,51 (0,46–0,56)***	0,53 (0,49–0,58)***	0,53 (0,49–0,58)***
Klassetrinn	0,69 (0,68–0,71)***	0,73 (0,69–0,77)***	0,68 (0,67–0,69)***	0,76 (0,72–0,81)***
Foreldre født i Norge (Ja = 1)	1,89 (1,77–2,00)***	1,21 (1,08–1,36)**	1,51 (1,42–1,60)***	1,14 (1,02–1,29)*
Sosioøkonomisk status (0–2)	1,56 (1,51–1,62)***	1,38 (1,30–1,47)***	1,37 (1,32–1,41)***	1,22 (1,15–1,30)***

Merknad: Aktiv i idrettslag er avhengig variabel, og ikke aktiv er referansekategori.

*p < 0.05; **p < 0.01; ***p < 0.001. OR = Odds ratio; 95% KI = 95% konfidensintervall for OR.

Modell 1: Bivariate analyser for hver variabel

Modell 2: Alle variable inkludert samtidig (kontrollert for hverandre).

Kilde: Ung i Oslo 2018 og 2023. Videregående skole

Analysene av ungdommene på ungdomsskolen og videregående skole viser flere av de samme mønstrene som for barna på mellomtrinnet. Alle faktorene har signifikante effekter på sannsynligheten for å være aktiv i idrettslag, både i 2018 og 2023, og effektene går samme vei. Jenter hadde lavere sjanse for å være aktive i idrettslag enn gutter, sannsynligheten for å delta synker med økende alder, unge med norskfødte foreldre og unge med høy sosioøkonomisk status har høyere odds for å delta i begge tidsperioder. Effekten av kjønn og alder har ikke endret seg over tid. På den annen side tyder resultatene for ungdomsskolen på at effekten av foreldres fødeland har blitt noe svakere i perioden Idrett for alle i Oslo har pågått (Modell 1 2018: OR 1,88, 95 % KI 1,77–2,00, Modell 1 2023: OR 1,51, 95 % KI 1,42–1,60). Denne endringen holder seg også kontrollert for de andre faktorene. Videre viser resultatene for videregående at betydningen av sosioøkonomisk status har blitt noe mindre over tid (Modell 1 2018: OR 1,56, 95 % KI 1,51–1,62, Modell 1 2023: OR 1,37, 95 % KI 1,32–1,41), både i de bivariate og de justerte modellene.

I sum indikerer disse funnene at kjønn, alder, foreldres fødested og sosioøkonomisk status alle er viktige faktorer for ungdoms deltakelse i organisert idrett i Oslo. Betydningen av kjønn og alder har ikke endret seg over tid, men betydningen av foreldres fødeland og sosioøkonomisk status har blitt svakere. Dette antyder at ungdoms deltakelse i idrett har blitt noe mindre avhengig av ulikhetsfaktorer i perioden Idrett for alle i Oslo har pågått.

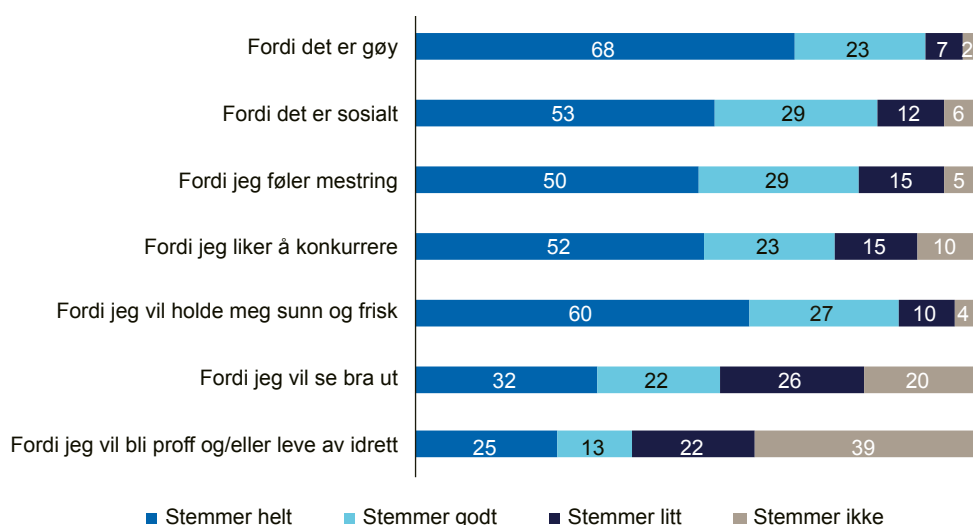
4.4 Trivsel og motivasjon i ungdomsidretten

Ung i Oslo-undersøkelsen som gikk til elever på ungdomsskolen og videregående skole i 2021 og 2023, inkluderte en rekke spørsmål om ungdommenes motivasjon for å delta samt opplevelser knyttet til det å delta i et idrettslag. Vi har spurt både om hvilke grunner de har for å delta i idretten, og hvilke grunner de har for å slutte i idretten. Videre inkluderer spørreskjemaet til ungdom noen spørsmål til de som for tiden ikke er med i et idrettslag, men som kunne tenke seg å delta, og hvilke grunner de har for å ikke delta. Fordi noen av spørsmålene var identiske i 2021, undersøker vi også om det er noen endringer over tid i vektleggingen av ulike grunner til å delta eller å slutte i idrettslag. Dette kan gi en indikasjon på hva som står i veien for fremtidig måloppnåelse innen Idrett for alle i Oslo.

Grunner til å drive med idrett

Et tilfeldig utvalg av de som trener eller konkurrerer i idrettslag minst én–to ganger i måneden, ble fulgt opp med spørsmålet «Hvorfor driver du med idrett?», og de ble bedt om å krysse av for hvor godt ulike påstander om idrettsdeltakelse stemmer for dem. Det er viktig å ha i bakhodet at de fleste ungdommer oppgir flere grunner til å drive med idrett. Det er ikke bare én ting som motiverer dem, men en kombinasjon av flere faktorer. Figur 10 viser svarfordelingen på de ulike påstandene.

Figur 10 Andel ungdom som mener ulike grunner til å drive med idrett stemmer / stemmer ikke for dem

Kilde: Ung i Oslo 2023. Ungdomsskole og videregående skole

Figur 10 viser at glede er den mest fremtredende motivasjonen for å drive med idrett (68 prosent svarer at det stemmer helt). Videre er sosiale relasjoner, mestring, konkurranse og helse og velvære viktig motivasjon for de fleste. Når det gjelder motivasjonen «Fordi jeg vil se bra ut», varierer svarene mer, noe som tyder på at dette er en mindre, men fortsatt relevant motivasjon for en betydelig andel (32 prosent svarer at det stemmer helt). Profesjonell satsing er også en sentral motivasjon for mange, og én av fire oppgir at dette stemmer helt for hvorfor de driver med idrett. Samtidig er det her flest oppgir at påstanden ikke stemmer i det hele tatt (39 prosent), noe som antyder noe om spenningen idretten står i for å skape en inkluderende idrett for alle.

Fordelt på kjønn og foreldres fødeland, sosioøkonomisk status, skoletrinn og bydel ser vi at det er noe variasjon i hvilken grad de ulike grunnene vektlegges.

Tabell 7 Andel ungdom som mener ulike grunner til å drive med idrett stemmer helt eller godt for dem – etter foreldres fødeland, sosioøkonomisk status (SØS) og xklassetrinn

	Gøy	Sosialt	Mestring	Konkurranse	Sunnhet	Se bra ut	Vil bli proff
Kjønn og foreldres fødeland							
Majoritetsgutter	93	82	81	78	86	56	42
Minoritetsgutter	91	79	83	83	87	64	62
Majoritetsjenter	91	86	78	70	88	50	27
Minoritetsjenter	86	78	77	71	85	52	39
Sosioøkonomisk status							
Lav SØS	88	78	78	78	85	58	51
Middels SØS	92	84	82	76	87	55	42
Høy SØS	92	84	79	73	87	53	29
Klassetrinn							
8. trinn	92	83	79	74	86	49	46
9. trinn	91	83	79	73	87	54	42
10. trinn	89	80	79	76	86	57	40
Vg1	91	82	81	77	88	63	35
Vg2	91	83	81	74	88	55	26
Vg3	94	84	86	76	86	54	23

Kilde: Ung i Oslo 2023. Ungdomsskole og videregående skole

Tabell 7 viser en god del variasjon langs flere dimensjoner. Minst variasjon er det i vektleggingen av dimensjonene glede, mestring, sosiale relasjoner og helse. Det ser ut til at det er størst variasjon i det som handler om konkurranse, utseende og et ønske om å bli proff, hvor guttene i langt større grad enn jentene vektlegger dette, og minoritetsguttene i større grad enn majoritetsguttene. Det synes også å være en viss variasjon etter sosioøkonomisk status, spesielt når det gjelder ønsket om å bli proff. Andelen som mener dette stemmer helt eller godt for dem, er høyest blant dem med lav sosioøkonomisk status (51 prosent) og lavest blant dem med høy sosioøkonomisk status (29 prosent), noe som kan være et uttrykk for at idretten ses på som en mulighet for sosioøkonomisk mobilitet.

Andelen som mener at det å «se bra ut» er en viktig grunn til å drive med idrett, øker med alderen, fra 49 prosent på 8. trinn til 63 prosent på vg1, før det synker litt på vg2 og vg3. Det er verdt å merke seg at andelen som er med i idrettslag, synker med alderen, slik at de eldste aldersgruppene blir mer selektert. Det er interessant at andelen som blir motivert av et ønske om å bli proff, synker betydelig med alderen, fra 46 prosent på 8. trinn til 23 prosent på vg3. Dette kan være et uttrykk for at ungdommene blir mer virkelighetsorienterte med alderen. Det er få som kan bli proffe, og er du ikke allerede på vei mot toppen som 18-åring, er det i mange idretter for sent å se for seg en idrettskarriere. Det er

videre blant de eldste at andelen som vektlegger at det er gøy, sosialt og gir mestring, er høyest.

Tabell 8 Andel ungdom som mener ulike grunner til å drive med idrett stemmer helt eller godt for dem – etter bydel

	Gøy	Sosialt	Mestring	Konkurranse	Sunnhet	Se bra ut	Vil bli proff
Bydel							
Grorud	90	78	83	79	90	57	57
Alna	86	77	77	76	86	55	48
Stovner	89	86	86	78	88	57	53
Gamle Oslo	90	81	82	79	88	54	48
Søndre Nordstrand	91	80	82	78	83	57	52
Bjerke	90	84	81	78	90	52	39
Sagene	93	76	78	75	83	53	41
Grünerløkka	94	81	82	80	85	52	40
Østensjø	91	81	80	80	88	50	39
St. Hanshaugen	93	79	78	74	86	61	36
Frogner	88	75	82	69	82	56	33
Nordstrand	92	85	76	73	86	56	34
Ullern	92	86	78	73	86	54	26
Nordre Aker	92	85	78	69	86	51	29
Vestre Aker	93	85	80	74	87	60	32
Hele Oslo	89	82	80	75	87	55	40

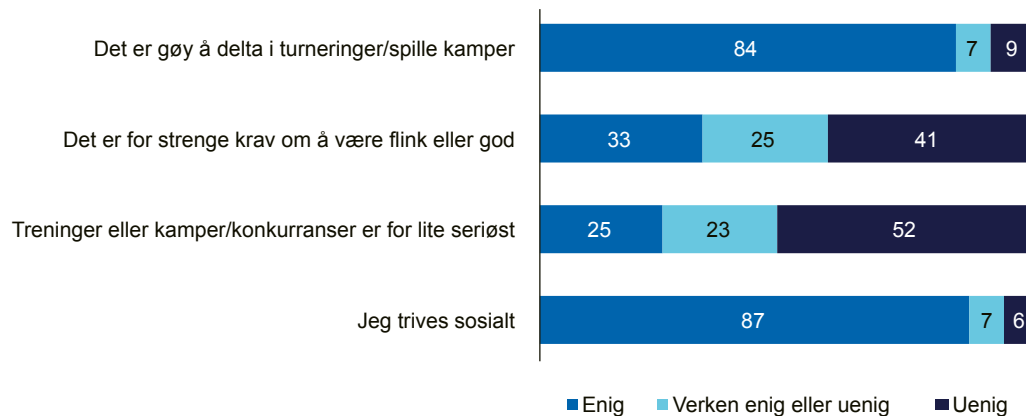
Kilde: Ung i Oslo 2023. Ungdomsskole og videregående skole

I alle bydelene er det flest som vektlegger gleden, det sosiale, mestring og helse. Det er noe variasjon mellom bydelene, uten at andelen som vektlegger de ulike motivasjonene, følger noe tydelig mønster. Unntaket er på ønsket om å bli proff, hvor over halvparten har dette som en sentral motivasjon i de østlige bydelene, mens det samme gjelder kun tre av ti i de vestlige bydelene.

Opplevelser av idretten

Et tilfeldig utvalg av de som trener eller konkurrerer i idrettslag minst én–to ganger i måneden, fikk noen tilleggsspørsmål om opplevelser knyttet til det å delta i idrettslaget (N = 4279). Her skulle de ta stilling til fire påstander og angi i hvilken grad de var enige eller uenige i påstandene. Under viser vi svarfordelingen på disse påstandene.

Figur 11 Andel ungdom som er enige eller uenige i ulike utsagn om deltakelse i idrettslaget

Kilde: Ung i Oslo 2023. Ungdomsskole og videregående skole

Figur 11 viser at de fleste ungdommene har en positiv opplevelse av å være med i idrettslaget sitt. 84 prosent av ungdommene oppgir at det er gøy å delta i turneringer eller spille kamper, og 87 prosent trives sosialt i idrettslaget. På den andre siden er det en betydelig andel, én av tre, som opplever at det er for strenge krav om ferdigheter. I 2023 var det 33 prosent som sa seg enige i denne påstanden, mot 17 prosent i 2021 (Solstad et al., 2022). Samtidig er det en betydelig andel som ser ut til å ønske seg mer seriøsitet, og én av fire er enige i at treninger eller kamper/konkurranser er *for lite* seriøse. Det er også verdt å merke seg at det er denne påstanden flest oppgir at de er uenige i (52 prosent). Dette illustrerer krysspresset idretten står i når det gjelder det å balansere mellom ulike behov og forventninger blant deltakerne. Idretten er en arena for glede, sosialt samvær og deltakelse for de fleste, og samtidig er det ulike ønsker og forventninger om seriøsitet og ferdighetsutvikling.

Tabell 9 Andel ungdom som er enige i ulike utsagn om deltakelse i idrettslaget – etter foreldres fødeland, sosioøkonomisk status (SØS) og klassetrinn

	Gøy med turnering/ kamp	For strenge krav	Trening/ kamper for lite seriøst	Trives sosialt
Kjønn og foreldres fødeland				
Majoritetsgutter	86	28	25	89
Minoritetsgutter	85	43	32	84
Majoritetsjenter	82	35	20	86
Minoritetsjenter	81	33	28	83
Sosioøkonomisk status				
Lav SØS	83	38	29	84
Middels SØS	85	34	25	87
Høy SØS	84	31	22	89
Klassetrinn				
8. trinn	87	33	24	89
9. trinn	85	34	25	86
10. trinn	86	35	25	86
Vg1	78	35	25	86
Vg2	84	33	23	87
Vg3	79	27	23	85

Kilde: Ung i Oslo 2023. Ungdomsskole og videregående skole

Gjennomgående for alle kategoriene er at det er små forskjeller mellom de ulike gruppene i andelen som er enige i de ulike påstandene. Andelen som trives sosialt i idrettslaget sitt, er størst blant majoritetsguttene, men andelen er også høy i de andre gruppene. En høyere andel minoritetsgutter er enige i at det er for strenge krav, men samtidig er det der vi finner flest som mener at trening og kamper er for lite seriøst. Flere jenter med minoritetsbakgrunn enn både gutter og jenter med majoritetsbakgrunn rapporterer også om at de opplever treningene eller kampene/konkurransene som for lite seriøse, sammenlignet med ungdom med majoritetsbakgrunn. Andelen som opplever at det er for strenge krav, går ned med økende alder og kan være et tegn på selektering.

Tabell 10 Andel ungdom som er enige i ulike utsagn om deltakelse i idrettslaget – etter bydel

	Gøy med turnering/ kamp	For strengt krav	Trening/ kamper for lite seriøst	Trives sosialt
Bydel				
Grorud	85	30	28	87
Alna	82	31	33	84
Stovner	83	37	24	85
Gamle Oslo	87	34	29	84
Søndre Nordstrand	81	33	30	85
Bjerke	82	39	29	83
Sagene	82	37	28	83
Grünerløkka	89	32	24	91
Østensjø	85	33	23	85
St. Hanshaugen	85	32	24	85
Frogner	83	31	25	89
Nordstrand	84	37	21	89
Ullern	84	28	22	88
Nordre Aker	84	34	23	88
Vestre Aker	86	32	23	91
Hele Oslo	84	33	25	87

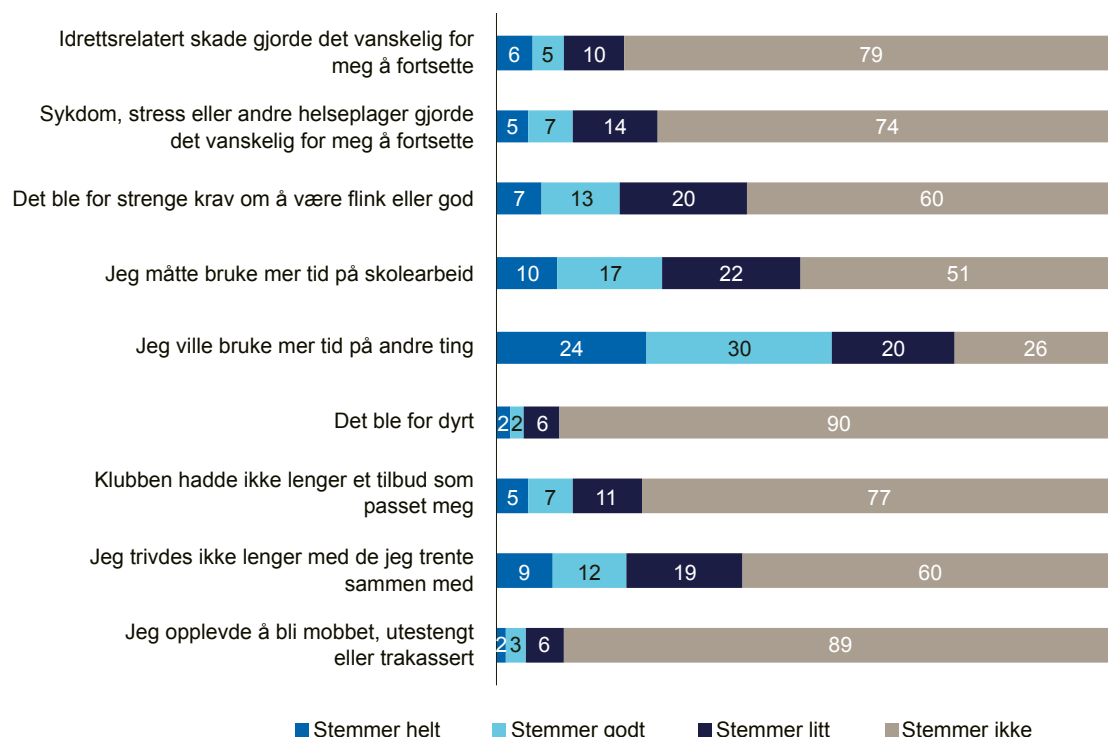
Kilde: Ung i Oslo 2023. Ungdomsskole og videregående skole

Overordnet ser det ut til at ungdommer i alle bydeler generelt har det gøy og trives sosialt i idrettslaget sitt. Høyest andel som trives sosialt, finner vi i bydelene Vestre Aker og Grünerløkka. Det er noe variasjon i oppfatningen av om det er for strenge krav, hvor flest sier seg enige i dette i bydel Bjerke og færrest i Ullern. Høyest andel enige i påstanden om at treningene eller kampene/konkurransene er for lite seriøse, finner vi i bydel Alna og færrest på Nordstrand.

Grunner til å slutte med idrett

Det kan være mange ulike grunner til at barn og unge slutter med idrett. Totalt var det 33 prosent av ungdommene som deltok i Ung i Oslo i 2023, som hadde vært med i et idrettslag tidligere, men som ikke var aktive på undersøkelsestidspunktet. Et utvalg av de som krysset av for at de hadde sluttet i et idrettslag, ble fulgt opp med et tilleggsspørsmål om hvorfor de hadde sluttet (N = 4578). Her ble de presentert for ni ulike grunner til å slutte, hvor de skulle angi i hvilken grad påstandene stemte for dem.

Figur 12 Andel ungdom som ikke lenger driver med idrett, og som mener ulike grunner til å slutte stemmer for hvorfor de sluttet

Kilde: Ung i Oslo 2023. Ungdomsskole og videregående skole

Oppsummert indikerer resultatene at den vanligste årsaken til at ungdom slutter i idrett, er at de ønsker å bruke mer tid på andre ting. Hele 74 prosent av de som har sluttet, oppgir dette som en medvirkende årsak i større eller mindre grad. Halvparten oppgir at de måtte bruke mer tid på skolearbeid som en grunn til at de sluttet, og to av fem at de opplevde at det ble for strenge krav om å være flink eller god. Figuren viser også at en betydelig andel oppgir idrettsrelaterte skader (21 prosent) og helseplager (26 prosent) som grunn i større eller mindre grad. 24 prosent oppgir manglende passende tilbud som grunn til å slutte. Økonomiske faktorer og negative opplevelser i idretten (mobbing, utestengning eller trakassering) ser ut til å ha relativt liten innvirkning på frafallet samlet sett, men om lag én av ti oppgir hver av disse som medvirkende årsak til at de sluttet med idrett.

Sammenligner vi med resultatene fra 2021, er det små eller ingen endringer i andelene som oppgir de ulike grunnene for å slutte i idretten. Det er altså ikke en større andel ungdom i 2023 som oppgir at strenge krav om å være flink eller god i idretten er en sentral grunn til at de sluttet. Det er heller ingen endring i andelen som oppgir økonomiske årsaker. Tallene gir imidlertid ikke grunnlag for å si noe om hvorvidt kravene eller kostnadene i idretten har blitt større, mindre eller er på samme nivå. Basert på disse resultatene er det ikke grunnlag for å hevde at stadig flere unge slutter i idretten på grunn av økte krav eller økte kostnader. Men det er heller ikke grunnlag for å hevde at det har gått i motsatt

retning – at disse faktorene har fått mindre betydning som grunn til å slutte, slik ungdommene selv vurderer det.

Tabell 11 Andelen ungdom som mener ulike grunner til å slutte med idrett stemmer godt/helt for dem – etter kjønn og foreldres fødeland, SØS og klassetrinn

	Idretts- skade	Helse- plager	Streng krav	Tid til skole	Tid til andre ting	For dyrt	Ikke pas- sende tilbud	Sosial mis- trivsel	Mobbing/ trakas- sering
Kjønn og foreldres fødeland									
Majoritets- gutter	10	7	18	17	57	3	11	20	4
Minoritets- gutter	12	8	13	24	45	8	9	19	5
Majoritets- jenter	12	16	15	30	56	3	13	22	5
Minoritets- jenter	7	13	14	38	49	10	12	18	5
Sosioøkonomisk status									
Lav SØS	10	12	15	29	47	9	10	18	5
Middels SØS	10	12	21	25	57	3	14	21	5
Høy SØS	12	13	24	27	58	2	13	23	4
Klassetrinn									
8. trinn	10	10	17	13	49	4	8	26	7
9. trinn	14	14	22	18	52	4	15	24	6
10. trinn	12	12	21	24	51	4	11	23	5
Vg1	12	12	20	28	56	5	11	20	5
Vg2	13	13	21	29	55	5	12	21	4
Vg3	12	12	20	38	58	5	16	15	3
Total	11	12	20	27	54	5	12	21	5

Kilde: Ung i Oslo 2023. Ungdomsskole og videregående skole

Det er noe variasjon basert på kjønn, foreldres fødeland, sosioøkonomisk status og klassetrinn i grunner til å slutte med idrett. Størst variasjon finner vi i andelen som oppgir «tid til skole». Her er det en tydelig tendens til at jentene, og spesielt jentene med minoritetsbakgrunn, oppgir dette som en grunn til å slutte. Andelen øker også betydelig med økende alder. Det er i tillegg en tydelig tendens til at en høyere andel ungdom med høy sosioøkonomisk status oppgir strenge krav som en medvirkende årsak. I 8. trinn er det en tendens til at flere slutter på grunn av sosial mistrivsel, mens dette gjelder færre i de eldste aldersgruppene. Økonomiske faktorer ser ut til å spille størst rolle for minoritetsjenter og ungdom med lav sosioøkonomisk status.

Tabell 12 Andelen ungdom som mener ulike grunner til å slutte med idrett stemmer godt/helt for dem – etter bydel

	Idretts- skade	Helse- plager	Streng- krav	Tid til skole	Tid til andre ting	For dyrt	Ikke pas- sende tilbud	Sosial mis- trivsel	Mobbing/ trakas- sering
Bydel									
Grorud	9	11	16	29	50	7	12	18	4
Alna	9	14	11	28	45	7	12	18	5
Stovner	8	8	13	35	48	7	11	20	5
Gamle Oslo	7	17	20	26	51	6	10	28	4
Søndre Nordstrand	10	10	15	27	53	5	14	20	4
Bjerke	14	11	20	24	53	5	13	20	7
Sagene	12	15	22	23	61	6	5	20	5
Grüner- løkka	11	16	18	30	51	8	14	24	5
Østensjø	12	12	18	25	56	5	12	24	7
St. Hans- haugen	13	11	25	22	59	5	19	21	2
Frogner	11	11	23	28	55	2	9	19	3
Nordstrand	11	14	23	22	57	2	13	22	3
Ullern	12	13	26	29	56	3	16	19	3
Nordre Aker	12	13	27	23	57	3	11	26	7
Vestre Aker	10	11	23	27	56	3	11	16	4
Hele Oslo	11	12	20	27	54	5	12	21	5

Kilde: Ung i Oslo 2023. Ungdomsskole og videregående skole

Det er en god del variasjon mellom bydelene i hvor utbredt de ulike grunnene til å slutte er. I bydel Sagene oppgir 61 prosent at ønsket om å gjøre andre ting medvirket til at de sluttet, mot 45 prosent i Alna. Tid til skole var mest utbredt i bydel Stovner og minst utbredt på St. Hanshaugen. At det er for dyrt, er sjelden en grunn til å slutte med idrett, men høyest andel finner vi på Grünerløkka (8 prosent) og lavest på Frogner og på Nordstrand (2 prosent).

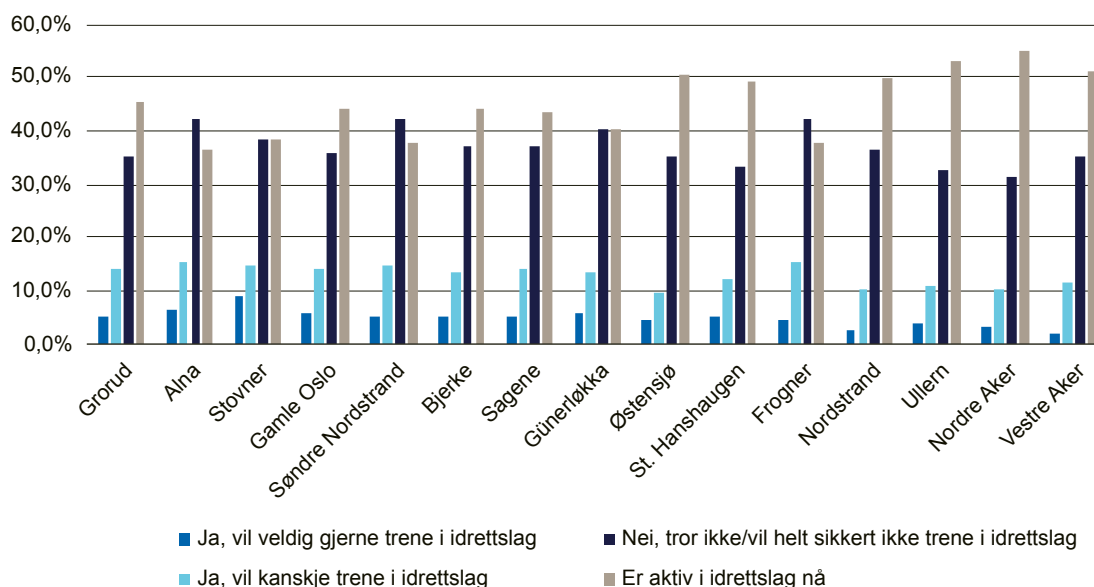
Opplevde barrierer for å delta

I Ung i Oslo 2023 var det 43 prosent som krysset av for at de aldri har vært med i et idrettslag eller har sluttet i et idrettslag. Et utvalg av disse (N = 5637) ble fulgt opp med et tilleggsspørsmål: «Har du lyst til å drive med idrett i et idrettslag eller klubb nå?» 5 prosent krysset av for at de veldig gjerne kunne tenke seg å drive med idrett i et idrettslag, og ytterligere 13 prosent krysset av for at de kanskje vil det. Dette viser at det er en god del ungdom som kunne tenke

seg å drive med organisert idrett, og at det dermed er et potensial for å få flere med.

For å kunne legge til rette for at flere skal få mulighet til å delta i organisert idrett, er det nyttig å se nærmere på hvilke barrierer de selv opplever at står i veien. I Ung i Oslo ble denne gruppen derfor fulgt opp med spørsmål om hvorfor de ikke driver med idrett i et idrettslag i dag, selv om de kunne tenke seg det. Først viser vi andelen ungdom av den totale ungdomspopulasjonen i utvalget i de ulike bydelene som er aktive i et idrettslag nå, som ikke er aktive, men kunne tenke seg å delta, og andelen som ikke kunne tenke seg å delta (figur 13). Dette gir et bilde av potensialet for rekruttering i de ulike bydelene. Derne st viser vi ulike barrierer de som ønsker å delta, men ikke gjør det, mener står i veien for deres deltakelse (figur 14).

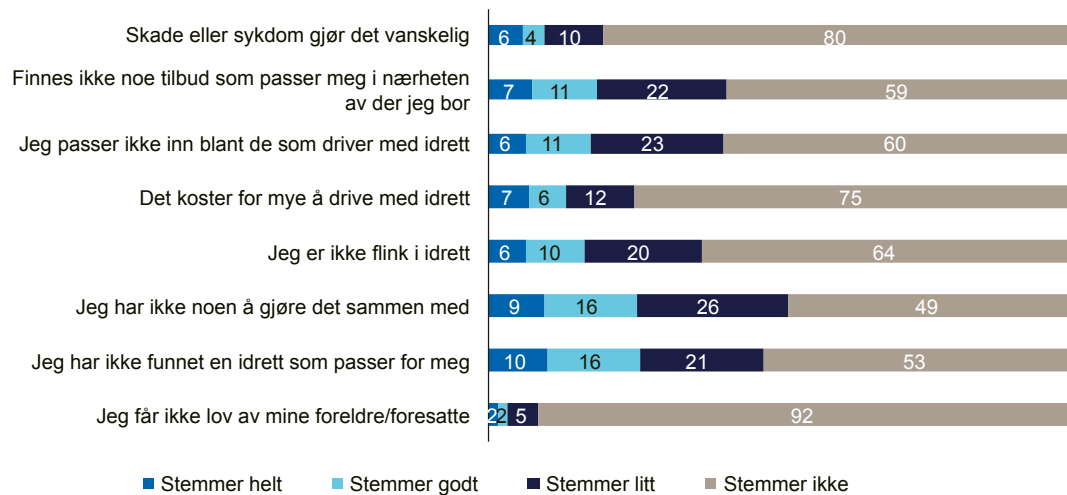
Figur 13 Andel av alle ungdommer som er aktive i idrettslag, andel som ikke deltar, men har lyst, og andel som ikke deltar og ikke har lyst – etter hvilken bydel de bor i

Kilde: Ung i Oslo 2023. Ungdomsskole og videregående skole

Figur 13 viser at i alle bydelene er det ungdom som gjerne kunne tenke seg å drive med idrett i et idrettslag. Det ser ut til å være et uforløst potensial i alle bydelene, men kanskje minst i bydelene Nordstrand, Ullern, Nordre Aker og Vestre Aker. Potensialet for å nå flere er kanskje særlig stort i bydelene Stovner, Alna, Gamle Oslo og Grünerløkka, hvor mellom 6 og 9 prosent av den totale ungdomspopulasjonen svarer at de veldig gjerne ønsker å drive med idrett nå. Det er også en god del, mellom 10 og 16 prosent, i alle bydelene som svarer at de kanskje vil trene i idrettslag.

Figur 14 Andel av ungdom som ønsker å delta, som mener ulike grunner stemmer / stemmer ikke for hvorfor de ikke deltar i idrettslag nå

Kilde: Ung i Oslo 2023. Ungdomsskole og videregående skole

Figur 14 er basert på svarene fra et utvalg som krysset av for at de ikke deltar i et idrettslag nå, men kunne tenke seg å gjøre det (N = 1640). Av disse trekkes sosiale faktorer (40–51 prosent) og at det mangler et passende (46 prosent) og tilgjengelig (40 prosent) tilbud nært der de bor frem som grunner til at de ikke deltar i dag, til tross for et ønske om å delta. Videre oppgis kostnader (25 prosent) og opplevelse av manglende ferdigheter (36 prosent) av flere. En betydelig andel oppgir også skade eller sykdom som barriere. To av ti krysser av for at dette stemmer litt, godt eller helt for at de ikke deltar i dag. Om lag én av ti oppgir at de ikke får lov av foreldre/foresatte.

Tabell 13 Andel av ungdom som ønsker å delta, som opplever at ulike barrierer for deltakelse stemmer godt/helt for dem – etter kjønn og foreldres fødeland, sosioøkonomisk status og klassetrinn

	Skade eller sykdom	Ikke tilbud i nærområdet	Passer ikke inn	For dyrt	Ikke flink	Ingen å gjøre det sammen med	Ikke funnet en idrett som passer	Får ikke lov av foreldre/foresatte
Kjønn og foreldres fødeland								
Majoritetsgutter	8	14	15	6	12	20	22	2
Minoritetsgutter	9	20	14	17	15	19	17	3
Majoritetsjenter	12	19	17	8	16	28	26	2
Minoritetsjenter	7	25	22	27	22	31	33	6
Sosioøkonomisk status								
Lav SØS	8	21	18	24	18	27	27	5
Middels SØS	11	18	17	6	16	24	22	3
Høy SØS	10	15	15	5	14	24	27	1
Klassetrinn								
8. trinn	4	15	17	8	14	22	30	4
9. trinn	7	17	20	10	22	25	38	5
10. trinn	8	19	21	18	20	29	28	3
Vg1	14	16	15	13	16	22	22	3
Vg2	15	24	15	17	16	30	21	3
Vg3	8	21	16	12	8	25	13	1
Total	10	19	17	13	16	25	25	3

Kilde: Ung i Oslo 2023. Ungdomsskole og videregående skole

De sosiale faktorene og det å ikke ha funnet en idrett som passer dem, eller som er tilgjengelig i nærområdet, regnes i større grad som barrierer blant jentene, og da spesielt jentene med minoritetsbakgrunn. Det er også i de yngste aldersgruppene at dette er mest uttalt. I tillegg er det tydelige mønstre knyttet til vurdering av konstasjonsnivået som barriere, hvor langt flere med lav SØS samt unge med minoritetsbakgrunn oppgir dette. Flere trekker frem kostnader med økende alder.

Tabell 14 Andel av ungdom som ønsker å delta, som opplever at ulike barrierer for deltakelse stemmer godt/helt for dem – etter bydel

	Skade eller sykdom	Ikke tilbud i nær-området	Passer ikke inn	For dyrt	Ikke flink	Ingen å gjøre det sammen med	Ikke funnet en idrett som passer	Får ikke lov av foreldre/foresatte
Bydel								
Grorud	6	23	19	18	15	26	22	5
Alna	15	22	15	15	19	26	28	2
Stovner	4	22	21	24	23	35	29	5
Gamle Oslo	1	21	20	13	17	33	34	4
Søndre Nordstrand	8	19	15	13	9	19	21	5
Bjerke	10	23	17	9	21	29	26	3
Sagene	8	9	14	11	17	26	34	0
Grünerløkka	11	20	26	19	15	28	26	6
Østensjø	10	14	17	15	13	23	27	4
St. Hanshaugen	5	19	17	9	9	20	31	0
Frogner	10	16	12	11	15	24	29	4
Nordstrand	14	17	14	10	16	23	26	2
Ullern	11	18	18	9	17	22	23	2
Nordre Aker	10	15	25	8	21	27	24	2
Vestre Aker	12	13	11	8	11	18	16	2
Hele Oslo	10	19	17	13	16	25	25	3

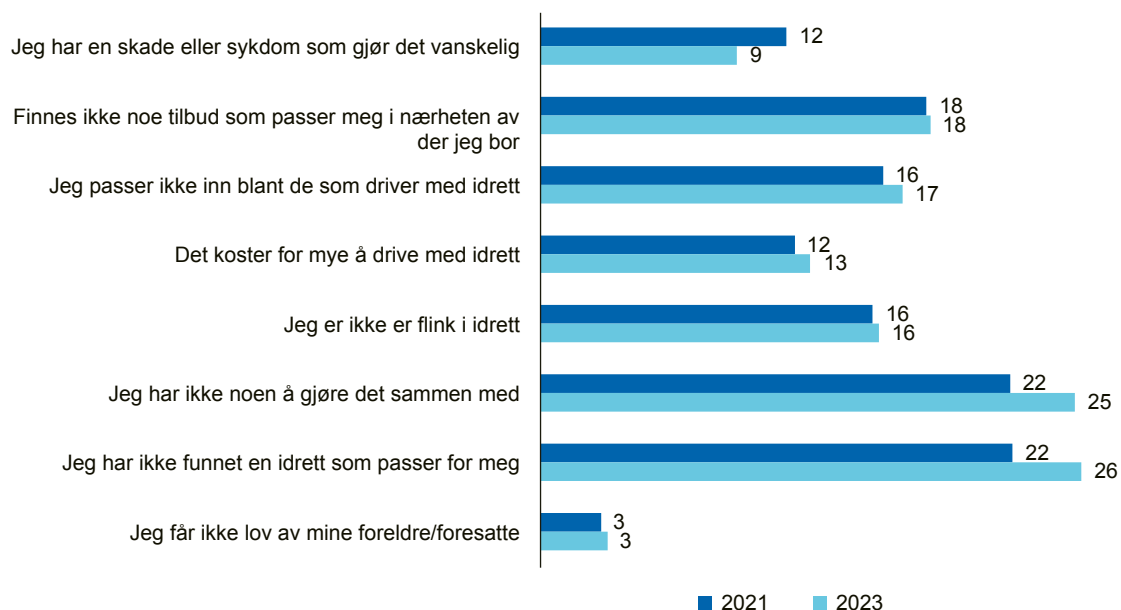
Kilde: Ung i Oslo 2023. Ungdomsskole og videregående skole

Det er en god del variasjon i andelen unge som vektlegger de ulike barrierene for deltakelse, uten at det er noen systematiske mønstre på tvers av bydelene. Stovner skiller seg ut med den høyeste andelen som opplever at kostnadene står i veien, og også den høyeste andelen som viser til det sosiale aspektet – at de ikke har noen å drive med idrett sammen med. Høyest andel som opplever det å ikke passe inn i idretten, er i bydelene Grünerløkka og Nordre Aker. Sagene skiller seg ut med den laveste andelen som opplever manglende tilbud i nærmiljøet som barriere.

Endringer over tid i opplevde barrierer – Ung i Oslo 2021 til 2023

I figur 15 viser vi endringer over tid i andelen som mener de ulike barrierene for deltakelse stemmer helt eller godt for hvorfor de ikke deltar i idrettslag nå, til tross for at de har lyst. I 2023 ser vi at det er litt færre ungdommer som svarer at skade eller sykdom står i veien for deltakelse, sammenlignet med i 2021. Videre er det litt flere som trekker frem at de ikke har noen å gjøre det sammen med, eller at de ikke har funnet en idrett som passer, i 2023 sammenlignet med 2021.

Figur 15 Andel av ungdom som ønsker å delta, som mener ulike grunner stemmer helt/godt for hvorfor de ikke deltar i idrettslag nå – etter årstall

Kilde: Ung i Oslo 2023. Ungdomsskole og videregående skole

Når det gjelder opplevde barrierer for deltakelse, viser resultatene samlet sett at sosiale faktorer samt mangel på passende eller tilgjengelig idrettstilbud i nærområdet, er de barrierene flest trekker frem, spesielt jentene og i størst grad jenter med minoritetsbakgrunn. Kostnader oppleves også i større grad som en barriere blant dem med lav sosioøkonomisk status og minoritetsbakgrunn, og andelen øker med alderen.

Det er betydelig variasjon i hvor mye vekt de unge legger på de ulike barrierene på tvers av bydelene, og det er ingen systematiske mønstre. Bydelen Stovner skiller seg ut med den høyeste andelen som opplever kostnader og sosiale faktorer som barrierer, mens bydelene Grünerløkka og Nordre Aker har den høyeste andelen som opplever at de ikke passer inn i idretten. Sagene har den laveste andelen som opplever mangel på tilbud i nærmiljøet som en barriere.

Når det gjelder endringer over tid, er det færre ungdommer i 2023 enn i 2021 som oppgir at skade eller sykdom hindrer dem i å delta. Samtidig er det flere nå enn tidligere som oppgir at de ikke har noen å delta sammen med, eller at de ikke har funnet en passende idrett. Resultatene peker på at det må jobbes langs flere spor for å nå målet om økt deltakelse i organisert idrett.

5 Idrettsorganisering

Forrige kapittel tok for seg deltakelse i Oslos barne- og ungdomsidrett som helhet. Nå vender vi oss til et knippe av idrettslagene som organiserer aktiviteter for barn og ungdom – nabolagsklubbene. Kapittelet belyser hva Idrett for alle i Oslo har betydd for organisering av idrett, basert på intervjuer med ledere i 20 av disse idrettslagene. I intervjuene har vi forsøkt å fange hva nabolagsklubbkonseptet har medført i idrettslaget deres i bred forstand, inkludert hva de gjør, hvordan de gjør det, og hvorfor. I tillegg har vi spurt om hvordan de ser på begrensninger ved klubbkonseptet i seg selv og som virkemiddel for å oppnå målene i Idrett for alle i Oslo. Vi har fokusert på endringer i deres eget idrettslag, men også hatt et blikk for dynamikken mellom klubber og andre aktører i det bredere klubblandskapet.

Overordnet er Nabolagsklubb blitt tatt godt imot. Idrettslagslederne er jevnt over fornøyde med konseptet. Mange beskriver deltakelsen som givende og nyttig og noe som forsterker en innsats og et engasjement de allerede har i idrettslaget. Analysene våre viser at konseptet har satt spor i form av tre utviklingstrekk: bredere idrettslagstilbud, proffere idrettsorganisering og styrket samfunnsrolle. Videre i kapittelet beskriver vi disse trekkene nærmere, før vi skildrer våre funn om uløste problemer og nye spenninger som trer frem i kjølvannet av Nabolagsklubb.

5.1 Bredere idrettslagstilbud

Det første utviklingstrekket er *bredere idrettslagstilbud*. Som følge av Nabolagsklubb har idrettslagene utvidet tilbudet de har til barn og ungdom. Utvidelsen har skjedd på to fronter: i selve treningstilbudet (til barn og ungdom) og i alternativer til trening (kun til ungdom). At de har utvidet tilbudet, er felles for nabolagsklubbene. Hva de har startet opp, og hvordan det er organisert, varierer fra klubb til klubb. I teksten som følger, skal vi trekke frem eksempler som får frem forandringen fra før til etter nabolagsklubbinnnsatsen. Vi er også opptatt av hvordan aktivitetene blir rammet inn av klubblederne, og særlig hvordan de blir koplet til ideen om et utvidet samfunnsansvar og målene om økt aktivitet, bredt basistilbud og lave kostnader.

5.1.1 Utvidet treningstilbud

Vi starter med treningstilbudet. I nabolagsklubbene har de startet opp eller tilpasset aktiviteter som skal gi et mer inkluderende treningstilbud. Det er en del variasjon. I analysene har vi skilt ut fire måter treningstilbudet utvides på: flere idrettsgrener, tilpassede treningstilbud, konkurransefrie treningstilbud og lavterskel treningstilbud. Et fellestrekk for de fleste er en mer sosial profil.

Utover det skiller de seg fra hverandre i hvordan de er organisert, hvem de er rettet mot, og hva de krever av tilrettelegging.

Flere idrettsgrener

Den første formen for utvidelse er i antall idretter. I intervjuene hører vi om oppstart av nye idrettsgrener for at barn og ungdom i nabolaget skal ha litt mer å velge i. De nye idrettene bygger ut treningstilbudet til å bli større og mer variert, slik at idrett kan interessere og være tilgjengelig for flere. Et viktig bakteppe er at treningstilbudet i nabolagsklubbene allerede regnes som inkluderende – det er både bredt og billig. De nye aktivitetene supplerer det de har, for å bli *enda mer* inkluderende. En styreleder forteller:

Vi har ikke gjort så mye for å bli nabolagsklubb. Vi har ikke gjort så mye for å tilfredsstille de kravene, for vi var det vi var. Vi hadde flere idretter, og vi søker å utvide. [...] Ved siden av at [en nabolagsklubb] skal favne idretter – altså, å ha et så bredt tilbud som mulig, så skal vi jo legge til rette for at de som ikke har råd, likevel kommer og er med. Og det ordner [bydelen]. Og vi bryr oss ikke om hvilken etnisitet du har. Vi er selvfølgelig åpne for alle. Vi favner alle.

Som styrelederen påpeker, bør en nabolagsklubb ha flere idretter. En annen presiserer at bredde i idretter sikrer at barna i nabolaget slipper lang reisevei for å drive med idretten de er interessert i. I noen klubber utvides et utvalg som enten var litt smalt eller ensporet fra før, mens i andre klubber utvides et treningstilbud som var ganske bredt fra før. Ikke sjelden dukker fotball opp som en idrett mange har, og som trenger å bli supplert med andre (typer) idretter. Det skal være *mer* enn bare fotball, men også noe *annet* enn fotball.

Vi har jo startet opp med volleyball nå, og det ser vi er en utrolig flott idrett, i forhold til ... Vi har jo bare hatt fotball som lagidrett. Men å starte opp det gjør at vi har en annen lagidrett som på en måte er litt mer nedpå. Mer sosial. Du blander jenter og gutter. Du kan blande to–tre årskull. Og [en frivillig i fotballgruppen], som er veldig mye med på det der – cuper og alt – sier at det er en helt annen stemning enn det man opplever i fotballen. Sånn at det er mye mer gøy.

Enkelte idretter regnes som mer inkluderende enn andre. I intervjuene blir det også gjennomgående formidlet at barneidrett er mer inkluderende enn ungdomsidrett. Det koster mer og krever mer å drive med idrett når barna blir eldre. En styreleder deler sitt perspektiv på når kostnader inntreffer som en betydelig barriere:

Jeg sier det er billig å drive barneidrett. Der trenger du ikke ha støtte i det hele tatt. For det er kjempebillig, hvis du driver på bredde. Og det er jo det man skal drive med i et idrettslag, det er jo bredde – når de er så unge. Men fra 16 år og oppover, så skyter de prisene i været.

Slike inntrykk og erfaringer gir også en begrunnelse for å ha et bredt trenings-tilbud for de yngste. Da er tersklene lave. Andre typer begrunnelser dukker også opp i intervjuene. Et eksempel er fra et større idrettslag som har utvidet paratilbudet de allerede hadde, med flere idretter. Daglig leder forteller at de gikk bort ifra allidrett for å få til mer spesialisering.

Vi gikk bort ifra den såkalte allidrettstankegangen rundt paraidrett for psykisk utviklingshemmede, som har vært et arbeid som har vært drevet [i idrettslaget] i mange, mange år. Så ble det en del av klubben, og så gikk man bort ifra det å drive med allidrett. Vi ønsket å spesialisere, hvis man er interessert i klatring, skal man få lov til å drive med klatring. Hvis man er interessert i kampsport, skal man få lov å drive med kampsport. Hvis man er interessert i fotball, så er det fotball man spiller. Slik at nå har vi sju-åtte aktiviteter, så vi er medlem i ni særforbund med paragruppen.

I utdraget er det snakk om en forlengelse av arbeid som har pågått over tid. Det nevnes likefremt i forbindelse med Nabolagsklubb, som noe som hører dertil. Lignende finnes i andre klubber. Paraidrett er et av de valgfrie (men anbefalte) innsatsområdene i Nabolagsklubb. Dette er noe flere har forsøkt å få i gang de siste par årene. Ikke alle har lyktes like godt. I én klubb forteller de om å ha fått penger til dette formålet fra idrettskretsen, men at de ikke har fått i gang noe, fordi de ikke har klart å nå ut til potensielle deltakere.

Mer tilpasset treningstilbud

En annen form for utvidelse er med *tilpasset* treningstilbud. Med det mener vi at tilbudene er ment å appellere til en viss gruppe barn eller ungdom. Det er som regel snakk om grupper som er underrepresenterte i den organiserte idretten fra før av, og som kanskje ikke får sine ønsker og behov innfridd i de vanlige treningsformatene. Hva slags tilpasninger som gjøres, sier derfor noe om hva misforholdet er mellom denne gruppens (antatte) interesser og innretningen av det nåværende tilbudet. I intervjuene hører vi at Nabolagsklubb har bidratt til å få på plass slike treningstilbud. Et eksempel er tiltak som er satt i gang spesielt for jenter. I én klubb forteller daglig leder at de har kjørt et opplegg for seks- til åtteåringer i regi av det norske og det europeiske fotballforbundet. I intervjuet forklarer han hva det går ut på.

Daglig leder: Det er et konsept som heter UEFA Playmakers²². Det er jo et sånn ... Inklusivt ... Et slags oppstartsprogram. Inkluderingsprogram ... for jenter. Som skal være ufarliggjøring av oppstarten av fotballen, der det er litt mer fokus på Disney-figurer eller litt mer lek, i tråd med sånn Disney-greier som UEFA og NFF har ...

22 Norges fotballforbund er tilknyttet det europeiske fotballforbundet UEFA, som igjen er tilknyttet det internasjonale fotballforbundet, FIFA. På nettsiden kan vi lese at UEFA Playmakers er et samarbeid fotballforbundet har med Disney og UEFA, med mål om å doble fotballdeltakelsen blant jenter i Europa. <https://www.fotball.no/barn-og-ungdom/uefa-playmakers/>

Intervjuer: Okay, et konsept. Men stiller de også med liksom noen trenere eller noe sånn konkret?

Daglig leder: Nei, de stiller jo med kursing av ungdomsjentetrener hos oss. Og så har de også vært her og hjulpet litt til, med markedsføring og ... Gitt oss utstyr og litt ... Ja, en startpakke for å booste jentefotballen. Så det har jo vært noe jeg har hatt i planene mine – å komme i gang med noe tilbud der uansett. Men det har gitt en veldig fin sånn hjelpepakke i starten, som er veldig fin. Som vi har fått bra tilbakemeldinger på. Det har også vært to ungdomsjenter her – for å være litt ungdomstrener her.

Aktiviteten daglig leder forteller om, har en sosial og lekbasert profil som er ment å appellere til jenter. Tiltaket er i regi av NFF og UEFA, men nevnes i sammenheng med Nabolagsklubb fordi det handler om å få flere jenter til å bli interessert i fotball: Målene ligner på målene i Nabolagsklubb.

Vi har også eksempler på tilpasset treningstilbud for jenter i ungdomsalderen. Flere av disse handler om å tilby jentene et proffere treningstilbud med god sportslig kvalitet. I et idrettslag har de startet opp et jenter-17-lag i fotball, der midler fra Nabolagsklubb ga tilbudet et løft. I et annet idrettslag forteller de også om en lignende jentesatsing og at den har gitt resultater. Før var det færre jenter enn gutter i fotball i idrettslaget. Nå var det blitt nesten like mange. Her forteller daglig leder hva opplegget gikk ut på, og hva som har gjort susen:

Daglig leder: Vi har jo satset mye på jentene – og det er jo noe med Nabolagsklubb òg. Nå kommer jeg på ting! Så det ... Plutselig er jo jentene nesten like mange som guttene, i fotballen.

Intervjuer: Når du sier «satset på dem», hva har skjedd da?

Daglig leder: Jo, ha fokus på dem. Altså, de har like treningstider som guttene – altså, på samme tider. Eller, de gode tidene. At de får treningstøy, ikke sant? [...] At vi har fått inn gode trenere, på de lagene, som har hatt fokus på både det sosiale og på utvikling og sånn.

Intervjuer: Ja. Hvordan er det koplet til Nabolagsklubb?

Daglig leder: Nei, fordi det er jo ... Altså, inkludering er jo også jenter, da: flere jenter inn i aktiviteter.

Der utvidet treningstilbud som regel handler om aktiviteter med en sosial profil, er det altså noen unntak. Som i sitatet hører vi flere eksempler på jentesatsing med bedre sportslig opplegg og at det rammes inn som inkludering fordi færre jenter enn gutter er med i idrett generelt og i fotball spesielt. Vi kan lese tiltakene som et svar på opplevelsen av at jenter ikke får et like godt trenings-tilbud som gutter. En studie fra norsk ungdomsfotball viser at det brukes mindre ressurser på jenter enn gutter (Persson, 2022). Vi ser også andre typer tiltak for å bryte opp i slike mønstre i nabolagsklubbene. For eksempel har flere

organisert seg slik at gutter og jenter trener sammen i fotball og andre idretter der normen er inndeling etter kjønn.

Konkurransefrie treningstilbud

En tredje form for utvidelse er det vi har kalt konkurransefrie treningstilbud. De er rettet mot ungdom og har en åpen innramming og sosial profil. Alle er velkomne. I intervjuene forteller mange at de har startet opp ulike former for allidrett for ungdom, som er et valgfritt innsatsområde for nabolagsklubbene. Her er det lavterskel på mange måter – i form av ferdigheter, tidsbruk og innstilling til idrett. Ungdommene trenger ikke være utpreget gode, sette av særlig mye tid eller ha et spesielt mål med å være med. Med andre ord: Det handler om å delta, ikke om å vinne eller utvikle seg til å bli en vinner. En daglig leder forteller inspirert om et nytt initiativ i idrettslaget deres:

Daglig leder: Det er en allidrett hvor du ikke velger fotball eller håndball eller tennis, du bare har lyst til å møte opp, være sammen med andre en gang i uka. Og så, denne uka: – «Hva skal vi gjøre for noe, da?» – «Jo, først skal vi begynne med en halvtime tennis. Og så skal vi prøve å løpe litt 60-meter, se hvor fort vi klarer å løpe.» – «Å ja, kult.»

Intervjuer: Litt mer lekbasert, egentlig?

Daglig leder: Ja. Men det som er spesielt der, er jo at: Det tilhører jo ikke noe særforbund. For det heter bare «idrett» (ler). Du har ikke friidrettsforbundet, du har ikke fotballforbundet, du har ingenting, for det er liksom – det er bare aktivitet. Så det ønsker vi å få til. Og det er ungdomsrådet i gang med å prøve å utvikle, et sånt allidrettstilbud med ... for å få lokka folk ut av gamingrommene sine.

Konkurransefrie tilbud svarer til erfaringer med at allsidig og lavterskel idrett forsvinner fra tilbudet når barna blir eldre og det går mot mer spesialisering og høye krav. Som i eksempelet over er de konkurransefrie treningstilbudene kjennetegnet ved å ikke ha tilknytning til et bestemt særforbund. Det betyr at deltakerne ikke er med i seriespill eller konkurranser i regi av disse, og at de står mer fritt til å bestemme hva de skal gjøre i treningstiden. De kan utforme idretten mer etter egne ønsker og interesser i klubben og i nabolaget. Det er fristende å tolke de åpne treningstilbudene som en slags motreaksjon mot særforbundenes kontroll. Dette er også noe som trekkes frem i intervjuene. De setter pris på at Nabolagsklubb gjør det mulig å prøve ut litt forskjellige typer idretter og aktiviteter, også utenom det vanlige konkurransesystemet.

Vi får mer og mer tilbakemelding fra folk som har holdt på med [en idrett] lenge, sånn at man da føler at «ja, okay, hvis jeg skal være med, så må jeg konkurrere». Men det er, på en måte: «Nei, du må ikke konkurrere. Du kan være en del av det sosiale miljøet bare for å trene.» Og det hører jeg også andre klubber snakke om. Så jeg tror det er mer dit vi må komme for å bevare

... eller holde på flere lenger: at det blir en plass hvor det er en sosial tilhørighet uten at du føler deg tvungen til å konkurrere.

Ikke alle er interessert i å konkurrere. I nabolagsklubbene er det mange eksempler på forsøk med konkurransefrie treningstilbud. Ingen uttaler seg direkte kritisk til at man har slike treningstilbud. Men flere uttrykker bekymring for at man glemmer at konkurranse er kjernen i idrettslagenes virksomhet. Spesielt i de mindre og mer tradisjonelle idrettslagene er det en bekymring for at det særegne med idretten blir visket ut. En styreleder sier det slik:

Idrett er jo også konkurranse. Så de som ønsker å drive med det, skal også få lov til det. Og den syns jeg begynner å bli litt sånn utviska. Så den har jeg tatt mange ganger, med [Oslo Idrettskrets], at man må jo passe på at vi er et idrettslag, og det er jo det som trigger oss: at man kan drive med litt konkurranse òg.

Hva er idrett uten konkurranse? Sitatet indikerer en fare for at Nabolagsklubb beveger seg for langt i *sosial* retning. Blant nabolagsklubbene er det ikke uvanlig å ha tilbud til barn og unge som befinner seg i randsonen av det som kan kalles trening eller fysisk aktivitet. Noen steder er idrettslaget som sosial møteplass i fokus, som her:

Det er et fysisk aktivitetsaspekt i det vi driver med, men det handler jo mer om folkehelse og psykisk helse, kanskje, enn ... Ja, de blir svette under armene. Men det handler mye mer om miljø og møteplasser. Og vi har strikkeklubb som en idrett i [klubben]. Og sjakk. Så har vi det på den ene sida, og så har vi bryting og karate på den andre sida. Og så har vi everything in between.

Initiativ som å lage en treningspark og å omgjøre klubbhuset til aktivitetshus er eksempler i samme gate, der idrettslaget skal bli mer åpent for alle, enten de vil konkurrere, trene eller bare henge. Dette er noe flere idrettslag har kastet seg på, og noe flere idrettsledere nevner i forbindelse med Nabolagsklubb – kan hende fordi dette er et prosjekt i regi av idrettskretsen, eller fordi innsatsen forstås som å være et ledd i å ta et utvidet samfunnsansvar.²³ Vår tolkning er at denne typen tilbud svarer på opplevde mangler ved både idretten og velferds-samfunnet. På den ene siden skal tilbudene veie opp for erfarte problemer ved treningstilbudet for øvrig – for eksempel at de blir for dyre, konkurranse-orienterte eller spesialiserte. På den andre siden uttrykker de et savn etter flere sosiale møteplasser for barn og unge i nabolaget – steder som verken koster penger eller har andre ekskluderende inngangskrav.

23 Fra klubbhus til aktivitetshus er et prosjekt i regi av idrettskretsene i Oslo, Viken, Innlandet og Vestfold og Telemark og i samarbeid med Sparebankstiftelsen DNB.
<https://www.idrettsforbundet.no/idrettskrets/viken/anlegg/fra-klubbhus-til-aktivitetshus/>

Lavterskeltilbud

En siste form for utvidelse er lavterskeltilbud. De kjennetegnes ved at det er enkelt og uforpliktende å delta – de skal være åpne for alle. Denne typen treningstilbud er som regel gratis eller nesten gratis. Barna trenger ikke forplikte seg via medlemskap til idrettslaget. Det forventes heller ingen særlig involvering fra foreldrene, ut over levering og henting av barnet. Det er klubben som betaler, og klubben som organiserer. I intervjuene er det mange som trekker frem tiltak som «åpen hall», men det er også en del andre varianter. Utvalget i en av klubbene gir et godt innblikk:

Vi har jo åpen hall, blant annet. Og så har vi sommeraktiviteter. Og så har vi gratistrening for gutter og jenter, i fotballen. Fotballen er vår største. Og dette er jo også for ikke-medlemmer, ikke sant? De kan også komme på dette. [...] Det er nabolagsklubbprosjektet, da, hvor vi også har fått midler til det. Og så er det inkluderingsmidler.

Som daglig leder her er inne på, koster det litt å organisere lavterskeltilbud. Med penger fra (blant annet) idrettskretsen får de det likevel til, uten at foreldrene merker det på prislappen. Inntrykket vårt er at det er blitt ganske vanlig å ha slike tilbud for barn. Noen av nabolagsklubbene har drevet på med dem lenge, og et par har kun denne typen treningstilbud. Noen har derimot startet opp lavterskeltilbud for første gang etter å ha blitt nabolagsklubb. Et eksempel er der de nylig fikk i gang åpen hall for barn i alderen 4–10 år. Daglig leder forteller at det har fungert godt, og at de vurderer å utvide.

Daglig leder: Vi har startet med åpen hall-tilbud på helger her, som vi har brukt litt av Nabolagsklubb... Som er åpen for alle, og sånt.

Intervjuer: Har dere da brukt av de pengene for å få det til? Er det det?

Daglig leder: Ja. Ja. Og lønner litt ungdommer som holder i det, i startgropen hvert fall. Så skal vi prøve å utvide litt etter sommeren, tenker vi, med flere dager. [...] Det har vært veldig positivt. Da har vi hatt kiosken åpen og kan kjøpe seg litt lørdagsgodt ... Sånn at det er en møteplass her. Det er ikke bare for klubbens medlemmer, men for alle som vil. Og så kan jo det også være en fin inngang til den organiserte idretten og – å vite hva det innebærer. Det er jo for de yngste. Men det er også noe vi kan ha for ungdom og sånt – at de kan ha tilbud òg.

Også idrettslag som ikke er med i Nabolagsklubb, har startet med åpne treninger. Et eksempel er fra en klubb der de har gratistreninger med fokus på «å spille sammen og lage løkkefotball og ha mer fotballglede». Det peker mot en trend som ikke begrenser seg til nabolagsklubbene. I forskning fra svensk idrett ser de samme mønster. Åpne aktiviteter har blitt en mer og mer vanlig del av idrettslagenes treningstilbud. Stenling (2014) kaller det «drive-in sport», som viser til at det er enkelt og uforpliktende å delta – man kan bare stikke innom.

Det er likevel ikke alle som har kastet seg på trenden. Noen steder holder de tilbake. Et eksempel er i idrettslaget der de har avgrenset seg fra å ha åpen hall. Styrelederen var litt usikker på beslutningen, men har holdt fast ved den enn så lenge. Vi spurte hvor han mente grensene går for hva slags treningstilbud et idrettslag skal ha.

Foreløpig så har vi operert med at det skal gi en idrettslig mestring til syvende og sist. Ikke sant? Fellesskap og mestring. Og det skal være lov å konkurrere. Vi har vært veldig opptatt av at [...] vi er et idrettslag – det vil si at du skal konkurrere, i én eller annen idrett, på et eller annet nivå. Vi er ikke en fritidsklubb. [...] Det skal være organisert idrett, på en måte. Det er liksom grunntanken. Og så får skolen drive med skole. Og så får alle andre drive med det de driver med. Og fritidsklubber blir fritidsklubber.

Styrelederen nevner fellesskap og idrettslig mestring og antyder at dette er kvaliteter ved den organiserte idrettsmodellen – som inkluderer konkurranse. «Det skal være organisert idrett, på en måte.» Sitatet viser en viss motstand mot å skulle utvide idrettstilbudet så langt at det idrettslige forsvinner helt ut. Her er han inne på det Bromley og Meyer (2017) kaller «blurring», eller utvisking, av tradisjonelle sektorlinjer, altså at tilbudet i idrettslaget blir mer likt tilbudet i for eksempel en kommunal fritidsklubb eller et kommersielt treningssenter.

5.1.2 Alternativer til trening

Bredere idrettslagstilbud er et utviklingstrekk som ikke bare handler om treningstilbudet. Det er også snakk om andre typer tilbud, som ikke har med trening å gjøre, men likefremt omtales som en form for inkludering. For å markere skillet fra treningstilbud har vi kalt dette alternativer til trening. Tiltakene er rettet mot ungdom og blir beskrevet som en måte å inkludere ungdom på i idrettslaget i tillegg til eller istedenfor egen idrettsutøvelse: Ungdom skal også gis muligheter til skoling og til å medvirke i organiseringen av idrett. Vi skisserer to alternativer til trening: jobbtilbud og ledertilbud. Her ser vi nærmere på hva dette går ut på, og hva det har med Nabolagsklubb å gjøre.

Jobbtilbud

Det første alternativet til trening er jobbtilbud. I klubbene vi har besøkt, er det vanlig at de gir betalte oppdrag til ungdom – som trenere, dommere eller organisatorer av aktiviteter som ikke er foreldredrevet. Det er også vanlig at de tilbyr trener- og dommerkurs til ungdom.

Jo, det er en annen ting i forhold til Nabolagsklubb. Vi satser mye på ungdom. Så, det er ... Vi har masse ungdomstrenere. Og ungdomsdommere.

Og så har vi satsa veldig på ungdom. Det var et av de vedtakene vi gjorde, at ungdom skal ikke bare være utøvere i klubben – for det hadde vi mye av – men de skal òg være medansvarlige. Så i dag har vi en haug med ungdom

som har deltidsjobber. [...] Det er òg en verdi, det at de kan si at de har hatt en jobb, der du får et ark, du får et referansenavn, du kan vise på CV-en at du har hatt en jobb.

At idrettslaget bruker ungdom til å lede aktiviteter for barn, går igjen som eksempel i intervjuene. Enten er det som hjelpetrener i grupper som har foreldretrenere, eller så er det som ledere for nye aktiviteter og grupper som startes opp uten at det er foreldre koplet på som frivillige. Ofte er det snakk om disse «drop-in»-tilbudene. Et eksempel er åpne og gratis sommeraktiviteter.

Vi hjelper jo utrolig mange ungdommer med å få jobber og sånn... Men det er jo en bakdel. Vi ser når vi skal ha idrettsuke i [sommer], så er det jo så mange som skal ha sommerjobber, så du får jo ikke tak i de ungdommene heller, ikke sant? Og da får dem forholdsvis bra betalt.

Sitatet antyder at det er noen praktiske utfordringer med denne modellen, som vi skal komme tilbake til. Overordnet blir det å gi opplæring og jobb til ungdom sett på som et positivt tiltak og en form for inkludering av ungdom. Tilbudene skal hjelpe ungdom der og da, men også gi dem nyttige erfaringer for fremtiden. Dette med vektlegging av fremtid og utvikling er fremtredende i flere intervjuer. Et eksempel får vi fra en daglig leder når vi spør hva som er tanken bak idrettslagets satsing på idrettsjobber til ungdom.

Daglig leder: Det er jo de som er de som tar over. Så det er jo å lære de opp og å holde de i idretten, selvfølgelig. For det er mange av de som ikke vil fortsette å drive med idrett selv, men da er det en jobb for de, hvor de lærer mye. Og ikke minst får et springbrett til arbeidslivet og får tjent litt ekstra penger.

Intervjuer: Er de aktive selv fortsatt, de fleste?

Daglig leder: Ja, noen av dem er det. Men ikke alle. Både-og. Og det er jo litt for å holde de unna andre ting, ikke sant? At de faktisk har noe å drive med som er givende.

Tiltakene rammes også inn som nyttige eller nødvendige for idrettslaget, som svar på utfordringer de har. Ungdom i rollen som trenere og dommere dekker behov for arbeidskraft. Samtidig blir skoling av og arbeidserfaring for ungdom forstått som forberedelse og investering i idrettslagenes fremtid. En begrunnelse er at erfaringene fra å organisere idrett vil gi ungdommene en innføring i og en tilknytning til idrett, slik at de har lyst til å bidra som frivillige når de selv blir voksne.

Jeg ser det som en viktig brikke i forhold til det å bevare frivilligheten, at du trekker ungdommen tilbake som en ressurs. Selv om kanskje du må betale dem litt, så handler det om at de – tror jeg – den dagen de blir foreldre, ser verdien av å engasjere seg i idretten. Så det er på en måte en modell for å ivareta neste generasjon frivillighet.

I intervjuene er snakk om jobbtilbud til ungdom ofte preget av en ambivalens. Signalet er at dette er noe bra, men ikke udelt bra. En reservasjon handler om frivillighet. Betalt organisering utfordrer prinsippet om frivillig organisering. Enkelte peker på en del praktiske utfordringer så snart penger kommer inn i bildet. Økte kostnader for idrettslaget (og medlemmene) er én av dem. En daglig leder får frem at det er et dilemma når gode formål står i motsats til hverandre og de må prioritere: rimelige treningsavgifter eller ungdomsjobber?

Vi merket det at vi får noen kommentarer på at det er ganske dyrt. Og når vi sammenligner oss med tilsvarende idrettsforeninger rundt oppi Oslo Vest, så er det ganske likt, altså. De fleste nå begynner å drive såpass profesjonelt, med å også ha en del ungdomstrenere [som] får litt honorar for det. [...] Det tenker jeg er todelt. De får den tilhørigheten i forhold til treneransvaret. De får en kompetanseheving. De får en personlig utvikling. På den andre siden er det med på å øke treningsavgiftene.

Det koster å gi jobbtilbud til ungdom. Noen steder strever de også med rekruttering av ungdom til jobboppdrag og ser tendenser til lønnskamp. En styreleder forteller at en ungdom som ledet et jentetiltak hos dem, «ble tilbudt bedre lønn og bedre satsing» i en annen nabolagsklubb.

Ledertilbud

Et annet alternativ til trening er ledertilbud. Det handler om å involvere ungdom i beslutningstaking og styring av klubben. Vi kan se på det som en form for ungdomsmedvirkning og en skolering i idrettsledelse. Her trer ungdom inn i roller som det er vanlig for frivillige med styreverv å ha. Dette gjøres på ulike måter. Eksempler er å få inn en ungdom som fast medlem eller regelmessig gjest i idrettslagets styre og å etablere nye strukturer i idrettslaget – for eksempel ungdomsutvalg eller ungdomsråd. Slike tiltak er det mange som har eller prøver å få til, med større eller mindre hell.

I intervjuene har vi forsøkt å få grep om hva disse tiltakene går ut på, og hvordan de henger sammen med treningstilbudet for øvrig. I en nabolagsklubb der de har fått et ungdomsråd, forteller styrelederen at de bidrar på mange måter, deriblant til å utvide det sosiale tilbudet til ungdom.

Styreleder: Og så opprettet vi et ungdomsråd, og det har vært veldig, veldig viktig.

Intervjuer: Okay? På hvilken måte da?

Styreleder: Det har gitt ungdom et formelt ansvar for egne aktiviteter. Og så har det ført til at vi får impulser fra ungdomsmiljøet inn i driften av klubben til oss som ikke er så unge lenger. Og det fungerer. De har fått eget budsjett. De har fått opplæring i: «Hva er det å drive et ungdomsråd? Hva er det å planlegge en aktivitet? Hva må du tenke på?»

Intervjuer: Hva er det som har kommet inn derifra, både av innspill og aktiviteter?

Styreleder: Nei, det er jo ... Nå på lørdagen, den aktivitetsdagen. De har lagd jentekvelder og bakekvelder, og de har vært på gokart, de har vært på [tivol].

Intervjuer: Det handler mye om sosiale tiltak i tillegg? De virker ikke så mye inn i den ordinære aktiviteten?

Styreleder: Det er tilleggsaktivitet for ungdom. Det er noe med å vise ungdom med at i klubben så får du andre ting enn bare tilbud om å sparke på en ball.

Utdraget viser en mer generell tendens i intervjuene, der ungdom gis større ansvar for å organisere egne aktiviteter. Dette kan tolkes som uttrykk for at mange opplever at ungdom i for liten grad blir hørt i idrettssystemet – at de mangler muligheter for å påvirke hva som foregår i deres egen idrett, eller hva slags type treningstilbud de har i eget idrettslag. I intervjuene settes det ord på flere ting som er bra ved slike tiltak, og hvordan de bidrar til at idrettslaget blir mer inkluderende.

Jeg tenker også på det, at [ungdommene] skal være med mer og mer å bestemme og gi råd til oss – fordi det er de som er nærmest den generasjonen – i forhold til hvordan vi skal drive. Det har vært veldig positivt.

Det er en del ting ungdom kan gjøre, som voksne ikke har like lett for. Styrelederen er inne på det med å forstå hva ungdom vil ha, og hva de trenger. Flere snakker om vansker med å nå ut til ungdom via de riktige digitale kanalene – du må være på «Snap». I nabolagsklubbene har de litt blandede erfaringer med ledertilbud. De unge lederspirene må først rekrutteres. Et intervju med en prosjektansatt gir et godt innblikk i hva slags innsats de har lagt ned i idrettslaget deres:

Jeg syns det har vært ganske tungt å jobbe med det ungdomsutvalget. Jeg har jo tatt kontakt ... I fotballen så har vi jo en sportssjef [...], og vi har en sportssjef for bandy og langrenn, [...] som er ansatte, [...] og spurt: «Kjenner dere til noen som kunne tenke seg å være med i et sånt ungdomsutvalg?» Har sendt direkte forespørsler ... Vi har også sendt en sånn åpen [forespørsel], på både hjemmesider og på Spond, til alle – alle i klubben. [...] Men likevel liten oppslutning. Men nå har vi fått fem stykker. Så når du spør om det [tankesettet til Nabolagsklubb] har kommet ut, så har det kommet ut. Men så ... Jeg tror folk er litt redde for hva dette er.

Det er ikke mangel på innsats for å inkludere ungdom i organiseringsroller. Den gjengse holdningen er at det er viktig og riktig for idrettslaget å skape denne typen ungdomsengasjement. Mange aksepterer ansvaret som sitt eget og legger ned mye tid og krefter for å få det til. Slik som for jobbtilbud er det to sider som går igjen i intervjuene om ledertilbud til ungdom. Den ene er at slike tiltak i seg selv er en form for inkludering. En daglig leder sa det slik: «Det er jo

en viktig del av nabolagsklubbkonseptet, da, å få engasjert ungdommene.» Den andre siden er at ungdom kan bidra til å skape et treningstilbud som passer for ungdom. De ulike begrunnelsene flettes ofte inn i hverandre. Det er litt av begge deler. Idrettslaget er nyttig for ungdommen, og ungdommen er nyttig for idrettslaget.

Det å tilby småjobber til ungdom fremstår som en temmelig etablert praksis i idrettslagene, men koplingen mellom Nabolagsklubb og denne typen tilbud virker noe uklar. Utsagn som at det er godt mulig de hadde gjort det samme uansett, går igjen i intervjuene. At de også i idrettslaget utenfor klubbkonseptet var i gang med et ungdomstrenerprosjekt og «ungdom i jobb»²⁴, er et tegn vi kan tolke i samme retning. Koplingen til tiltak for ungt lederskap virker tettere. Det er unntak, men denne typen innsats er noe flere forteller om som noe relativt nytt og direkte relatert til idrettskretsen:

Jeg tror det er utrolig lærerikt for dem. De får jo på en måte en god del gratis kursing, som idrettskretsen står for. For de har jo også den samme modellen med et ungdomsutvalg og ungdomsråd.

Styrelederen viser til at idrettskretsen tilbyr gratis kurs for unge ledere og selv går foran med en modell for hvordan strukturer for medvirkning kan se ut og fungere. Enkelte nabolagsklubber har denne typen tilbud til ungdom som en del av sin kjernevirksomhet og driftsmodell. Som en daglig leder i et slikt idrettslag sier: «Nabolagsklubb er et veldig fint konsept, men vi har jo akkurat de samme tingene som vi har hele tiden fokusert på, ikke sant? Inkludering ... Ungdom ...» Disse er som regel satt opp mer som en profesjonell organisasjon (foretak) enn et foreldredrevet idrettslag (forening). Med jobbtilbud til ungdom som spesialitet blir de en modell for andre nabolagsklubber.

Overordnet har nabolagsklubbene fått et bredere tilbud de siste fem årene, som rommer et større spekter av treningstilbud og mer variasjon i organiseringsformen, og, for ungdom, også ulike tilbud som ikke har med trening å gjøre. Det er verdt å merke seg at tiltakene kommer i tillegg til det tilbudet de har fra før, og i liten grad handler om å gjøre de ordinære treningstilbudene mer inkluderende for barn og ungdom. Dermed er det lite som tyder på at frafallet av idrettsaktiv ungdom vil synke som følge av at nabolagsklubbene har utvidet idrettslagstilbudet. Her melder det seg to spørsmål: Utøves samfunnsansvaret like gjerne gjennom at ungdom *organiserer* idrett som at de *utøver* den? Er skolering og idrettsarbeid et like viktig oppdrag for idrettslag som idrettsdeltakelse?

24 «Ungdom i jobb» er et eget prosjekt i Oslo Idrettskrets, startet opp i 2023, der 100 ungdommer tilbys opplæring og jobb som aktivitetsledere blant annet i fotball, bandy og paraidrett. Prosjektet er finansiert av Sparebankstiftelsen DNB med 12 millioner. Fotballforbundet og bandyforbundet er samarbeidspartnere, og prosjektet er en forlengelse av særforbundenes satsing på unge trenere, inkludert det allerede nevnte UEFA Playmakers. <https://www.idrettsforbundet.no/idrettskrets/oslo/nyhet/2023/ungdom-i-jobb/>

5.2 Proffere klubbstyring

Det andre utviklingstrekket som forbindes med Nabolagsklubb, er proffere klubbstyring. Med denne betegnelsen setter vi ord på endringer på tre områder: kunnskap og kompetanse, struktur og systemer, og penger og ansatt arbeidskraft. I forskningslitteraturen er «profesjonalisering» et samlebegrep for en utvikling der disse aspektene øker i omfang og blir viktigere for organisasjonen (Bromley & Meyer, 2017; Lang et al., 2020; Seippel, 2010). Som vi skal se, er mer penger, kompetanse og struktur sider ved Nabolagsklubb som er tett sammenvevd og gjensidig forsterkende. På tvers av disse spiller lønnet arbeidskraft i klubbledelsen en viktig rolle.

5.2.1 Mer kompetanse

Vi tar for oss kompetanse først. Dette er et av innsatsområdene i Nabolagsklubb. Dette området av proffere klubbstyring reflekterer at fagkunnskap og kompetanseutvikling er utbredte idealer blant idrettslagslederne og at klubbdrift i dag er eller oppleves som kompetansekrevede. I intervjuene hører vi om tre måter nabolagsklubbkonseptet bidrar til kompetanse på. Den første måten er at idrettskretsen arrangerer og inviterer til kurs og faglige aktiviteter. Den andre måten er at nabolagsklubbene får (lettere) tilgang på kompetansen de besitter i idrettskretsen. Den tredje måten er at nabolagsklubbene får midler de kan bruke til kurs i idrettsorganisering. Utover dette bidrar også nyansatte idrettslagsledere til kompetanseløft i idrettslaget.

Faglig påfyll

I intervjuene hører vi positiv omtale om faglige aktiviteter lederne har deltatt på i regi av idrettskretsen. Flere viser til at det er givende og interessant å delta, og at det de lærer, kommer til nytte i idrettslaget. Klubblederne verdsetter også muligheten til å utveksle erfaringer og lære av hverandre.

Det er noe av det beste jeg har vært med på. Det sa jeg til kretsen. Den var helt utrolig bra, den kompetansedagen.

Man har noen samlinger og sånn, som jeg synes har vært veldig nyttige. At det går an å lære litt av andre klubber og sparre litt og den type ting også.

Mange trekker frem idrettskretsens kurs for frivillige og ansatte innen styrearbeid, økonomi og regelverk. Vel så ofte hører vi om samlinger med et faglig innhold de anser som relevant og viktig for idrettslaget. I et seminar en daglig leder forteller om, var inkludering på agendaen:

Vi har vært på noen seminarer i forhold til inkludering. [...] Nå var jeg på et seminar med Gro Hammerseng Edin. Fantastisk. Jeg tror tittelen [på foredraget] var «Rasisme, hets og mobbing», men Gro ville kalle det inkludering. Og det er jo egentlig samme tema ... Der synes jeg det var en del gode poenger. Og det første jeg gjorde, var faktisk å lage en artikkel på

hjemmesiden vår, for medlemmene våre, om at her er det nulltoleranse for rasisme, hets og mobbing. Og at her ønsker vi å ha en kommunikasjon der vi snakker med hverandre og ikke om hverandre.

Som i sitatet over går det igjen i intervjuene at det er ønskelig med sterkere vektlegging av sosial fremfor sportslig kompetanse i idretten. Flere reagerer på at viktige former for kompetanse i møte med barn og unge blir undervurdert. Et eksempel er et utspill fra en daglig leder som etterspør en mer sosialfaglig trenerutdanning enn den som tilbys i særforbund i dag: «Du skulle kunne utdanne deg bortover – ikke bare oppover. Hvordan bli bedre barnetrener?» Idrettslederens kommentar retter seg mot den hierarkiske strukturen i trenerutdanningen, der man starter som trener for små barn før man «avanserer» til å bli trener for eldre grupper på stadig høyere prestasjonsnivå.

Aktivitetene i regi av idrettskretsen kan betraktes som en motpol mot kurs og kompetanseaktiviteter i regi av særforbund, der fokuset holdes for å være ensrettet mot det rent idrettsfaglige: sportslig kompetanse med mål om bedre sportsresultater. Mot dette løfter idrettskretsen opp det sosialfaglige: velferdskompetanse med mål om bedre velferdsresultater. Med aktivitetene de arrangerer, setter idrettskretsen søkelys på sine hjertesaker og fremmer former for kompetanse som kan bidra til et godt idrettstilbud. Mye tyder på at ideene og verdiene som formidles i disse aktivitetene, resonnerer godt med lederne i nabolagsklubbene.

Tilgang til idrettskretsen

Videre får nabolagsklubbene lett og god tilgang på den profesjonelle kompetansen til de som er ansatt i Oslo Idrettskrets. Hver nabolagsklubb har en kontaktperson eller konsulent i idrettskretsen. I intervjuene fremstår det klart at relasjonen til konkrete personer i kretsen er viktig. Vi kommer over flere varianter av slike utsagn: Det er lav terskel for å ta kontakt, det er lett å be om hjelp, og de får den hjelpen de trenger. Inntrykket fra intervjuene er at idrettskretsen betraktes som tilnærmelig, pålitelig og faglig kompetent. Kompetansen de har, anses å være på et nivå og med en bredde som overgår det de har i det enkelte idrettslag. Det har de hatt nytte av i nabolagsklubbene.

Det å ha sånne som er stabile og du kan prate med dem om alt mulig. [Navn] har jeg jo kjent siden han begynte. Han er alltid en å slå av en prat med. De er veldig sånn – vi kan prate om alt mulig. Og det er viktig. Hvis vi trenger noen bidrag, så stiller de opp. Det er jo noen saker som av og til er vanskelige, som ikke vi klarer å løse i idrettslaget, og som vi må ha litt juridisk hjelp til og noen å prate med.

Flere er inne på at nærhet og tillit er kvaliteter ved denne relasjonen som gjør at den fungerer så godt. Det er enkelt å ta en telefon. At det er enkelt å få prate med idrettskretsen, er også en forenkling for idrettslagene. En styreleder utdyper:

Det har [idrettskretsen] vært flinke til: De har vært villig til å gå inn i personlige forhold og bli kjent og være til stede og se at det er ikke fake, det vi driver med. De er på møtene våre. De brukes som foredragsholdere. Da er ikke behovet for å rapportere så stort. Det skal de ha kred for: at de både har turt å gå utenfor boksen, og at de inngår i personlige – ikke private, men personlige – relasjoner til klubbene. Da løser du mange problemer som vanligvis løses med formaliteter og regler og retningslinjer og skjemaer. [...] Det er den største forenklingen du kan gjøre. Vi kan ikke forenkle mer. For vi må jo godtgjøre at det vi driver med, er noe verdt. Det skjønner alle. Nei, jeg er fornøyd. Veldig fornøyd.

Møtepunkter, dialog og kontakt er aspekter ved Nabolagsklubb som trolig fremmer en tettere relasjon mellom krets og klubb. Dette blir til gode rammer for at idrettslagene benytter seg av kompetansen som finnes i idrettskretsen. Samtidig var det ikke slik at alle idrettslagslederne ga uttrykk for å ha like god kontakt med idrettskretsen, eller at de alltid fikk den støtten de forventet, selv om dette var hovedinntrykket fra intervjuene samlet sett. Det kan hende at alliansemodellen i Nabolagsklubb også innebærer at klubbene får høyere forventninger til oppfølging fra kretsen. Intervjuene viser uansett at idrettskretsens tilgjengelighet er et gode for nabolagsklubbene. Siden vi har intervjuet personer som enten er eller har vært involvert i Idrett for alle i Oslo, kan vi ikke si stort om relasjonen mellom krets og idrettslagsledere i andre klubber. Dersom de har færre faste møtepunkter, kan vi likevel anta at de andre klubbene ikke oppretter samme nærheten til kretsen – den som gjør det enkelt å ta kontakt med de som jobber der, og trekke på deres profesjonelle kompetanse.

Kurspenger

Et tredje punkt er at idrettskretsen gir økonomisk støtte til kompetanseutvikling. Midler fra Nabolagsklubb kan brukes på kurs og kompetanse til klubbens ansatte, frivillige og medlemmer. Dette er en mulighet flere idrettslag benytter seg av. Analysene våre tyder på at kurs og kompetanse er en ganske tatt-for-gitt kostnadspost. Dette er noe idrettslagene bruker en del penger på og synes det er greit eller viktig å bruke penger på. Kursdeltakelse er en utgift som gjerne dekkes fra sentralt hold i idrettslaget, og gjerne med penger fra Nabolagsklubb, slik en daglig leder forteller:

Vi brukte litt [nabolagsklubbmidler] på kursing og sånn, til trenere. Man kan øke kompetansen på trenerne og, ikke bare det, men også meg selv og styret. [...] Det blir jo noen tusen her og der som oftest. Jeg tenker at det er det også fint å bruke de midlene til. Og så er det et punkt under her [i Nabolagsklubb]. Det er et av de valgfrie områdene som vi i år har tatt et ekstra støt på for å få ... Ja, bare generelt høyere kompetanse hos alle her. Det blir jo bare bedre for alle parter.

Kompetanse er et ord som går igjen i intervjuene, og så godt som alltid i en positiv innramming: «Det blir jo bare bedre for alle parter.» I sitatet ser vi også at denne holdningen underbygges av signaler fra idrettskretsen, i hva de støtter økonomisk, og hvordan de beskriver Nabolagsklubb som konsept. Kompetanse er et av de fem innsatsområdene idrettskretsen har definert, og prioriteringen speiles i nabolagsklubbenes praksis og pengebruk.

Vi har tatt et vedtak på det at «kurs for ungdom og kurs for voksne, det skal dekkes av Nabolagsklubb» eller whatever. Sant? De midlene vi har satt det på. Men vi må finne ut av grenser på det her òg, ikke sant? For hvis én har lyst til å bli proff trener og så tar en UEFA-B-lisens i fotball, for eksempel, det koster jo mange, mange, mange tusen kroner. Så da er det et spørsmål: «Okay ... det kan være aktuelt, det, men da må du ha noe i kontrakten som sier at du må jobbe i tre år i [idrettslaget].»

I sitatet over uttrykker daglig leder at det er behov for å sette noen rammer for hva slags tiltak som støttes og ikke. Selv om kompetanse ganske uforbeholdent ses på som et gode og en akseptert utgift i idrettslagene, er det noen vanskelige avveininger å ta også her. Mye til få eller litt til alle? Noen kurs koster mer enn andre. Hvordan skal de prioritere? Det vi ser i praksis, er gjerne at nabolagsklubbene velger en tredje vei: å skaffe mer midler, slik at de får til begge deler eller mer av alt. Med mer penger kan prioriteringer settes på vent.

Hvorfor har mer kompetanse betydning for idrettslagene? Eksemplene viser at det til dels handler om at kompetanse innen visse fagområder (som økonomi) og temaer (som inkludering) ses på som nyttig eller nødvendig for god styring av idrettslaget.

Det er stort behov for å ha en deltids- eller heltidsansatt for å ha kontroll på økonomien. Stort sett så har det vært drevet av et styremedlem som har litt økonomibakgrunn, men det blir litt venstrehåndsarbeid.

Ofte nevnes behovet for å ha den rette kompetansen i fast tilknytningsform i idrettslaget – altså i form av en ansatt, bundet av en arbeidskontrakt. Dette kan tolkes som uttrykk for at arbeidsmengden og ansvaret de opplever i idrettslaget, nærmer seg en slags smertegrense for de frivillige – det blir for mye. Det at faglig og formell kompetanse anses som viktig, speiler også bredere kompetanseidealer i idretten. Da blir det noe positivt å bevege seg fra «amatør» til «proff».

Vi er fortsatt i læringsfasen. Det er ikke det at vi er proffe, liksom. Det er som [en ansatt] sier, at vi er amatører. Og så har vi plutselig blitt veldig store, fra å være frivillig basert idrettslag uten særlig mye penger og sånn, så har vi plutselig blitt millionærer, på en måte!

Løfter vi blikket, kan vi se at tiltak for økt kompetanse sender signaler om hva som forventes eller kreves av de som skal være trenere, lagledere og

styremedlemmer i et idrettslag. På sett og vis dannes det et internt kompetansemarked i idretten, der den kompetansen idrettsforbundet forventer av frivillige og ansatte i idrettslagene, også er en kompetanse idrettsforbundet tilbyr (eller selger) i form av kurs.

Idrettskretsen setter agendaen for hva slags kunnskap og kompetanse som er viktig for idrettslagsfolk å ha. I tiltak for kompetanseheving innen temaer som rasisme, hets og mobbing ser vi tegn til at inkludering i idrett blir behandlet som et eget fagfelt. Idrettskretsen kan sies å bidra til en slags fagliggjøring av idrettslagenes kjernevirksomhet. En mulig konsekvens er at «ufaglærte» foreldre blir utdefinerte som frivillige trenere og ledere, hvis de ikke opplever å ha den ønskede kompetansen og heller ikke har overskudd eller lyst til å skaffe seg den. I dette bildet nedtones verdien av den erfaringsbaserte kunnskapen mange frivillige trenere og ledere allerede har. En logisk konsekvens er at kvalifikasjonskrav eller kompetanseterskelene for å ta verv i idrettslaget blir høyere samtidig som mangfoldet blant personer i idrettslagsstyrene blir smalere (Solstad & Sandvik, 2024). Samtidig fortrenses ideen om at kanskje, bare kanskje, så kan de allerede nok fra før.

5.2.2 Mer struktur

Det andre bidraget handler om struktur. Å være med som nabolagsklubb har gjort at de har fått «mer struktur på ting» og en mer systematisk tilnærming til det å organisere idrett og jobbe med inkludering. Söderström og Weber (2020) bruker begrepet «strukturering» om slike prosesser. Kort sagt handler strukturering om at roller, ressurser og arbeidsoppgaver blir gitt fastere rammer. Det kan vise seg i endringer i arbeidsform og tenkemåter, for eksempel at man jobber etter strategiske mål som er nedtegnet skriftlig i strategiske planer, handlingsplaner og sportsplaner (policy).

Fastere styring

En første side ved mer struktur er det vi kan kalle styringsdokumenter. På denne fronten har det skjedd en del i nabolagsklubbene de siste årene. Med hjelp fra idrettskretsen har de utviklet klubbhåndbok, strategier, handlingsplaner og rollebeskrivelser. Arbeidet med styringsdokumenter faller innunder et av innsatsområdene de forplikter seg til i Nabolagsklubb. I flere klubber er denne typen systematisering av klubbdriften ikke noe nytt, men mer en forlengelse av en pågående innsats.

Rett etter at jeg begynte som styreleder for snart ni år siden, så hadde vi en ordentlig strategisamling, der vi fikk laget klubbhåndbok, verdier, visjoner, virksomhetsidé og alt. Da fikk vi jo hjelp fra Oslo Idrettskrets til å kjøre den prosessen.

Helt overordnet, for oss, så hadde vi kanskje gått den samme veien uten Nabolagsklubb. Men Nabolagsklubb har liksom vært en god ramme, ikke sant? Der du i utgangspunktet har tusen ting du egentlig skulle gjort, så greier du å bundle det litt og sette det litt i system.

Sitatene uttrykker et behov for struktur og orden i idrettslagshverdagen – når det er «tusen ting du skulle gjort». Da er Nabolagsklubb noe som gir en god ramme, selv om de kanskje ville gjort det samme uansett. Det øverste sitatet antyder at idrettskretsen blir sett på som noen med peiling på strukturering, og at dette er noe de har holdt på med i mange år – også før Nabolagsklubb ble til som konsept.

I intervjuene har vi prøvd å få bedre tak på hva slags strukturer de har utviklet i nabolagsklubbene, og hvilken nytte de har hatt eller forventes å ha. For å forstå disse koplingene har vi bedt om konkrete eksempler. Med andre ord har vi vært interessert i å forstå hvordan policy påvirker praksis. Et eksempel vi fikk, handlet om strukturenes potensielle nytte i holdningsarbeid: En god strategi kan samle klubben om felles verdier og målsettinger. En styreleder gir uttrykk for dette synet, men presiserer at gode planer i seg selv ikke er noen garanti for gode resultater. Ordene på papiret må settes ut i livet av trenere og lagledere på gressmatta og i idrettshallen. Vi spurte hva slags nytte det er i å få på plass strategier, visjoner og verdier i klubben, og hvorvidt det er hjelpsomt i praksis:

Så lenge du ikke bare putter det i en skuff! Og det er ofte det blir gjort, ikke sant? Jeg tror det er en veldig viktig brikke i forhold til dette med å bygge kultur og hvordan du driver [idrettslaget]. Men du kan si ... Mange av klubbene som er veldig prestasjonsfokuset, har sikkert også veldig gode verdier og visjoner i bunnen. Men hvordan de tar det ut og lever det ut, det er jo *det* som er den store forskjellen, tenker jeg. Det er jo det som er det viktigste. I bunnen så snakker jo alle – sikkert – likt, men hva de *gjør*? Én ting er hva du sier, en annen ting er hva du gjør.

Faste stillinger

Et annet bidrag til mer struktur er ansatte i klubbledelsen. Et knippe nabolagsklubber har blitt sponset med en daglig leder av idrettskretsen. En direkte konsekvens av å få en ansatt er at idrettslaget har noen til å drive med utvikling av klubbens systemer og strukturer. I intervju med daglig ledere forstår vi at stillingene har bidratt mye i utvikling og oppgradering av styringsdokumenter.

Det er mye som jeg har gjort etter at jeg har kommet, ikke sant? Det er jo fordi at, du kan ikke ... Altså, skal styret møtes hver uke? For å lage en klubbhåndbok? Det tar jo evigheter. Den klubbhåndboken hadde de lagd, men den var jo langt fra bra. Og den er sikkert ikke 100 prosent bra nå heller, men ... Jeg tror at man krever for mye av frivilligheten. Så det burde nok vært litt mer ressurser til å ha noen til å styre disse klubbene – både sportslig og administrativt.

De ansatte bidrar med *arbeidstid* som supplerer de frivillige ledernes *fritid*. Som oftest har de frivillige hendene fulle med de vanlige oppgavene i organisering av idrett. Noe som går igjen i intervjuene, er at bedre strukturer vil skape orden, forenkle og spare tid – og penger. Det er det også eksempler på. En styreleder forteller at de har fått til et mye mer effektivt system for medlemsbetalinger. At de fikk ansatt noen til å jobbe med dette, var avgjørende. Her var det inkluderingsmidler fra regjeringen som gjorde det mulig.

Og det morsomme nå ... Ikke sant? Én ting er menneskene vi har ansatt. Men også [...] systemet man har endret. Så nå har vi nesten tusen betalende medlemmer før sommerferien. Det har ikke skjedd så lenge jeg kan huske. Vi har jo alltid nærmet oss det tallet på slutten av året når vi har purret og ordnet og ryddet og ordnet. Så, vi har mye, mye større kontroll på medlemsmassen. [...] Og det er fordi at vi har penger nok til å ha ansatte som kan jobbe med det.

Behovet for ansatte begrunnes gjerne med mye jobb, stort ansvar og krav til spesialkompetanse. Vi har spurt om Nabolagsklubb har ført til merarbeid eller forenkling, og om konseptet på noen måte knepper inn på friheten man gjerne forbinder med frivillige organisasjoner. Her får vi inntrykk av at idrettskretsen skiller seg positivt ut fra andre aktører de forholder seg til. Det er mindre rapportering, mer tillit, færre krav. En styreleder uttalte seg tydelig om at Nabolagsklubb ikke er en tvangstrøye.

Profesjonalisering av idretten har ført til det. Men ikke Nabolagsklubb. Det har ikke vært tvangstrøye i det hele tatt, og [det] har vært så bra – for det gjør at du får frihet til å gjøre det du vil. [...] Så det skal idrettskretsen ha all ære av. De har kjempet hardt for å kunne gjøre det sånn, for alt trekker i retning av formaliteter og at du skal rapportere mye, og det skal være 100 sider og skjemaer og ... Så profesjonalisering av idretten har på én måte ført til alt det der. Men for øvrig, for min personlige del, som styreleder, så har det vært en lettelse. For det har betydd at vi har fått medarbeidere som nå gjør det som jeg gjorde før. Det vil si, vi får gjort mye mer enn før. Så det at vi har fått inn [daglig leder] og nå andre, har vært en kjempeutvikling for klubben. Jeg vet ikke hva jeg skal gjøre den dagen han slutter. Da må jeg slutte også, tror jeg.

Inntrykket fra utsiden er ikke nødvendigvis det samme. I et idrettslag som vurderte å bli med, men valgte å la være, forventet de at deltakelse ville medføre mer arbeid. Som en klubb drevet av frivillige hadde de ikke kapasitet til å påta seg noe ekstra. Dessuten satte de pris på friheten til å velge selv hva de vil fokusere på, hvordan de vil utvikle seg, og i hvilket tempo det skal skje. Styrelederen mente dette var en fordel ved å stå utenfor idrettsforbundets klubbkonsepter.

Vi jobber med [klubbhåndbok], men ikke nødvendigvis i den farten og den retningen og sånt som idrettskretsen ønsker at vi skal gjøre. Etter pandemien så var det andre ting som var viktigere for oss enn det. Sånn at ... Vi hoppet

vel litt av det løpet og sa «nei, la oss heller bevege oss i vårt tempo istedenfor å løpe etter for at nå skal Oslo kommune satse på noe som heter Nabolagsklubb», som er noe utenfra. Det er ikke noe indre motivasjon til å være med på dette her. [...] Det blir en form som man skal passe inn i. [...] Jeg tror egentlig det er bedre at vi med frivillig innsats beveger oss i vårt tempo, i den retningen vi vil. Vi har ikke noen sånn økonomiske insentiver for å være med på det. Vi jobber med inkludering allikevel og synes vi gjør det ganske bra, og trenger ikke å være en del av det konseptet. Trenger ikke den ytre motivasjonen for å få til det. Og så står vi litt friere, da, tenker jeg.

Igjen ser vi tegn til at det å være med i Nabolagsklubb ikke nødvendigvis er utløsende for at idrettslag utvikler seg i en bestemt retning. Som sitatet antyder, kan konseptet betraktes som et slags hurtigspor til proffere klubbstyring.

Tydelige roller

En tredje side ved *mer struktur* handler om roller og ansvarsfordeling. Her har også Nabolagsklubb bidratt til endring. Blant annet har kretsen veiledet klubbledere i å jobbe systematisk med idrett og inkludering. En daglig leder forteller om utviklingen i deres idrettslag:

For min del, som administrasjon, så synes jeg at man har fått litt veiledning. Altså, man driver jo med veldig mye! Så, [nå] har man fått system på ting. Man har begynt å gjøre ting systematisk. Du har jo ikke tenkt på at du jobber med inkludering av barn på det nivået du gjør, når du egentlig har et konsept som går ut på at alle skal være med. Og så har man satt et ord på det: Nå er det inkluderingsarbeidet, liksom, som gjelder. Og da klarer man å jobbe litt mer systematisk mot det. Da har man en inkluderingsansvarlig i klubben. Man har gjerne jobbet som inkluderingsansvarlig tidligere også. Og rekrutteringsansvarlig.

Her hører vi at distinkte ansvarsroller bidrar til at man jobber mer systematisk. Nye ord og begreper har kommet til. Mye er som før, sier den ansatte lederen, men de har begynt å tenke litt annerledes om det de driver med. Nå er det «inkluderingsarbeidet» som gjelder. Forskjellen er at arbeidet er mer systematisk, og at ansvaret til den enkelte er mer synlig. Rollene skal vise hvem som har ansvar, og hva de har ansvar for. Vi kan forstå den opplevde nytten av å avklare roller og ansvar i lys av en kontekst der det er mye å gjøre og mye å orientere seg i. Det at de fleste nabolagsklubber har en hybrid av frivillig og profesjonell organisering, er også en del av bildet.

Det sliter jo mange idrettslag med, det at man blir fort spist opp av den daglige driften, alle praktiske ting som skal på plass. Hvis du har masse arrangementer, i alle ferier og sånn, så får man ikke jobbet med de store linjene – og det prøver vi å gjøre nå. Ja, bare det å ha en strategisk plan, ha et årshjul, beskrive roller... Hva er det viktigste for oss på lang sikt? Det er vanskelig i mange idrettslag, for du blir spist opp av det daglige, og det blir

mye brannsløkkingsarbeid. Men her har man ansatt noen eksternt for å jobbe mer med de tingene og definere hva det er en daglig leder, for eksempel, i en klubb skal jobbe med. Og minst like viktig, hva er det han ikke skal drive med? Den avgrensinga mot frivilligheten der ...

Sitatet antyder at roller kan avklare arbeids- og ansvarsforhold innad i idrettslaget. I mange klubber er det uklare skiller. Vi har eksempler på at ansatte har rollen som inkluderingsansvarlig, og at daglig ledere har trenerverv i klubben og gjør mye ekstra på fritiden. Med de ulike måtene å organisere seg på ser vi at rollene kan legge skjul på hvilken tilknytningsform den enkelte har til idrettslaget (arbeidstaker eller frivillig), og hvem de står til ansvar for (sjefen eller medlemmene). Den kompliserte arbeidsstrukturen kan ses i sammenheng med økende innslag av ansatte idrettslagsledere, som ikke alltid har samme interesser og syn på klubbstyring som de frivillige. En daglig leder gir et eksempel:

Altså, for meg, så elsker jeg nye verktøy. Men vi ser at blant de frivillige, at hvis vi skal endre rutiner, så kan det være litt motstand. Det kan være litt: «Hvorfor skal vi gjøre det?» Ting tar litt tid. Men jeg synes jo nabolagsklubb-konseptet har så mange gode verktøy. Jeg bare hopper på det, og så begynner vi å bruke det. Vi ser jo at dette er med på å skape en struktur, som gjør det mer effektivt for oss.

Sitatet illustrerer en vanlig forestilling om at bedre struktur fører til økt effektivitet, som igjen frigir tid til andre oppgaver – eller fritid. Her påpeker daglig leder at ikke alle de som er frivillige i klubben, er like begeistret for disse verktøyene, men gir litt motstand. Som vi har vist før, tar foreldre på seg frivillig verv i idrettslag først og fremst fordi de vil at barna deres skal drive med idrett, og da trengs det at noen stiller opp (Solstad & Sandvik, 2024). Fra deres perspektiv er det kanskje ikke så viktig at idrettslaget er effektivt. For de som blir bedt om å lære seg og ta i bruk nye verktøy, kan de erfare at prosessen tar tid snarere enn å spare tid. Det kan altså stille seg litt ulikt for frivillige og ansatte i idrettslaget hvorvidt nye styringsverktøy er nyttige eller ikke.

Analysene våre viser at Nabolagsklubb har ført til strukturendringer, der enkelte temaer nå er tydeligere plassert på agendaen og i rollestrukturene – deriblant inkludering. Samlet viser intervjuene at nye ansvarsroller er blitt akseptert og adoptert av frivillige og ansatte. Hensyn til inkludering er i større grad tatt inn i klubbstrukturene. Et ubesvart spørsmål er hvordan innføringen av spesialiserte roller påvirker det sosiale fellesskapet og arbeidsfordelingen i idrettslaget for øvrig. Kan det føre til økte krav og forventninger til idrettslaget, som nå må skaffe frivillige – eller ansatte – til å skjytte nye ansvarsområder? Kan det bli slik at ansvaret blir overlatt til én person i hvert idrettslag heller enn å være et felles ansvar for alle som er involvert i organiseringen – fra klubb til krets? Slike utilsiktede konsekvenser har blitt vist i en studie fra britisk idrett som så på effekter av å innføre påbud om en «safeguarding officer» med ansvar for å ivareta idrettsutøverne i idrettslaget (Hartill & Lang, 2014).

5.2.3 Mer penger

Mer penger er det tredje punktet under utviklingstrekket «proffere klubbstyring». Punktet reflekterer at penger blir sett på som en viktig innsatsfaktor for å oppnå bedre kvalitet og profesjonalitet i klubbstyringen. Vi skal trekke frem tre måter det har betydd noe på å være med i Nabolagsklubb: at de har fått en direkte tildeling av penger fra idrettskretsen, at de har kunnet bruke Nabolagsklubb som verktøy for å skaffe mer eksterne midler, og at ansatte i klubbledelsen ikke bare er muliggjort av penger via kretsen, slik vi så i forrige del, men også muliggjør inntjening av ekstra penger.

Penger fra idrettskretsen

Idrettskretsen tildeler hver av nabolagsklubbene en grunnsum på cirka 169 000,- i året som de kan bruke ganske fritt innenfor de fire innsats-områdene.²⁵ Vi har allerede vært inne på at penger fra nabolagsklubbpotten brukes til å utvikle mer kompetanse innen idrettsorganisering, som igjen forbindes med økt profesjonalitet. Som nevnt har noen nabolagsklubber i tillegg blitt støttet med (penger til) en daglig leder. Spesielt i disse og i relativt små idrettslag har den direkte støtten fra Nabolagsklubb utgjort en forskjell. En styreleder og en daglig leder forteller henholdsvis:

Hvis en skal konkretisere: Det ene er jo at vi får de pengene, som har vært utrolig viktige for oss. Og det har da ført til at vi har fått personer som kan jobbe på heltid eller deltid med de tingene vi hadde tenkt å gjøre. Vi bruker instruktører fra Oslo Idrettskrets på alle lederkursene våre – og det får vi gratis.

I mitt hode så er det konseptet et klubbutviklingskonsept, og jeg er på en måte satt inn for å jobbe med klubbutvikling. Jeg hadde ikke vært her hvis det ikke hadde vært midler til det.

Det er ikke bare pengene i seg selv idrettslagslederne synes er positivt. De verdsetter også at ordningen er forutsigbar, enkel og ubyråkratisk – til forskjell fra erfaringene de har med ordninger hos en del andre finansieringskilder. For midlene fra Nabolagsklubb trenger de kun å rapportere én gang i året og da som del av den samordnede rapporteringen de uansett gjør i alle idrettslag. Ikke minst bidrar kretsen med penger de kan bruke på ordinær idrettsaktivitet og tiltak de allerede har gående.

Konseptet Nabolagsklubb er noe vi har jobbet med i veldig mange år – akkurat på samme måte. Så for vår del så har det bare vært sånn at vi har fått litt ekstra penger for å drive med akkurat det vi har drevet med hele tiden.

Forutsigbarhet med midler, sånn at vi har noen pottter som vi vet kommer. [...] Skal vi gjøre noen tiltak, så må vi ofte søke prosjektmidler et eller annet sted

25 Ettersom noen av nabolagsklubbene mottar tilleggsstøtte utover grunnsummen, er det totale tildelingsbeløpet fra idrettskretsen høyere i noen klubber enn i andre.

også. [...] Det er ikke sånn at vi har satt i gang, fått noe opp og gå, og så går det av seg selv. Nei, vi må ha frisk kapital hele veien for å få det til å gå. Den forutsigbarheten på en del områder kommer jo med nabolagsklubbenger. Og der skal Oslo Idrettskrets ha honnør for det de gjør inn mot Oslos politikere, at de får ut midler som gir oss noe forutsigbarhet på en del ting.

Den positive omtalen av pengene fra Nabolagsklubb kan ses på bakgrunn av en frustrasjon mange opplever med prosjektmidler. At det er mye jobb knyttet til prosjektmidler, er én ting. En styreleder setter problemet i klartekst: «Det vi bruker *sjukt* mye tid på, det er jo å jakte penger!» En annen frustrasjon er at prosjektmidler som regel er styrt til bestemte, smale formål. Ikke sjelden avviker disse formålene fra det idrettslaget *egentlig* trenger penger til.

Jeg har jo fått 200 000 fra BUF-direktoratet til å bruke på ungdomstrenere. Og ikke noe problem! Men hadde jeg spurt om å få det til trenings...? Og få dekt sånne ting man egentlig trenger penger til? Det hadde jeg ikke fått.

I verste fall forplikter prosjektpenger på måter som hindrer idrettslagene i å drive med ordinær idrettsorganisering. Som motsats til prosjektpenger oppleves pengene fra Nabolagsklubb langt friere. Og forpliktelsene blir sett på som rimelige: De underbygger kjerneaktiviteten istedenfor å avlede innsats bort fra den. Ikke minst er det mange som verdsetter at de endelig har fått penger som kan brukes på drift av idrettslaget. En daglig leder setter ord på hva som gjør pengene fra Nabolagsklubb bedre enn andre penger:

Det er varige midler og ikke prosjektmidler. Det er gøy å få 90 000 kroner fra en eller annen stiftelse for å kunne arrangere en alpinfestival, ikke sant? Men det er én kveld eller én helg – det er ikke varig. Og det er mye som skal administreres. Og frivilligheten er på en måte litt utforbakke, så vi trenger mer forutsigbarhet, altså varige midler til drift.

Én grunn til at idrettslagslederne setter pris på pengene fra kretsen, handler om hva de kan utrette med dem. Etter vår tolkning, betyr pengene også noe mer. For klubber med omsetning i mangemillionklassen utgjør midlene tross alt ikke så mye i det store og hele. En annen side av saken er hva pengene symboliserer. Når idrettskretsen gir (ganske frie) midler, viser de at de tror på og har tillit til de som tar imot og tar ansvar for pengene i idrettslaget. Slik sett blir «pengegaven» tegn på en god relasjon og at idrettslaget er (moralsk) godt. Overrekkelsen av penger uttrykker altså en normativ vurdering – handlingen bekrefter at mottakerne gjør et godt og viktig arbeid, og viser at giverne tror på at de klarer å gjøre enda mer av det gode fremover. Dermed kan pengestøtte og omsetning også bli et tegn på status i idrettslandskapet.

Andre penger

Nabolagsklubb har også ført til at de involverte idrettslagene har fått mer penger fra andre kilder. Dette snakkes det om på to måter. Den ene er at økte inntekter har fulgt som en slags ringvirkning av å være en nabolagsklubb og det gode omdømmet de har. Et eksempel som går igjen, er de ekstraordinære idrettsmidlene regjeringen delte ut i 2024 for å øke idrettsdeltakelsen blant barn og ungdom i lavinntektsfamilier. Oslo Idrettskrets var ansvarlig for fordelingen til osloklubbene. Av 100 millioner totalt gikk nesten 23 millioner til Oslo.²⁶ Dette var midler til bruk på kjernevirksomhet – idrett og inkludering. I et idrettslag ble tildelingen beskrevet som uventet, som «en julegave på våren». I et annet gjorde pengene at de kunne «senke pulsen», som styrelederen forklarer her:

Gjennom Nabolagsklubb så får vi jo på en måte en grunnstøtte. Utover den som er vanlig ... Men så, fordi vi er en nabolagsklubb og det fokuset vi har, så får vi en anselig mengde av den store potten som regjeringen kom med, hvor det var tjue eller et-par-og-tjue millioner som skulle fordeles i Oslo. Det gjorde at vi gikk fra å ha hjertet i halsen når vi vedtok budsjettet i våres, til å kunne senke pulsen til normal arbeidspuls. Vi fikk bortimot en million ekstra. Ikke sant?

I sitatet gir styrelederen uttrykk for at relasjonen mellom idrettskretsen og nabolagsklubbene var avgjørende for fordelingen. Han begrunner det med at kretsen «kjenner oss og vet at det ikke bare går til høyere styrehonorarer eller den type ting». Kjennskapen til klubbene gjør altså at idrettskretsen kan fordele til de som trenger det, og være trygge på at midlene blir brukt på en god og ansvarlig måte. Det var ikke utelukkende nabolagsklubber som mottok regjeringsmidler, men det telte positivt i fordelingen, etter idrettskretsens egen forklaring. Intervjuene viser også at ikke alle var like fornøyde med fordelingen. Noen stusset over at den ble gjort med utgangspunkt i andelen barn og unge i lavinntektsfamilier i bydelene. De ga uttrykk for at opplegget ikke tok høyde for at også klubber i rike bydeler får et tilsig av medlemmer fra andre bydeler som har behov for betalingsstøtte.

Den andre måten Nabolagsklubb har ført til mer penger på fra eksterne finansieringskilder, er ved at klubbene har brukt konseptet som en slags kvalitetsmarkør i søknadsarbeid. Det har, igjen, medført at de har fått finansiering til diverse tiltak og prosjekter. I ett idrettslag fikk de et «overraskende stort» bidrag fra Oslo kommune til bygging av nytt klubbhus. I et annet skaffet de midler fra ulike kilder til en idrettsuke for barn og ungdom i sommerferien. Den samlede potten på bortimot en halv million kroner dekket avgiften for 200 deltakere. Styrelederen beskriver hvordan det gikk til:

26 <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/100-millionar-ekstra-til-barn-og-unge-i-idretten/id3015868/>

Styreleder: At vi er nabolagsklubb òg, det tror jeg er veldig viktig. For nå er alle som driver og deler ut penger, de har hørt om Nabolagsklubb.

Intervjuer: De ser det, liksom, og det blir et slags kvalitetstegn?

Styreleder: Ja. Og jeg skriver det, at «vi er stolte av å være nabolagsklubb, og vi er med å bidra i vårt lille lokalsamfunn, med de midlene vi får derfra, som er øremerket til det og det». Og det er jo sånn når du søker penger i dag, at jo flere du har med deg som spleiser, jo mer penger får du. [...] Og da får du til sånne prosjekter. Og da kunne vi utvide til at det ble gratis. Og det er jo kjempeflott. Eller en sånn symbolsk sum for å ikke ... Er det gratis, så kommer ikke folk. Da er det ikke noe forpliktelse.

Her og i lignende eksempler blir Nabolagsklubb et verktøy for å skaffe mer penger. Det er lett å se koplingen til ideer om inkluderende idrett: Mer penger gjør det mulig å starte opp mer aktiviteter og gi et billigere idrettstilbud til flere. Altså peker styrelederen på en sammenheng mellom penger og målene om å få flere med, lave kostnader og bredt tilbud. Men hun viser også til at aktivitetene ikke bør være gratis – fordi penger skaper en forpliktelse som sikrer at de som er påmeldt, faktisk dukker opp. En annen styreleder sier seg enig og understreker at pris også sender signaler om kvaliteten på tilbudet: Gratis kan tolkes som at det er et dårlig opplegg.

De fleste nabolagsklubbene har vokst de siste fem årene. Dette er et viktig bakteppe. Noen har økt inntjeningen betraktelig. Det går store pengestrømmer gjennom idrettslagene. En håndfull av nabolagsklubbene har en årlig omsetning på over 20 millioner. I ett idrettslag har de gått fra tre–fire millioner til over ti millioner i årlig inntekt, bare på fem år. Vi spurte styrelederen hvilke følger det fikk for klubben:

Den ene følgen er jo at du må jo sørge for å skaffe de pengene hele tiden. For det er ikke alt som er forutsigbare inntekter. Der er jo bevilgningen fra Nabolagsklubb en veldig viktig del. [...] Vi jobber veldig hardt for å være interessante for bevilgninger som er av typen inkluderingsmidler, likestilling, mangfold, samfunnsansvar, forebygging ...

Det er flere som uttrykker uro knyttet til økte pengestrømmer til idretten. Pengene de drar inn, skaper også et press på å opprettholde finansieringen. Dersom de ikke klarer det, kan de bli nødt til å avvikle idrettstilbud de har startet opp. Her beskriver to idrettslagsledere slike utfordringer:

Vi utvikler jo klubben stadig, fordi vi får såpass mye ... Vi har vært ganske heldige, og fått en del tilskudd, sånn kontra tidligere. Men så er det ... Hvordan skal man budsjettere neste år igjen? (ler) Og så kan det bli et luftslott: at man plutselig får mye midler til ett type prosjekt, og så, etter så og så lang tid, så har man ikke det lenger, og da kan man plutselig ha gjort vondt verre.

Bare det å ha en daglig leder betyr at vi må skaffe 800 000 frie midler i året. Stiftelser og sånn vil ikke betale for det. BUFDIR vil ikke betale for det. Så vi må finne [midlene] ...

Sitatene antyder at tilførsel av penger kan mate dynamikken med økende pengebehov. En konsekvens er at fallhøyden øker. Man kan «plutselig ha gjort vondt verre». Tross midler fra Nabolagsklubb søker mange likevel om prosjektmidler. Det kan altså virke som at pengene fra idrettskretsen kommer som et tillegg – ikke en erstatning. Vi kan tolke det som at tildelingen fra kretsen ikke er stor nok til å dekke idrettslagenes utgifter, eller at pengebehovet – så lenge man sikter etter bevegelige mål – aldri helt kan fylles.

Penger til lønnsarbeid

Til sist har Nabolagsklubb gitt penger til lønninger. Ansatte ledere har en nøkkelrolle i proffere klubbstyring. De ansatte representerer økt profesjonalitet i seg selv. Samtidig skaper de ansatte et potensial til ytterligere økning av kompetanse, struktur og penger i idrettslaget. Slik mange påpeker i intervjuene, merkes det godt å få inn en ansatt eller to. Dette kommer klart til syne i idrettslag som nylig har tatt steget fra helt frivillig organisering til å ha en ansatt i rollen som daglig leder. Når vi snakker med daglig ledere, er de opptatt av å formidle at de ikke er en økonomisk belastning for idrettslaget, men oftere det motsatte. Det er ikke uvanlig å høre at de tjener inn igjen lønnen sin og vel så det. Kan hende oppleves behovet for å bevise sin verdi mer presserende når de jobber side om side med folk som ikke får lønn for innsatsen. Her fra et intervju med en daglig leder:

Første måneden jeg var her, så har det vært mange purringer og ekstra gebyrer og, ja [...] Ganske unødvendige penger, fordi man ikke har helt kontroll. Samtidig så gjør jeg også en del praktiske ting i forhold til håndtering av faktura, som gjør at vi bruker mye mindre på regnskapsfører. Jeg tipper at vi ... Eller, jeg er ganske trygg på at vi kommer nesten til å halvere honorar på regnskap, fra 600 000 til 300 000. Og bare der er det egentlig verdt en stilling, hvis du har en daglig leder som kan gjøre de oppgavene og i tillegg koordinere så det blir mer effektivt.

Det er penger å spare på å ha den rette kompetansen. For idrettslag med stor omsetning er det, som vi ser, snakk om ganske store summer. Fra et snevert økonomisk perspektiv blir det fornuftig å ansette, såfremt den ansatte henter mer penger enn stillingen koster. Denne tankegangen bryter imidlertid med prinsippet om dugnad og nøkternhet i idretten, der pengenes funksjon i idrettens foreldrefellesskap er direkte forbundet med formålet om å organisere idrett for barna sine (Lorentzen, 2007). I foreningsmodellen samler man inn så mye penger som det koster å organisere aktiviteten – det er ikke behov for mer. Med mer penger kommer økt ansvar og et alvor som ikke lar seg lett forene med frivillighet som styringsmodell. Man kan dermed spørre om pengeperspektivet

som det reflekteres over – der mer er bedre – er til gangs eller hinder for en mer inkluderende idrett.

Vi har beskrevet proffere klubbstyring som det andre utviklingstrekket i nabolagsklubbene, kjennetegnet ved mer kompetanse, mer struktur og mer penger. I stort blir utviklingen sett på som positiv fordi den har bidratt til å rydde i et rotete idrettslandskap og samtidig har tilført økte arbeidsressurser. Ansatte spiller en nøkkelrolle i å avlaste de frivillige, skape orden, heve kompetansen og skaffe inntekter. Med en proffere klubbstyring beskriver lederne at det blir lettere å levere et utvidet og billig idrettstilbud der flere kan og vil delta. Samtidig ser vi at utviklingen mot proffere klubbstyring er ressurskrevende og endrer rollen de frivillige har i idrettslaget. Når penger får større plass og betydning for virksomheten, er det uttrykk for en kommersiell dreining i idrettslagene. I kjølvannet ser vi en nedtoning av frivillige til fordel for ansatte i styringen av idretten og av fleksible former for organisering til fordel for fastere styringsformer. Et spørsmål er: Hva blir konsekvensene for frivillig engasjement og medlemsdemokrati i idretten på sikt?

5.3 Styrket samfunnsrolle

Til nå har vi pekt på to utviklingstrekk i nabolagsklubbene: bredere idrettslagstilbud og proffere klubbstyring. Det tredje utviklingstrekket handler om idrettsverdier og synet på idrettens rolle i samfunnet. Vi har kalt dette trekket *styrket samfunnsrolle*. Med det viser vi til særlig tre forhold som ble formidlet i intervjuene. Det første er at det er blitt sterkere bevissthet om idrettens samfunnsansvar. Det andre er at idrettslagene i større grad blir anerkjent som viktige for nabolaget og samfunnet generelt. Og det tredje er at nabolagsklubbene blir lyttet til og har større (politisk) innflytelse enn tidligere.

5.3.1 Økt bevissthet

Det å være nabolagsklubb har ført til bevisstgjøring. Når vi i intervjuene har spurt hva konseptet har hatt å si for idrettslaget, var dette et ganske vanlig svar. I ulike varianter handler det om økt bevissthet om idrettslagets samfunnsansvar, at inkludering er det viktigste de driver med, og at «idrett for alle» er det overordnede målet. Det er særlig på to måter Nabolagsklubb koples til denne endringen. Den ene er at selve deltakelsen har satt i gang egenrefleksjon og samtaler med andre, som igjen har forsterket fokuset på inkludering i idrettslaget. Den andre er at pengene fra idrettskretsen forplikter til ekstra innsats for inkludering og innsatsområdene kretsen har definert.

Påminnelse om ansvar

For mange er Nabolagsklubb noe som har understreket bredde og inkludering. Konseptet har gitt anledning til å reflektere rundt hva det vil si å være et breddeidrettslag – hva de er til for, hvilken rolle de har i nabolaget, og hva som er kjernevirksomheten deres. Når vi i intervjuene har spurt åpent hva

Nabolagsklubb har ført til for idrettslaget, var denne typen bevisstgjøring et vanlig svar:

Det er jo mest det – bevisstgjøring inn og forutsigbarheten økonomisk. Og, ja, en arena der man kan dele erfaringer og jobbe mot de punktene man skal jobbe med.

Merker det jo mye med bevisstgjøring, på hva slags klubb vi ønsker å være, hvilke ting som er viktige for oss ... Hvordan vi snur oss. Hvordan vi tar avgjørelser på ting. Den totale ... mindsettet til hele klubben. Alle som sitter i styrene, ser jeg har forandret seg. Det er veldig, veldig bra.

Flere viser til endringer i hvordan de tenker og jobber i eget idrettslag. I det nederste sitatet trekker klubblederen frem de som sitter i styrene, spesielt, men viser også til bredere virkninger: at tankesettet til hele klubben har forandret seg. I andre idrettslag har Nabolagsklubb vært en påminner om å holde fast ved det som er bra ved idrettslagets måte å drive på. En styreleder setter ord på betydningen av Nabolagsklubb:

Jeg tror det er to ting [Nabolagsklubb har ført til]. Det ene er å hjelpe oss å være trygg på modellen vi driver på med – og at den skal vi prøve å holde på. Og hvilken verdi det har. Det andre er selvfølgelig at vi har fått ekstra støtte til å utvikle tilbudet vårt og prøve ut nye grener og bli enda mer mangfoldig i hvilke idretter vi har, for å tilrettelegge for aktivitet i nabolaget, så de ikke trenger å gå til andre plasser for å drive idrett.

Sitatet uttrykker at en viss bredde i idrettstilbudet er viktig for at barn og ungdom kan drive med idrett der de bor. Denne typen nærmiljøfokus er noe som dukker opp i flere intervjuer. Ideen om at samfunnsansvaret til det enkelte idrettslag først og fremst dreier seg om å ivareta behovene til barn og ungdom i sitt nedslagsfelt, virker å resonneres godt med idrettslederne. Det krever også at idrettslaget har nok fleksibilitet til å tilpasse seg etter det nettopp deres nabolag trenger. En styreleder illustrerer poenget ved å vise til alle saksfeltene Norges idrettsforbund (NIF) nevner som idrettens ansvar:

Og så har du jo alle de ambisjonene som idretten har, som er veldig positivt: om å være en samfunnsaktør i det store samfunnet – ikke nærmere, men store [samfunnet]. Og alt som skal ordnes av vondt og vanskelig i verden, skal jo ordnes av skolen og idretten. Så får du det ene og andre prosjektet i NIF, ikke sant? Så jeg lagde en oversikt. Vi fikk nytt styre forrige årsmøte. Jeg tenkte at det nye styret kunne kanskje vite hva en er ansvarlig for. Da gikk jeg inn på NIF (ler) og så på alle temaer det forventes å gjøre noe med. Det ene er alle formelle tingene med økonomi og register og sånne ting. Og så kommer alle sånn «skadeforebygging», «riktig ernæring blant spillere», «forebygge overgrep», «varslingskanal ved overgrep», «rutiner ved overgrep», «forebygge mobbing», «forebygge narkotika», «forebygge doping», «forebygge alkohol»... Jeg kom til ei liste på 50 punkter. Den lista

har jeg ikke vist til noen. [...] Å tenke at den [lista] skal gå til en styreleder som skal ta over etter meg?

Det er ikke bare slik at de vi har intervjuet, er blitt mer bevisste på inkludering og idrettens samfunnsrolle *se/v*. Noen har det. Men for flertallet blir det riktigere å si at de har fått bekreftet og tydeliggjort perspektivet de allerede hadde. Denne nyansen kommer samlet til uttrykk i de mange likelydende svarene i forskjellige idrettslag om hvorfor de søkte om å bli en nabolagsklubb: Jo, de var allerede en sånn klubb fra før – i praksis, om ikke i navn. De kjente seg igjen i den type klubb som Oslo Idrettskrets appellerte til, og i aspirasjonene om å skape mer inkluderende idrett.

Det konseptet var nesten designet for vår klubb. For vi hadde mye av det på plass allerede – alle de prosessene, alle tankene.

Det er jo et konsept som passer den type klubb vi er og ønsker å være. At vi skal være noe mer for nabolaget vårt. At idrettslaget vårt er viktig i nabolaget.

Her passer det å minne om utvalget vårt. Vi har intervjuet personer i klubber som har vært involvert i Idrett for alle i Oslo siden oppstarten i 2018. Mange har selv vært aktive i forarbeidet, søknadsskriving eller styrets beslutning om å tilslutte seg konseptet. Andre har tatt over stafettpinnen fra forrige styreleder eller daglig leder og fulgt opp arbeidet videre. Intervjuene bekreftet forventningen om at dette er folk som mener at idretten har et viktig samfunnsansvar. Attpåtil har de sterk tro på idrettens samfunnsnytte. At idretten gir sosial tilhørighet, er én slik idé. En styreleder sier at Nabolagsklubb er med på å skape en landsbyfølelse i et multikulturelt område der de «bor omtrent på samme adresse, men lever i to forskjellige verdener». Idrettslaget har en viktig rolle siden de, slik han ser det, er den eneste arenaen i tillegg til skolen som er inkluderende og integrerende.

Jo større idrettslaget er, jo flere voksne som opplever det, jo flere ungdommer, barn, som er inkludert i det fellesskapet, gjør at det blir et bedre samfunn. Og da er vi en samfunnsaktør, da. Sånn, enten vi vil eller ikke, så er vi det.

På tvers av intervjuer ser vi at mer bevissthet om idrettens samfunnsbidrag betraktes som noe bra eller nyttig. Vi leser dette med en forståelse om at idrettslag er sosiale fellesskap preget av mange og til dels motstridende interesser og verdier. De vi har intervjuet, gir tydelig uttrykk for at hensynet «flest mulig, lengst mulig» er en viktigere prioritering enn «best mulig». Samtidig opplever de at disse verdiene er under press. Idrettslederne formidler inntrykk av og erfaringer med at andre drar i motsatt retning, både innad i eget idrettslag, i idrettsforbundet og ellers. Noen reagerer på at aktivitetsutviklingen er litt ute av kontroll. Det er med et slikt bakteppe at bevisstgjøring om hva slags verdier et idrettslag skal drive etter, blir erfart som noe positivt eller nødvendig.

Forpliktelse til innsats

En annen måte Nabolagsklubb bidrar til økt bevissthet på, er forpliktelsen som ligger i deltakelsen og ressursene de tildeles for å oppnå målene. Mest konkret: De får penger for å gjøre en ekstra innsats. For mange er bevisstgjøring, eller holdningsarbeid, et ledd i denne innsatsen. Det handler om å etablere en felles forståelse av idrettslagets verdier og ansvar. I dette arbeidet kan Nabolagsklubb være et nyttig verktøy. En daglig leder påpeker at nytteverdien varierer ut fra erfaring, og at for ferske frivillige i styret kan det være en betryggelse i møte med andre medlemmer å kunne vise til det at de er en nabolagsklubb og til forpliktelsene som følger med:

For min del, hvis jeg hadde drevet en klubb, så tror jeg liksom jeg skulle klart å gjøre det uten å ha noe å feste det til. Men kanskje for noen som ikke har så mye erfaring [...] «Vet du hva, dette forventes», ikke sant? «Vi får penger til dette, så da må vi også levere dette.»

Slik lederen er inne på i sitatet, får vi inntrykk av at pengene gir retning til hva de driver med i idrettslaget – de forplikter ikke bare til handling, men til handling på bestemte områder. Fordi nabolagsklubbene får mer penger til inkludering, får de også mer fokus på inkludering. Pengene både forplikter til og gir rom for dette fokuset.

For oss så er det jo også en økonomisk side ved det. At med å være nabolagsklubb så får vi en annen type fokus, som gjør at vi får den støtten som skal til, som gjør at vi greier å komme oss igjennom og være en, holdt på å si, billig ... Billig klubb.

Det gir oss litt ekstra ansvar med å jobbe innenfor viktige temaer. Ja, at man blir litt mer ansvarliggjort. At man blir tvunget, i gåsetegn, til å jobbe med det, det er jo på en måte bra. Og at man får litt midler til å dekke under det. At man kan både bygge på det som er bra fra før, men også nye ting. Det er bra.

Sitatene viser at ansvar og penger kan være et positivt insentiv, noe som dytter til ekstrainsats på et område de synes er viktig. Antakelig er dette også intensjonen: at midlene fra Nabolagsklubb skal muliggjøre og motivere. Samtidig aner vi noe tvetydig i denne forpliktelsen. Selv om intensjonen er god, kan det også gi noen negative virkninger. Det ser vi også tegn til i intervjuene, gjerne i form av antydninger og undertoner, som i følgende utdrag:

Styreleder: Men Nabolagsklubb har hatt betydning for prosjektene våre, og, fordi vi må jo tenke litt mer. For vi må jo utvikle dette. Så det er viktig: at vi ikke står stille. (ler)

Intervjuer: Ja, er det det? Er det det? (ler) [...] Hva skjer hvis dere står stille?

Styreleder: Jaa ... (ler). Det er jo viktig at noen, på en måte, holder litt tak i ... Ja, sånn som Nabolagsklubb, så føler du hele tiden på at du må prøve å gjøre noe ut av dette – ikke bare ta imot de pengene. For det er jo flaut. Vi skal skrive den rapporten, og så har vi ikke gjort noen ting?

Idrettslagslederne vi har intervjuet, er trolig de som kjenner mest på forpliktelsen og ansvaret for å følge opp og jobbe for at verdiene spres og omfavnes av idrettslagets øvrige frivillige, i foreldregruppene og blant medlemmene. Da kan forventningen om ekstrainsats som følger av ekstra penger, legge stein til byrden. Dette er til tross for at idrettslagslederne er engasjerte folk som ønsker å få til mye – eller spesielt derfor.

Det å bli mer bevisst på idrettens samfunnsansvar kan motivere og gi en følelse av at innsatsen betyr noe mer og er verdt noe mer – ut over aktiviteten som utspiller seg der og da. Perspektivet bringer inn en større meningsdimensjon, men også et større alvor til styrevervet. Erkjennelsen av dette alvoret og ansvaret var noe flere styreledere fortalte om og reflekterte rundt i intervjuene:

Det er jo ting som har bygd seg til, og så har det kanskje blitt klarere og klarere, sånn: «Oi shit! Vi er en samfunnsaktør her!» Ikke sant? (ler)

I kraft av at idretten er selvregulerende, så skal ikke politikken blande seg for mye – og det tenker jeg er en feil. [Politikerne] burde jo engasjert seg og stilt enda tydeligere krav til sånne typer ting: Hva det skal koste, hvilket fokus man har. Det er jo politikk! Det er jo mange milliarder som står på spill [...] hvis vi blir mindre og mindre aktive – et inaktivt samfunn. Vi mister så mange på veien på grunn av hvilken retning vi går i. Og i forhold til dette med utenforskap, som er en kjempestor samfunnsutfordring. Idretten har jo en viktig brikke i det.

Det er forskjell på hvordan frivillige idrettslagsledere ser på og føler på ansvaret de forvalter. Sitatene over er fra styreledere med lang erfaring i vervet. Flere påpeker at ansvaret kan oppleves ganske annerledes for de som er helt ferske i klubben og vurderer om de skal ta på seg et lederverv. I nabolagsklubbene er det flere som stritter imot en *for* ekspansiv definisjon av samfunnsansvar. Intervjuene vitner om at bevissthet om et utvidet samfunnsansvar også kan ha noen baksider. I beste fall skaper det motivasjon og engasjement. I verste fall stresser det og skyver ut frivillige som allerede har styreverv, og skremmer bort folk fra å engasjere seg i idrettslaget. Et spørsmål som melder seg, er om ikke noe av ansvaret hører hjemme andre steder enn i idrettslagene.

5.3.2 Økt anerkjennelse

Utviklingstrekket som gjelder styrket samfunnsrolle, handler også om anerkjennelse. I intervjuene uttrykker lederne – på direkte og indirekte måter – at idretten og innsatsen de legger ned i idrettslagene, blir satt pris på. Vi skal trekke frem to former for anerkjennelse som følger fra Nabolagsklubb: Den de

får fra aktører utenfor den organiserte idretten, og anerkjennelsen de har opplevd ved å være en del av et spesielt verdifelleskap med idrettskretsen og andre nabolagsklubber.

Offentlig anerkjennelse

Vi starter med den offentlige anerkjennelsen. I intervjuene er det flere som viser til en endring i hvordan idrettslag blir sett på. Idrettslagene som er gode på bredde og inkludering, har liksom steget i status. En daglig leder setter ord på endringen:

Det var ikke kult å være sånn [før], ikke sant? Vi var ikke den kule gutten i klassen. Da var det disse sterke eliteklubbene som var flinkest til å møte opp på rådhuset, som fikk bygget anleggene sine, og som fikk «ja». Men det har snudd seg veldig.

Sitatet viser en opplevelse av at vinden har snudd. Før var det idrettslag som utmerket seg sportslig, som var de kule i klassen og de som ble lyttet til. Nå er det *dem*, de mer sosialt orienterte klubbene. For mange er utviklingen i tråd med egne verdier og overbevisning om hva idrett for barn og unge skal handle mest om. En felles erfaring er at det er mer interesse fra offentligheten nå enn tidligere. I intervjuene er det en god del eksempler på at idrettslaget deres har fått positiv oppmerksomhet: priser og utmerkelser, omtale i media, besøk av politikere og så videre. En daglig leder forteller:

Vi ble anerkjent for det også, gjennom Årets idrettslag. Hvor idrettskretsen så hva slags jobb vi gjorde på veldig kort tid. [...] Og det ble en ekstra boost for styret og alle som er med rundt klubben. Liksom, «Wow! Okay. Vi er der, ja. Vi er blant de beste i byen her på inkludering og verdiarbeid og sånn». Da ble det enda større drivkraft innad i idrettslaget.

Det er fint å bli anerkjent utad. Samtidig antyder lederen at økt sosial status kan få en praktisk betydning for de som er engasjert i idrettslaget. For dem ble utmerkelsen en drivkraft for arbeidet videre. Det å drive god inkludering blir nå lagt merke til. Endringen beskrives på noen måter som en generell dreining i kulturen: At folk i dag er mer opptatt av idrettens sosiale betydning enn medaljer og rekorder. Samtidig tilskrives Nabolagsklubb noe av æren. Flere peker på at konseptet har bidratt til endringen. I et idrettslag forteller en ansatt leder at de er «satt på kartet og er relevante» etter at de ble del av Nabolagsklubb. En mulig tolkning er at betegnelsen «nabolagsklubb» har en funksjon i å vise at de er et av de virkelig inkluderende idrettslagene i Oslo.

Jeg føler at det også har etablert seg som en god forståelse, da, hos politikere overalt. At når du sier det [nabolagsklubb], så vet alle intuitivt hva det handler om.

I intervjuene hører vi også at Nabolagsklubb har ført til nye samarbeid med eksterne aktører, forent rundt samfunnsnyttige mål og verdier. Et eksempel er et idrettslag som jobber tett og koordinert med andre aktører i nærområdet, alt fra skole, NAV og barnevern til kirke, moské og frivillige organisasjoner. Idrettslaget rådføres og tas inn i tiltak for å løse opp i spente situasjoner og forebygge sosiale problemer og utenforskap.

Valget gjorde vi i 2015: at vi skulle bli en nabolagsklubb, men ikke med det navnet. Men vi valgte et motto som innebærer at du skal tenke «mer enn idrett». Det har gitt voldsomme resultater – det å tenke ut av boksen. Vi var jo et veldig klassisk, vanlig idrettslag med vanlige aktiviteter. Drev på vanlig måte. Var ikke til bry for noen. Vi drev inne i hallen og på banen og – ja – for oss selv. Men nå er det helt motsatt. Det betyr at vi jobber sammen med andre om nesten alt vi gjør. Vi har som ledetråd at vi skal gjøre minst mulig alene, mest mulig sammen. Det er et digert nettverk av aktører i lokalmiljøet. [...] Dette er en gjeng som kjenner hverandre, vi stoler på hverandre, vi jobber sammen. Så når som helst så kan jeg eller noen av de andre si, «nå, nå skjer det noe, nå må vi gjøre noe», og så kan vi mobilisere ti grupperinger til å gjøre et eller annet som er fornuftig – helst før det er for sent.

Utdraget gir et eksempel på at idrettslagenes rolle og nytte i samfunnslivet anerkjennes av andre aktører – de tas med i samfunnsviktig arbeid. Dette ser vi spesielt i idrettslag som tilnærmer seg det vi tidligere har kalt et idrettsforetak i måten de opererer på – altså at de påtar seg en rolle som ligner på en offentlig velferdsaktør (Solstad & Sandvik, 2024).

Intern anerkjennelse

En annen side ved økt anerkjennelse handler om de sosiale forbindelsene innad i konseptet. For det første er det å bli innlemmet i Idrett for alle i Oslo en form for anerkjennelse i seg selv, noe som utmerker et knippe idrettslag fra andre. Idrettskretsen har vurdert og valgt ut nettopp disse klubbene fordi de svarer til kriterier for en klubb som tar samfunnsansvar. Utnevnelsen betyr noe. Å være nabolagsklubb både er og gir en form for status. Dette er noe flere er inne på i intervjuene. For noen var denne følelsen enda sterkere da de først ble med i kretsens initiativ som foregangsklubb. En styreleder forteller at deltakelsen ga dem en stolthet og trygghet i idrettslaget, som igjen var utløsende for at styret bestemte seg for å bli med videre som nabolagsklubb.

Det ga oss en sånn motivasjon, i forhold til å ha tro på det vi driver med. At det er sånn man ønsker at det skal være. Jeg føler at det var veldig i tråd med både våre verdier, visjoner. Det ga oss på en måte en sånn stolthet og trygghet, at vi trenger ikke se til alle andre, hva *de* driver på med. At vi må stå i det, sånn som *vi* har tro på. Og at det er, faktisk, en foregangsklubb. Det var veldig positivt. Og så fikk vi selvfølgelig en del midler i forbindelse med det, som hjalp oss til å videreutvikle det på den måten.

Med Nabolagsklubb har personer med relativt like tanker om idretten kommet i kontakt. Idrettskretsen har skapt arenaer der deltakerne møtes fysisk, ser hverandre og får gjensidig validering for innsatsen de gjør. Et eksempel er når praksis i én klubb etterlignes av en annen. Det at Nabolagsklubb er litt «eksklusivt», nevnes av flere, enten direkte eller mer implisitt, som i følgende sitat fra en daglig leder:

Vi hadde erfaringsutveksling nå for et par uker siden, og da var det jo kun nabolagsklubbene som var invitert. Og da får du prate med mange klubber som har gode konsepter, som du kan enten kopiere eller få inspirasjon av.

De sosiale møtene, forstår vi, er noe som verdsettes i seg selv og bidrar til engasjement. Å være en del av dette fellesskapet synes å bekrefte verdiene og breddefokusene de allerede har. Identitet handler også om gruppetilhørighet. Det er anerkjennelse i å inngå i et fellesskap av andre som gjør mye bra, og som man identifiserer seg med (Elias & Scotson, 1994). Slik sett kan deltakelse i fellesskapet av nabolagsklubber ses på som en form for anerkjennelse. Som regel stiller idrettskretsen selv opp mannsterke på samlingene de arrangerer. Den sosiale kontakten virker å skape en følelse av nærhet og verdimeessig fellesskap – ikke bare mellom nabolagsklubbene, men også mellom krets og klubb.

Jeg har mye mer kontakt med idrettskretsen enn jeg har med særkretsen, nå. De siste årene, så har idrettskretsen vært mye mer ... Sånn, jeg føler liksom de er med meg.

Altså, det jeg berømmer idrettskretsen for, det er å være ute i media og rope høyt om de viktige tingene innenfor idretten i Oslo. Med prisgaloppen. Frivillighet. Alle de riktige tingene. Hvis du gjør det lenge nok, så vil det ha en effekt. [...] Det er et verdipå arbeid som de tok tak i – kjempebra! Så jeg tenker at idrettskretsen står jo egentlig til gull. Jeg føler mye mer nærhet til de som sitter på idrettskretsen sitt kontor, enn særforbundene og særkretsene. Ser ikke *de* i det hele tatt.

Vi ser av sitatene at det ikke bare er idrettslagene som får anerkjennelse som følge av arbeidet med Nabolagsklubb – det gjør også idrettskretsen. Nabolagsklubb knytter idrettslagene tettere til idrettskretsen. Samtidig ser vi tegn til at konseptet og verdifellesskapet blant deltakerne også skaper eller synliggjør avstand til andre aktører i idrettsforbundet.

Det er lite som tilsier at klubbliderne vi har intervjuet, er avhengige av anerkjennelse fra andre for å engasjere seg i idrettslaget. Som vi belyste nærmere i forrige rapport, er barna i sentrum for de frivilliges engasjement. Foreldre stiller opp fordi barna deres er avhengige av dem for å ha et idrettstilbud å gå til, og fordi de har troen på at idrett er viktig for barna, og at de som frivillige kan bidra med noe positivt i idrettslaget og lokalmiljøet (Solstad & Sandvik, 2024). Anerkjennelse fra andre er som en bonus å regne. I intervjuene

får vi inntrykk av at det har vært en mismatch mellom verdien og viktigheten de selv legger idretten og anerkjennelsen de (ikke) har fått for å organisere den. Ta for eksempel svaret en daglig leder gir når vi spør hva som er bra med å delta i idrett:

Det kan bety så mye for et samfunn, ikke sant? Og så er det også det med enkeltindividene: at det kan være et fristed. Ja, for de som ikke nødvendigvis har det så bra og ikke gjør det så bra på skolen, eller har utfordringer hjemme eller dårlig økonomi. Kommer du på fotballbanen, så er alle like. Og de betyr like mye, og alt det der, da. Det er også veldig viktig.

Slike uttalelser er langt fra uvanlige i intervjuene vi har hatt. En annen setter mer direkte ord på misforholdet mellom innsats og anerkjennelse de opplever i eget idrettslag, spesielt sett opp imot den positive omtalen andre idrettslag får for sine sosiale initiativ:

Altså, vi har holdt på med de [sosiale tiltakene] våre i flere år. Det har aldri vært noe i media om det. Så har jeg lest at noen andre har stilt opp et år, har fått den artikkelen i VG. Det er bare hvem du kjenner til ... Må gjerne si jeg er misunnelig eller sur eller grinete eller jævla gammel kjerring, og det er jo for at vi ikke får – eller idrettslaget – ikke får den honnøren som det fortjener.

Med Nabolagsklubb uttrykker lederne at misforholdet mellom egen og andres verdsetting av idretten har krympet. Begrepet er med på å profilere et knippe idrettslag. Samfunnsbidraget er ikke lenger like usynlig. I forlengelsen kan det være fristende å se på Nabolagsklubb som en form for merkevarebygging. Disse skiller seg ut og blir lagt merke til, som vi hører fra en daglig leder:

Konseptet er bra, og den fordelene at vi utad blir sett på som de som tar ansvar. Samfunnsansvar er veldig viktig. Og vi ser at det gir fordeler i Oslo kommune. Eller, når Oslo kommune skal gi midler, så kommer de til å gi flere midler til naboklubber enn ikke-naboklubber, tror vi, og sørge for at vi – de klubbene – blir satsa på. Og det er viktig for oss at det ansvaret tar vi for å bli en bedre klubb.

Konseptet markerer «de gode» klubbene og trekker opp en grense mot «de andre» klubbene. Dette skillet blir så kommunisert ut i offentligheten. Oppmerksomheten rundt Nabolagsklubb gir også noen fordeler som andre idrettslag ikke får. Det å motta disse godene fra anerkjente velferdsaktører blir igjen en bekreftelse på at de gjør et godt og viktig samfunnsbidrag. En viktig påpekning er at verdiorienteringen i en nabolagsklubb ikke nødvendigvis skiller seg fra idrettslag utenfor konseptet. Mange søkte opptak fordi de kjente seg igjen i verdiene og ambisjonene i konseptet. Men det betyr ikke at alle som kjenner seg igjen i det samme, søkte om å bli nabolagsklubb. Flere idrettslag i Oslo passer til profilen, uten at de er med i Nabolagsklubb. I et intervju i en slik klubb fikk vi høre at de *ikke* så et poeng med å delta i konseptet, nettopp fordi de allerede var en sånn type klubb.

Vi har definert oss som en sånn ... Vi er breddeklubb. Og nærmiljøklubb. Vi kaller oss ikke nabolagsklubb, da, men vi kalles en breddeklubb.

Sitatet får frem at Nabolagsklubb ikke rommer alle idrettslag som er opptatt av inkludering og samfunnsansvar. En fare ved det er at slike idrettslag utenfor konseptet kan bli slått i hartkorn med de idrettslagene som driver utviklingen i en mindre inkluderende retning.

5.3.3 Økt innflytelse

Til sist handler styrket samfunnsrolle om innflytelse og politisk påvirkning. Den nære kontakten med idrettskretsen er vesentlig her. Idrettskretsen ses på som allierte: De spiller på samme lag, og sammen får de mer gjennomslag for saker som betyr noe for dem. Måten kretsens ansatte tar opp viktige kamper i offentligheten, i media og overfor politikere på, er noe lederne i nabolagsklubbene trekker frem. Idrettskretsen er et talerør for idrettslagene og kjemper *deres* sak, og i denne innsatsen er statusen til nabolagsklubbene et nyttig verktøy.

Intern innflytelse

Når vi skriver at nabolagsklubbene har fått en styrket samfunnsrolle, er det viktig å huske på at dette ikke foregår i et vakuum. Andre aktører jobber parallelt med å få mer søkelys på *andre* sider av idretten – også sider som står i motsetning til inkludering. Det foregår en kamp om oppmerksomheten og en kamp om ressursene i idrettslagene og idrettsforbundet. Dette pekes ut som en utfordring for vegen videre: at organisasjonen er preget av indre splittelser, der det ikke samarbeides godt nok mellom leddene internt.

Du kan jo si at [Nabolagsklubb] er en modell for å få fokus på disse temaene: Inkludering og lave kostnader og alt det der. Så sånn sett har det jo sin hensikt – absolutt! Det er en bra modell å jobbe etter. Så det er superbra. Men det er bare dette med faren for utvanningen nå, som jeg stiller spørsmål til. [...] Det må bare være mye mer tydelighet fra alle hold, og kretsen og særforbundene og NIF må stå sammen. Men jeg føler ikke at den relasjonen mellom dem – den er ikke der. Og når du ikke får den relasjonen som knytter dem sammen slik at de får jobbet videre nedover i idrettsorganisasjonen, så mister det sin effekt. Eller hensikt. Jeg tror nok det er den samlede enigheten som ... ikke er der.

En nabolagsklubb kan være mange ting samtidig. I tillegg er det et stort og økende mangfold blant nabolagsklubbene. I intervjuene ser vi tegn til at følelsen av å bli anerkjent som del av konseptet påvirkes av hvor mange og hvem andre som er utvalgt. Det er ikke gitt at anerkjennelsen de har fått som nabolagsklubb, vedvarer. Flere er inne på at den nyvunne statusen kan forsvinne like raskt som den kom, dersom de som er med i konseptet, ikke lever opp til forventningene. Dette inntrykket underbygges av idrettsledere som snakker om utvanning av Nabolagsklubb i takt med *utvidelsen* av nabolagsklubber.

Jo fler og fler som blir med, jo mindre og mindre eksklusivt blir det å være med der. [...] Når vi var fem og ti stykker, så følte jeg at dette var veldig eksklusivt. Nå er det 35, og det skal vel opp i 50. Og da tenker jeg at, liksom, hvis det begynner å bli sånn at alle blir nabolagsklubber? At det også må bli, kanskje, litt strengere krav til oss som er med i Nabolagsklubb. Det skal bety noe.

En annen idrettslagsleder påpeker at utvidelse til flere idrettslag betyr en reduksjon i godene til idrettslagene som allerede er med, og som virkelig tar samfunnsansvar og legger vekt på inkludering. I likhet med andre formidler hun at det ikke handler om at idrettslag med en annen type profil ikke skal ha livets rett – men at de ikke burde sammenblandes med eller dyppe inn i ressurser ment til bredde og inkludering.

Nabolagspengene har også gått ned fordi de har ... Og så får de inn flere, sånn at ordningene vannes litt ut. Hvis du skjønner hva jeg mener? Ja, så at man tør å prioritere litt hardere, da, det er ikke noe poeng at alle klubbene i Oslo er nabolagsklubb. Det må være lov å være ... Og kanskje skulle man finne på andre stempler – «eliteklubb» – og så funnet en annen pengepott til dem.

Denne idrettslederen er ikke alene om å insinuere behov for omorganisering. Et forslag som flere er inne på, er å dele opp hele idrettsforbundet i én organisasjon for topp og én for bredde. Undertonen er at Nabolagsklubb ikke fungerer som et skille dersom idrettslag som ikke opptrer i tråd med idealene, også er med i konseptet. Det «kan fort ødelegge», som en styreleder påpekte. En bekymring er at utvidelsen sverter de andre nabolagsklubbene og undergraver det de står for og jobber for. En annen bekymring er at konseptet misbrukes av idrettslag for å få tilgang til midler uten et reelt ønske om å jobbe for en mer inkluderende idrett. På begge sidene av diskusjonen ser vi at opprettelsen av dette nye konseptet får betydning for hvordan idrettslagene tenker om og forholder seg til hverandre.

Og så er det bra for de klubbene som har en helt annen type setting enn oss, med dyrere tilbud og sånne ting, at de også får en liten sånn reality check på hvordan landskapet er ute i Oslo. [...] Og der er det prosesser innad i Oslo Idrettskrets, som ikke jeg legger meg opp i, om hva som er utløsende årsak til at de [klubbene] er innenfor Nabolagsklubb. Og det kan jo være fordi at de ønsker å dreie det over til at det blir klubber som har ett [bestemt] syn i dag, men så går pila liksom sakte den [andre] veien. Det er nok bra, at de får tenkt seg om, for det skal jo byttes styreroller der etter hvert, og det å ha det verktøyet i bunnen, med Nabolagsklubb, det tror jeg er viktig.

En ny spenning synes å ha oppstått med utvidelsen av Nabolagsklubb. Vi sporer en god del skepsis rundt dette i intervjuene. Flere er bekymret for at opptak av store, proffe klubber med en mindre tydelig breddeprofil nå har blitt med. Samtidig er det litt delte meninger. Slik vi ser i sitatet over, er det noen

som ser utvidelsen som en mulighet for å påvirke disse klubbene i riktig retning. Andre er bekymret for en motsatt effekt. Hvis klubbene spriker for mye, kan nabolagsklubbegrepet bli tømt for mening og innhold.

Hvis vi skal si noe kritisk, så er jo noen av disse klubbene [som driver med topping for 12-åringene] også nabolagsklubb. Og det er ikke alle de som fortjener å være nabolagsklubb. Det kan vi nok være enige om.

Da blir det jo litt sånn at de klubbene som prøver å holde det nede, at de, «ja, okay, men hvis det er en del av det, da kan jo vi også bare legge oss dit, da». Istedenfor at man heller kanalisere pengene gjennom nabolagsklubbprosjektet til faktisk å klare å holde de klubbene som driver på den måten og gjør det fortsatt – sånn at det ikke bare eskalerer. For da har du jo en modell der du viser at det faktisk er mulig. Og beviser overfor samfunn, politikere, at det faktisk er mulig å drive på den måten.

Ved å opprette en egen gruppe, med eget navn, for noen idrettslag har alle disse en interesse i at de andre opptrer i tråd med de verdiene og prinsippene de selv forfekter. På sett og vis innføres det noen nye sosiale kontrollmekanismer for lederne og idrettslagene seg imellom. Fordi det er etablert en assosiasjon mellom dem via konseptet Nabolagsklubb, blir det viktig å påse at de andre også driver i tråd med det felles verdigrunnlaget. For eksempel var noen av lederne urolige for at ikke alle de andre hadde rene motiver for å bli med i Nabolagsklubb:

Om de egentlig er interessert i å gjøre noe med det grunnleggende? Man kan skjule seg bak at man er [nabolagsklubb] ... Men hva skjer egentlig? Har det skjedd noe med kostnader eller hvordan de driver?

Legitimiteten til konseptet hviler på at idrettslagene som bærer dette navnet, ikke bryter med idealene om inkluderende idrett. Med opprettelsen av Nabolagsklubb inntreffer også nye sosiale dynamikker i idretten – internt blant nabolagsklubber, i relasjonen til andre klubber og i relasjonen til idrettskretsen. Vi kan lese disse dynamikkene som utslag av en ny form for politisk styring av idretten, der idrettslag i praksis gis ansvaret for å oppnå statlige målsettinger for helse, velferd og inkludering (Green, 2007; Skille, 2011). I en studie fra svensk idrett fant Fahlén og kolleger (2014) at ansvaret i hvert organisasjonsledd dyttes ned til neste ledd i rekken og til sist blir liggende hos idrettslagene. Til forskjell fra deres studie, som tydet på at idrettslagene ikke aksepterer dette ansvaret, ser vi tegn til at de som står for organiseringen i nabolagsklubbene, i stor grad har tatt imot og gjort dette ansvaret til sitt eget. Samtidig ser vi at idrettslagene ikke aksepterer å bære dette ansvaret *alene*. Idrettslagslederne har klare forventninger til at også idrettskretsen og andre deler av idrettsforbundet må ta sin del av ansvaret.

Offentlig innflytelse

En stund etter konseptet ble til, har idrettskretsen bygget ut den visuelle profileringen med en egen logo. I intervjuene er det flere som snakker om betydningen av disse symbolene. Det at symbolene oppleves å ha en verdi og nytte i det enkelte idrettslag, kan forstås på bakgrunn av et stadig mer mangfoldig idrettsfelt. Her forteller en styreleder at de ikke bare bruker nabolagsklubb som symbol, men et sett av symboler, for å kommunisere til omverdenen hva de er og står for.

Vi har jo etter hvert dratt på oss symboler som har prøvd å sy det sammen for å kommunisere det også. Før Nabolagsklubb nå endelig har fått seg en logo, så har jo vi brukt [en annen logo] blant annet, en del. [...] Bærekraft, ikke sant? Tar seg veldig flott ut utad, ikke sant?

For noen idrettslag er Nabolagsklubb altså én del av en større pakke i profileringen av idrettslaget. Symbolene er med på å synliggjøre verdiene til idrettslaget og skille dem fra andre klubber, noen ganger i kombinasjon med andre symboler med andre assosiasjoner. For eksempel er det ganske vanlig at nabolagsklubbene også er kvalitetsklubb i regi av fotballforbundet – med én, to eller tre stjerner på nettsiden. Klubbene sjonglerer flere identiteter. Symboler som navn, logo og stjerner er måter klubber blir anerkjent på og signaliserer en tilhørighet til ulike deler av idrettsforbundet.

Flere vi har intervjuet, påpeker at de inngår i et gjensidig gunstig forhold. I tillegg til at kretsen får innspill fra idrettslagene om «hva som fungerer, og hva som ikke fungerer», drar de nytte av hverandres opptreden i media og dialog med politikere. En styreleder betegner relasjonen til kretsen som «et drømmeforhold» og forklarer hvordan det fungerer:

Vi deler på det. Idrettskretsen har jo sine greier, som blir offentlig synlig. Og så prater de om Nabolagsklubb, og så sier de til byrådslederen eller kulturministeren «dra på [det idrettslaget] og prat med de hvis dere lurte på hva det er for noe». Så vi har hatt en strøm av folk som har sittet her og fått høre det. Da gir vi draghjelp til idrettskretsen. Så får vi draghjelp ved at de da har brukt oss og en del andre som eksempel på at «gjør du ting på en [bestemt] måte, så gir det resultater som samfunnet har interesse av og – som er [en kretsansatt] sin idé – villig til å betale for». Så da kan [idrettskretsen] møte opp på Stortinget og i bystyret, byrådet og sånn og si at «det er ganske lite penger det dreier seg om, men effekten kan bli betydelig». Og da må man ha eksempler å vise til.

Statusen som nabolagsklubb brukes også til markedsføring og sponsorarbeid. Idrettsglede og samfunnsnytte er salgbare størrelser. Innen både offentlig og privat sektor er det aktører som ser fordelaktige sider ved å investere i idrettslag – som velferdsstatens forlengede arm eller som ledd i bedriftens egen profilering. Gjennom sponsing kan kommersielle bedrifter plassere seg som moralske aktører – de som betaler for å inkludere barn og ungdom som er

utenfor. Mye tyder på at denne måten å bruke organisert idrett til å uttrykke bedrifters samfunnsansvar på fungerer. Aktører som gir penger, får positiv omtale. En styreleder forteller om en samtale han hadde med en stortingspolitiker, om støtte til idrettslag i byområder med særlige utfordringer:

Jeg snakket med [en stortingspolitiker] senest i går. Jeg har sagt ved flere anledninger nå at det er mange som vil vel. Mange som gjerne vil hjelpe til, og man tenker at «ja, det er et utsatt område». Men det er strengt tatt bare to aktører som faktisk bidrar. Og det er [sponsorbedrift], som er inne med ungdomsjobber, ganske store midler. Og så er det Oslo Idrettskrets. At vi har fått det tette forholdet med dem, gjør at de faktisk skjønner hva vi driver med. Og backer oss.

Sitatet gir et eksempel på hvordan midler veksles til godt rykte for sponsoren, som igjen forplanter seg fra idrettslag til Stortinget. På denne måten får vi også et glimt inn i hvorfor kommersielle aktører kan ønske å gjøre seg attraktive for den organiserte idretten. Antakelig er omtalen i sitatet over nettopp den typen positive ringvirkninger for deres egen merkevare de sikter på.

At idrett har en «bytteverdi», er en side ved kommersialisering (Hjelseth, 2006), og vi ser tegn til at denne bytteverdien påvirkes av hvilken status den organiserte idretten har i offentligheten. I bytte mot penger låner idrettslagene bort sitt gode rykte. Når statusen som velferdsaktør veksles inn i sponsorpenger, får vi en kommersiell dreining i idrettslagene. En ringvirkning for idretten er at frivillighet som prinsipp og praksis tones ned, og pengemakt fortrenger medlemsmakt. En daglig leder knytter elementer ved proffere klubbstyring til muligheter for å vekke interesse fra sponsorer:

Når vi får på plass en grunnmur med en strategi, klubbhåndbok og gode rutiner med økonomi, så får man enda mer tid til å jobbe proaktivt, med sponsorarbeid og ... Vi har vært litt avventende, for vi ønsker å selge inn [idrettslagets] historie, med verdier og visjon og en handlingsplan, som gjør også at sponsorene, de føler at «ja, dette vil vi assosieres med!» Men foreløpig har det ikke vært en helhetlig plan. Men det jobber vi med å få på plass. Og det tror jeg også er viktig, at hvis bedrifter skal sponse, så ønsker man å få noe tilbake, i forhold til, «okay, ja, [idrettslaget], det er de som faktisk tar et samfunnsansvar».

Med Nabolagsklubb ser vi tegn til at de involverte aktørene høster økt status og innflytelse. Samtidig ser vi tegn til at den økte oppmerksomheten også hever forventningene de har til seg selv og til hverandre. I intervjuene gir klubblederne klare signaler om hva slags ansvar de forventer at idrettskretsen tar. Det handler særlig om å ta et sterkere oppgjør med aktører innad i idrettsforbundet som driver utviklingen i feil retning. Her fra to styreledere:

Det er jo der det er så skummelt og trist at ikke særidrettene og NIF er mye tydeligere i hvilket samfunnsansvar idretten har. For det er de som må jobbe og penetrere det nedover.

Idrettskretsen må få med særforbundene. Det vet jeg de jobber med, men det er noe med at fotballforbundet skjønner ikke hva vi driver med. Det er den største idretten vår. Altså, de snakker om fairplay, og de stiller opp og skal ha møter [...], men de skjønner ikke grunnproblemet.

Sitatene peker mot en begrensning ved idrettskretsens rolle i å ta affære med negative utviklingstrekk i idretten. Kan hende er idrettskretsen begrenset av *sin* rolle i idrettsforbundet. De har ikke bare ansvar for å ivareta nabolagsklubber og breddeklubber. De skal også ivareta interessene til andre idrettslag og særforbund. Hvis idrettskretsen ikke lever opp til forventninger fra klubbene, kan det gå ut over relasjonen dem imellom og den felles innsatsen for mer inkluderende idrett. Statusløft gir økt fare for statusfall. Konseptet Nabolagsklubb har åpnet for større innflytelse enn før: Nå blir idrettslag med en tydelig inkluderingsprofil lyttet til, og statusen brukes til å generere mer oppmerksomhet og mer støtte til idretten.

Utviklingstrekket som gjelder en styrket samfunnsrolle for idretten, tegner en høyere himmel over de andre endringene i nabolagsklubbene over de siste fem årene. Synet på organisert idrett som viktig for utviklingen av et godt samfunn begrunner økt ressursbruk i klubbstyringen og ekstrainsats for å organisere et bredt og billig idrettstilbud – også når tiltakene bryter med andre verdier og idealer knyttet til frivillig organisering. Idrettskretsen og nabolagsklubbene utgjør en allianse av idrettsaktører som deler målet om idrett for alle. Alliansen er i ferd med å bli en betydelig maktfaktor. Et viktig spørsmål for veien videre er hvordan denne makten blir forvaltet, og hva slags kamper man velger å kjempe.

5.4 Vedvarende spenninger

Vi har beskrevet tre utviklingstrekk i nabolagsklubbene: bredere idrettslagstilbud, proffere klubbstyring og styrket samfunnsrolle. Selv om lederne vi intervjuet, på ulike måter koplet endringene i egen klubb til idrettskretsens klubbkonsept, var de også tydelige på at innsatsen for inkludering bygget videre på det de allerede holdt på med, og at de antakelig ville gjort mye av det samme uansett. Vi tolker det til at konseptet Nabolagsklubb først og fremst har forsterket eller fremskyndet en pågående utvikling fremfor å tilvirke en retningsendring. Samtidig var det flere som tok opp bekymringer knyttet til praksiser og utviklingstrekk i idretten som idrettskretsens tiltak i for liten grad gjør noe med. Her belyser vi tre sentrale spenninger i idretten som kompliserer arbeidet for en mer inkluderende idrett: allment eller differensiert idrettstilbud til barn og unge (bredde versus topp), medlemsstyrte eller proffstyrte idrettslag (frivillig versus proff styring) og idrettsutfoldelse eller (samfunns)utvikling i fokus (egenverdi versus nytteverdi).

5.4.1 Bredde versus topp

Den første spenningen går mellom bredde og topp. Tematikken er kjent. Slik spenningen trer frem i vårt materiale, handler det om pris og innhold på treningstilbudet til barn og ungdom og dynamikker som gir økende forskjeller mellom øst og vest. Det handler også om perspektivet på inkluderende idrett og om man tenker at dette oppnås ved å gi et allment og lett tilgjengelig breddetilbud til hele gruppen eller ved å differensiere tilbudet ut fra barnas treningsiver (og foreldrenes lommebok).

En sterk driver for bredde–topp-spenningen er en pågående og uhindret sportslig profesjonalisering av den ordinære idrettsaktiviteten kombinert med økende vektlegging av og forventning om at alle skal med. Resultatet er at idretten må innfri på begge fronter: De må gi et spisset og spesialisert treningstilbud til de mest idrettsambisiøse samtidig som de må gi et bredt og variert treningstilbud til et stort mangfold av deltakere. I intervjuene finner vi få tegn til tiltak som retter seg inn mot driverne bak utviklingen i det ordinære treningstilbudet, men heller at man forsøker å kompensere ved å ha tilleggsaktiviteter som har en mer inkluderende profil. For å kople ut driverne står valget mellom to muligheter: enten å presisere at målet om «lave kostnader» gjelder hele idrettstilbudet og ikke bare de billigste delene av det, eller å lette ambisjonsnivået for inkludering.

Mens lederne forteller at idretten lykkes godt med å ha lave kostnader på det generelle treningstilbudet til de yngste, er det en sterkere bekymring for høye kostnader på spesialiserte treningstilbud for både barn og ungdom. Med prestasjonsretting blir nåløyet for å passe inn og trives med idrett smalere (Solstad et al., 2022). Analysene våre tyder på at vektlegging av billig inngangsbillett til idretten som løsning ikke helt samsvarer med problemene de erfarer i idrettslagene. En styreleder sier det slik:

Kostnader er et viktig tema. Hvor stor hindring det er, vet jeg ikke. [...] Vi har sagt til laglederne våre at hvis det lukter ... kjenner litt lukt av betalingsproblemer, så bare tilbyr du stipend, og så er det avgjort.

Sitatet er typisk. I intervjuene blir vi fortalt at klubbene har lave medlemsavgifter i utgangspunktet, og de bortviser ingen barn selv om familien ikke har råd til medlemskap. Dersom prisen er for høy for noen, har de ordninger for betalingsstøtte, ofte gjennom bydelen. Mange driver også med utstyrsutlån. Klubbene formidler at tilgangen til idrettslaget er god, også for dem med dårlig råd. En utfordring er imidlertid at alle ordningene for å sikre billig tilgang, samt åpne treningstilbud, er kostbare og krevende å organisere. Med presset på å tilby billige aktiviteter blir det dessuten nødvendig for klubbene å legge inn en større innsats for å få inn ekstra midler.

Selv om klubbene har lave kostnader eller ordninger for at alle kan delta, har økonomi fortsatt stor betydning for *hva* man kan være med på. Det største kostnadsproblemet melder seg på den andre siden av skalaen – med dyre og

spesialiserte treningstilbud som skal tilfredsstille de ivrigste eller mest ambisiøse deltakerne. Overfokusering på prestasjoner, resultater og mulig idrettskarriere er noe lederne snakket en del om i intervjuene som et hinder for inkludering. Som regel ble enkelte foreldre, særforbund og klubber rammet inn som ansvarlige for denne fokuseringen. En gjenganger er den overambisiøse forelderen som forlanger et spesialtilpasset opplegg for å fremme idrettskarrieren til barnet sitt. Som en styreleder sier: «Foreldre krever mye mer i dag – profesjonalitet. Alt skal liksom være som toppidrett.» Hun presiserer at det også gjelder i barneidretten, og forteller om konflikter med foreldre:

Ja... Og dette blir trykket lenger og lenger ned (i aldersgruppene). Vi prøver å holde igjen det der. Men så får du en del konflikter med foreldre, som begynner å sende brev. [...] Klager på trenere, styremedlemmer ... at de ikke er gode nok. «Mitt barn får ikke den oppfølgingen de skal.»

Sitatet viser at det er vanskelig å forholde seg til «kvalitetsbevisste» foreldre. Flere av lederne erfarer at forventninger til profesjonelt opplegg dukker opp overfor stadig yngre barn. Dette er en dynamikk som vekker uro i nabolagsklubbene. I intervjuene er det tydelig at mange ønsker en sterkere innsats for å stå imot krefter som trekker aktivitetsutviklingen i feil retning. Flere peker på klubbens rolle og ansvar og at problemene også drives frem av idrettslag som ikke tar grep for å begrense eskalerende kostnader og sportslig profesjonalisering av treningstilbudet. Her peker de også på hverandre. Etter at idrettskretsen tok opp flere nabolagsklubber i 2023, er det også blitt med idrettslag som har treningstilbud i den eksklusive enden av prisskalaen – som fotballakademi for barn ned til femårsalder til bortimot 10 000 kroner i året. Noen av disse klubbene har graderte tilbud, der prisen på deltakelsen avhenger av hvor mange treningsøkter du kjøper. Her kan medlemmene (i praksis foreldrene) velge hva slags tilbud de synes passer best. I en nabolagsklubb med akademi spurte vi daglig leder om pris og omfang på tilbudet:

Skal du være med på alt, og du er 16 år, så blir det fort dyrt. [...] Jeg tenker vi må se på kostnadsnivå, fordi jeg synes i utgangspunktet det er for dyrt. Men vi skal aldri se på aktivitetsnivå. Altså, vi kan ikke tilby mindre aktiviteter, fordi barn og unge, de ønsker jo ... Noen ønsker jo å trene hver dag. Så ønsker jeg at vi skal tilrettelegge for det. Men jeg hørte en politiker som sa at «jammen, hvis det er så dyrt å trene fire dager i uka, kan de ikke bare trene to?» og «kan de ikke drive med én idrett istedenfor to?» Altså, for meg er det helt hull i hodet! Her må vi legge til rette for at barn og unge kan drive flere idretter – og så mye de ønsker. Så må vi heller se på kostnadsbildet: Hvordan kan vi få det lavest mulig ned? Dette er noe vi må jobbe med internt. Samtidig mener jeg at vi må få mye mer hjelp fra det offentlige.

Her er daglig leder inne på sammenhengen mellom pris og innholdet på treningstilbudet. Det blir dyrere å drive idrett jo eldre du blir, og det koster mer å ha et tilbud med fire treninger i uka istedenfor to. En viktig påpekning er at inkludering, forstått på visse måter, kan brukes til å begrunne eskalering i det

sportslige tilbudet. I sitatet over synes målet om «idrett for alle» å tolkes til at idrettslaget har et ansvar for å tilpasse idrettstilbudet til hvert enkelt barn – uansett hvor gamle de er, hvilket ambisjonsnivå de har, hvor mye anleggstid tilbudet legger beslag på, og hvor mye det koster.

Perspektivet over er ikke enerådende i nabolagsklubbene, selv om mange baler med spørsmål om mengde, pris og sportslig kvalitet på idrettstilbudet i møte med sprikende ønsker og forventninger fra medlemmer og foreldre. I noen nabolagsklubber viser de at det er mulig å se annerledes på målet om «idrett for alle». I et intervju spurte vi om konseptet Nabolagsklubb har særlig innvirkning på hva som blir lagt vekt på i de ordinære aktivitetene. Styrelederen pekte på at generell velstandsvekst er en driver for eskalerende kostnader, men at det likevel går an å stå imot.

Økonomien [til folk] er mye bedre, for veldig mange, men langt fra for alle. Og idretten skal favne alle. Prøve å gi likt tilbud til alle. Det vet vi at vi ikke klarer, for vi ser hvordan toppingen kommer. Vi må bare prøve å stå imot og ha et så godt tilbud som mulig. Og så må de velge selv. Det er foreldrene som har ansvar for deres eget barn. Vi som idrettsklubb, vi kan gjøre det beste vi kan. [...] Men å tro at vi over tid favner alle hele tiden? Nei. Da har man ikke fulgt med.

Som sitatet viser, er det noen idrettslag som ikke tilpasser opplegget etter de som roper høyest om proffe treningstilbud for barna – også vest i Oslo. Idrettslagene kan velge å la hensynet til inkludering og trivsel blant bredden av barn og unge komme før hensynet til de ivrigste eller mest ambisiøse. Flere presiserer dette: Barna trenger ikke trene i flotte, dyre anlegg; de trenger bare en treningsflate. «En kan bruke løkkene mer», som en styreleder understrekte. Budskapet er at det går an å prioritere annerledes og dermed sikre rimelige idrettstilbud i hele byen. Samtidig formidler lederne at klubbene ikke kan gjøre jobben alene. I intervjuene tildeles idrettsforbundet mye av skylden for å drive frem et prestasjonsrettet fokus i den organiserte idretten. I all hovedsak er kritikken rettet mot særforbund generelt og fotballforbundet spesielt. Et eksempel er styrelederen som snakker om avstanden mellom fotballforbundet og eget idrettslag i vektleggingen av topp versus bredde:

Jeg tror nok vi er litt uenig i den målsettingen, som fotballforbundet ... De er kanskje litt for opptatt av topp. Litt for opptatt av sonelag. Litt for opptatt av at man skal få fram gode spillere og landslag og hele den biten der. Mens vi er opptatt av å strekke det i bredden, at det skal være ... De beste fotballkampene vi var på, det var ... Vi var oppe på Bøler stadion med et jentelag, og så spilte de mot Bøler på en sånn cup, og så syns de det var så gøy å spille at det ble ikke bare to omganger – det ble tre! [...] Det er jo det som vi jobber med. Og vi er ikke opptatt av toppen, på samme måten. Men vi merker jo det suget, fra utsiden, ikke sant, at det strekker i klubben vår. Bare se hvordan toppidretten suger penger ut av breddeidretten. Det skjer det, altså.

I likhet med andre maler styrelederen ut tydelige motsetninger mellom verdier og mål i eget idrettslag og enkelte deler av idrettsforbundet. Vi ser klart at klubbene ikke opererer i et vakuum. Det som foregår i omlandet rundt, har mye å si. Ikke minst påvirker klubbene hverandre. Et eksempel er nettopp dyre og eksklusive fotballtilbud for barn. En styreleder forteller at andre klubbers praksis slår negativt ut for tilbudet til barn og unge i deres egen klubb:

Spesielt i forhold til dette med den profesjonaliseringen, spesielt, sånn tidlig. Altså, vi merker jo ... Nå fikk jeg vite her på mandag, i styremøtet, at det ene kullet – altså, andreklassingene våre – hele guttelaget der faller helt bort. Alle går til [en annen nabolagsklubb]. Det er fordi de har startet med fireårsalderen. Og hentet ... De begynner med fotball. Og da er det tilbudet i nærheten her. Så drar de dit, og begynner der, så blir de værende. Og da er det ikke nok igjen til å holde et lag her. Og da går hele gjengen. Ikke sant? Så det rakner jo. I forhold til å ivareta det lokale tilbudet som vi jobber med.

Her påpeker styrelederen en svakhet ved insentivene til aktivitetsutvikling i Nabolagsklubb: De griper i liten grad inn i de ordinære idrettsaktivitetene og utfordringene som finnes der. Eksempelet viser at innsats i egen klubb ikke alltid er tilstrekkelig, fordi kilden til problemet befinner seg et annet sted. Det viser også at tidlig oppstart er en driver for eskalering i idrettstilbudet – som bør reguleres. Når de starter med fem- eller fireåringer i én klubb, blir det vanskelig for andre klubber å ikke følge etter. Noen idrettsproblemer er større enn det enkelte idrettslag. Følgelig kan det være behov for mer kollektive løsninger, der ansvaret for å stagge utviklingen tas på et høyere nivå i NIF-systemet.

Dersom man løfter bunnen uten å begrense toppen, ser vi anløp til flere konsekvenser som ikke er i tråd med idrettskretsens målsettinger. Et tenkelig utfall er at det sosioøkonomiske skillet flytter seg fra å gå mellom de utenom og innenfor organisert idrett til de som deltar på mer eller mindre eksklusive aktivitetstilbud i det enkelte idrettslag. Videre kan midler som er myntet på inkludering, fra idrettskretsen og andre kilder, gå til å subsidiere dyre treningstilbud i velstående idrettslag. En tredje konsekvens er at man holder liv i dynamikken som driver kostnadene oppover og øker forskjellene mellom idrettslag i øst og vest. Dersom man dekker over negative konsekvenser av dyre treningstilbud (at barn utestenges på grunn av økonomi), tar man også bort den umiddelbare opplevelsen av at man er nødt til å gjøre noe med kostnadsnivået og kostnadsdriverne i eget idrettslag og i idrettsorganisasjonen som helhet. Altså kan avhjelpende tiltak også ha en demobiliserende effekt.

5.4.2 Frivillig versus proff styring

En annen spenning er at idrettslagene blir mindre medlemsstyrt i bevegelsen mot proffere klubbstyring. Med konseptet Nabolagsklubb er det en ønsket utvikling å tilføre penger, kompetanse og bedre strukturer til idrettslag som vil gjøre en ekstra innsats for inkludering. En utfordring er at disse grepene ikke bryter opp vekstdynamikken i idrettsorganiseringen: Driverne som gjør at det

krever stadig mer ressurser for å drive et idrettslag – spesielt på frivillig basis – forblir uberørte. Ambisiøse mål innen både velferd og sport bidrar til en pågående eskalering i ansvar og oppgaver for idrettslaget, som begrunner behovet for mer ressurser og flere ansatte klubbledere. I kjølvannet nedtones verdien av frivillig organisering av idrettslag. Med profesjonell styring som ideal uttrykkes også en begrenset tiltro til demokratisk, medlemsbasert styring av idretten.

Vi har tidligere belyst at frivillige og ansatte står i et krysspress mellom økende sportsmål og velferdsmål, der økt trykk på sportslig utvikling i idretten som helhet gjør det mer kostbart og krevende for den enkelte klubb å inkludere et større mangfold av barn (Solstad & Sandvik, 2024). Idrettslagslederne formidler en opplevelse av at klubbutviklingen de siste fem årene har satt dem i bedre stand til å jobbe med og oppnå mål om bedre inkludering. Samtidig uttrykker de en bekymring for økende arbeidsmengde og ansvar og for at dette igjen legger press på de frivillige og bereder grunnen for videre profesjonalisering – og økende ressursbruk.

En forestilling som går igjen i intervjuene, er at mer struktur vil gi mer kontroll, bedre styring, økt effektivitet. Men det er ikke alltid dette de erfarer i idrettslagene. Strukturene kan også bli så rigide at de skaper problemer. Én bekymring er at tidsbruken til det administrative arbeidet blir for mye for frivilligheten, noe som igjen bereder grunnen for profesjonalisering. En styreleder setter ord på utfordringene med strukturering av idretten:

Og det er en ting vi har tatt opp innad i idrettssystemet – at idretten er jo i ferd med å knekke seg selv ved å gjøre det komplisert å drive. Alle ting er jo tenkt med forenkling, men konsekvensen er vanskeliggjøring. Det har blitt bedre og bedre system for medlemsregistrering. Det er ikke mulig å jukse nå, altså. Men det betyr jo at det har blitt så rigid at det er vanskelig å få registrert folk.

Det kan bli for mye struktur. Flere uttrykker frustrasjon rundt digitale systemer og oppgaver i idrettslaget. En styreleder sier de frivillige bruker mye tid på å gi assistanse til foreldrene. Det som er effektivt for noen, kan være tungtrådd og komplisert for andre.

Digitalisering skal være forenkling, men det hever terskelen. Du må være vant til å logge deg inn, du må kjenne systemer, du må ofte gjøre det på mobil for folk har ikke PC. Folk leser jo ikke e-posten sin hver dag. [...] Jeg sitter på e-post hele dagen og svarer døgnet rundt. Alle idrettslag gjør det. Men ei mor oppi gata her? I verste fall så har vi tatt dem ned hit og sittet og gjort det sammen med dem. Sagt at klubbhuset er åpent sånn og sånn, «vi sitter i idrettshallen mellom klokka fem og seks, kom ... Da må du ta mobilen og ...» Ikke sant? Dette bruker vi mye tid på. Rett og slett.

I skildringene av tiltak for proffere klubbstyring får vi et klart inntrykk av en krevende klubbkontekst: et mylder av digitale systemer, et komplekst

aktørlandskap og et stort spenn av oppgaver og forpliktelser. Frivillige må ha en del tekniske ferdigheter for å fikse det og dra nytte av det. En idrettslagsleder observerte at arbeidsmengden har økt veldig over de siste fem–seks årene i idrettslaget deres. Vi spurte hva det skyldes.

Det er både kravene som kommer, og det er mulighetene som er der, og oppgavene vi tar på oss. Vi kunne ha latt det være, men vi gjør det fordi at dette samfunnet her trenger det.

Det er viktig å påpeke at det ikke bare dreier seg om det idrettslederne *må* gjøre, men også det de *vil* gjøre og ser at de *kan* gjøre, hvis de går inn for det. Slike beskrivelser finner vi igjen på tvers av idrettslag. Mange opplever at de ikke får gjort nok – de løper stadig fortere, men kommer aldri i mål. Opplevelsen kan ses i sammenheng med idrettens utviklingslogikker: at man alltid søker forbedring, uten et slutt punkt for hva som er godt nok (se Solstad & Sandvik, 2024). I en slik kontekst er det forståelig at mange ser behovet for (mer) lønnet arbeidskraft. Når dette er blitt en såpass vanlig løsning, kan det bli vanskelig å få øye på andre alternativer. Overordnet ser det ut til at fokuset på proffere klubbstyring skygger over de ideelle sidene ved frivillig organisering. En styreleder i en av de mindre, foreldredrevne klubbene sa det slik: «Det handler jo om å ivareta den modellen som vi vet er best – både for den enkelte, majoriteten av barn og samfunnet.»

Betalte arbeidstakere kan lette eller overta arbeidet og ansvaret for de frivillige. Ett spørsmål er om dette er en ønsket utvikling, mens et annet er om dette alltid eller som oftest er det som skjer. I intervjuene hører vi også flere eksempler på det motsatte, der ansatte ledere skaper mer aktivitet og dermed lager mer å gjøre for de frivillige i idrettslaget. Her erkjenner en styreleder at et «høyere nivå» også kommer med noen problemer:

Vi er ikke i nærheten av å være på det amatørnivået som vi var uten ansatte. Altså ... Du bygger jo på deg større problemer og større muligheter ... Men allikevel så greier man å levere en grunnpakke som er mer inkluderende. Flere kan være med. Ikke sant?

Sitatet gir uttrykk for et syn vi finner igjen i flere intervjuer (men ikke alle): at mer penger gir mer profesjonalitet, mer samfunnsnytte og bedre kvalitet. I et slikt bilde fremstår inntjening som viktig for å oppnå samfunnsoppdraget. Ifølge styrelederen er investeringene i en proffere klubbstyring verdt det, fordi de fører til bedre inkludering. Når vurderingene er ensidig rettet mot vekstmål, erdet imidlertid lett å miste andre aspekter av syne – for eksempel at profesjonalisering går på bekostning av frivilligheten og verdien av frivillig innsats, nøktern pengebruk og medlemsstyring (Wollebæk et al., 2000).

Koplingen mellom penger og makt er viktig. Med mer penger og sterkere kommersielle innslag i barne- og ungdomsidretten skjer det også en forflytning av makt og innflytelse i idretten. I takt med at penger og kommersielle aktører

får større innflytelse, får de gjengse medlemmene mindre innflytelse på styringen av idretten. Den kommersielle dreiningen i idrettslagene viser seg på mange måter: i økt innslag av betalt arbeidskraft, i eksternfinansierte prosjekter, i subsidierte lavterskeltilbud og i at kommersielle konsepter som UEFA Playmakers får ta plass i barneidretten. Når disneyfigurer blir en del av trenings-tilbudet, og fotballforbundet er med på å innføre og finansiere tiltakene, er det liten tvil om at det foregår det Gammelsæter (2010) kaller kommersialisering innenfra. Idretten bidrar selv til å gjøre idrett mer til produkt. Dreiningen uttrykker en nedvurdering av medlemsstyrt og foreldredrevet idrett.

At proffere klubbstyring står i fokus, forstås på bakgrunn av at krav og forventninger fra omverdenen blir stadig høyere. Samlet fremstår profesjonalitet som et ganske utbredt og omforent ideal i klubbene. Fra et idrettslag på østkanten hører vi at klubbutviklingen de har erfart som nabolagsklubb er med på å tette gapet mellom opplevd forventning og realiteten i idrettslaget:

Forventningen om profesjonalitet ... Altså, verdenen rundt forventer jo at idrettslaget er mer profit enn det det er. Og så hjelper jo Nabolagsklubb med at du kan bli litt proffere, da, eller flinkere.

De administrativt ansatte bidrar med tid og kvalitet i arbeidet – de får inn mer penger, og de hever profesjonaliteten. Dette er noe også de frivillige lederne legger godt merke til. Flere peker på at de ansatte har gjort at de har fått i gang nye aktiviteter og gjort idrettslaget mer inkluderende. Andre peker på at de ansatte også bidrar til bedre sportskvalitet. Vi har flere eksempler på at den ekstra kapasiteten utnyttes til å profesjonalisere den sportslige siden av klubben – for eksempel ved at ansatte har frigjort tid til at frivillige i klubbens styre og stell kan delta i utviklingskonsepter i regi av særforbund. En daglig leder serverer et eksempel fra egen klubb:

Jeg ser at fotballgruppen i klubben vår det siste året – fordi vi gjør så mye på administrasjon – har begynt å ta tak i andre prosesser. Har begynt å skape ting: skape noe sponsor, skape ... Det å bli Kvalitetsklubb har de begynt å ta tak i, fordi de kjenner at de har mange nok hender til å ta tak i det. Det er jo en styrke! Kanskje det kommer som en konsekvens av alt det [oss ansatte] tar av for styret på dagtid.

Ansatte ledere skaper mye og avlaster frivilligheten er inntrykket vi får her. Med jobben de gjør, og profesjonaliteten de gjør den med, kan det også se ut til at de ansatte bidrar til en sterkere kvalitetsbevissthet i idrettslaget. Det nye nivået av profesjonalitet uttrykker på sett og vis at de frivillige har tid, lyst eller ferdigheter til å gjøre, ikke er godt nok. Slik kan ansettelser berede grunnen for videre profesjonalisering. I et idrettslag uten ansatte ledere blir vi fortalt at de føler på et press på å gå den veien, de også:

Vi har jo ingen ansatte. Men det ser vi jo, at det er ikke lenge til før vi også må over på den karusellen. Og da blir det ikke bare ansatt én, vet du! Da blir det flere. Ikke sant? Så

dette ... Det smitter over. Og da går pengene. Og så blir det med frivilligheten at: «Ja, men, dere har jo noen som kan gjøre det. Trenger vi å stille opp da?»

I sitatet peker styrelederen på at økt innslag av ansatt arbeidskraft kan ha uheldige konsekvenser for frivilligheten. Det kan være en hårfin balanse mellom at ansatte avlaster de frivillige, og at de erstatter dem²⁷. Med idrettskretsens støtte til proffere klubbstyring får de inn flere arbeidshender i faste stillinger, men grepene stopper ikke «den karusellen». Da blir behovet for én ansatt fort til et behov for to og tre ansatte. I dette bildet, virker det trolig at proffere klubbstyring bidrar til å svekke idrettsdemokratiet. En utilsiktet konsekvens kan være å heve terskelen for at den gjengse forelder engasjerer seg i idrettslaget. I et proffere idrettslag skal det mer til for å føle seg kvalifisert til verv eller gripe ordet på et idrettslagsmøte (Solstad & Sandvik, 2024). Samtidig, i en utvikling der penger får større betydning, kan man spørre om idretten blir mindre medlemsstyrt og mer finansiørstyrt.

Selv om det har kommet mer penger inn i idretten de siste årene, er idrettslagene avhengige av frivillig innsats for at det skal gå rundt. Men det handler om noe mer enn penger. Ikke bare er foreldrene de som står barna nærmest og best kan fremme deres interesser, men det har også en sosial og demokratisk verdi at idrettslaget kan samle folk på tvers av sosiale skillelinjer i et felles engasjement for barna i nabolaget (Lorentzen, 2007; Putnam, 2000). Når klubben i stor grad er medlemsfinansiert, er det medlemmene idrettslaget først og fremst står ansvarlig overfor. Og når idrettslag i hovedsak er drevet av frivillige, av medlemmene selv, betyr det at de er ansvarlige overfor seg selv og fellesskapet de er en del av. De er mer selvstendige. Med ekstern finansiering binder idrettslagene seg til visse aktiviteter og arbeid og gjør at de står til ansvar overfor en tredjepart, som trolig har andre interesser enn medlemmene (Hompland & Lorentzen, 2011). Dette aspektet ved frivillig organisering virker å bli utfordret av en utvikling i retning proffere klubbstyring. Dersom man vil bryte opp i dynamikken med økende ressursbehov, er det nødvendig å se til andre løsninger enn å tilføre mer ressurser – som bare bekrefter det rådende systemet (Fraser, 2007). Istedenfor å sette bort byrden til en ansatt, er det mulig å heller sette inn tiltak for å lette den. Et alternativ til å profesjonalisere klubbenes administrasjon er at ansvaret for oppgaver som krever profesjonell kompetanse, blir plassert høyere opp i NIF-systemet.

Samlet sett kan det virke som Nabolagsklubb plasserer et relativt stort ansvar for idrettens utvikling og måloppnåelse i hendene på de som er engasjert på grasrota i idrettslagene. Hvilke følger har en slik innramming for de som står på i organiseringen? I intervjuene understrekes poenget om avgrensning ved at det tross alt er frivillige som blir sittende med ansvaret. Situasjonen fører gjerne

27 I et idrettslag der vi henvendte oss til styrelederen med forespørsel om intervju, svarte han «ja», men lurte på om vi ikke heller burde intervju daglig leder, som jobbet med Nabolagsklubb i sitt daglige virke, og derfor, etter styrelederens mening, var bedre plassert til å svare på spørsmål om Nabolagsklubb.

frem til én av tre løsningsforslag. Det ene er å få inn ansatte til å forvalte ansvaret – altså en profesjonalisering av idrettslagene. Det andre er å plassere en større del av ansvaret hos de allerede profesjonaliserte delene av idrettsforbundet: NIF sentralt, idrettskretsen og særforbund. Det tredje er at politikerne må ta større ansvar i form av sterkere statlig styring av idrettens virke – og dermed stramme inn på autonomien og handlefriheten til idrettsorganisasjonen.

5.4.3 Egenverdi versus nytteverdi

En tredje spenning handler om nedtoningen av idrettens egenverdi, som kan relateres til ideen om at nabolagsklubber skal ta et utvidet samfunnsansvar. I dette bildet kan nytteverdien av idretten for samfunnet tre frem som det viktigste, mens egenverdien av å utfolde seg i idrettsaktivitet risikerer å havne i skyggen. Vi belyser denne spenningen med to eksempler: først ved å se på spennet i hvordan nabolagsklubbene definerer og begrunner sin kjernevirksomhet, og deretter ved å se på spennet i klubbenes tilnærming til inkludering av barn på den ene siden og ungdom på den andre.

I intervjuene har vi prøvd å få fatt på hva idrettslederne legger i begrepet «utvidet samfunnsansvar». Variasjonen i svarene speiler variasjonen blant nabolagsklubbene. Det er bred enighet om at ansvaret omfatter det å organisere god og sunn idrettsaktivitet. Derimot er det ulike meninger om hvorvidt idrettslagets ansvar strekker seg ut over dette. Noen mener at idrettslaget må gjøre *mer*. Det holder ikke å bare organisere idrettsaktivitet. Et slikt syn ble som oftest uttrykt av ansatte i nabolagsklubber der de driver med mye sosialt arbeid, som her:

Det nytter ikke å være det der firkanta, tradisjonelle idrettslaget som var før: Man driver med idrett, så er man ferdig, ut, gå hjem. I dag må du drive med alt fra psykologiarbeid til fritidsklubb til skole til å hjelpe å søke – altså, å være arbeidskontoret eller NAV-kontoret deres. Du må drive med alt mulig – det er dagens idrettslag.

Motsatt har du standpunktet om at idrettslagene bør konsentrere seg om kjernevirksomheten, altså å organisere idrett for barn og unge. Som regel er det idrettslag av den mer tradisjonelle typen som forfekter dette synet. Ideen er at verdien av idretten først og fremst kommer gjennom deltakelse i idrett. Vi snakket med en styreleder som uttrykker at folkehelse er essensen i samfunnsansvaret:

Jeg tenker at [samfunnsansvaret] er veldig tett knyttet opp mot folkehelsa generelt, det at alle får denne godfølelsen og mestringsfølelsen man kan få gjennom idretten. Én ting er mestring, generelt, som har positiv påvirkning både på skole og andre arenaer i livet. Og det andre er å få en godfølelse i forhold til det å være fysisk aktiv, som er noe som du tar med deg kanskje resten av livet. Og hvilken verdi det har for folkehelsa. [...] Alle vi har et samfunnsansvar! Og kostnadene det har for samfunnet på sikt, hvis vi går inn

i det prestasjonssporet i barne- og ungdomsidretten så tidlig, så har det enorme konsekvenser. Jeg tror ikke vi forstår det regnestykket.

Styrelederen påpeker at unge idrettsdeltakere må skjermes fra tidlig prestasjonsfokus, slik at ikke de mange godene man får av et idrettsaktivt liv, skal gå tapt. I dette bildet er selve idrettsdeltakelsen det viktige, og idrettslagenes primære ansvar er å sikre et godt idrettstilbud. Vi kan forstå det som at skjermingen er en del av idrettens samfunnsansvar: Idrettslagene må ivareta bevegelsesgleden og breddefokuset i måten de organiserer idrett på.

Utvidelsen av treningstilbudet i sosial retning utfordrer konkurransen som et definerende aspekt ved idrettslagenes virksomhet og bidrar til å utviske det særegne ved organisert idrett i forhold til andre fritidsaktiviteter. En fare ved de alternative ungdomstilbudene er at vektleggingen av sosial inkludering kan overskygge vektleggingen av inkludering i *idrett*. Det gjelder ikke minst lavterskelaktiviteter som åpen hall, der man bare kan svinge innom. Som Stenling (2014) påpeker, mangler disse oppleggene en del av de kvalitetene som gjør organisert idrett velegnet til å fremme god helse, idrettsmestring og sosiale fellesskap – som regelmessige treninger og tilknytning til en fast treningsgruppe over tid. Ikke minst mangler de foreldre med trener- og laglederverv som sikrer at barna følges opp sosialt og sportslig av voksne de kjenner (Espedalen et al., 2021). Særlig blant de mindre og mer tradisjonelle idrettslagene er det en bekymring for at ikke bare verdien ved frivillighet blir forringet, men også verdien ved idrettsutfoldelse. Her fra en styreleder som mener at begge deler er viktige:

Vi var jo litt stolte av å være en foregangsklubb. Og det ble vi fordi at vi hadde den frivilligheten. Så veldig mange har begynt å prøve å kopiere oss. Og så ble vi nabolagsklubb. Og da kom det jo flere og flere klubber til. Og det som er artig der, er at vi møtes og kan prate om mye forskjellig. Men vi som er tradisjonelle idrettslag, vi har også en del som heter konkurranse. Og den blir mer og mer borte i idrettslagene. Fordi ... Hvis vi skal ta vare på alle – og det er jo kjempebra – men det begynner å bli litt mer sånne klubber som bare blir sosiale møteplasser.

Sitatet indikerer en fare for at Nabolagsklubb beveger idrettslagene for langt i retning sosiale møteplasser, og samtidig lenger bort fra den foreldredrevne modellen. I et slikt bilde kan idrettens egenverdi gå tapt. Idrettstilbud og klubbidentitet henger sammen. Hva slags aktiviteter klubben har, signaliserer også hvem de er (Bromley & Meyer, 2021). Klubbene sammenligner seg med hverandre og får øye på nye aktivitetsidealer. Denne mekanismen innebærer et latent press på nabolagsklubber om å organisere seg i tråd med nye aktivitetsidealer – selv om det bryter med prinsippet om frivillig organisering eller utvisker det idrettslige ved idrettstilbudet.

Det andre eksempelet som illustrerer nedtoningen av idrettens egenverdi, dreier seg om idrettstilbudet til ungdom. Med et utvidet idrettslagstilbud ser vi en

utglidning av hva et idrettslag er og skal være, spesielt for ungdom. I intervjuene hører vi at de har «satset mer» på ungdom de siste årene. Ungdom er et av innsatsområdene i Nabolagsklubb, og tiltak for ungdom var i seg selv ikke overraskende. Noe uventet var det derimot at ungdomssatsing ikke handlet mest om å motvirke frafall fra idrett eller om å få flere ungdommer til å bli idrettsaktive. Snarere handlet det om å inkludere dem i organisering av idretten. Det etterlatte inntrykket er at alternative tilbud til ungdom er omtrent like viktig som treningstilbud til ungdom.

En fare er at fokus på nytteverdi i form av for eksempel lederutvikling og inkludering i arbeidslivet kan fortrenge fokus på egenverdien av å utøve idrettsaktivitet og å kjenne på idrettsglede frikoplet fra ansvar og bekymringer knyttet til skole og jobb. Flere av klubblederene uttrykte seg tvilende til tiltak for å inkludere ungdom i klubbstyringen, blant annet fordi de ikke fikk noe særlig respons fra ungdommene selv. Følgende sitat fra en daglig leder er illustrerende:

Nei, det er ungdomssatsinga, altså det å inkludere ... inkludere ungdom. Få ungdomsråd og sånn. Vi har hatt egne folk her som har vært ute og intervjuet. Altså, ansatt ungdom som har vært ute og intervjuet våre ungdommer om hva som skal til. Nei, de er jeg ikke interessert. Hvis de får betalt, så kan de være med på noe. Men de er interessert i å drive med aktivitet og ikke administrere og tilrettelegge.

Ideen om at ungdom skal ta mer ansvar i idrettslaget jo eldre de blir, kan tenkes å «barnsliggjøre» de formene for idrettsdeltakelse som handler om noe annet enn å realisere sitt eget utviklingspotensial eller forfølge toppidrettsdrømmen (Eriksen, 2022). I en utviklingsorientert idrettskultur kan det oppleves som lite legitimt for ungdom å drive med idrett av andre grunner, enten det er å utfolde seg fysisk, konkurrere for konkurransens egen del eller å ha det gøy i aktiviteten sammen med andre idrettsdeltakere (Kemp et al., 2020). Ensretting av ungdomsidretten kan ses på som både foranledning til og resultat av en idrettskultur som utdefinerer en innlevelsesorientert, «useriøs» og lekende innstilling til idrett i overgangen til ungdomstiden.

Den organiserte idretten passer ikke for alle. Det gjelder i større grad for ungdom enn for barn. Vi kan se det i sammenheng med at i ungdomsidretten har andre idrettsaktører større innflytelse, samtidig som andre hensyn enn inkludering – fortrinnsvis knyttet til toppidrett – blir mer rådende (Solstad et al., 2022; Strandbu et al., 2017). Må det være sånn? Kan hende er mye av ungdomsidretten blitt så nytteorientert at det knapt er rom for at ungdom kan finne glede i selve idrettsutfoldelsen – uten en tanke om hva den skal føre til på sikt. Når idrettslag satser på jobbtilbud og ledertilbud for ungdom, fremfor å satse på inkludering i idrettsaktivitet, reiser det et spørsmål om man for enkelt gir opp troen på og innsats for at også ungdomsidrett kan være «for alle».

I det idrettsfilosofiske perspektivet forfektet av Morgan (2021) er helhjertet oppslukthet i meningsfull aktivitet en viktig ingrediens i et godt liv. Hans poeng er at idrettskonkurranse innbyr til en slik innlevelse, spesielt hvis deltakerne fokuserer på det interne målet i konkurransen fremfor å se idretten som et middel til å oppnå andre, utenforliggende mål. Perspektivet legger opp til at man bør hegne om idrettens egenverdi – og konkurranse som kjernevirksomhet – for at flest mulig skal ha idrettsglede som et regelmessig innslag i oppveksten. I så måte er det problematisk dersom konkurransen blir mer og mer borte i idrettslagene, og ungdom blir mer og mer borte som idrettsdeltakere, selv om de trer frem som nyttige hjelpere i organisering av barnas idrett.

Det å konsentrere seg om organisering av idrett har flere fordeler, som kanskje forsvinner i skyggen når idrettslagstilbudet utvides for at flest mulig skal delta. Ikke bare blir det lettere å stå imot utviklingen i retning økende arbeid og ansvar for idrettslagene, men det blir også mer tid og overskudd til å ta seg av kjerneoppgavene, skape gode treningsmiljø og stå opp for de felles interessene til barna i nabolaget. En styreleder er inne på noe av dette når vi spør hvordan han forstår idrettslagets samfunnsansvar:

Jeg tror jo det kanskje er lettere å ikke bli slukt av den at «mye trenger mer», hvis du dyrker det du driver med. Og så må man være en samfunnsaktør, men med litt sånn tydelige rammer: at det er innenfor dette vi leverer samfunnsaktørrollen vår.

I flere intervjuer kommer det frem at jobben med å gi et sunt og godt treningstilbud til alle blir vanskeligere etter hvert som medlemsmassen blir større og mer mangfoldig. Sprikende ønsker og behov blant deltakerne er én ting, men det er også mye snakk om sosiale problemer, inkludert vold, mobbing og trusler – der hvert enkelt tilfelle må følges opp av frivillige eller ansatte. I flere idrettslag belastes de med bøter og straff fra forbund, som gjerne fører til utestengning heller enn hjelp til ungdommer som er involvert i bråk. I en av nabolagsklubbene, for eksempel, investerte de store summer i tiltak for å få et fotballag med unge gutter på rett kjøll. Styrelederen forteller hvordan det gikk til:

Vår holdning var at vi må få de inn igjen [etter at laget ble trukket fra serien]. Så i år så har vi brukt 150 000 kroner på de guttene. De får alt gratis. Ingen avgift. Vi har ansatt en voksen, en veldig bra trener [og] en voksen miljøarbeider, som skal jobbe sosialt og fotballmessig. Og så har de sosiale møter, der de prater om holdninger, vennskap, respekt, regler ... Én-til-én-samtaler med miljøarbeideren vår. [...] Disse guttene har blitt så bra! Vi tar det som en seier for at inkludering er riktig – ikke ekskludering. Men det koster, i form av arbeid, i form av innsats, vilje, penger, folk.

Sitatet viser at det er mulig å få ungdom til å bli idrettsaktive igjen, også i en vanskelig kontekst, i alle fall hvis ekstra innsats og ressurser settes inn. Hendelser i idretten og tiltak for at deltakerne skal ha det bra, krever i seg selv mye av oppmerksomheten til de som er engasjert i organisering av idrett på

klubbnivå. Idrettsforskning viser at hverdagsarbeidet ofte gir begrenset rom til å engasjere seg i bredere idrettspolitisk arbeid (Fahlén et al., 2014; Fahlén & Stenling, 2018). Samtidig ser vi at det finnes en del idrettsproblemer som krever oppmerksomhet og ansvarstaking fra de profesjonelle leddene av idrettsforbundet. I stort er det noe paradoksalt med at én del av idrettsforbundet tildeler straff som ekskluderer ungdom, samtidig som en annen del av idrettsforbundet tilbyr hjelp for å inkludere dem.

Vi har skissert tre sentrale spenninger i idretten som kompliserer innsatsen for at flere barn og unge skal delta og trives i organisert idrett. Det er lite som tyder på at konseptet Nabolagsklubb har bidratt til å løse opp disse spenningene. En tentativ konklusjon er derfor at virkemidlene i Idrett for alle i Oslo tar av for negative konsekvenser, men ikke løser de grunnleggende problemene som hefter ved idretten. Idrettskretsens støtte til klubb utvikling hjelper de involverte klubbene med å møte forventninger til økt innsats, men ser ikke ut til å i vesentlig grad bryte opp dynamikken med eskalerende krav og kostnader i idretten. Idrettslagene står fortsatt i et krysspress mellom det å styrke sportslig kvalitet og resultater på den ene siden og det å bidra mer til inkludering og velferd på den andre siden (Solstad & Sandvik, 2024). Dersom krysspresset mellom sports- og velferds mål ikke tas tak i i det videre arbeidet, er et forventet utfall at man må bruke stadig mer ressurser på å holde barn og unges idrettsdeltakelse i Oslo ved like.

6 Avslutning

Da Oslo Idrettskrets satte i gang med Idrett for alle i Oslo i 2018, var det for å styre idretten for barn og ungdom over i et mer inkluderende spor. Som et bakteppe for denne satsingen henviste idrettskretsen til Sverige, der de opplevde nedlegging av idrettslag og økende frafall blant barn i 10–12-årsalderen (Norberg, 2019). Idrettskretsen ønsket å unngå lignende tilstander i Oslo. De var særlig bekymret for en utvikling der deltakelsen faller, tilbudet innskrenkes og kostnadene stiger (Solstad & Bakken, 2020). I tråd med idrettspolitiske mål, men i et idrettsfelt preget av mange og motstridende interesser, gikk idrettskretsen inn for å skape en mer inkluderende barne- og ungdomsidrett – med økt deltakelse, bredt basistilbud og lave kostnader.

Idrettskretsen tilnærmet seg arbeidet ved å styrke idrettslagenes driftsvilkår og mobilisere idrettsledere som ville ta et utvidet samfunnsansvar. Et sentralt virkemiddel var konseptet Nabolagsklubb, der 31 av byens 550 idrettslag er med (per sommeren 2024). Idrettskretsen støtter klubbene med ekstra midler og veiledning, men i praksis er det frivillige og ansatte i nabolagsklubbene som skal implementere Idrett for alle i Oslo – gjennom å endre sine idrettstilbud og måten de organiserer idrett på. En felles innsats fra disse klubbene er viktig i idrettskretsens strategi for å skape et godt og rimelig idrettstilbud i alle deler av byen. Vi forstår endringsteorien slik: Forsterket innsats i klubbene skal føre til at flere barn og unge har lyst og mulighet til å drive med organisert idrett i Oslo.

Hvor godt har idrettskretsens strategi fungert? Ser vi tegn til en mer inkluderende idrett? I denne rapporten har vi belyst to overordnede problemstillinger, som tar for seg virkningene av Idrett for alle i Oslo på to områder – idrettsdeltakelse og idrettsorganisering. 1) Har idrettsdeltakelsen blant barn og ungdom økt og blitt mindre preget av sosiale, geografiske og økonomiske forskjeller? 2) Har de involverte idrettslagene blitt bedre rustet til å organisere et bredt og rimelig idrettstilbud? Vi har undersøkt endringer i hvor mange og hvem som driver med organisert idrett i perioden Idrett for alle i Oslo har pågått, samt opplevelser av idrett blant ungdom (trivsel, motivasjon og barrierer for deltakelse). Videre har vi undersøkt om idrettskretsens innsats og virkemidler – særlig tilknyttet nabolagsklubbkonseptet – har ført til endringer i hvordan idrett organiseres i klubbene.

I de to forrige kapitlene har vi beskrevet utviklingstrekk ved idrettsdeltakelsen blant barn og unge (10–19 år) og utviklingstrekk ved organiseringen av idrett i nabolagsklubbene. Resultatene er basert på analyser av spørreundersøkelser og intervjudata. Her oppsummerer vi hovedfunnene våre og reflekterer rundt betydningen av Idrett for alle i Oslo. Avslutningsvis peker vi på noen veivalg idrettskretsen må ta stilling til i det videre arbeidet med å gjøre idretten mer inkluderende.

6.1 Hovedfunn om idrettsdeltakelse i Oslo

Den første problemstillingen belyste idrettsdeltakelsen blant barn og ungdom i Oslo og hvordan dette har endret seg over tid. Her var vi særlig opptatt av om deltakelsen har økt i perioden Idrett for alle i Oslo har pågått, men også om deltakelsesmønstrene har endret seg over tid, med særlig vekt på betydningen av kjønn, alder, sosioøkonomisk status, foreldres fødeland og bosted. Vi har også undersøkt ungdommenes opplevelser av idretten – trivsel, motivasjon og barrierer for deltakelse. Dette er belyst ved hjelp av data fra Ung i Oslo, som består av tre undersøkelser: én på mellomtrinnet (10–12 år), én på ungdomsskolen (13–15 år) og én på videregående skole (16–19 år). For mellomtrinnet har vi data fra 2021 og 2023, mens for ungdomsskolen og videregående skole har vi data fra 2018 til 2023. Vi har også sett på Norges idrettsforbunds statistikk over antall medlemskap i osloidretten fra 2018 til 2023.

Barns idrettsdeltakelse har økt

Det første hovedfunnet er at andelen idrettsaktive barn har økt. Resultatene fra Ung i Oslo 2023 viser at andelen idrettsaktive barn (10–12 år) i Oslo er svært høy (72 prosent), og at den har økt med 6 prosentpoeng siden 2021. Den prosentvise økningen var omtrent like stor for gutter og jenter. Om dette er et uttrykk for måloppnåelse med tanke på økt idrettsdeltakelse, er vanskelig å slå fast, ettersom vi ikke har data på andelen aktive barn fra før pandemien. Deltakelsen i idretten gikk noe ned under pandemien (Bakken & Strandbu 2023). Dette kan ha ført til at det var litt lavere nivåer av idrettsdeltakelse i målingen i 2021 enn «normalt», og at den økningen vi observerer i 2023, kan tolkes som en respons på en normalisering etter pandemien. Det blir derfor viktig å følge utviklingen videre, for å vurdere om denne økningen vi nå observerer, er en kortvarig effekt av post-pandemiske endringer, eller om det indikerer en langsiktig trend i rekruttering til idrett.

Svak nedgang i ungdoms idrettsdeltakelse

Det andre hovedfunnet er at det har vært en svak nedgang i ungdoms idrettsdeltakelse i perioden Idrett for alle i Oslo har pågått. Resultatene fra Ung i Oslo viser at andelen ungdom som er aktive i idrettslag, var 44 prosent i 2018 og 42 prosent i 2023. Det har vært en nedgang i deltakelse både blant gutter og jenter, men den prosentvise nedgangen var noe større for jentene (5 prosent nedgang for jenter, mot 1 prosent nedgang for gutter). Nedgangen i deltakelse er gjennomgående litt mindre når man sammenligner 2018 og 2023, enn når man sammenligner årene 2018 og 2021. Det kan ha sammenheng med restriksjonene og frafallet man observerte knyttet til koronapandemien. Resultatene tyder imidlertid på at det ikke er snakk om en videre utvikling i negativ retning, men heller en stabilisering. Nedgangen i deltakelse blant ungdom gjenspeiler seg også i Norges idrettsforbunds medlemsstatistikk. Samlet sett har det vært en liten nedgang i antall medlemskap i osloidretten i perioden 2018 (119 677 medlemskap) til 2023 (111 931 medlemskap) i

aldersgruppen 0–19 år, men nedgangen har vært størst i aldersgruppen 13–19 år.

Oslo Idrettskrets har satt et resultatmål om å oppnå 60 prosent deltakelse blant ungdom på 10. trinn (Oslo Idrettskrets, 2024a). Det er derfor verdt å merke seg at andelen aktive på 10. trinn er 46 prosent, så foreløpig et godt stykke unna idrettskretsens resultatmål. Blant elevene på 8., 9. og 10. trinn som ikke er aktive i organisert idrett er det mellom 4 og 5 prosent som veldig gjerne vil delta i organisert idrett, men som ikke gjør det. Ytterligere 10–11 prosent svarer at de kanskje vil delta. Dette indikerer at målet om 60 prosent deltakelse kan være utfordrende å nå. Det er et potensial for å få med flere, men det er også verdifullt å fortsette å jobbe for å motvirke frafall fra idretten som skyter fart på ungdomstrinnet.

Gutter er mer aktive enn jenter

Et tredje hovedfunn om idrettsdeltakelse er at flere gutter enn jenter er aktive i idrettslag, og at guttene har et høyere aktivitetsnivå enn jentene. Dette gjelder både barna på mellomtrinnet og ungdommene. Blant barna er det flere gutter enn jenter som er med i organisert idrett (77 prosent gutter mot 67 prosent jenter), og guttene er mer aktive i sport og trening generelt enn det jentene er. 29 prosent av guttene trener minst fem dager i uka mot 15 prosent av jentene. Fra 2021 til 2023 har andelen gutter med denne treningsfrekvensen økt (fra 26 til 29 prosent), mens utviklingen blant jenter har holdt seg relativt stabil (fra 14 til 15 prosent).

Blant ungdommene er langt flere gutter enn jenter aktive i idrettslag (51 prosent gutter mot 35 prosent jenter), og blant de aktive er det flere gutter som trener mye, sammenlignet med jentene. Det er stor variasjon i treningsmengden, men guttene dominerer blant de mest aktive. Resultatene viser at 14 prosent av guttene og 9 prosent av jentene trener mer enn 17 timer i uka. Vi har ikke tall på treningsmengde for ungdommene fra tidligere år, så her er det ikke mulig å si om det har vært en utvikling over tid.

Stort frafall fra idrett gjennom ungdomsårene

Et fjerde hovedfunn er at det er et stort generelt frafall fra idretten gjennom ungdomsårene. Mens idrettsdeltakelsen blant barn holder seg ganske stabil gjennom mellomtrinnet, skjer det mye i overgangen til ungdomsskole og videre utover. Andelen som har sluttet med idrett på 8. trinn er 12 prosent, mens andelen på vg3 er hele 71 prosent. Frafallet varierer også etter kjønn og foreldres fødeland. Færre jenter enn gutter blir med over i ungdomsidretten, og frafallet blant jenter er større enn blant gutter gjennom hele ungdomsskolen og videregående skole (15 og 79 prosent jenter mot 9 og 63 prosent gutter sluttet på henholdsvis 8. trinn og vg3). Frafallet er videre større blant jentene med minoritetsbakgrunn enn blant jentene med majoritetsbakgrunn. Over de siste fem årene ser vi imidlertid en tendens til at minoritetsjenter fortsetter med idrett

noe lenger inn i ungdomsårene enn tidligere år. Andelen minoritetsjenter som sluttet i overgangen til ungdomsidretten, har gått ned fra 28 prosent i 2018 til 17 prosent i 2023. Minoritetsjenter er fortsatt klart underrepresentert i idretten.

Noe mindre sosiale forskjeller i ungdomsidretten

Et femte hovedfunn er at det i perioden 2018 til 2023 har blitt noe mindre sosiale og økonomiske forskjeller i ungdomsidretten. Sammenlignet med 2018 har andelen aktive i ungdomsidretten gått litt opp for unge med lav sosioøkonomisk status (1,6 prosentpoeng, som tilsvarer 5 prosent økning) og gått noe mer ned for unge med høy sosioøkonomisk status (-4,6 prosentpoeng, som tilsvarer 11 prosent nedgang). Kan vi på bakgrunn av dette si at idrettskretsen har lyktes med en sosial utjevning? Det kan tolkes som et tegn på utjevning hvis flere fra lavere sosioøkonomiske grupper deltar, eller andre underrepresenterte grupper, men det er ikke et mål i seg selv at de med høyere sosioøkonomisk status skal slutte. For å komme nærmere svaret undersøkte vi om sammenhengen mellom sosial bakgrunn (sosioøkonomisk status og foreldres fødeland) og idrettsdeltakelse har blitt sterkere eller svakere over tid, kontrollert for kjønn og alder.

Resultatene for ungdom i ungdomsskolealder viser at sammenhengen mellom foreldres fødeland og idrettsdeltakelse har blitt noe svakere i perioden Idrett for alle i Oslo har pågått, altså fra 2018 til 2023. Resultatene for ungdom i videregående skolealder viser at sammenhengen mellom sosioøkonomisk status og idrettsdeltakelse har blitt noe svakere over tid. Det er fortsatt slik at unge med norskfødte foreldre og unge med høy sosioøkonomisk status har høyere sannsynlighet for å delta i idrettslag, men sammenhengen har blitt noe svakere. Dette kan tyde på at det har vært en fremgang i arbeidet med å redusere sosiale og økonomiske barrierer for idrettsdeltakelse, uten at vi kan slå fast at Idrett for alle i Oslo er årsaken til dette. Utviklingen ser imidlertid ut til å gå i riktig retning, og idrettskretsens intervensjon kan ha bidratt til å understøtte dette. Det er også verdt å merke seg at sammenheng mellom kjønn og idrettsdeltakelse ikke har endret seg signifikant i perioden. Det er fortsatt betydelige kjønnsforskjeller. Jenter har omtrent halvparten så stor sannsynlighet som gutter for å delta i organisert idrett. Jentenes idrettstilbud peker seg dermed ut som et viktig innsatsområde i årene fremover.

I barneidretten har det som nevnt vært en økning i andelen aktive i 2023 sammenlignet med 2021, og resultatene våre viser at økningen er størst blant barn med lav og middels sosioøkonomisk status, henholdsvis 17 og 14 prosent økning, mot 6 prosent økning blant barn med høy sosioøkonomisk status. Barn med lav sosioøkonomisk status er fortsatt underrepresentert, men den relative økningen har vært størst her i perioden 2021 til 2023. Dette er kanskje ikke så overraskende, i og med at det er mindre potensial for økning i grupper der en stor andel barn allerede deltar. På samme måte som for ungdommene undersøkte vi om dette indikerer at sammenhengen mellom sosial status og idrettsdeltakelse har blitt svakere. I barneidretten finner vi imidlertid ingen

signifikant endring i betydningen av sosial bakgrunn for deltakelse, ei heller for kjønn. Dette trenger ikke å bety at innsatsen i idrettslagene har hatt liten eller ingen effekt. Det finnes ikke kontrafaktiske data, så et naturlig spørsmål å stille er hva som ville skjedd om Idrett for alle i Oslo ikke hadde blitt innført. Ville forskjellene blitt større og utviklingen gått i feil retning? Resultatene tyder i alle fall ikke på en negativ utvikling. Sammenligningsperioden er imidlertid svært kort, så det kan være vanskelig å identifisere trender. Det blir viktig å følge denne utviklingen videre.

Betydelige bydelsforskjeller

Et siste hovedfunn er at idrettsdeltakelsen varierer mye etter hvilken bydel barna og ungdommene bor i. Deltakelsen er klart høyest i de mest velstående bydelene, Nordstrand, Ullern, Nordre Aker og Vestre Aker, men kun for barna på mellomtrinnet og ungdommene på ungdomsskolen. Blant ungdommene på videregående skole er det ikke noen systematisk variasjon etter det klassiske øst–vest-skillet. Blant barna er idrettsdeltakelsen lavest i bydelene Alna, Stovner, Gamle Oslo og Søndre Nordstrand. På ungdomsskolen er deltakelsen lavest i bydelene Alna, Stovner, Søndre Nordstrand, Sagene og Grünerløkka. På videregående skole er deltakelsen lavest i bydelene Frogner, Stovner, Alna og Sagene og høyest i bydelene Grorud, Bjerke, Østensjø, Ullern og Nordre Aker.

Undersøker vi utviklingen over tid, ser vi at idrettsdeltakelsen blant ungdom i de fire mest velstående bydelene har gått ned (mellom 2,7 og 4,4 prosentpoeng nedgang fra 2018 til 2023). I noen bydeler ser vi imidlertid positive utviklingstrekk. Oslo Idrettskrets har vært særlig opptatt av forbedring i idrettstilbudet og idrettsdeltakelsen i områder der idrettsdeltakelsen tradisjonelt har vært lav. Resultatene fra Ung i Oslo viser at det har vært en svak økning i ungdoms idrettsdeltakelse i bydelene Grorud, Gamle Oslo, Bjerke, Grünerløkka og St. Hanshaugen (mellom 0,4 og 5,4 prosentpoeng økning). Blant barna ser vi den største økningen i idrettsdeltakelse i bydelene Stovner, Grorud, Alna, Sagene, Bjerke og Nordstrand (mellom 8,1 og 13,4 prosentpoeng økning). Samlet tyder disse funnene på at det har vært en viss positiv utvikling i noen av bydelene hvor deltakelsen tradisjonelt har vært lavest.

Ungdom flest sikter ikke mot toppen

Resultatene fra Ung i Oslo gir oss også viktig innsikt i ungdommens motivasjon for å drive med idrett og illustrerer noe av spenningene idrettslagene står i når det gjelder å møte ulike forventninger til treningsopplegget. De grunnene flest ungdommer oppgir for å drive med idrett, er relatert til glede, sosialt samvær, mestring og helse. Mellom 80 og 90 prosent trekker frem dette som hovedmotivasjon for å drive med idrett – det gjelder både gutter og jenter, på tvers av alder, sosial bakgrunn og bosted. Samtidig oppgir over sju av ti ungdommer at konkurranse er en viktig motivasjon for å drive med idrett. Disse svarene gir etter vår vurdering noen viktige signaler til idrettslagene om hva de bør

vektlegge i treningstilbudet – for de fleste handler det ikke om proffdrømmen, men om å ha det gøy med idrett sammen med andre.

Det er videre verdt å merke seg at profesjonell satsing også er en sentral motivasjon for mange av de idrettsaktive ungdommene, og én av fire oppgir at dette stemmer helt for hvorfor de ønsker å drive med idrett. Samtidig er det her flest oppgir at påstanden ikke stemmer i det hele tatt (39 prosent), noe som antyder spenningen idretten står i når de skal skape en inkluderende idrett for alle. Det synes også å være en god del variasjon etter sosioøkonomisk status når det gjelder ønsket om å bli proff. Andelen som mener dette stemmer helt eller godt for dem, er høyest blant dem med lav sosioøkonomisk status (51 prosent) og lavest blant dem med høy sosioøkonomisk status (29 prosent) og kan være et uttrykk for at idretten ses på som en mulighet for sosioøkonomisk mobilitet. Den profesjonelle ambisjonen er videre klart størst blant guttene, men avtar imidlertid markant med alderen og kan tolkes som at ungdommene blir mer virkelighetsorientert med alderen, eller utvikler andre holdninger til idrett eller andre ambisjoner for fremtiden (Eriksen, 2022; Persson & Eriksen, under utgivelse).

Resultatene våre viser at det store flertallet trives i idrettslaget. Mer enn åtte av ti ungdommer rapporterer at de synes det er gøy å delta i turneringer eller spille kamper, og at de trives sosialt. Dette ligner resultatene fra 2021, hvor langt de fleste som trener i idrettslag, var enige i at det er gøy (Solstad et al., 2022). Samtidig er det en betydelig andel som opplever at det er for strenge krav om å være flink eller god. I 2023 var det 33 prosent som sa seg enige i denne påstanden, mot 17 prosent i 2021 (Solstad et al., 2022). Resultatene kan tyde på at utviklingen i retning sportslig profesjonalisering har fortsatt de siste årene. Samtidig er det verdt å merke seg at 25 prosent synes treningene og kampene er *for lite* seriøse. Det er imidlertid også verdt å merke seg at det er påstanden om at det er for lite seriøst, flest oppgir at de er uenige i (52 prosent). Dette illustrerer krysspresst idretten står i når det gjelder det å balansere mellom ulike behov og forventninger blant deltakerne (Strandbu et al., 2017). Idretten er en arena for glede, sosialt samvær og deltakelse for de fleste, og samtidig er det ulike ønsker og forventninger om seriøsitet i treningstilbudet.

Ungdom har ikke tid til organisert idrett

Resultatene fra Ung i Oslo tyder på at den viktigste grunnen til at ungdom slutter med idrett, er et ønske om å bruke mer tid på andre interesser – 74 prosent av de som har sluttet, oppgir dette. Andre viktige grunner inkluderer behovet for å prioritere skolearbeid (50 prosent), opplevde høye krav til ferdigheter (40 prosent), idrettsrelaterte skader (21 prosent), helseutfordringer (26 prosent) og mangel på passende tilbud (24 prosent). Én av ti oppgir at de sluttet fordi det ble for dyrt, mens en lik andel oppga negative erfaringer i idretten (mobbing, trakassering eller utestengning) som medvirkende årsak. Sammenlignet med 2021 har det vært minimale eller ingen endringer i andelen som oppgir ulike grunner til å slutte i idretten. Det betyr at det fortsatt trengs innsats for å skape

et godt og trygt idrettsmiljø. Samtidig er det behov for tilpasninger som gjør at barna opplever at de er gode nok, friske nok og har tid nok til å drive med organisert idrett i ungdomstiden. Idretten må ta på alvor at barna blir eldre og får mer kompleksitet i hverdagen, med skole og andre interesser som også tar tid. Dersom normen er at det krever stadig mer tid å delta i idrett med økende alder, fremprovoseres kanskje valget mellom alt eller ingenting. For at ungdommen skal slippe å velge bort idretten, er det behov for at idretten kommer dem mer i møte. Det handler om å gi rom for at man kan fortsette å drive med idrett som en fritidsaktivitet, for eksempel med organiserte aktiviteter et par ganger i uka.

Potensial for å inkludere flere

5 prosent av ungdommene som for tiden ikke driver med idrett i et idrettslag, svarer at de veldig gjerne kunne tenke seg å drive med idrett, og ytterligere 13 prosent svarer at de kanskje vil det. Det er altså rom for å inkludere flere av de som har sluttet tidligere eller aldri har vært med i noe idrettslag. Når disse ble fulgt opp med tilleggsspørsmål om hva som er grunnene til at de ikke deltar, ser vi at de barrierene flest trekker frem, er knyttet til sosiale faktorer – at de ikke har noen å gjøre det sammen med (51 prosent), og at de opplever at de ikke passer inn blant de som driver med idrett (40 prosent). Dette er særlig uttalt for jentene, spesielt jentene med minoritetsbakgrunn. En annen sentral barriere handler om at det ikke finnes noe passende og tilgjengelig tilbud i nærheten av der de bor (41 prosent). Kostnader er også en barriere for en god del (25 prosent), og spesielt for minoritetsjenter og ungdom fra familier med lav sosioøkonomisk status, til tross for økt bevissthet rundt kostnader som barriere og at klubber flest har ordninger for å gi betalingsstøtte til de som trenger det. Det er lite endring over tid i andelen som opplever de ulike barrierene, men en liten økning i andelen som opplever at de ikke har noen å drive med idrett sammen med, og at de ikke har funnet en idrett som passer for dem.

Det er vanskelig å trekke direkte slutninger mellom idrettskretsens arbeid og deltakelsestall samlet sett. Intervjuene gir mer informasjon om hva som har skjedd i det enkelte idrettslag, og hvordan Oslo Idrettskrets har påvirket deres mulighet til å organisere idrett som favner bredt.

6.2 Hovedfunn om idrettsorganisering i Oslo

Det andre forskningsspørsmålet handlet om idrettsorganisering: Hva har Idrett for alle i Oslo betydd for de involverte idrettslagene og deres kapasitet til å inkludere flere barn og unge i idrett? De kvalitative analysene er basert på intervjuer med ansatte og frivillige ledere i 20 av de 31 nabolagsklubbene. Hovedfunnene våre er beskrevet i form av tre utviklingstrekk som på direkte og indirekte måter blir koplet til Nabolagsklubb. I tillegg har vi beskrevet tre vedvarende spenninger som kan være til hinder for å skape en mer inkluderende idrett. Funnene våre handler først og fremst om nabolagsklubbene, men gir også innblikk i dynamikkene mellom klubber og mellom ulike ledd av idretts-

organisasjonen mer generelt. Overordnet har konseptet Nabolagsklubb blitt godt tatt imot av personer i ansvarsroller i de involverte klubbene, men det er mer uklart hvorvidt eller på hvilken måte klubbutviklingen har påvirket idrettsdeltakelsen i de enkelte klubbene og i osloidretten som helhet.

Idrettslagstilbudet er blitt bredere

Det første hovedfunnet om idrettsorganisering er at nabolagsklubbene har utviklet et bredere tilbud til barn og ungdom. Utvidelsen har skjedd på to områder: innenfor selve treningstilbudet (for barn og ungdom) og i form av alternative tilbud i idrettslagene (spesielt for ungdom). Samlet fant vi en utvidelse i fire typer treningstilbud: flere idretter, tilpassede treningstilbud, konkurransefrie treningstilbud og lavterskel treningstilbud. Et fellestrekk var at de vektla det sosiale, men med noen unntak av tiltak for å oppgradere treningsstilbudet med betalte trenere og et mer seriøst opplegg (spesielt for jenter). Videre fant vi en utvidelse av tilbudet til ungdom i form av to alternativer til trening: jobbtilbud og ledertilbud. En fellesnevner var at disse tilbudene ikke hadde med trening og konkurranse å gjøre, men rettet seg mot skolering og medvirkning i organiseringen av idrett. Med de alternative tilbudene fikk ungdom flere muligheter til å utvikle seg innen idrett, på måter som var ment å komme ungdommen selv, idrettslaget og samfunnet til gode.

Sammenlignet med fem år før ser det ut til at nabolagsklubbene nå tilbyr mer. Et resultat er at barn og unge får lettere tilgang til idrettslaget, uavhengig av familiens økonomi, idrettserfaring eller mulighet til å bidra med frivillig innsats. Med kjennskap til idrettslaget gjennom gratis og åpne tilbud kan det også bli enklere å starte med idrett som en fast fritidsaktivitet. I intervjuene var det imidlertid en tvetydighet knyttet til organiseringen av et bredere idrettslagstilbud: stolthet over ny og mye aktivitet, men også bekymring for økt arbeidsmengde og nedprioritering av idrettslagenes kjerneaktivitet. En bakside var at et utvidet tilbud koster mer og krever mer av idrettslagene å organisere – blant annet fordi åpne aktiviteter ikke organiseres av foreldrene. Utvidelsen i treningstilbudet innebærer dermed en utfordring mot tradisjonen med frivillig drevet barneidrett, der foreldre står for organiseringen. Innsatsen med flere alternative tilbud til ungdom tar dessuten oppmerksomheten fra innsats for å skape et inkluderende treningstilbud til ungdom.

Overordnet ser vi en utfordring ved at nye typer treningstilbud kommer på toppen av det som finnes fra før. De nye tiltakene griper i liten grad inn i innretningen på de ordinære treningstilbudene og lar kostnadsdrivere i idretten være i fred. Det betyr at praksiser, tilbud og organiseringsformer som gjør at det blir dyrt å drifte idrettslaget og å delta i idrettsaktivitet ikke tas tak i. Utvidelsen av aktiviteter i regi av idrettslagene bidrar dermed til å kompensere for at idretten ikke er inkluderende nok, snarere enn å bidra til at de ordinære treningstilbudene blir mer inkluderende. En utfordring er også at en utvidet portefølje av tilbud og ansvar fortrenger tid og overskudd til å ta tak i vanskelige enkelttilfeller i idrettslaget og dypere problemtendenser i idretten – som tidlig

oppstart, spesialisering og satsing, prisgalopp og kommersialiserte trenings-tilbud i barneidretten. Disse trendene gjør at det sosioøkonomiske skillet flytter seg fra å gå mellom de utenom og innenfor idrettslaget, til de som deltar på mer eller mindre eksklusive aktivitetstilbud i idrettslaget sitt.

Klubbstyringen er blitt proffere

Det andre hovedfunnet er at nabolagsklubbene har utviklet en proffere klubbstyring, kjennetegnet ved mer fagkompetanse, mer struktur og mer penger. Dette er utviklingstrekk vi forbinder med profesjonalisering i idretten. En proffere klubbstyring er ment å gjøre klubbene i bedre stand til å jobbe systematisk med inkludering – og derigjennom oppnå økt idrettsdeltakelse. Idrettslederne viste til virkemidler og aktiviteter knyttet til Nabolagsklubb som har vært nyttige, deriblant kurs og kompetanseheving av frivillige og ansatte ledere, faglige samlinger, enkel tilgang til idrettskretsen, innføring i strategisk inkluderingsarbeid og hjelp til utvikling av styringsverktøy som strategisk plan og rollebeskrivelser. Ikke minst var økonomisk støtte fra kretsen viktig samt muligheten til å bruke klubbkonseptet for å skaffe mer eksterne midler. I idrettslagene som hadde fått ressurser til å ansette en administrativ idrettsleder, har dette vært en nøkkelfaktor for økt inntjening, men også for å strukturere og heve kompetansen i klubben.

Proffere klubbstyring er en utvikling som i stor grad ble omfavnet i klubbene, blant annet fordi det ble mulig å lette arbeidsbyrden for frivillige, utvide idrettstilbudet og inkludere flere barn og unge i idrettslaget – i treningstilbudet og i organiseringen. Det er imidlertid vanskelig å vurdere i hvilken grad proffere klubbstyring påvirker idrettsdeltakelsen for barn og unge, blant annet fordi vi ikke har deltakelsestall for hvert enkelt idrettslag. Heller ikke i intervjuene er det enkelt å vurdere dette, men idrettslederne forteller om vekst i medlemstall og mener å se sammenhenger med at de har utviklet en proffere klubbstyring. Med større kapasitet og bedre systemer beskriver idrettslederne en tro på at det blir lettere å levere et utvidet og rimelig idrettstilbud der flere kan og vil delta. Eksempler er ordninger for betalingsstøtte og utstyrsutlån og organisering av åpne treningstilbud med betalte trenere. Idrettslederne mente også at det med bedre organisering ville bli enklere å engasjere seg i idrettslaget for foreldrene: Gode rutiner, oppfølging og tilbud om kurs kunne bidra til at flere føler seg kvalifisert til å ta et trenerverv eller styreverv.

En mulig ringvirkning av at klubbene får proffere klubbstyring er at frivilligheten taper terreng – til tross for at frivillighet er et innsatsområde i Nabolagsklubb. Resultatene våre viser at profesjonell klubbstyring har fått et slags statusløft, der systematisk arbeid med inkludering er blitt et ideal. Likevel sporer vi en bekymring blant idrettslederne, spesielt i de mindre klubbene, for at verdien av frivillig organisering er blitt mer usynlig. I et mer profesjonalisert idrettsfelt kan opplevelsen av å ikke ha det som kreves eller forventes av sin rolle, være til hinder for at foreldre engasjerer seg – enten det er snakk om fagkunnskap, idrettserfaring, sosiale evner eller digital kompetanse. Dessuten fører

profesjonalisering av idrettslag til at det oppstår nye krav og forventninger til frivillige med styreverv (Solstad & Sandvik, 2024). Samtidig er en mulig bakside ved at idrettslaget har ansatte ledere, at foreldre ikke lenger ser et like stort behov for at de bidrar i klubbstyringen. Dermed kan resultatet av en proffere klubbdrift like gjerne bli at færre foreldre engasjerer seg i idrettslaget, og at idrettslagene får et mindre aktivt og mindre mangfoldig medlemsdemokrati.

Samfunnsrollen har blitt styrket

Et tredje hovedfunn om idrettsorganisering er at nabolagsklubbene har fått en styrket samfunnsrolle. Dette utviklingstrekket viser til en opplevd endring i idrettens status og posisjon i eget idrettslag og i samfunnet. Idrettslederne trakk frem at deltakelse i Nabolagsklubb har medført økt bevissthet om idrettens betydning og samfunnsansvar, og at de får mer anerkjennelse for rollen de spiller i livet til barn og unge, enn de gjorde før. For mange av lederne vi intervjuet, har konseptet ført til bevisstgjøring om det ansvaret og de forpliktelsene de har som idrettslag – og at «idrett for alle» er det overordnede målet. I kraft av å være en nabolagsklubb har de også opplevd økt innflytelse i media, hos myndigheter og i idrettsorganisasjonen. Idrettslagslederne har merket en endring i hvilke typer klubber som får anerkjennelse: Nå er det klubber med en sosial orientering og satsing på bredde og inkludering som får status, penger og oppmerksomhet. En styrket samfunnsrolle for idretten er en utvikling som klubblederne i stor grad tilskriver det idrettspolitiske samarbeidet med idrettskretsen. Med dette samarbeidet synes de å ha lyktes i å styrke idrettens posisjon og rammevilkår.

Med konseptet Nabolagsklubb har idrettskretsen skapt en allianse av idrettslag som, i et landskap preget av mange og til dels motstridende interesser, vil utvikle idretten i en mer inkluderende retning. Etter planen skal det bli flere nabolagsklubber. Med en større og sterkere allianse kan det bli et sterkere søkelys på inkludering i osloidretten som helhet. Et slikt utfall forutsetter imidlertid at nabolagsklubbene selv handler i tråd med lovnader om lave kostnader, et allsidig treningstilbud og prioritering av bredde over topp. Samtidig må de ivareta frivilligheten. Dersom spriket øker blant klubbene i konseptet, kan det bli vanskeligere å styre idretten i en mer inkluderende retning.

Her skal det legges til at, etter at denne undersøkelsen ble utført, har idrettskretsen tatt grep for å avgrense konseptet og definere hva en nabolagsklubb skal være. I oktober 2024 vedtok kretsstyret å ikke videreføre statusen til et av idrettslagene, fordi idrettstilbudet de gir til nabolagets barn og unge, ikke innebærer jevnlig aktivitet, faste treningsgrupper og mulighet for å delta i idrettskonkurranser. Idrettslaget det gjaldt, er profesjonelt drevet, med en utpreget sosial profil, og de spesialiserte seg i lavterskel, åpne treningstilbud og lederutvikling for ungdom. Saken viser at det ikke er nok å være opptatt av inkludering for å være en nabolagsklubb, men at de også forplikter seg til å organisere idrett på bestemte måter. Samtidig viser saken at det er uenigheter og spenninger også mellom idrettsaktører som deler verdier om inkludering og samfunnsansvar.

Sentrale spenninger i idretten vedvarer

I undersøkelsen har vi hatt et blikk for hvordan idrettskretsens styringsgrep og tiltak virker inn på eskalerende dynamikker i idretten, der krav til den enkelte idrettsdeltaker og idrettsorganisator tilspisses over tid. Overordnet ser vi en utfordring i at virkemidlene i Idrett for alle i Oslo først og fremst fungerer kompensierende og avhjelpende, mens de i liten grad tar et oppgjør med driverne for en fordyrende og forskjellsskapende idrettsutvikling. Vi har belyst tre grunnleggende spenninger i idretten som vanskeliggjør arbeidet med å skape en mer inkluderende idrett: 1) mellom bredde og topp i utformingen av treningstilbud til barn og ungdom, 2) mellom idrettens egenverdi (utfoldelse i idrettsaktivitet) og idrettens nytteverdi (utvikling av individ og samfunn), og 3) mellom profesjonelle og frivillige styringsidealer. Dersom disse ikke tas tak i, er et trolig utfall at det vil kreve stadig mer ressurser og innsats i idrettslagene for å høyne eller holde deltakelsesnivået til barn og unge ved like. Det er også en fare for at økning i ressurser alene, uten tiltak rettet mot problemdriverne, bare bidrar til å forsterke spenningene som allerede er der.

Selv om idrett for alle er et tydelig mål i statlig politikk og i idrettsforbundet, er det fortsatt mye uenighet om hva inkludering er, og hva slags idrettstilbud barn og unge *bør ha*. Mange er interessert i idrett: foreldre, ansatte i idrettsforbundet sentralt, i særforbund og i idrettskretser, trenere, sponsorbedrifter og ikke minst alle som er medlem i et idrettslag – barn, ungdom og voksne. Lista er lang. Til tross for at strategien og målene i Idrett for alle i Oslo er demokratisk vedtatt av medlemmene i osloidretten, er det ikke alle som ønsker akkurat den utviklingen som idrettskretsen ønsker. For eksempel har fotballforbundet, slik som FIFA, en interesse av at flest mulig barn rekrutteres til *fotball*, og de jobber for at flest mulig jenter og gutter skal få lik mulighet til å «utvikle seg, drømme stort og realisere potensialet sitt» (Norges Fotballforbund, 2023, s. 6). Fotballforbundet er opptatt av å utvikle fotballen til et høyere nivå (Skille & Hanstad, 2024), og representanter fra toppledelsen gir uttrykk for at sportslig profesjonalisering er fullt forenelig med målet om «idrett for alle» (Løken et al., 2024). Dette står i kontrast til idrettskretsens perspektiv, der sportslig profesjonaliseringer anses å være en del av problemet (Solstad og Bakken, 2020).

I de enkelte idrettslag er det også delte meninger om hva idretten skal være, og hvordan den bør utvikle seg. Styremedlemmer, trenere og foreldre strides om prioriteringer av treningstid, om (eller når) de skal tillate topping, hva slags type treningsleirer og turneringer de kan stå inne for, hvor mye det skal koste å delta, og så videre (Strandbu et al., 2017). Resultatet blir et bredt spekter av idrettstilbud, hvor klubbene trekker i litt forskjellige retninger. Innenfor dette mangfoldet er det også klubber som fronter en utvikling som ikke er forenelig med målene om idrett for alle – og det finnes personer i klubbledelsen som ikke er særlig opptatt av idrettens samfunnsansvar (Seippel, 2024). Noen klubber ser til idrettskretsen for profesjonell veiledning innen idrettsutvikling, mens andre klubber, eller gruppestyrene i klubbene, heller ser til særforbund og særkretser (Smeland & Seippel, 2015).

I dette landskapet er idrettskretsens bidrag å styrke fløyen av klubber som vil moderere satsing og spissing for å skape en mer inkluderende idrett. De støtter oppunder de kreftene i idrettslagene som deler deres visjon og engasjementet, og som sammen kan skape en motvekt mot de som tar idretten i det de mener er feil retning, eller mot «tyngdekraften» for å låne uttrykket til en av styrelederne vi intervjuet. Med alle aktørene som påvirker utviklingen, er det ingen enkel oppgave å styre idretten over i et nytt spor. Osloidretten er mer enn bare nabolagsklubbene. Noen av de andre idrettslagene er vel så opptatt av bredde, inkludering og frivillighet som nabolagsklubbene, mens andre idrettslag er mest opptatt av topptalentene, eliteidrett og medaljer – koste hva det koste vil. Dette spriket utfordrer visjonen om en mer inkluderende idrett og den norske idrettsmodellen. For at den folkelige tilliten til organisert idrett skal bevares eller styrkes, er det viktig at nabolagsklubbene speiler verdiene om idrett for alle og frivillighet. Men det er også viktig at andre idrettslag og – ikke minst – de profesjonelle leddene av idrettsforbundet gjør det samme.

6.3 Refleksjoner om idrettens veivalg

Hva står på spill? Det er et viktig funn at lederne i nabolagsklubbene opplever at de, med mer ressurser og støtte, har bedre kontroll. «Vi har fått hvilepuls», som en idrettsleder sa. Likevel utpeker det seg et behov for nye typer tiltak for å unngå en videre profesjonalisering av treningstilbudet og økende frafall blant (stadig yngre) barn og ungdom. Med profesjonalisert organisering av idrett som løsning opprettholdes bevegelsen mot svekket medlemsstyring og mindre frivillig engasjement i idretten. Til sist er det en fare for at vektleggingen av idrettens nytteverdi fører til videre nedtoning av idrettens egenverdi – som igjen svekker fokuset på å ivareta gleden barn og ungdom har av å la seg oppsluke i idrettslek og konkurranse her og nå.

Spenningene vi har skildret, synliggjør sider ved idretten som er verdt å bevare, og som settes under press i bevegelsen mot profesjonalisering og en utvidet samfunnsrolle for idretten. Hva er alternativet? Et forslag i idrettskretsens strategiske plan kan være veiledende, der de tar til orde for at særiddrettene lager regler og retningslinjer for å begrense kostnader og skape en kultur for moderasjon (Oslo Idrettskrets, 2020, 2024). Dersom vekst ikke er veien til målet, kan moderasjon være en god rettesnor. Her reflekterer vi over barrierer for inkludering i idretten og om modererende tiltak kan være veien til en mer inkluderende idrett.

Moderasjon i treningsopplegg til barn

Som vi innledet med, er idretten kontrastfull. De største motsetningene trer frem mellom eliteidretten og barneidretten. Eliteidrett handler om de beste i verden, om prestasjon, prestisje og profitt. Barneidrett handler om alle barn i nabolaget, om idrettsglede, mestring og sosialt samvær. Tross forskjellene er ikke disse delene av idretten helt atskilt fra hverandre. Det som skjer i eliteidretten,

påvirker også barneidretten (Morgan, 2002; Persson et al., 2020). Norsk idrett har regler som skjermer barna fra tidlig spissing og prestasjonsfokus, og der foreldrene er tett på organiseringen og passer på at barnas interesser blir ivarettatt (Solstad & Sandvik, 2024). Forskning viser at idrettsmiljøet for norsk ungdom blir tøffere og mer prestasjonsorientert etter hvert som barna blir eldre – samtidig som regler mot topping og resultatfokus som gjelder for barneidretten²⁸, myknes opp og foreldrene får mindre innflytelse over treningsopplegget (Solstad & Stefansen, 2025; Strandbu et al., 2017). Vår egen forskning om osloidretten tyder på at disse tendensene migrerer lenger ned i årsklassene over tid, spesielt på guttesiden; stadig yngre årganger med idrettsaktive barn møter høye krav til ferdigheter, tidsbruk og innsats (Solstad et al., 2022). Analysene våre viser at disse utviklingstrekkene står i veien for at flere barn og unge kan delta og trives i den organiserte idretten (Solstad & Bakken, 2020; Solstad et al. 2022; Solstad & Sandvik, 2024).

Det er en utfordring at klubbene møter press fra aktører både innenfor og utenfor idretten (Hanstad, 2011). Inkludering kjemper på sett og vis mot andre hensyn og interesser i idretten, slik som sportslig utvikling og prestasjoner. I enkelte idrettsgrupper er det de mest ambisiøse foreldrene som legger premissene for treningsopplegget – selv om de andre foreldrene (og barna deres) ikke har samme ambisjoner. Intervjuene med idrettslederne tyder på at det fortsatt er behov for innsats for å justere holdningene til foreldre, slik at de ikke blir med på prisgaloppen de kommersielle aktørene og deler av idrettsforbundet inviterer til.

Videre utfordres medlemmenes kontroll over idretten av at kommersielle aktører søker innpass og innflytelse i idretten – deriblant idrettsakademier med profittmotiv. Selv om det kan gis unntak for avgrensede arrangementer, er det forbud mot at offentlige idrettsanlegg i Oslo brukes til privat profitt. Når det gjelder fotball, for eksempel, har Oslo kommune ansvaret for å hindre at private aktører får plass på kommunens fotballbaner. Samtidig viser forskning at enkelte klubber, ved å inngå i samarbeid og invitere akademiene til å bruke klubbens anlegg, deler ansvaret for tilveksten av private fotballakademier for barn og unge (Skille & Hanstad, 2024). Internt i idrettsforbundet er det også aktører som legger hindre i veien for en mer inkluderende idrett. Dette var noe idrettslederne vi intervjuet snakket mye om, og der flere mente at idrettskretsen og idrettsforbundet sentralt må komme tydeligere på banen. De ga en klar beskjed: Det er behov for å rette forsterket innsats mot (enkelte) særforbund, som med sine tiltak for sportslig profesjonalisering bidrar til å fordyre, alvorliggjøre og spesialisere idretten for alle.

28 Norges idrettsforbund har bestemmelser for barneidrett og anbefalinger for ungdomsidretten som gir føringer for hvordan aktiviteten skal foregå, blant annet hva som er tillatt av resultatfokus, topping og konkurransevirkosomhet (Norges Idrettsforbund, 2023).

Resultatene i denne rapporten kan tyde på en forsterking heller enn en oppmykning av disse trendene, da andelen gutter i alderen 10–12 år som trener minst fem dager i uka, har økt de siste par årene. Det er store forskjeller i barn og unges treningsmengde. Antakelig speiler dette at idrettslagene har (pris) differensierte tilbud, der noen deltar på «basistilbudet», mens de som vil og har råd, deltar på større og proffere «akademistilbud». Fra intervjuene fikk vi inntrykk av at det var ganske vanlig å dele opp treningstilbudet på denne måten. Omfanget av treningsopplegget og hvordan det organiseres, påvirker prisen. Det koster mer å organisere fire treninger i uka med betalte trenere enn to treninger i uka med frivillig innsats fra foreldretrenere. Dette bør tas i betraktning når man snakker om kostnader og kostnadsbarrierer i idretten. Men man skal heller ikke glemme idrettsrelaterte utgifter i tillegg til trenings- og medlemsavgiften, for eksempel ved reising til cup og turnering, som kan begrense hva og hvor mye barn i en del familier deltar på. Selv om mange klubber har ordninger med betalingsstøtte og utlån av idrettsutstyr, er kostnader fortsatt en faktor for hva slags treningstilbud barna får tilgang til.

For å ivareta et breddefokus og unngå overdreven treningsbelastning kan regler eller retningslinjer for treningsmengde for barn og unge være nyttige tiltak. Tidlig oppstart og økende krav til ferdigheter, tid og innsats med alderen er med på å drive eskalering i aktiviteten (Solstad et al., 2022). Idrett er populært: Mange starter tidlig, og mange trener mye – spesielt når de nærmer seg tenårene og går over i ungdomsidretten. Indirekte sier disse resultatene våre også noe om anleggsfordeling: Det er plass til flere dersom man reduserer treningstiden til de mest idrettsaktive eller avgrenser seg fra å ha idrettstilbud for barn under en viss alder – for eksempel seks eller sju år.

Moderasjon i treningsopplegg til ungdom

En inkluderende idrett handler ikke bare om at flere barn og unge har lyst og mulighet til å drive med idrett, men også om at alle skal kunne *trives* i idrettslaget sitt. Analysene våre viser at det er mye bra med hvordan idretten drives i Oslo, men de peker også på noen klare utfordringer. Det er en betydelig andel ungdom som synes at det er for strenge krav til ferdigheter og prestasjon i idretten, som sliter med idrettsrelaterte skader, og som har erfart mobbing, utestengning eller trakassering i idretten (se også Strandbu et al., 2023). Dette ser vi av svarene fra både idrettsaktiv ungdom og ungdom utenfor idretten som beskriver sitt forhold til idretten. Når vi fokuserer på negative erfaringer i ungdomsidretten, ser vi tegn til et misforhold mellom ideen om idrett som et universelt gode for alle og hvordan en god del ungdom opplever idrettsmiljøet sitt. Mange slutter når de er 12–14 år. Inntrykket er en idrett som ikke lykkes helt med å skape deltakelse og trivsel blant bredden av ungdom. Beskrivelsene fra ungdom gir et ganske tydelig signal om at det er rom for forbedring i hvordan idrettsaktiviteten foregår og utvikler seg fra barne- til ungdomsidrett og videre utover.

Videre ser vi et misforhold mellom det som synes å være hovedstrategien for idrettsutvikling i særforbundslinja, og hva ungdom sier at de verdsetter ved å drive med idrett. Profesjonaliserte opplegg som løsning, med en ensrettet idrett til følge, lar seg ikke forene med at idrettsaktiv ungdom driver med idrett av mange og litt forskjellige grunner. Ønsket om å bli proff er én av grunnene til 40 prosent av ungdommene, men også den grunnen som får minst oppslutning totalt, og den grunnen som flest tar avstand fra. 39 prosent gir uttrykk for at dette ikke gjelder for dem i det hele tatt. Signalene fra flertallet av ungdommene står altså i kontrast til toppledere i fotballforbundets utspill om at alle må få mulighet til å forfølge fotballdrømmen (Løken et al., 2024). Forskningen vår om inkludering og trivsel i osloidretten viser at når opplegget tilpasses til de mest ambisiøse idrettsdeltakerne, ender det ofte med å gi negative ringvirkninger for de andre i treningsgruppen – og for andre klubber (Solstad et al., 2022). I forskningsprosjektet har det vært mange eksempler på at hele lag rakner når spillere bytter klubb. Som en styreleder sa: «Toppingen kommer. Vi kan bare stå imot og ha et så godt tilbud som mulig.» Budskapet er at idrettslaget ikke kan (og heller ikke bør) tilpasse seg alles ønsker til enhver tid. Noen ganger må man velge. Dersom «flest mulig, lengst mulig» er en viktigere prioritering enn «best mulig», vil en mindre omfattende og mindre seriøs idrett antakelig være veien å gå.

Ifølge våre resultater er ikke tilrettelegging for fremtidig idrettskarriere det som skal til for å forhindre frafall eller øke deltakelsen blant ungdom. Andre tilpasninger vil fungere langt bedre. Tid peker seg ut som den viktigste grunnen til at ungdom velger å slutte med idrett. Dermed kan det være lurt å se på hvor man legger lista for omfanget på trenings- og konkurransetilbudet til ungdom – slik at de fortsatt opplever å ha tid til idrett. Mange trener mye. Når 14 prosent av guttene og 9 prosent av jentene legger inn minst 17 timer i uka, er det ikke rart at det oppstår tidskonflikter når barna blir eldre og møter høyere krav til skoleinnsats og kanskje utvikler nye interesser. Vi vet dessuten at det er vanlig at ungdom som slutter med organisert idrett, fortsetter å være fysisk aktive på fritiden. Mange finner tid (og penger) til å trene på treningssenter – en trend som er spesielt sterk blant gutter på ungdomsskolen (Bakken & Strandbu, 2023). Det er ikke sikkert at dette er en mer inkluderende fritidsarena enn organisert idrett (se Solstad & Stefansen, 2025).

Moderasjon i klubbstyringen

Med virkemidlene i Idrett for alle i Oslo er tilføring av ressurser en sentral del av løsningen. På kort sikt kan det avlaste klubbene og gjøre dem bedre rustet til å henge med i en videre eskalering. På lengre sikt kan økte ressurser som løsning like gjerne bli et problem i innsatsen for inkluderende idrett. Et eksempel er at når omsetningen øker, øker også det økonomiske ansvaret og dertil det opplevde behovet for profesjonell klubbstyring. Blant annet møter idrettslagene strengere lovkrav til økonomisk rapportering og bruk av revisor når årlig omsetning overstiger 5 millioner. Slik kan økt omsetning i idrettslaget lett bli et

argument for å profesjonalisere administrasjonen. En slik utvikling bidrar til kommersialisering, forstått som at penger og lønnet arbeidskraft blir stadig viktigere for organiseringen av idrett – også i det enkelte idrettslag. En ringvirkning er at verdien av frivillig arbeid tones ned, og at modellen med frivillig organisering settes under press (Solstad & Sandvik, 2024).

En utfordring er at profesjonalisering koster, og dermed øker ressursbehovet i idrettslagene. Når idrettslag har administrativt ansatte, blir det også mulig og mer legitimt for andre aktører – som myndigheter og idrettsforbundet sentralt – å plassere et større ansvar over på idrettslagene, delvis fordi det ikke lenger vil være den noe beskytta kategorien «frivillige» som blir sittende med ansvaret. De som er opptatt av å ivareta en mer nøktern, frivillig organisering av idrettslag, mister dermed det sterkeste argumentet for at aktører – i og utenfor idrettsforbundet – skal dempe trykket på klubbene. Tilførsel av flere administrativt ansatte i idrettslagene bereder altså grunnen for videre eskalering i idrettsorganiseringen.

Frivillig organisering – kjennetegnet av nøktern økonomi, medlemsstyring og frivillig innsats – faller naturlig nok i status når kriterier for å være et godt idrettslag handler om størrelse, struktur og fast arbeidskraft. En utilsiktet konsekvens av utviklingen med proffere klubbstyring er at idrettslagene binder seg opp på måter som krever fortsatt finansiering og aktivitet på samme eller høyere nivå. Med andre ord bygger det seg opp mer ansvar og arbeid for de frivillige som kommer etter. Fallhøyden øker. Så lenge strategien er å hente inn mer penger for å dekke over de økende kostnadene, dempes det opplevde behovet for å korrigere aktørene som driver frem utviklingen. Aktører som bruker idretten til sine formål, blant annet ved å gi penger, har også en rolle i å kompensere for negative konsekvenser av kostnadsutviklingen og samtidig legge til rette for at den fortsetter. I en tid der høye renter er en viktig grunn til at barnefamilier sliter økonomisk, er det også grunn til å se kritisk på at banker sponser inkluderingstiltak i barneidretten. Mer sponsorpenger er et eksempel på det man kan kalle en systembekreftende løsning, mens det å begrense fordyrende treningstilbud og utvikle en idrettspolitikk med moderasjon som rettesnor vil være en systembrytende løsning (Fraser, 2007). I resultatene våre ser vi trekk som antyder behov for nye typer løsninger, deriblant et fortsatt høyt frafall blant ungdom og store forskjeller mellom gutter og jenter og i idrettsdeltakelsen i ulike bydeler. Overordnet er det lite som tyder på at økt innsats og mer ressurser til 31 idrettslag med et bevisst fokus på inkludering har vært nok for å gi særlige utslag i osloidretten som helhet. Dette peker mot et behov for å satse på tiltak som bryter opp de eskalerende dynamikkene i idretten.

For to år siden lanserte idrettsforbundet en bærekraftstrategi der de forplikter seg til ansvarlig ressursbruk og grønne idrettsarenaer (Norges idrettsforbund, 2022). I en organisasjon med ambisjoner om grønn og bærekraftig idrett, er det all grunn til å se til løsninger som vil kreve *mindre* ressurser heller enn *mer*

ressurser. Et eksempel kan være å kritisk vurdere behovet for fotballbaner med undervarme, der ekspansjonen til en idrett som før var definert som en sommeridrett, ikke bare øker utgiftene til idrettslaget (eller kommunen), men også øker forbruket av strøm og legger press på naturressursene som ligger til grunn for strømproduksjonen. For idretten vil det være spesielt vanskelig å ta stilling i saker der hensynet til bærekraft synes å stå i motsats til hensynet til inkludering og like muligheter – sånn som når det argumenteres for at kommunen bør sponse vinterdrift på fotballbaner fordi barn på østkanten også må få mulighet til å sparke fotball på kunstgress om vinteren, slik som barna på vestkanten. I dette og trolig andre tilfeller kan man også spørre seg om premissene for problemstillingen holder vann. Er det nødvendigvis et gode at barna spiller fotball hele året? En mer bærekraftig løsning ville vært å la barn opptil en viss alder (for ikke å si voksne) drive med vinteridrett om vinteren og vente til snøen smelter på naturlig vis før de snører på seg fotballskoene.

Moderasjon i ambisjoner for idretten

Resultatene våre viser at organisert idrett er en populær fritidsaktivitet for barn og ungdom i Oslo. Hvorvidt organisert idrett er et godt verktøy i statlig velferds-politikk, er mer uklart. Verken tidligere forskning (Coalter, 2015; Collins & Haudenhuyse, 2015) eller vår studie gir klare svar. Vi har vist at det er stort engasjement, men også en del utfordringer knyttet til at idrettslag skal ta et utvidet samfunnsansvar – spesielt hvis dette ikke kan utøves gjennom å tilby god idrettsaktivitet, men kommer som et tillegg til kjernevirksomheten.

Tidligere i forskningsprosjektet viste vi til idrettens utviklingslogikker som en kilde til krysspress for frivillige og ansatte i idretten og som en driver for eskalering i idretten. Utviklingslogikkene handler både om sportslige ambisjoner (best mulig) og ambisjoner om inkludering (flest mulig) i idrett. Idrettsengasjerte foreldre som er opptatt av barnas og nabolagets beste, blir gjerne engasjert av begge deler (Solstad & Sandvik, 2024). Idrettens velferdspolitiske ambisjoner er også en del av bildet. En bakside med høye og til dels motstridende ambisjoner er at de ikke er enkle å innfri, og at innsats for å nå enkelte mål kan gå på bekostning av å nå andre mål. Ikke alle mål og hensyn lar seg forene – slik som målet om at alle skal med, og at alle skal få mulighet til å nå toppen. Satsing på noe betyr at noe annet nedprioriteres. Høye ambisjoner for alt idretten skal oppnå, krever stor arbeidsinnsats og store ressurser. Hvor mye er det rimelig å forvente av foreldrene som organiserer idretten? Og hvor mye av samfunnets ressurser er det rimelig at idretten bruker?

Overordnet ser vi at ungdom flest synes det er gøy og givende å drive med idrett. Det er viktig å ta med seg. Det at 32 prosent av de som i dag ikke driver med idrett, har et visst ønske om å bli med, viser at organisert idrett fortsatt står sterkt i ungdomskulturen, og at det er et potensial for at flere ungdommer melder seg inn i et idrettslag hvis de riktige grepene tas. Her peker det seg ut en viktig prioritering for innsatsområdet ungdom i nabolagklubbene og for de andre idrettslagene i byen. Resultatene fra Ung i Oslo viser at potensialet for å

nå flere kanskje er særlig stort i bydelene Stovner, Alna, Gamle Oslo og Grünerløkka, hvor mellom 6 og 9 prosent av den totale ungdomspopulasjonen svarer at de veldig gjerne ønsker å drive med idrett nå. Ettersom så mange idrettsaktive ungdommer synes det er gøy med idrett, er det også viktig å sørge for at de får fortsette å ha idrett i livet sitt.

Samtidig er det viktig å påse at den organiserte idretten ikke fortrenger andre aktører på fritidsfeltet. Funnene våre viser at det er 37 prosent av ungdommene på 8. trinn som *ikke* driver med organisert idrett, og at andelen øker utover i ungdomstiden til 78 prosent på vg3. Det vil alltid være de som finner seg bedre til rette på andre fritidsarenaer. Derfor bør idretten være bevisst sin kulturelle makt og posisjon i samfunnet og passe på at ikke økte ressurser til idretten går på bekostning av ressurser til andre fritidstilbud – for eksempel de kommunale fritidsklubbene. Det er verdt å merke seg at fritidsklubber virker å være mer tilgjengelige for ungdom fra familier med lave inntekt enn organisert idrett (Andersen & Seland, 2019). I tillegg til at disse fritidstilbudene er gratis, kommer de uten ekstrakostnader til lisenser, reise og utstyr. Samtidig åpner disse fritidsarenaene for sosialt samvær på tvers av kjønn og alder – en modell som kan være til inspirasjon også for den organiserte idretten. Et forslag er å ikke dele inn grupper etter kjønn som en standard i barneidretten, slik forskere tar til orde for i en kunnskapsoppsummering om idrett og kjønn (Persson et al., 2021). I nabolagsklubbene var det flere som lekte med lignende ideer, og noen hadde allerede startet aktiviteter der gutter og jenter trente sammen i idretter der det er vanlig å dele inn i rene gutte- og jentegrupper fra første stund. Dette viser at mange foreldre støtter at gutter og jenter har felles aktiviteter i fritiden – også i idrettslaget sitt.

Hva med ambisjonene for idrettens velferdspolitiske rolle? Det at tiltakene i Idrett for alle i Oslo erfares som nyttige for lederne i nabolagsklubbene, er et viktig funn i seg selv og viser at idrettskretsen har lyktes i å mobilisere personer som deler deres syn på idrettens samfunnsansvar. Samtidig er det noen utfordringer med at idretten – eller sivil sektor generelt – brukes instrumentelt for å fikse eller dempe konsekvensene av grunnleggende samfunnsproblemer, som fattigdom og økonomisk ulikhet (Coalter, 2015; Collins & Haudenhuyse et al., 2015; Solstad & Berg, 2024). For eksempel vil politikk som gir familier en anstendig inntekt og økonomisk trygghet kunne frigi tid og kapasitet til at idrettslag kan konsentrere seg om å organisere idrett istedenfor å bruke tid på å skaffe penger og forvalte støtteordninger til fattige familier. En studie om inkludering i organisert fritid viser at tiltak for å utvide fritidstilbudet har liten effekt på deltakelsen til barn i lavinntektsfamilier (Enjolras et al., 2024). Forskerne argumenterer for at politiske tiltak som reduserer inntektsulikheten, i utgangspunktet er langt mer lovende. Fra et annet perspektiv kan statens tildeling av ansvar til idretten for å inkludere barn i vanskeligstilte familier og byområder betraktes som en form for politisk ansvarsfraskrivelse. Staten gir i praksis sivilsamfunnet og frivilligheten oppgaven med å kompensere for mangler i velferdsordninger og dempe de negative konsekvensene av usosial

økonomisk politikk og en boligpolitikk som forsterker segregeringen i Oslo (Friesinger et al., 2024). Er det riktig for idretten å akseptere dette ansvaret?

For å unngå at idrettslagene blir dratt inn i en videre eskalering av aktivitet og ansvar er det trolig behov for flere systembrytende løsninger (Fraser, 2007). Dette er løsninger som tar tak i problemårsakene, og som derfor er i stand til å utfordre dynamikkene i idretten som står i veien for en rimelig og variert idrett for barn og foreldrene deres. For eksempel kan det være en fordel at nabolagsklubbene gis et mer avgrenset ansvar, og at rammene presiseres: ikke bare hva samfunnsansvaret er, men også hva det ikke er, og likeledes for idrettstilbudet: ikke bare hva slags tilbud de bør ha, men hva slags tilbud de bør avgrense seg fra.

På bakgrunn av utvalget vårt vet vi lite om hvorvidt og hvordan Idrett for alle i Oslo har påvirket idrettslag utenfor konseptet Nabolagsklubb. Ettersom vi først og fremst har undersøkt hvordan idrettskretsens tiltak har virket inn i sentralstyret i idrettslaget, vet vi også mindre om hva arbeidet har betydd for frivillige i de idrettsspesifikke gruppene, for trenere og øvrige medlemmer av foreldrefellesskapet rundt. Videre er også relasjonen mellom idrettskretsen og særforbundene viktig for innsatsen for å skape en mer inkluderende idrett. Analysene våre viser at spenningene internt i idrettsforbundet definerer rammene for at et mangfold av barn kan delta i et idrettslag der de bor, og for at mangfoldet bevarer også når barna går inn i ungdomstiden og over i ungdomsidretten. Med ressursene og autonomien staten gir til den organiserte idretten, forventes det at idrettsforbundet gir en sunnere befolkning tilbake (Norberg, 1997). Hvordan ansvarsfordelingen og samarbeidet internt i idrettsforbundet gripes an, vil trolig ha stor betydning for om idrettskretsen – og idrettsforbundet generelt – innfrir den implisitte kontrakten med staten. I Norge er det dessuten en forventning om at idretten tar samfunnsansvar, mens støtten blant idrettsfolk er delvis betinget av at ansvaret kan utøves gjennom kjernevirksomheten: å organisere god idrett (Seippel, 2024). Ansvaret kan fort bli for stort dersom idretten også skal oppnå samfunnsbedring på en rekke utenomliggende områder.

6.4 Veien videre

Denne rapporten markerer sluttpunktet for et femårig følgeforskningsprosjekt om Idrett for alle i Oslo. I kartleggingen vi gjorde i 2020, fant vi at kretsen og de 20 idrettslagene som var involvert på det tidspunktet, i stor grad var forent om et felles problembilde og verdigrunnlag. Dette bildet fortonet seg noe annerledes da vi før sommeren 2024 hadde en ny intervjurunde med 20 av de 34 idrettslagene som da var involvert: Nå var det mer sprik. Også mellom nabolagsklubbene var det ulik praksis og verdier i avveiningen mellom bredde og topp, frivillig og profesjonell organisering og i synet på idrettens rolle og ansvar i samfunnet. Utvidelsen til flere nabolagsklubber synliggjorde grunnleggende spenninger i idrettsfeltet og i idrettens relasjon til omverdenen.

En utfordring for veien videre handler om dynamikken mellom osloklubbene. Da idrettskretsen innførte Nabolagsklubb, skapte de også en ny, udefinert kategori av idrettslag som faller utenfor – *ikke-nabolagsklubbene*, som en styreleder omtalte dem i et intervju. Det nye konseptet markerer et skille, som kan skape usikkerhet om ansvaret idrettslag i Oslo har overfor barn og unge generelt. Vi har sett at klubbkonseptet bidrar til å profilere disse klubbene som samfunnsbevisste, innsatsvillige og sosialt orienterte. Dette kan imidlertid skape usikkerhet rundt andre klubber og om deres idrettstilbud er like godt og inkluderende. Et mulig utfall er at nabolagsklubbene trekker til seg en større andel av barn og foreldre som er mer opptatt av det sosiale idrettsmiljøet enn barnets mulige idrettskarriere. Hvis det blir tilfelle, kan det lede mot et mer polarisert landskap av idrettslag i Oslo. Hvorvidt det er en positiv utvikling eller ikke, og hvordan det eventuelt kan unngås, er spørsmål for idrettskretsen og idrettslagene å diskutere i tiden fremover.

Funnene våre viser at Idrett for alle i Oslo har gjort det lettere for nabolagsklubbene å legge inn en ekstrainsats for inkludering. Samtidig melder det seg noen spørsmål om hva virkemidlene bidrar til på lengre sikt. Vi har belyst tre spenninger i barne- og ungdomsidretten som viser hva som bør tas tak i for at idretten skal bli mer inkluderende – uten at det krever stadig mer ressurser. Vi har også skissert noen av driverne for en fordyrende idrettsutvikling – inkludert idrettens ambisjoner for inkludering, sportslig utvikling og samfunnsnytte. Til tross for utviklingstrekk som virker å stå i veien for en mer inkluderende idrett, er det stor deltakelse blant barn og unge i byens idrettslag. Idrett er en populær fritidsaktivitet. For å peile inn kursen videre kan det være en god øvelse å tegne opp en mer konkret og realistisk visjon for hvordan den organiserte idretten skal se ut om 10 eller 20 år: Hva skal idretten være og ikke være? Hvem skal styre idretten? Hvor mye skal idretten koste? Hvem sitt ansvar er det å rydde opp i idrettens problemer? Og hvem sitt ansvar er det å rydde opp i samfunnets problemer? Idretten står overfor flere viktige veivalg. I møte med vanskelige avveininger kan idrettskretsens eget forslag om moderasjon være et velegnet kompass.

Summary

How has *Idrett for alle* (the “Sport for All» initiative in Oslo) impacted organised sport participation among children and youths? With this initiative, Oslo Idrettskrets (Oslo Sport Federation) employs a set of new governance measures to strengthen sport clubs and foster greater sport participation. They wanted to address a growing class divide in terms of sport participation and disparities in sport club resources between the east and west side of the city. Their ambition was for all children and youths to have a wide and affordable range of sporting activities available to them where they live. To achieve this, Oslo Idrettskrets made strategic use of resources and initiated the club development concept *Nabolagsklubb* (Neighbourhood Club). More than 30 sport clubs have joined the programme. Sport leaders in these “neighbourhood clubs» have committed themselves to working towards greater sport participation among children and youths, and to offer a broad range of sport activities at a fair price.

Five years into the programme, how well has Oslo Idrettskrets succeeded in steering organised sport in the direction they wanted? In this report, we review the status for organised sport in Oslo by exploring two overarching research questions – one about sport participation, the other about sport organisation: 1) Has sport participation among children and youths increased and become less marked by social, geographical and economic differences? 2) Has participation in *Idrett for alle* made the sport clubs better equipped to organise inclusive sport activities for children and youths?

The research questions are informed by quantitative and qualitative data analyses, respectively. First, we report on patterns and development trends in sport participation among children in the period 2021 to 2023 and youths from 2018 to 2023. We also report on youths’ experiences of sport enjoyment, motivation and barriers to participation. These results are based on the “Young in Oslo» surveys with responses from more than 40,000 children at the intermediate level (10–12 years), and youths at lower and upper secondary school (13–19 years), as well as membership statistics from the Norwegian Olympic and Paralympic Committee and Confederation of Sports (NIF). Second, we report on how *Idrett for alle* has impacted the clubs’ range and profile of sport activities, their way of organising sport, and the clubs’ role in society. These results are based on interviews in twenty sport clubs involved in *Idrett for alle*.

Main findings on sport participation

Patterns and trends over time

Regarding the goals of increased sport participation, we see a significant increase among children from 66 per cent in 2021 to 72 per cent in 2023. It is uncertain, however, whether the increase can be attributed to a general positive trend or a normalisation after the Covid-19 pandemic in 2020, when sport

participation decreased. Conversely, among youths, we see a slight decline in sport participation over the past years, from 44 per cent in 2018 to 42 per cent in 2023. This decline is also reflected in NIF's membership statistics. Overall, there has been a slight decrease in the number of memberships in organised sporting activities in Oslo from 2018 (119,677 memberships) to 2023 (111,931 memberships) in the age group 0–19 years, and the decline has been by far greatest in the age group 13–19.

Clear patterns still exist in sport participation based on gender. Among children, 77 per cent of boys versus 67 per cent of girls participate in organised sporting activities. Among youths, the gender differences are greater, with 51 per cent of boys versus 35 per cent of girls being part of a sport club. Moreover, our analyses show that a large proportion of those who participate in sport are very active, especially boys. In the 10–12 age group, we see that a significant proportion of the children already have a high level of activity – 29 per cent of the boys train at least five days a week versus 15 per cent of the girls. This pattern of boys being the most active in sport is also seen among the youths. The results show that 14 per cent of the teenage boys train more than 17 hours a week, compared to 9 per cent of the teenage girls.

There are also clear patterns of dropout in sport – particularly by age, but also by gender and socioeconomic status. While the proportion participating in organised sport is relatively stable throughout the 10–12 age group, sport participation falls sharply during youth, especially among girls, and particularly among girls with a minority background. However, over the last five years we see a trend that minority girls are continuing with sport somewhat longer than in previous years.

Levelling of social differences has also been an important goal for *Idrett for alle*. The results here show that in youth sport, social differences have decreased somewhat in the last five years. Sport participation for youths with foreign-born parents and youths from families with low socioeconomic status has generally increased. Closer analyses show that for youths in lower secondary school, the statistical relationship between parents' country of birth and sport participation has become somewhat weaker over time. For youths in upper secondary school, the relationship between socioeconomic status and sport participation has become somewhat weaker. Youths with Norwegian-born parents and youths with high socioeconomic status still have a higher probability of participating in organized sport, but the effect size has slightly decreased over the past five years. This may indicate that there has been some degree of progress in the work to reduce socioeconomic barriers to youth sport participation. The impact of gender and age has not changed significantly in the same period.

We do not find a similar development for children. In children's sport, we see an increase in the proportion of active participants in 2023 compared to 2021, and this increase has been particularly evident among children with low and medium

socioeconomic status. However, there is no significant change in the impact of social background, gender or age for the likelihood of children participating in sport. This means that while the overall percentage of active participants has increased, the relative influence of factors such as social background, gender, and age on participation rates remains unchanged. It is important to note, however, that this comparison period is shorter than the period for youths, so it may be difficult to identify a trend. However, the finding underscores the need for continued efforts to reduce socioeconomic barriers preventing participation in children's sport.

Sport participation among children and youths in Oslo varies significantly between the districts, with the highest participation in the most affluent districts. In some districts, located in the city centre and on the east side of the city, there has been a positive development over time. Among the children, we see the strongest increase in sport participation in the districts of Stovner, Grorud, Alna, Sagene, Bjerke, and Nordstrand from 2021 to 2023 (8.1–13.4 percentage point increase). Among the youths, we see a slight increase in sport participation in the districts of Grorud, Gamle Oslo, Bjerke, Grünerløkka, and St. Hanshaugen (0.4–5.4 percentage point increase). This may indicate a positive development in sport clubs in areas where sport participation has traditionally been the lowest.

Motivation and views on sport

The “Young in Oslo» survey also provides detailed information on youths' motivation to participate in sport, how they experience their sport club, reasons for quitting, and perceived barriers to participation. This gives us some indication of whether sport has become more inclusive, i.e. whether more/fewer of youths involved in sport are pleased with their club and whether more/fewer of youths not involved in sport encounter social, geographical, or economic barriers to take part in organised sport activities.

Most youths (between 80 and 90 per cent) state that their main motivation for participating in sport is enjoyment, social interaction, mastery, and health. Competition is also an important factor for many, with over 70 per cent stating this. The youths had the option to state one or more reasons. Little or no change is seen in the proportions emphasising these reasons over time. In the 2023 survey, we added a statement about the desire to “go pro» or make a living from sport, and 25 per cent of the youths stated that this was a central motivation for them. At the same time, however, this is the statement that most often was deemed not at all relevant as a reason for doing sport by the youths (39 per cent).

There has been a considerable increase in the proportion of young people who experience the requirements to be good at sport as too strict, from 17 per cent in 2021 to 33 per cent in 2023. This may indicate a continuing trend towards sport professionalisation. At the same time, a significant proportion (25 per cent) state that the training sessions and sport contests are not serious enough,

illustrating the challenge sport clubs face in balancing different needs and expectations among the various participants. Nevertheless, the vast majority of youths report that they enjoy being in the sport club, with over eight out of ten reporting that they find it fun to participate in tournaments or play matches, and that they enjoy the social aspect of organised sport.

The main reason youths cite for quitting sport is a desire to spend more time on other interests (74 per cent). Other important reasons include the need to prioritise schoolwork (50 per cent), that skill requirements are too high (40 per cent), sport-related injuries (21 per cent), health challenges (26 per cent), and lack of suitable sport activities (24 per cent). One in ten of teenagers formerly active in sport state that they quit because it became too expensive, while an equal proportion cited negative experiences (bullying, harassment or social exclusion). Compared to 2021, there has been minimal or no change in the proportion of youths citing various reasons for quitting sport.

5 percent of the youths who do not currently participating in a sport club state that they have a strong desire to participate, and 13 percent state that they might want to participate. These youths received follow-up questions about what they experienced as barriers for participation. The most common barriers against participation cited are social factors such as lack of someone to do sport with (51 per cent), and the feeling that they do not fit in with those who participate in sport (40 per cent). This is particularly pronounced among girls with a minority background. Another important barrier is a lack of suitable and accessible organized sport activities near their home (41 per cent). Costs are also a barrier for a good number (25 per cent), especially for girls with a minority background and youths from families with low socioeconomic status. Compared to 2021, there is little change over time in the proportion of youths experiencing the various barriers, but a small increase in the proportion of youths indicating that they have no one to participate in sport with (from 22 to 25 per cent) or that they have not found a sport discipline that suits them (from 22 to 26 per cent).

Main findings on sport organisation

Overall, the Neighbourhood Club concept has been well received by individuals in leadership roles in the sport clubs involved. We find that this initiative is associated with three development trends in the clubs: a broader range of sport club activities, more professional club management, and a strengthened societal role.

The first development trend, a broader range of activities, indicates that the neighbourhood clubs have expanded the range of sport activities available to children and youths. This expansion is seen in two areas: in the range and types of sport activities the clubs organise (for all ages) and in the alternative activities besides sport activities the clubs offer (especially for youths). We find that the expanded range of sport club activities is related to four measures taken in the clubs: adding more sports to choose from, differentiating and

adapting sport activities to specific groups, organising competition-free sport activities, and offering “easy access» sport activities. Common for most (but not all) is that the new and adapted sport activities are characterised by a focus on the social aspect of sport. Apart from sport activities, we find that the clubs offer two types of alternative activities for youths: (1) paid work in the sport club and (2) skill development within sport. A common factor is that these activities have nothing to do with the youths’ own participation in sport practice and competition but are directed towards schooling youth and including them in organising roles in sport – e.g. as coaches, leaders and sport organisers. With these activities, youths are encouraged to develop their skills in ways that can benefit themselves, the sport club, and society.

The second development trend, a more professional form of club management, points to changes in the neighbourhood clubs within three areas of sport organisation: greater expertise, more structure, and more money – traits associated with professionalisation of sport. The idea is to enable clubs to work systematically with inclusion and thereby achieve increased sport participation. The sport leaders we interviewed referred to tools and activities related to Neighbourhood Club that have been useful to them, such as skill-building activities, easy access to the sport federation’s expertise, developing management tools (e.g. strategic plans and role descriptions) and extra funds for courses and continued development for volunteers and employed leaders. The sport leaders emphasised that participation in the programme meant more money for the club, both through direct allocation of funds from Oslo Idrettskrets and by greater success in raising external funds. Moreover, the sport leaders stressed that having the resources to hire an administrator leader in the club was a key factor for increasing their income, but also for creating more structure and raising competence levels in the club.

The third development trend, a strengthened societal role, refers to a perceived change in the status and position of sport in society. Our analyses show that this change is related to increased awareness, recognition and influence for inclusion-oriented sport clubs. The sport leaders we interviewed emphasised that participation in *Idrett for alle* has made a difference. For many, the Neighbourhood Club concept has heightened their awareness of the responsibilities and obligations they have as sport clubs – and garnered added attention toward “sport for all» as the overarching goal. The sport leaders also reported perceiving a change in which types of clubs receive recognition: now it is clubs that focus on broad participation, inclusion, and have a social orientation that get status, money, and attention in the media and from the authorities. Finally, the sport leaders experienced that they have gained increased influence after becoming a neighbourhood club, both in public and within the sport organisation. This change was associated with the neighbourhood clubs and the sport federation’s political collaboration to strengthen the public status and improve resource allocation to organised sport in Oslo.

There are clear connections between the three development trends we have described. A more professional club management makes it possible to offer sport activities that are not dependent on parental effort or parental payment (especially the “easy access» sport activities). This development also enables the sport clubs to take on tasks and responsibilities outside the scope of members and volunteers’ traditional mandate, such as administering courses, wages, and support to young coaches and leaders. Behind the first two development traits lies the cultural value placed on organised sport participation. The conviction that sport clubs have an important role in society serves to justify and legitimise the professionalisation of the club and the expansion of their activities beyond the core activities of organising sport practice and competition. When clubs take it upon themselves to expand the scope of their activities beyond organising sport activities for their members, it increases the workload on volunteers and generates a greater demand for more funds and professional staff.

Persistent tensions in organised sport

In our analyses, we have also looked at how developments stimulated by *Idrett for alle* affect key dynamics in organized sport that relate to professionalisation of sport. A particular concern is the tendency for increasing demands on time, skills and dedication for those involved in sport. This tendency can be traced both for sport participants (as they advance in age) and for sport organisers (as the sport clubs advance in terms of professional modes of operation). Overall, we see a challenge in that the design of *Idrett for alle* is mostly remedial, where the measures taken fail to target the drivers that fuel the development toward more expensive and exclusive sport activities for children and youth. We highlight three fundamental tensions in sport that complicate efforts to create a more inclusive sport: a tension between broad participation and elite performance in the design of sport activities to children and youths, between the intrinsic value of sport and the utility value of sport, and between professional and voluntary governance ideals. If these tensions are not addressed, a likely outcome is an ever-increasing need for resources and efforts in the sport clubs to increase, or even maintain, the participation level of children and youths. There is also a risk that simply adding more resources, without measures targeting the problem drivers, will only contribute to reinforce the tensions that are already there.

The three tensions we have outlined raise questions about the division of responsibilities internally in the sport organisation, and between civil society and the authorities. Internally, there are disagreements and tensions also among the neighbourhood clubs, including how broadly one should interpret sport clubs’ responsibility to include children and youths. A question is whether sport clubs’ responsibility is best exercised through organising sport practice and competition or by (also) providing alternative activities where members can e.g. come together socially, get a coaching job, or receive leadership training. Particularly with the expansion of the number of neighbourhood clubs,

we see a fundamental tension in how goals of inclusion or sport for all are understood and, relatedly, what kind of measures are deemed appropriate for accomplishing them.

In our analyses, we find two distinct approaches to making sport clubs more inclusive: First, a universal approach, where the sport clubs organise sport activities where everyone in the given age group take part in the same type and number of activities at the same price. Second, a differentiated approach, where some of the participants are involved in a more extensive and costly sport programme, while others are involved in a more moderate and cheaper programme. We find that the perspective held on inclusion has practical consequences for the sport clubs. The consequences concern the costs and efforts entailed for the clubs, as well as the role and centrality volunteers can have in organising the activities. While added resources and professionalising club management may boost sport participation levels in the short term, it does so at the expense of destabilising the volunteer-based organisation model. A key concern with the promotion of professional governance ideals is that club members will be left with less influence over the sport activities.

The fact that the measures provided in *Idrett for alle* are experienced as useful for the leaders in the neighbourhood clubs is an important finding in itself and shows that Oslo Idrettskrets has succeeded in mobilising people who share their view of organised sport's social responsibility. At the same time, there are some challenges with sport – or the civil sector in general – being used instrumentally to “fix» or mitigate the adverse consequences of fundamental societal problems, such as poverty and economic inequality. For example, politics and policies that provide families with financial security and a decent income can free up time and capacity so that sport clubs can concentrate on organising sport – instead of spending their time raising money and administering sponsorship schemes. This conundrum prompts a question of whether the responsibility organised sport assumes in these areas merely compensates for deficiencies in welfare schemes or mitigates negative consequences of antisocial economic policy and housing policies that reinforces segregation in Oslo. If so, organised sport could inadvertently contribute to maintaining the very same societal problems and social divisions they are trying to counterbalance.

The way forward

With the Neighbourhood Club concept, Oslo Idrettskrets has created an alliance of inclusion-oriented sport clubs. At the same time, the expansion of the concept to more sport clubs has highlighted fundamental tensions within organised sport and in the sport organisation's relationship to the outside world. As even more sport clubs continue to join their alliance, this could lead to an even stronger focus on inclusion in organised sport in Oslo as a whole. Such an outcome presupposes, however, that the neighbourhood clubs practice what they preach about low costs, embracing diversity, prioritising broad participation over elite performance and valuing voluntarism in sport. Also, sport in Oslo is comprised

of more than just the neighbourhood clubs. For public support for organised sport to be preserved or strengthened over time, it may not be enough that only these clubs are true to the values and principles of “sport for all» and member-governed sport clubs. It is obviously important that all neighbourhood clubs reflect these values, but it is also important that other sports clubs and, not least, the professional tiers of NIF do the same.

There is broad agreement among sport leaders that *Idrett for alle* has made it easier for them to put in extra effort for more inclusive sport. At the same time, some questions arise about the long-term consequences of the measures taken – as they appear to compensate for deep-rooted problems in sport rather than solve them. We have highlighted three tensions in sport that indicate areas that need to be addressed in order for organised sport to become more inclusive – without a steady increase in the resources and efforts required. Perhaps a useful exercise is to reflect on what organised sport ideally looks like in 10 or 20 years: what is sport’s purpose? Who should govern sport? How much should sport cost? Whose responsibility is it to fix the sport organisation’s problems? And whose responsibility is it to fix society’s problems? When facing difficult choices in the work ahead, Oslo Idrettskrets’s own suggestion – moderation – may well prove to be a useful guide.

Litteratur

- Aggestål, A. & Fahlén, J. (2015). Managing Sport for Public Health: Approaching Contemporary Problems with Traditional Solutions. *Social Inclusion*, 3(3), 108–117. <https://doi.org/10.17645/si.v3i3.197>
- Andersen, P. L. & Seland, I. (2019). *Fritidsklubber i et folkehelseperspektiv. Analyser av statlige dokumenter 2007–2017 og Ungdata 2015–2017* (NOVA-notat 1/2019). NOVA/OsloMet. <https://hdl.handle.net/20.500.12199/1312>
- Anfinsen, S. N. (2019, 12. juli). Tid for en alvorsprat om topping av lag i barnefotballen. *Nettavisen*. <https://www.nettavisen.no/sport/tid-for-en-alvorsprat-om-topping-av-lag-i-barnefotballen/s/12-95-3423814306>
- Bakken, A. (2021). *Ungdata 2021. Nasjonale resultater* (NOVA-rapport 8/21). NOVA/OsloMet. <https://hdl.handle.net/11250/2767874>
- Bakken, A. (2023). *Ung i Oslo 2023. Ungdomsskolen og videregående* (NOVA-rapport 6/23). NOVA/OsloMet. <https://hdl.handle.net/11250/3065089>
- Bakken, A. (2024). *Ungdata 2024. Nasjonale resultater* (NOVA-rapport 6/24). NOVA/OsloMet. <https://hdl.handle.net/11250/3145138>
- Bakken, A. & Strandbu, Å. (2023). *Idrettsdeltakelse blant ungdom – før, under og etter koronapandemien* (NOVA-rapport 4/23). oda.oslomet.no/oda-xmlui/handle/11250/3063817
- Berg, V. (2019). *Professional sponsorships in a Norwegian context: Exploring the relationships between national sport federations and their sponsors* [Masteroppgave, Norges idrettshøgskole]. Brage NHI. <http://hdl.Handle.net/11250/2640942>
- Bjørndal, C. T., Bache-Mathiesen, L. K., Gjesdal, S., Moseid, C. H., Myklebust, G. & Luteberget, L. S. (2021). An Examination of Training Load, Match Activities, and Health Problems in Norwegian Youth Elite Handball Players Over One Competitive Season. *Frontiers in Sports and Active Living*, 3, 1–12. <https://doi.org/10.3389/fspor.2021.635103>
- BUFDIR. (2022). *Fritidserklæringen*. <https://www.bufdir.no/prosjekter/fritidserklaringen/>
- Bromley, P. & Meyer, J. W. (2017). “They are all organizations”: The cultural roots of blurring between the nonprofit, business, and government sectors. *Administration & Society*, 49(7), 939–966. <https://doi.org/10.1177/0095399714548268>

- Carroll, A. B. & Shabana, K. M. (2010). The Business Case for Corporate Social Responsibility: A Review of Concepts, Research and Practice. *International Journal of Management Reviews*, 12(1), 85–105. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2370.2009.00275.x>
- Chen, C. (2022). Naming the ghost of capitalism in sport management. *European Sport Management Quarterly*, 22(5), 663–684. <https://doi.org/10.1080/16184742.2022.2046123>
- Coakley, J. (2015). Assessing the sociology of sport: On cultural sensibilities and the great sport myth. *International Review for the Sociology of Sport*, 50(4–5), 402–406. <https://doi.org/10.1177/1012690214538864>
- Coalter, F. (2015). Sport-for-Change: Some Thoughts from a Sceptic. *Social Inclusion*, 3(3), 19–23. <https://doi.org/10.17645/si.v3i3.222>
- Collins, M. & Haudenhuyse, R. (2015). Social exclusion and austerity policies in England: The role of sports in a new area of social polarisation and inequality? *Social inclusion*, 3(3), 5–18. <https://doi.org/10.17645/si.v3i3.54>
- Currie, C., Molcho, M., Boyce, W., Holstein, B., Torsheim, T. & Richter, M. (2008). Researching health inequalities in adolescents: the development of the Health Behaviour in School-Aged Children (HBSC) family affluence scale. *Social Science & Medicine*, 66(6), 1429–1436. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2007.11.024>
- Dahlstedt, M. & Ekholm, D. (2017). Football for inclusion: Examining the pedagogic rationalities and the technologies of solidarity of a sports-based intervention in Sweden. *Social Inclusion*, 5(2), 232–240. <https://doi.org/10.17645/si.v5i2.839>
- Dalen, H. B. (2024). *Social relations in organised youth sport: Networks, gender, status, friends and education* [Doktorgradsavhandling. Norges idrettshøgskole]. Brage. <https://hdl.handle.net/11250/3150582>
- Elias, N. & Scotson, J. L. (1994). *The established and the outsiders – a sociological enquiry into community problems* (2. utg.). Sage.
- Enjolras, B., Arnesen, D. & Hansen, V. W. (2024). Contextual factors influencing voluntary organizations' inclusiveness and individual participation in leisure activities: The Case of Norway. *Journal of Civil Society*, 20(3), 228–248. <https://doi.org/10.1080/17448689.2024.2358926>
- Enstad, F. & Bakken, A. (2023). [Ung i Oslo 2023. 5.–7. trinn \(NOVA-rapport 7/23\). NOVA, OsloMet. oda.oslomet.no](https://doi.org/10.1080/17448689.2024.2358926)
- Eriksen, I. M. (2022). Teens' dreams of becoming professional athletes: the gender gap in youths' sports ambitions. *Sport in Society*, 25(10), 1909–1923. <https://doi.org/10.1080/17430437.2021.1891044>

- Espedalen, L. E., Grønkjær, K. B. & Strandbu, Å. (2021). *Minoritetsforeldre i idretten* (Rapport 2021). Norges idrettshøgskole.
- Espedalen, L. E. & Strandbu, Å. (2023). Fotball, vafler, kioskvakt og dopapir: Minoritetsforeldres møter med norsk barne- og ungdomsidrett. I T. Wilhelmsen, E. Berg, K. V. Evensen, G. M. Solstad & I. M. Thorjussen (Red.), *Bevegelsesfellesskap i oppveksten: Kritiske perspektiver på inkludering og mangfold* (s. 225–243). Fagbokforlaget. <https://doi.org/10.55669/oa230112>
- Fahlén, J. (2017). The corporal dimension of sports-based interventions: Understanding the role of embedded expectations and embodied knowledge in sport policy implementation. *International review for the sociology of sport*, 52(4), 497–517. <https://doi.org/10.1177/1012690215607083>
- Fahlén, J., Eliasson, I. & Wickman, K. (2014). Resisting self-regulation: an analysis of sport policy programme making and implementation in Sweden. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 7(3), 391–406. <https://doi.org/10.1080/19406940.2014.925954>
- Fahlén, J. & Stenling, C. (2018). (Re)conceptualizing institutional change in sport management contexts: the unintended consequences of sport organizations' everyday organizational life. *European Sport Management Quarterly*, 19(2), 265–285. <https://doi.org/10.1080/16184742.2018.1516795>
- Fraser, N. (2007). Mapping the feminist imagination: From redistribution to recognition to representation. *Estudos Feministas*, 15(2), 291. https://doi.org/10.1007/978-3-531-90382-8_2
- Friesinger, J. G., Flåto, M., & Larsen, I. B. (2024). Et kritisk blikk på tekster om boliger for personer med psykisk helse-og/eller rusproblematikk: Ideen om den best egnete boligen. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 8(5), 1-16. <https://doi.org/10.18261/nost.8.5.3>
- Fruh, K., Archer, A. & Wojtowicz, J. (2022). Sportswashing: Complicity and corruption. *Sport, Ethics and Philosophy*, 17(1), 101–118. <https://doi.org/10.1080/17511321.2022.2107697>
- Gammelsæter, H. (2010). Institutional Pluralism and Governance in “Commercialized” Sport Clubs. *European Sport Management Quarterly*, 10(5), 569–594. <https://doi.org/10.1080/16184742.2010.524241>
- Green, M. (2007). Governing under advanced liberalism: sport policy and the social investment state. *Policy Sciences*, 40(1), 55–71. <https://doi.org/10.1007/s11077-007-9034-y>
- Hanstad, D. V. (2011). *Norsk idrett. Indre spenning og ytre press*. Akilles.

- Hartill, M. & Lang, M. (2014). "I Know People Think I'm a Complete Pain in the Neck": An Examination of the Introduction of Child Protection and "Safeguarding" in English Sport from the Perspective of National Governing Body Safeguarding Lead Officers. *Social Sciences*, 3(4), 606–627. <https://doi.org/10.3390/socsci3040606>
- Haudenhuyse, R. & Theeboom, M. (2015). Introduction to the Special Issue "Sport for Social Inclusion: Critical Analyses and Future Challenges". *Social Inclusion*, 3(3), 1–4. <https://doi.org/10.17645/si.v3i3.381>
- Helle-Valle, J. (2008). Discourses On Mass Versus Elite Sport and Pre-Adult Football in Norway. *International Review for the Sociology of Sport*, 43(4), 365–381. <https://doi.org/10.1177/1012690208099872>
- Hjelseth, A. (2006). *Mellom børs, katedral og karneval. Norske supporterers forhandlinger om kommersialisering av fotball* [Doktorgradsavhandling]. Universitetet i Bergen.
- Hompland, A. & Lorentzen, H. (2011). Et regime i oppløsning. I D. V. Hanstad, G. Brevik, M. K. Sisjord & H. B. Skaset (Red.), *Norsk idrett – Indre spenning og ytre press* (s. 507–524). Akilles.
- Jayanthi, N., Pinkham, C., Dugas, L., Patrick, B. & LaBella, C. (2013). Sports specialization in young athletes: evidence-based recommendations. *Sports Health*, 5(3), 251–257. <https://doi.org/10.1177/1941738112464626>
- Karp, S., Fahlén, J. & Löfgren, K. (2014). More of the same instead of qualitative leaps: A study of inertia in the Swedish sports system. *European Journal for Sport and Society*, 11(3), 301–320. <https://doi.org/10.1080/16138171.2014.11687946>
- Kemp, B. J., Cliff, D. P., Kariippanon, K. E., Crowe, R. & Parrish, A.-M. (2020). 'Not just for fun anymore': a qualitative exploration of social norms related to the decline in non-organised physical activity between childhood and adolescence in Australia. *Sport, Education and Society*, 27(1), 41–56. <https://doi.org/10.1080/13573322.2020.1822795>
- Kultur- og likestillingsdepartementet. (2024): *Alle inkludert. Handlingsplan for like muligheter til å delta i kultur-, idretts- og fritidsaktiviteter, 2024–2026*. <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/slik-vil-regjeringen-fa-flere-barn-og-unge-med-i-fritidsaktiviteter/id3036806/>
- Lang, G., Klenk, C., Schlesinger, T., Ruoranen, K., Bayle, E., Clausen, J., Giauque, D. & Nagel, S. (2020). Challenges and opportunities arising from self-regulated professionalisation processes: An analysis of a Swiss national sport federation. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 12(3), 387–404. <https://doi.org/10.1080/19406940.2020.1775676>

- Lorentzen, H. (2007). *Moraldannende kretsløp. Stat, samfunn og sivil engasjement*. Abstrakt forlag.
- Lorentzen, H. W. & Hoaas, K. (2000). *Offentlig styring av frivillige organisasjoner: med barne- og ungdomsorganisasjonene som case* (Rapport – Institutt for samfunnsforskning). <http://hdl.handle.net/11250/2501699>
- Løken, K. P., Hansen, A., Grøttland, H. & Lunde, H. (2024, 26. mai). Hvordan kan vi gi alle like muligheter til å følge fotballdrømmen? *Aftenposten*. <https://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/i/PpRoa5/hvordan-kan-vi-gi-alle-like-muligheter-til-aa-foelge-fotballdroemmen>
- Merton, R. K. (1936). The Unanticipated Consequences of Purposive Social Action. *American Sociological Review*, 1(6), 894–904. <https://doi.org/10.2307/2084615>
- Midttun, A. (2014). Bedrifters samfunnsansvar i en global økonomi. *Praktisk Økonomi & Finans*, 30(3), 202–211. <https://doi.org/10.18261/issn1504-2871-2014-03-03>
- Morgan, W. J. (2002). Social criticism as moral criticism: A Habermasian take on sports. *Journal of Sport and Social Issues*, 26(3), 281–299. <https://doi.org/10.1177/0193723502263005>
- Morgan, W. J. (2021). Game play, wholehearted engagement, and the good life. *Journal of the Philosophy of Sport*, 48(3), 356–368. <https://doi.org/10.1080/00948705.2021.1948337>
- Nesse, M. (2023). En må liksom ha en grunn til å snakke med nordmenn: Enslige mindreårige flyktningers møte med norske idrettslag. I T. Wilhelmsen, E. Berg, K. V. Evensen, G. M. Solstad & I. M. Thorjussen (Red.), *Bevegelsesfellesskap i oppveksten: Kritiske perspektiver på inkludering og mangfold* (s. 171–186). Fagbokforlaget. <https://doi.org/10.55669/oa230111>
- Norberg, J. R. (1997). A mutual dependency: Nordic sports organizations and the state. *The International Journal of the History of Sport*, 14(3), 115–135. <https://doi.org/10.1080/09523369708714003>
- Norberg, J. R. (2019). *Idrotten och (o)jämligheten: I medlemmarnas eller samhällets intresse?* Centrum för idrottsforskning.
- Norges Fotballforbund. (2023). *Årsrapport 2023. Ja, vi elsker dette landet*. <https://indd.adobe.com/view/4fc4ee85-9c40-4b44-a52f-3229e8ca6055>
- Norges idrettsforbund. (2002). *Årsrapport 2002*. <https://www.idrettsforbundet.no/siteassets/idrettsforbundet/om-nif/arsrapporter/aarsrapport2002.pdf>

- Norges idrettsforbund. (2003). *Årsrapport 2003*. <https://www.idrettsforbundet.no/siteassets/idrettsforbundet/om-nif/arsrapporter/aarsrapport2003.pdf>
- Norges idrettsforbund. (2019, opprinnelig 2007): *Idrettens barnerettigheter: Bestemmelser om barneidrett*. <https://www.idrettsforbundet.no/tema/barneidrett/idrettens-barnereettigheter/>
- Norges idrettsforbund. (2023). *Årsrapport 2023*. https://www.idrettsforbundet.no/siteassets/idrettsforbundet/aarsrapport-2023/pdf-av-rapporter/nif_aarsrapport_2023.pdf
- Norges idrettsforbund. (2022). *Norges idrettsforbunds bærekraftstrategi*. <https://www.idrettsforbundet.no/contentassets/44ebaa007f6a41a2a5cd3af2617dba51/norges-idrettsforbunds-barekraftsstrategi.pdf>
- Norges idrettsforbund. (2024). *Nøkkeltallrapport 2023*. <https://www.idrettsforbundet.no/contentassets/9f94ba79767846d9a67d1a56f4054dc2/nokkeltallrapport-2023---norges-idrettsforbund.pdf>
- Oslo Idrettskrets. (2020). *Strategisk plan 2020–2024*. <https://www.idrettsforbundet.no/siteassets/oslo-idrettskrets/dokumenter/kretsstyret/ting-2020/oik-strategiskplan2020-2024.pdf>
- Oslo Idrettskrets. (2023). *Årsrapport, beretninger og regnskap 2023*. <https://www.idrettsforbundet.no/siteassets/oslo-idrettskrets/dokumenter/kretsstyret/aarsberetninger/oikberetning2023.pdf>
- Oslo Idrettskrets. (2024a). *Strategisk plan for Oslo Idrettskrets 2024–2028*. <https://www.idrettsforbundet.no/siteassets/oslo-idrettskrets/dokumenter/kretsstyret/strategisk-plan-oik-2024---2028.pdf>
- Oslo Idrettskrets. (2024b). *Lov for Oslo Idrettskrets*. <https://www.idrettsforbundet.no/idrettskrets/oslo/om-idrettskretsen/oiks-lov/>
- Persson, M. (2022). *Stang ut! Jenters idrettsdeltagelse i tenårene* [Doktorgradsavhandling. OsloMet – storbyuniversitetet]. ODA. <https://hdl.handle.net/11250/3002675>
- Persson, M., Espedalen, L. E., Stefansen, K. & Strandbu, Å. (2019). Opting out of youth sports: How can we understand the social processes involved? *Sport, Education and Society*, 1–13. <https://doi.org/10.1080/13573322.2019.1663811>
- Persson, M., Stefansen, K. & Strandbu, Å. (2020). Fotball som kjønnet mulighetsrom. *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 44(3), 231–245. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1781-2020-03-05>
- Persson, M. & Eriksen, I. M. (under utgivelse). Sports' relation to young people's social inclusion. *Sport, Education and Society*.

- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Touchstone Books/Simon & Schuster.
- Rivrud, R. (2021, 26. oktober). «Fotball for alle», du liksom. La barnet ditt velge en aktivitet der de har en reell mulighet til å bli om de ønsker det. *Tønsbergs blad*. <https://www.tb.no/fotball-for-alle-du-liksom-la-barnet-ditt-velge-en-aktivitet-der-de-har-en-reell-mulighet-til-a-bli-om-de-onsker-det/o/5-76-1664338>
- Sam, M. P. (2009). The public management of sport: Wicked problems, challenges and dilemmas. *Public Management Review*, 11(4), 499–514. <https://doi.org/10.1080/14719030902989565>
- Sam, M. P. & Jackson, S. J. (2006). Developing National Sport Policy through Consultation: The Rules of Engagement. *Journal of Sport Management*, 20(3), 366–386. <https://doi.org/10.1123/jsm.20.3.366>
- Sam M. P. & Macris L. I. (2014). Performance regimes in sport policy: Exploring consequences, vulnerabilities and politics. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 6(3), 513–532. <https://doi.org/10.1080/19406940.2013.851103>
- Sandvik, M. R. & Solstad, G. M. (2023). Hva har Hartmut Rosa å si til idrettsforskningen? Betraktninger om inkludering i en eskalerende idrett. I T. Wilhelmsen, E. Berg, K. V. Evensen, G. M. Solstad & I. M. Thorjussen (Red.), *Bevegelsesfellesskap i oppveksten: Kritiske perspektiver på inkludering og mangfold* (s. 171–186). Fagbokforlaget. <https://doi.org/10.55669/oa230109>
- Seippel, Ø. (2010). Professionals and volunteers: on the future of a Scandinavian sport model. *Sport in Society*, 13(2), 199–211. <https://doi.org/10.1080/17430430903522921>
- Seippel, Ø. (2024). More than sports? A study of Norwegians' opinions on sports' social and political responsibilities. *European Journal for Sport and Society*, 21(4), 353–373. <https://doi.org/10.1080/16138171.2024.2335580>
- Seippel, Ø., Dalen, H. B., Sandvik, M. R. & Solstad, G. M. (2018). From political sports to sports politics – on political mobilization of sports issues. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 10(4), 669–686. <https://doi.org/10.1080/19406940.2018.1501404>
- Skilbred, A. (2024). *Young athletes and performance enhancement: A social-constructivist perspective* [Doktorgradsavhandling. Norges idrettshøgskole]. Brage. <https://hdl.handle.net/11250/3135491>

- Skille, E. Å. (2011). The conventions of sport clubs: enabling and constraining the implementation of social goods through sport. *Sport, Education and Society*, 16(2), 241–253. <https://doi.org/10.1080/13573322.2011.540430>
- Skille, E. Å. & Hanstad, D. V. (2024). Kampen om fotballbanene. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 8(5), 1–16. <https://doi.org/10.18261/nost.8.5.2>
- Small, M. L. & Calarco, J. M. (2022). *Qualitative literacy: A guide to evaluating ethnographic and interview research*. University of California Press.
- Smeland, F. & Seippel, Ø. (2015). «For vi kommer ikke til å sitte i styret i all evighet» – En studie av norske fotballklubbers arbeid med Kvalitetsklubb (Rapport). Forskningscenter for barne- og ungdomsidrett, Norges idrettshøgskole. http://seippel.no/FOBU_SeippelSmelandKvalitetsklubb.pdf
- Solstad, G. M. (2019). *Safe sport for all? Exploring safety and safeguarding in Zambian sport* [Doktorgradsavhandling. Norges idrettshøgskole]. Brage. <http://hdl.handle.net/11250/2589364>
- Solstad, G. M. & Bakken, A. (2020). *Evaluering av «Idrett for alle i Oslo»* (NOVA Rapport 8/20). NOVA/OsloMet. <https://hdl.handle.net/20.500.12199/2994>
- Solstad, G. M., Sandvik, M. R. & Sletten, M. A. (2022). *Deltakelse, inkludering og trivsel i barne- og ungdomsidretten. Delrapport fra forskningen om Idrett for alle i Oslo* (NOVA Rapport 1/22). NOVA/OsloMet. <https://hdl.handle.net/11250/2838461>
- Solstad, G. M. & Sandvik, M. R. (2024). *Frivillig i idrettslag. Idrettsorganisering i spennet mellom forening og forretning* (NOVA Rapport 4/24). NOVA/OsloMet. <https://hdl.handle.net/11250/3129457>
- Solstad, G. M. & Stefansen, K. (2025). Sexual violations in youth sport – Gendered mechanisms of alienation? I M. Hartill & B. Rulofs (Red.), *Child abuse in sport – Critical Perspectives* (s. 71–94). Emerald.
- SSB. (2023). *Levekårsundersøkelsen 2023*. <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/levekars/statistikk/fattigdomsproblemer-levekarsundersokelsen/artikler/flere-har-okonomiske-vansker>
- Steen-Johnsen, K. (2011). Særforbund i en brytningstid – mellom byråkrati, kommersialisme og frivillighet. I D. V. Hanstad, G. Brevik, M. K. Sisjord & H. B. Skaset (Red.), *Norsk idrett – Indre spanning og ytre press* (s. 241–258). Akilles.
- Stefansen, K. & Strandbu, Å. (2025). *Social closure in the youth sport field: The pull of the game on class-privileged parents*. [Sendt utgiver, under vurdering]. Seksjon for ungdomsforskning, NOVA/OsloMet.

- Stenling, C. (2014). Sport programme implementation as translation and organizational identity construction: The implementation of drive-in sport in Swedish sports as an illustration. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 6(1), 55–69. <https://doi.org/10.1080/19406940.2013.766900>
- Stenling, C. & Fahlén, J. (2009). The order of logics in Swedish sport – feeding the hungry beast of result orientation and commercialization. *European Journal for Sport and Society*, 6(2), 121–134. <https://doi.org/10.1080/16138171.2009.11687833>
- Strandbu, Å., Solstad, G. M., Stefansen, K. & Frøyland, L. R. (2023). Seksuell trakassering og andre krenkelser i ungdomsidretten: Forekomst og mønstre i utsatthet. *Nordisk tidsskrift for ungdomsforskning*, (1), 1–17. <https://doi.org/10.18261/ntu.4.1.2>
- Strandbu, Å., Stefansen, K., Smette, I. & Seippel, Ø. (2021). Ungdomsidrettens spenninger. I G. Ødegård & W. Pedersen (Red.), *UNGDOMMEN* (s. 135–152). Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.142.ch6>
- Strandbu, Å., Gulløy, E., Andersen, P. L., Seippel, Ø. & Dalen, H. B. (2017). Ungdom, idrett og klasse: Fortid, samtid og framtid. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 1(2), 132–151. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2017-02-03>
- Söderström, S. B. & Weber, K. (2020). Organizational structure from interaction: Evidence from corporate sustainability efforts. *Administrative Science Quarterly*, 65(1), 226–271. <https://doi.org/10.1177/0001839219836670>
- Tjørndal, A. (2020). Offentlig folkehelsearbeid og idretts- og helseideologien. Folkehelsekoordinatorers erfaringer av samarbeid med frivillige idrettslag. *Scandinavian Sport Studies Forum*, 11, 43–67. <https://hdl.handle.net/11250/2687465>
- Ødegård, L. T. & Breivik, G. (2015). Hvor moralsk tenker fotballspillere? – en empirisk studie av toppfotball. *Etikk i Praksis*, 2, 33–51. <https://doi.org/10.5324/eip.v9i2.1867>
- Wollebæk, D., Selle, P. & Lorentzen, H. (2000). *Frivillig innsats*. Fagbokforlaget.